

ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

KALENDARZ NAUCZYCIELSKI

NA ROK 1935

WYDAWNICTWA ROK IX.

WARSZAWA 1935.

NAKŁADEM ZARZĄDU GŁÓWNEGO ZWIĄZKU N. P.

SKŁAD GŁÓWNY W „NASZEJ KSIĘGARNI”,

ŚWIĘTOKRZYSKA 18.

SPIS RZECZY:

	Str.
I. Kalendarjum	4
II. Szkolnictwo polskie w cyfrach	18
III. Związek Nauczycielstwa Polskiego	28
IV. Ministerstwo W. R. i O. P.	43
V. Wiadomości prawno-służbowe:	
A. Postępowanie administracyjne	48
B. Stosunki służbowe nauczycieli	54
C. Sprawy uposażeniowe	85
D. Sprawy emerytalne	135
E. Różne	175
VI. Deklamacje, śpiewy i inscenizacje na uroczystości szkolne	198
VII. Rocznicą	263
VIII. Wytwórnia pomocy naukowych	281

(31) STYCZEŃ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 W	Nowy Rok	19 Hrud. 1934
2 Ś	Im. Jezus, Makarego	20 Ihnatyja J.
3 C	Genowefy p.	21 Juljanji
4 P	Eugenjusza m.	22 Anastazja
5 S	Telesfora m.	23 10 Mucz.
6 N	Trzech Króli	24 Wihylja
7 P	Lucjana m.	25 Rizd. I. C.
8 W	Seweryna op. i b.	26 Sob. Pr. B.
9 Ś	Juljana i Baz.	27 Stefana
10 C	Jana Dobrego	28 20 tys. m.
11 P	Hygina pap.	29 SS. Mł. ub.
12 S	Jana bp., Arkadiusza	30 Anysji
13 N	1 po 3 Kr., św. Rodz.	31 Melanji
14 P	Hilarego dK.	1 Ob. H. 1935
15 W	Pawła 1. pust.	2 Sylwestra
16 Ś	Marcelego pap.	3 Małachja
17 C	Antoniego op.	4 Sob. 70 ap.
18 P	Stol. św. Piotra w Rz.	5 Fteopem.
19 S	Kanuta, Henryka	6 Boh. Hosp.
20 N	2 po 3 Kr., Fab. i Seb.	7 Joana Krest.
21 P	Agnieszki pn. m.	8 Jurja
22 W	Wincentego	9 Poljekta
23 Ś	Rajmunda de P.	10 Hryhorja
24 C	Tymoteusza b. m.	11 Teodosja
25 P	Nawr. św. Pawła	12 Tatjany m.
26 S	Polikarpa b. m.	13 Jermyła
27 N	3 po 3 Kr., Jana Zł.	14 Zacheja
28 P	Juljana bp., Walerego	15 Pawła
29 W	Franciszka Salez.	16 Petra Wer.
30 Ś	Martyny pn. m.	17 Antonja
31 C	Piotra z Nolasko	18 Atanasja

(28) LUTY — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Ignacego b. m.	19 Makarja
2 S	MB. Gromn.	20 Jewtymja
3 N	4 po 3 Kr., Błażeja	21 Maksyma
4 P	Andrzeja Korsyn. bp.	22 Tymofteja
5 W	Agaty pn. m.	23 Klymenta
6 Ś	Tytusa b., Dor. p. m.	24 Ksenji
7 C	Romualda op.	25 Hryhora
8 P	Jana z Matty	26 Ksenofonta
9 S	Apolonji pn. m.	27 Joana Zł.
10 N	5 po 3 Kr., Schol.	28 Jefrema
11 P	M. B. z Lourdes	29 Ihnatja
12 W	7 założycieli SS. NMP.	30 Tr. Świat.
13 Ś	Grzegorza II.	31 Kyra i Joan.
14 C	Walentego k. m.	1 Tryfona
15 P	Faustyna i Józefa dj.	2 Strit. H.
16 S	Juljany p. m.	3 Symeona
17 N	Starozap., Konstan.	4 Isydora
18 P	Symeona	5 Ahaftji
19 W	Konrada	6 Wukoly
20 Ś	Leona bp.	7 Partenja
21 C	Feliksa bp.	8 Teodora
22 P	Stol. św. Piotra w A.	9 Nikofora
23 S	Piotra, Damjana	10 Charalampia
24 N	Mięsop., Macieja ap.	11 Wlasia
25 P	Wiktora m.	12 Malecja
26 W	Cezarjusza, Aleks.	13 Nartynjana
27 Ś	Gabrjela	14 Auksencjusza
28 C	Romana op.	15 Onesyma

(31) MARZEC — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Albina b.	16 Pamfyły
2 S	Pawła m., Lucjusza b.	17 Fteodora
3 N	Zapust. , Kunegundy	18 Lwa pap.
4 P	Kazimierza królew.	19 Archippa
5 W	Hadrjana m.	20 Lwa ep.
6 Ś	Popielec , Felic. i Perp.	21 Tymofteja
7 C	Tomasza z Akw.	22 Eugenji
8 P	Wincentego	23 Polykarpa
9 S	Franciszki wd.	24 O. Hl. J.
10 N	Wstępna , 40 Męcz.	25 Tarasja
11 P	Konstantego	26 Porfirja
12 W	Grzegorza W. pap.	27 Prokopja
13 Ś	Suchedni, Krystyny	28 Wasylija
14 C	Matyldy kr.	1 Eudokji
15 P	Suchedni, Klemensa	2 Fteodora
16 S	Suchedni, Juljana m.	3 Ewtropja
17 N	Sucha , Jana Sark.	4 Harasyrna
18 P	Cyryla J.	5 Konona
19 W	Józefa oblub.	6 SS. 42 m.
20 Ś	Aleksandry	7 Wasylija
21 C	Benedykta opata	8 Fteotylakta
22 P	Katarzyny Szw.	9 SS. 40 m.
23 S	Feliksa m.	10 Kondrata
24 N	Głucha , Gabryela	11 Sofronja
25 P	Zwiastowanie NMP.	12 Fteofanta
26 W	Teodora bp.	13 Nikofora
27 Ś	Jana Damasc. dK.	14 Benedykta
28 C	Jana Kapistrana	15 Ahapja m.
29 P	Wiktoryna m.	16 Sawyna
30 S	Jana Klimaka	17 Alekseja
31 N	Środop. , Balbiny	18 Kuryła

(30) KWIECIEŃ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Hugona bp.	19 Chryzanta
2 W	Franciszka z Pauli	20 Irep. Otec
3 Ś	Ryszarda bp.	21 Jakóba
4 C	Izydora b. dK.	22 Bazylego
5 P	Wincentego	23 Nikona
6 S	Celestyna pap.	24 Zachar. i Jak.
7 N	Czarna , Rufina m.	25 Błah. P. B.
8 P	Djonizego	26 Hawryły
9 W	Marji Kleofy	27 Matrona
10 Ś	Michała de Sanctis	28 Hilarjona
11 C	Leona p. w. dK.	29 Marka
12 P	7 Bol. NMP., Wiktora	30 Iwana
13 S	Hermenegildy	31 Jana
14 N	Palmowa , Justyna	1 Marji eg.
15 P	Bazylego, Anastazji	2 Tytusa
16 W	Benedykta Labre	3 Nikity
17 Ś	Aniceta p.	4 Józefa
18 C	Wielki Czwartek	5 Fteotyła
19 P	Wielki Piątek	6 Jewtychja
20 S	Wielka Sobota	7 Hryhorja
21 N	Wielkanoc	8 N. Ćwitna
22 P	Pon. Wielk.	9 Jewpsychja
23 W	Wojciecha bp. m.	10 Terentja
24 Ś	Fidelisa z S., Egb.	11 Antypy
25 C	Marka Ewang.	12 Wasylja
26 P	M. B. Dobrej Rady	13 Weł. Piatnycja
27 S	Piotra Kanizjusza	14 Weł. Sob.
28 N	Przewod. , Pawła	15 Wosk. Chr.
29 P	Piotra m.	16 Poned. św.
30 W	Katarzyny pn.	17 Wtor. św.

(31) MAJ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 Ś	Filipa i Jakuba ap.	18 Joana D.
2 C	Zygmunta kr.	19 Pafnucja
3 P	Król. Korony Pol.	20 Teodora
4 S	Florjana, Zn. św. Krz.	21 Januarja
5 N	2 po W., Piusa V. p.	22 Teodora
6 P	Jana ap. Ew. przy br. Ł.	23 Heorchja
7 W	Florjana	24 Sawwy
8 Ś	Stanisława bp.	25 Marka ew.
9 C	Grzegorza z Nazj. bp.	26 Wasylja
10 P	Izydora rol.	27 Symeona
11 S	Mamerta bp.	28 Św. 9 m.
12 N	3 po W., Pankracego	29 Jazona
13 P	Serwacego, Roberta	30 Jakowa
14 W	Bonifacego b.	1 Jeremjasza pr.
15 Ś	Jana de la Salle w.	2 Atanasja
16 C	Jana Nepomucena	3 Tymofteja
17 P	Paschalisa Baylon.	4 Petachji
18 S	Feliksa Kap., Wen.	5 Iryny
19 N	4 po W., Piotra Cel.	6 Jowa
20 P	Bernardyna	7 Sawwy m.
21 W	Tymoteusza	8 Jana ew.
22 Ś	Julji p. m.	9 Isaji pr.
23 C	Dezyderjusza bp. m.	10 Symeona
24 P	NMP. Wspom. wiern.	11 Mokja
25 S	Grzegorza, Urbana	12 Epifanja
26 N	5 po W., Filipa	13 Hlykerji
27 P	Dni Krzyż., Jana pap.	14 Izydora
28 W	Dni Krzyż., Augustyna	15 Pachomja
29 Ś	Dni Krzyż., Marji de P.	16 Teodora
30 C	Wniebowst. P.	17 Andonika
31 P	Anieli Mer.	18 Teodora

(30) CZERWIEC — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 S	Bł. Jakóba Strepy	19 Patrykja
2 N	6 po W., Marcelina	20 Tałłaleja
3 P	Klotyldy	21 Konstantyna
4 W	Franciszka Carrac.	22 Bazyljusza
5 Ś	Bonifacego	23 Mychajła
6 C	Norberta biskupa	24 Woz. Hosp.
7 P	Robertta op.	25 Obr. bł. św. J.
8 S	Wig., Medarda b.	26 Karpa
9 N	Ziel. Święta	27 Fteraponta
10 P	Pon. Św.	28 Nikity
11 W	Barnaby ap.	29 Teodozji
12 Ś	Suchedni, Jana a. s. F.	30 Isakja
13 C	Antoniego z Padwy	31 Hermana
14 P	Suchedni, Bazylego	1 Justyna
15 S	Suchedni, Jolenty	2 Nikifora
16 N	Trójcy św.	3 Sosz. św. D.
17 P	Marcjana m.	4 Pres. Tr.
18 W	Efrema djak.	5 Dorofteja
19 Ś	Gerwazego, Protazego	6 Wisarjona
20 C	Boże Ciało	7 Teodota
21 P	Alojzego Gonzagi	8 Teodora
22 S	Paulina b.	9 Kiryła
23 N	2 po Św., Zenona	10 Wsich Św.
24 P	Jana Chrzciciela	11 Wartołoma
25 W	Wilhelma op.	12 Onufrja
26 Ś	Jana i Pawła	13 Akiliny
27 C	Władysława	14 Boże Tiło
28 P	Najśw. Serca P. Jez.	15 Amosa
29 S	Piotra i Pawła ap.	16 Tychona
30 N	3 po Św.	17 Manuila

(31) LIPIEC — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Przen. Krwi P. Jezusa	18 Łeontja
2 W	Nawiedzenie N. M. P.	19 Judy
3 Ś	Anatola pap.	20 Meftodja
4 C	Teodora b.	21 Juljana
5 P	Antoniego, Teodota	22 Jewsebj
6 S	Łucji m., Romula bp.	23 Ahrypiny
7 N	4 po Św., Cyr.i Met.	24 Rízd. Joana
8 P	Elżbiety kr.	25 Pr. S. J.
9 W	Weroniki, Mikołaja	26 Sostr. P. B.
10 Ś	7 braci męcz.	27 Samsona
11 C	Piusa I pap. m.	28 Kira i J.
12 P	Jana Gwalberta	29 Petra, Paw.
13 S	Eugenjusza bp.	30 Sob. 12 Ap.
14 N	5 po Św., Bonawent.	1 Kosmy i Dam.
15 P	Henryka ces.	2 P. Rízy. D.
16 W	M. Boskiej Szkapl.	3 Jakynfta
17 Ś	Aleksego, Marcel.	4 Andreja
18 C	Szymona z Lipnicy	5 Aftanazja
19 P	Wincentego à Paulo	6 Łukja
20 S	Czesława, Hieronima	7 Ftomy p.
21 N	6 po Św., Andrzeja	8 Prokopa
22 P	Marji Magdaleny	9 Pankratja
23 W	Apolinarego bp. m.	10 SS. 45 m.
24 Ś	Krystyny	11 Eufymji i Olgi
25 C	Jakóba ap., Krzysztofa	12 Prokla
26 P	Anny matki N. M. P.	13 Hawryla
27 S	Feliksa m., Julji m.	14 Akily ap.
28 N	7 po Św., Wiktora	15 Kíryka m.
29 P	Marty p., Beatrycy	16 Aftynohja
30 W	Donatyli i Julity	17 Maryny
31 Ś	Ignacego z Loyoli	18 Emiljana

(31) SIERPIEŃ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 C	Piotra w okowach	19 Makrymy
2 P	NMP. Anielskiej	20 Ilji pror.
3 S	Znal. św. Szczepana	21 Symeona
4 N	8 po Św., Dominika	22 Marji Mah.
5 P	NMP. Snieżnej	23 Trofyma
6 W	Przemienienie P.	24 Chrystyny
7 Ś	Kajetana w., Don.	25 Uśp. ś. Anny
8 C	Cyrjaka m., Emila	26 Jermołaja
9 P	Jana Vianney'a	27 Pantalejm.
10 S	Wawrzyńca djak. m.	28 Prochora
11 N	9 po Św., Zuzanny p.	29 Kałynyka
12 P	Klary p., Herkulana	30 Syły ap.
13 W	Hipolita m.	31 Jewdokima
14 Ś	Wig., Euzebjusza	1 św. Machab.
15 C	Wnieb. N. M. P.	2 Stefana m.
16 P	Joachima, Rocha	3 Isakja
17 S	Jacka w., Stratona	4 7 M. w Ef.
18 N	10 po Św., Heleny	5 Ewsychnja
19 P	Ludwika z Tuluzy	6 Pr. Hosp.
20 W	Bernarda op.	7 Dometja
21 Ś	Joanny Fremio w.	8 Emiljana
22 C	Tymoteusza	9 Matteja ap.
23 P	Filipa, Benicjusza	10 Ławrentja
24 S	Bartłomieja	11 Jewpła
25 N	11 p. Św., Ludwika	12 Fotja m.
26 P	NMP. Częstochowskiej	13 Maksyma
27 W	Józefa, Kalasantego	14 Micheja pr.
28 Ś	Augustyna, Aleks.	15 U. Pr. Boh.
29 C	Ścięcie św. Jana Chrz.	16 Norukot. O.
30 P	Róży Limańskiej	17 Mirona
31 S	Rajmunda, Aryst.	18 Flora i Ław.

(30) WRZESIEŃ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 N	12 po św., Broniśl.	19 Andreja
2 P	Stefana króla węg.	20 Samuila
3 W	Zenona, Szymona	21 Ftadeja
4 Ś	Rozalji p., Róży	22 Agatonika
5 C	Wawrzyńca, Justyn.	23 Łupa m.
6 P	Zacharjasza pror.	24 Jewtychja
7 S	Melchjora m.	25 Warftołom.
8 N	13 po św., Nar. NMP.	26 Adrjana
9 P	Piotra Klawera	27 Pimena
10 W	Mikołaja z Tolentynu	28 Mojseja
11 Ś	Prota i Jacka	29 U. Hoł. ś. J.
12 C	Najśw. Imienia Marji	30 Aleksandra
13 P	Filipa m., Aleks.	31 P. p. Pr. B.
14 S	Podw. św. Krzyża	1 Szymona
15 N	14 po św., M. B. Bol.	2 Mamanta
16 P	Kornela i Cyprjana	3 Antyma
17 W	Piętna św. Franciszka	4 Wawyły
18 Ś	Suchedni, Józefa z K.	5 Zachar. p.
19 C	Januarego b. i m.	6 Wosp. M.
20 P	Suchedni, Eustachego	7 Sozanta
21 S	Suchedni, Mateusza	8 Rízd. Pr. B.
22 N	15 po św., Tomasza	9 Joakima
23 P	Tekli pn. m.	10 Minodory
24 W	Marji Wykupu n.	11 Fteodory
25 Ś	Władysława, Kleofasa	12 Awtonoma
26 C	Cyprjana, Justyny	13 Kornyla
27 P	Kosmy i Damjana	14 Wozd. C. C.
28 S	Wacława	15 Nikity
29 N	16 po św., Michała A.	16 Jewmysji
30 P	Hieronima w. dK.	17 Sofji

(31) PAŹDZIERNIK — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 W	Jana z Dukli	18 Jewmenja
2 Ś	Aniołów Stróżów	19 Trofyma
3 C	Teresy od D. Jezus	20 Eustachja
4 P	Franciszka	21 Konrada
5 S	Placyda, Apolinar.	22 Foki m.
6 N	17 po Św., NMP. Róż.	23 Zacz. Joana
7 P	Marka p. w.	24 Tekły
8 W	Brygidy, Laurencji	25 Jefrozyny
9 Ś	Djonizego, Ludwika	26 Joana B.
10 C	Dzięk. za zwyc. chocim	27 Kołystrata
11 P	Macierzyńst. NMP.	28 Charytona
12 S	Salwina i Serafina	29 Kirjaka
13 N	18 po Św., Edwarda	30 Hryhorja
14 P	Kaliksta pap.	1 Pok. Pr. D. M.
15 W	Teresy	2 Kaprjana
16 Ś	Jadwigi	3 Djonysyja
17 C	Małgorzaty Alacoque	4 Jerofteja
18 P	Łukasza ew.	5 Charytyny
19 S	Piotra z Alkantary	6 Tomy ap.
20 N	19 po Św., Jana K.	7 Serchja
21 P	Urszuli p. m.	8 Pelagji
22 W	Korduli p., Filipa	9 Jakowa
23 Ś	Ignacego, Seweryna	10 Ełampja
24 C	Rafała Archaniola	11 Fylypa
25 P	Kryspina, Januar.	12 Tarasa
26 S	Ewarysta pap.	13 Karpa
27 N	20 po Św., Chr. Kr.	14 Nazarja
28 P	Szymona i Tadeusza	15 Jewtymja
29 W	Narcyza bp.	16 Lonhyna
30 Ś	Alfonsa Rodr.	17 Osiji, Andr.
31 C	Wig., Alfonsa, Anton.	18 Łuki jew.

(30) LISTOPAD — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 P	Wszyst. Świętych	19 Joila pr.
2 S	Dzień Zaduszny	20 Artemja
3 N	21 po Św., Huberta	21 Ilarjona
4 P	Karola Boromeusza	22 Awerkja
5 W	Zacharjasza i Elżbiety	23 Jakowa
6 Ś	Leonarda	24 Arefty
7 C	Antoniego Bal.	25 Markjana
8 P	Sewera	26 Św. Dmytra
9 S	Teodora, Ursyna	27 Nestora
10 N	22 po Św., Andrz.	28 Stefana
11 P	Marcina b. w.	29 Anastazji
12 W	3 Braci Polaków	30 Zynowji
13 Ś	Stanisława Kostki	31 Stachja
14 C	Jozafata b. m.	1 Kosmy i Dam.
15 P	Leopolda, Gertrudy	2 Akindyna
16 S	MB. Ostrobramskiej	3 Josyfa
17 N	23 po Św., Salomei	4 Joannyka
18 P	Pośw. baz. św. Piotra	5 Halaktjona
19 W	Elżbiety kr. w.	6 Pawła w.
20 Ś	Feliksa Wal., Eust.	7 Jerona
21 C	Ofiar. N. M. P.	8 Sob. Mich.
22 P	Cecylji p., Felicyty m.	9 Onysyfora
23 S	Klemensa pap. m.	10 Erasta
24 N	24 po Św., Jana od K.	11 Miny m.
25 P	Katarzyny p. m.	12 Św. Josafata
26 W	Jana Berchmansa	13 Joana Zł.
27 Ś	Walerjana bp.	14 Fyłypa
28 C	Zdzisława, Grzeg.	15 Hurja
29 P	Wig. św. Andrzeja	16 Małteja
30 S	Andrzeja, Justyny	17 Hryhorja

(31) GRUDZIEŃ — 1935 R.

Dni	Kalendarz rzymsko - katolicki	Kalendarz grecko - katolicki
1 N	1 Adw., Marjusa	18 Platona
2 P	Bibjany p. m.	19 Awdija
3 W	Franciszka Ksawer.	20 Prokla
4 Ś	Barbary, Piotra Zł.	21 Wowed.Pr.
5 C	Anastazego, Sabby	22 Fylymona
6 P	Mikołaja bp.	23 Amfylochja
7 S	Ambrożego bp.	24 Kateryny
8 N	2 Adw., Niep. Pocz.	25 Klymenta
9 P	Leokadij p.	26 Atycja
10 W	N. M. P. Loret.	27 Jakowa
11 Ś	Damazego pap.	28 Stefana
12 C	Aleksandra	29 Paramona
13 P	Łucji p. m., Otylji	30 Andreja
14 S	Teodora m.	1 Nauma
15 N	3 Adw., Walerjana	2 Awakuma
16 P	Euzebjusza, Albiny	3 Sofonja
17 W	Łazarza b.	4 Warwary
18 Ś	Suchedni, Wiktoryna	5 Sawwy
19 C	Grzegorza b., Fausty	6 Nykołaja
20 P	Suchedni, Teofila	7 Amwrozja
21 S	Suchedni, Tomasza ap.	8 Patapja
22 N	4 Adw., Zenona m.	9 Zacz. Pr.
23 P	Wiktorji p. m.	10 Miny
24 W	Wigilja, Adama i Ewy	11 Danyła
25 Ś	Boże Narodzenie	12 Spirydona
26 C	Szczepana m.	13 Eustratja
27 P	Jana ap. Ew.	14 Tyrsja
28 S	Młodzianków	15 Elewterja
29 N	Tomasza z Kent. b. m.	16 Aheja
30 P	Eugenjusza bp.	17 Łazarja
31 W	Sylwestra p., Melanji	18 Sewastjana

KALENDARZ PRAWOSŁAWNY NA ROK 1935.

(Daty podane w nowym stylu).

B. Narodzenie 7, 8 i 9 stycznia.
 Nowy Rok 14 stycznia.
 Trzech Króli 19 stycznia.
 Trzech Świętych 12 lutego.
 Oczyszczenie N. M. P. 15 lutego.
 Zwiast. N. M. P. 7 kwietnia.
 Niedziela Palmowa 21 kwietnia.
 Wielkanoc 28, 29 i 30 kwietnia.
 Wniebowst. Pańskie 6 czerwca.
 Św. Trójca 16 czerwca.
 Zesłanie Ducha Św. 17 czerwca.
 Św. Piotra i Pawła 12 lipca.
 Przemienienie P. 19 sierpnia.
 Wnieb. N. M. P. 28 sierpnia.
 Ścięcie św. Jana 11 września.
 Narodzenie N. M. P. 21 września.
 Podwyższenie św. Krzyża 27 września.
 N. P. M. Obr. 14 października.
 Ofiarowanie N. P. M. 4 grudnia.
 Św. Mikołaja 19 grudnia.

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

Rok 5695

(przestępny, liczy 383 dni).

	Szwat	1	5 I
	Adar	1	4 II
Mały Purim	"	14	17 "
	We-Adar	1	6 III
Post Estery	"	13	18 "

Purim	"	14	19	"
Suszan-Purim	"	15	20	"
	Nisan	1	4	IV
I-sze Święto Paschy	"	15	18	"
II-gie Święto Paschy	"	16	19	"
VII-me Święto Paschy	"	21	24	"
VIII-me Święto Paschy	"	22	25	"
	Ijar	1	4	V
Lag-B'omer	"	18	21	"
	Siwan	1	2	VI
I-sze Zielone Święto	"	6	7	"
II-gie Zielone Święto	"	7	8	"
	Tamuz	1	2	VII
Post. Zdobyć Jerozolimy	"	17	18	"
	Ab	1	31	"
Post. Spalenie Świątyni	"	9	8	VIII
	Elul	1	30	"

Rok 5696

(zwyczajny, liczy 355 dni).

Nowy Rok	Tiszri	1	28	IX
II-gie Święto N. Roku	"	2	29	"
Post Gedaljah	"	3	30	"
Święto Pojedn. (Sądny Dzień)	"	10	7	X
I-sze Święto Kuczek	"	15	12	"
II-gie Święto Kuczek	"	16	13	"
Święto Palmowe	"	21	18	"
Koniec Kuczek	"	22	19	"
Radość z prawa	"	23	20	"
	Cheszwan	1	28	"
	Kislew	1	27	XI
Poświęcenie Świątyni	"	25	21	XII
	Tebet	1	27	"

II. SZKOLNICTWO POLSKIE W CYFRACH]

Realizacja nauczania początkowego.

Rok szkolny	P o l s k a		
	Dzieci	Uczniowie	
		liczba	%
1925/26	3 898	3 354	86,0
1926/27	3 797	3 449	90,8
1927/28	3 748	3 462	92,4
1928/29	3 706	3 572	96,4]
1929/30	3 949	3 792	96,0
1930/31	4 275	4 066	95,1
1931/32	4 638	4 356	93,9
1932/33	—	4 608	—

Uczniowie w wieku lat 6—13 w roku 1932/33.

W i e k	P o l s k a		
	Dzieci	Uczniowie	
		liczba	%
Wieki	5 038	4 475	89
6 lat	780	73	9
7	833	730	88,]
8	780	734	94
9	778	751	97]
10	741	707	95
11	673	601	89
12	633	527	83
13	573	398	69

Organizacja publicznych szkół powszechnych w r. 1932/33

Rok szkolny Województwa	S Z K O Ł Y						
	1	2	3	4	5	6	7 i wię- cej
	klasowe w % ogółu publicznych szkół powszechnych						
Polska 1932/33	44,9	24,3	10,8	5,0	2,5	1,7	10,8
Miasta . . .	2,6	1,7	1,6	1,3	1,6	2,5	88,7
Wieś . . .	48,4	26,2	11,6	5,3	2,5	1,6	4,4
M. st. Warszawa .	—	—	—	—	—	—	100,0
Centralne a . . .	40,7	25,9	10,6	5,5	2,7	1,7	12,9
Wschodnie . . .	61,6	21,6	7,4	2,6	1,2	0,7	4,9
Poznańskie i po- morskie . . .	52,8	24,4	9,6	3,6	1,4	1,0	7,2
Śląskie . . .	10,6	14,5	14,4	7,1	7,3	7,0	39,1
Południowe . . .	37,7	25,4	14,2	7,0	3,3	2,3	10,1

Rok szkolny Województwa	UCZNIOWIE W SZKOŁACH						
	1	2	3	4	5	6	7 i wię- cej
	klasowych w % ogółu uczniów publicznych szkół powszechnych						
Polska 1932/33	19,1	18,5	11,6	7,0	4,2	3,3	36,3
Miasta . . .	0,3	0,3	0,4	0,5	0,8	1,4	96,3
Wieś . . .	25,5	24,7	15,4	9,3	5,3	3,9	15,9
M. st. Warszawa .	—	—	—	—	—	—	100,0
Centralne a . . .	16,5	18,5	10,9	7,1	4,2	3,0	39,8
Wschodnie . . .	36,5	23,5	11,2	5,1	2,9	2,1	18,7
Poznańskie i po- morskie . . .	24,0	18,9	10,9	5,4	2,5	2,5	35,8
Śląskie . . .	1,7	4,5	6,6	4,6	5,7	6,9	70,0
Południowe . . .	16,2	19,8	15,5	9,8	5,5	4,4	28,8

a Bez m. st. Warszawy.

**Publiczne szkoły powszechne według liczby uczniów
i liczby nauczycieli w roku 1932/33.**

Liczba uczniów w szkole	S Z K O Ł Y							
	ogó- łem	liczące nauczycieli						
		1	2	3	4	5	6	7 i więc.
Miasta i wieś								
Polska . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Szk. licz. ucz.								
40 i mniej	1,9	4,1	0,0	0,0	—	—	—	—
41 — 80	28,0	60,2	1,8	0,1	—	—	—	—
81 — 140	31,9	35,2	62,3	4,8	0,5	0,2	—	—
141 — 180	11,4	0,5	30,3	35,5	3,1	0,6	0,4	0,1
181 — 230	7,9	0,0	5,4	47,9	33,0	3,4	0,4	0,3
231 — 280	4,4	—	0,2	10,7	46,9	31,1	6,2	0,7
281 — 330	2,8	—	—	1,0	13,3	45,0	31,8	2,7
331 i więcej	11,7	—	—	0,0	3,2	19,7	61,2	96,2
U C Z N I O W I E								
Liczba uczniów w szkole	ogó- łem	w szkołach liczących nauczycieli						
		1	2	3	4	5	6	7 i więc.
Miasta i wieś								
Polska . . .	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Szk. licz. ucz.								
40 i mniej	0,4	1,9	0,0	0,0	—	—	—	—
41 — 80	10,3	51,7	0,9	0,0	—	—	—	—
81 — 140	19,7	45,4	55,3	3,2	0,3	0,1	—	—
141 — 180	10,5	1,0	35,6	30,7	2,1	0,3	0,2	0,0
181 — 230	9,3	0,0	7,8	50,7	28,6	2,4	0,3	0,1
231 — 280	6,5	—	0,4	13,8	48,2	27,4	4,7	0,3
281 — 330	4,9	—	—	1,5	16,2	45,8	28,5	1,4
331 i więcej	38,4	—	—	0,1	4,6	24,0	66,3	98,2

Uczniowie szkół początkowych według wieku w roku szkolnym 1932/33.

WOJEWÓDZTWA KATEGORJE SZKÓŁ		Medja- na <i>a</i>	Uczniowie w wieku lat								
			6	7	8	9	10	11	12	13	14
			i mniej								i więcej
w o/o ogółu uczniów											
1925/26		11,0	4,2	10,1	11,1	11,9	13,0	15,6	14,9	12,9	6,3
Polska 1932/33		11,0	1,6	16,1	16,1	16,5	15,4	12,9	11,1	8,2	2,1
Miasta		10,0	1,9	15,6	15,3	15,7	15,0	12,2	11,3	8,8	4,2
Wieś		9,9	1,5	16,2	16,4	16,8	15,6	13,1	11,1	8,0	1,3
M. st. Warszawa		10,2	0,8	14,8	15,4	16,2	15,3	11,9	12,3	9,5	3,8
Centralne <i>b</i>		10,1	0,5	15,9	15,6	16,1	14,9	12,5	12,0	9,4	3,1
Wschodnie		9,9	0,6	15,6	18,0	18,2	16,2	12,6	10,1	6,8	1,9
Poznańskie i pomorskie . .		10,3	0,6	15,6	14,9	15,1	15,0	13,7	13,0	11,2	0,9
Śląskie		9,7	11,8	13,8	14,3	13,6	13,3	12,5	11,1	9,0	0,6
Południowe		9,8	2,3	17,3	16,8	17,2	16,5	13,6	9,4	5,7	1,2
Szkoly powszechnie publ. .		10,0	1,4	16,1	16,1	16,4	15,4	13,0	11,2	8,3	2,1
1 klasowe		9,9	0,9	16,4	17,4	17,7	16,1	13,3	10,7	7,2	0,3
2 "		9,9	1,0	16,7	16,9	17,2	15,9	13,3	10,9	7,7	0,4
3 "		9,9	1,2	16,5	16,4	16,8	15,8	13,4	11,1	7,9	0,9
4 "		10,0	1,4	16,4	16,1	16,5	15,7	13,1	11,2	8,2	1,4
5 "		10,0	1,8	15,9	15,8	16,1	15,4	13,0	11,2	8,6	2,2
6 "		10,0	2,3	15,9	15,5	15,6	15,0	13,1	11,3	9,0	2,3
7 i więcej klasowe.		10,2	1,8	15,4	15,0	15,4	14,7	12,4	11,7	9,3	4,3
Szkoly powsz. prywatne .		9,5	6,6	17,0	17,7	17,7	15,2	10,6	8,0	5,1	2,1
Szkoly ćwiczeń		9,3	5,7	19,3	19,1	19,5	16,7	9,7	5,5	2,9	1,6
Szkoly specjalne		11,8	0,5	2,6	7,4	11,5	15,0	15,6	16,1	15,1	16,2

a Wiek, który połowa liczby uczniów już przekroczyła, połowa jeszcze nie osiągnęła.

b Bez m. st. Warszawy.

SZKOLNICTWO ŚREDNIE OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W R. SZK. 1932/33.

A. Szkoły średnie ogólnokształcące.

Szkoły, oddziały, nauczyciele i uczniowie.

KATEGORJE SZKÓŁ WOJEWÓDZTWA	Szkoły	Od- działy	Nauczyciele			Uczniowie			
			ogółem	męż- czyźni	kobiety	ogółem	chłopcy	dziew- częta	
1930 31	743	7 135	14 459	9 528	4 931	204 992	125 097	79 895	
1931 32	748	6 943	13 734	8 939	4 795	202 846	123 131	79 715	
Polska	1932 33	765	6 614	13 705	8 862	4 843	186 805	111 557	75 248
Męskie	259	2 484	4 935	4 373	562	79 037	78 622	415	
Żeńskie.	240	1 866	4 749	1 634	3 115	52 191	330	51 861	
Koedukacyjne	266	2 144	4 021	2 855	1 166	55 577	32 605	22 972	
M. st. Warszawa	107	1 020	2 524	1 266	1 258	28 138	14 096	14 042	
Warszawskie	43	344	686	448	238	8 468	4 874	3 594	
Łódzkie	66	625	1 157	703	454	16 507	8 641	7 866	
Kieleckie	61	425	808	502	306	11 592	7 010	4 582	
Lubelskie	43	336	659	421	238	9 104	5 038	4 066	
Białostockie	31	248	496	329	167	6 926	4 036	2 890	
Wileńskie.	37	280	637	383	254	7 895	4 117	3 778	
Nowogródzkie	12	97	182	128	54	2 753	1 394	1 359	
Poleskie	13	117	224	143	81	3 531	1 839	1 692	
Wołyńskie	25	191	392	257	135	5 260	2 800	2 460	
Poznańskie	63	603	1 079	723	356	15 722	10 186	5 536	
Pomorskie	33	289	469	332	137	7 508	4 845	2 663	
Śląskie	35	378	703	572	131	11 840	8 493	3 347	
Krakowskie	77	562	1 298	877	421	17 635	12 254	5 381	
Lwowskie.	79	679	1 501	1 093	408	21 572	13 995	7 577	
Stanisławowskie	29	231	514	392	122	6 717	4 348	2 369	
Tarnopolskie.	21	189	376	293	83	5 637	3 591	2 046	

ZAKŁADY KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI.

Kategorie zakładów	Seminaria nauczycielskie				Absolw. kursów nauczycielskich	Pedagogja			
	Zakłady	Nauczyciele	Uczniowie	Absolwenci		Zakłady	Naucz.	Uczniow.	Absolw.
1930/31	198	2 921	33 740	5 471	406	3	34	380	184
1931/32	195	2 704	30 875	4 999	591	3	49	371	145
Polska 1932/33	179	2 490	22 704	4 881	420	3	51	285	190
Państwowe . .	107	1 420	14 059	2 862	326	3	51	285	190
Samorządowe .	14	178	1 636	402	—	—	—	—	—
Prywatne . .	58	892	7 009	1 617	94	—	—	—	—

Kategorie zakładów	Seminaria ochroniarskie				Seminaria nauczy- cielek rzemiosł			
	Zakłady	Nauczyciele	Uczniowie	Absolwenci	Zakłady	Nauczyciele	Uczniowie	Absolwenci
1930/31	15	181	927	179	7	143	540	127
1931/32	14	170	1 058	150	7	142	613	124
Polska 1932/33	16	208	1 080	266	7	139	546	170
Państwowe . .	8	99	695	157	3	76	379	111
Samorządowe .	—	—	—	—	—	—	—	—
Prywatne . .	8	109	385	109	4	63	167	59

SZKOLNICTWO ZAWODOWE.

Szkoly i kursy zawodowe w r. 1932/33.

Zakłady i nauczyciele.

Kategorie zakładów	Zakłady			Zakłady posiadające wydziały							Personel naucz.		
Województwa	Ogółem	Szkoly	Kursy	rolnicze	przemysłowe i rzemieślnicze	handlowe i administracyjne	komunikacyjne	miernicze i meljoracyjne	gospod. domowego i usług osobistych	służby zdrowia	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Polska 1932/33	747	474	273	22	396	263	42	12	63	14	8 190	5 723	2 467
Szkoly	474	474	—	21	252	178	15	9	41	14	7 048	4 966	2 082
Kursy	273	—	273	1	144	85	27	3	22	—	1 142	757	385
Państwowe . .	117	117	—	15	77	25	11	7	7	5	2 529	2 096	433
Samorządowe .	33	31	2	—	18	12	—	—	6	3	542	355	187
Prywatne . . .	597	326	271	7	301	226	31	5	50	6	5 119	3 272	1 847
Męskie	211	169	42	12	151	25	32	10	—	—	3 224	3 135	89
Żeńskie . . .	297	175	122	4	216	41	1	—	57	14	2 722	814	1 908
Koedukacyjne .	239	130	109	6	29	197	9	2	6	—	2 244	1 774	470

Szkoły zawodowe dokształcające.

KATEGORJE SZKÓŁ WOJE- WÓDZTWA	Szkół	Oddziały			Nauczyciele	Uczniowie					Wydano świadectw ukończenia		
		ogółem	dział			ogółem	chłopcy	dziewczęta	dział		ogółem	dział	
			przemysłowy	handlowy					przemysłowy	handlowy		przemysłowy	handlowy
Polska 1932/33	670	2523	2320	203	5800	86148	73434	12714	78782	7366	19399	17853	1546
Miasta	601	2356	2160	196	5371	81229	68809	12420	74050	7179	18336	16807	1529
Wieś	69	167	160	7	429	4919	4625	294	4732	187	1063	1046	17
Publiczne	619	2324	2157	167	5337	79827	68081	11746	73574	6253	18058	16865	1193
Prywatne	51	199	163	36	463	6321	5353	968	5208	1113	1341	988	353
Męskie	515	1755	1678	77	4200	58910	58808	102	56199	2711	14628	14082	546
Żeńskie	53	225	183	42	578	8344	—	8344	6765	1579	1242	940	302
Koedukacyjne.	102	543	459	84	1022	18894	14626	4268	15818	3076	3529	2831	698
w tem szkoły męskie z oddz. żeńskieml . . .	24	232	216	16	248	7669	6311	1358	6995	674	1558	1491	67
oddz. męskie . .	—	189	177	12	307	6311	6311	—	5805	506	1406	1346	60
oddz. żeńskie . .	—	43	39	4	41	1358	—	1358	1190	168	152	145	7

Wydatki na oświatę z budżetu państwa i samorządu terytorjalnego w latach 1927/8-1933/4.

W tysiącach złotych.

WYSZCZEGÓLNIENIE	R z e c z y w i s t e						Budżet
	1927 28	1928 29	1929 30	1930 31	1931 32	1932 33	1933 34
Ogółem	456 803	572 403	626 052	595 207	477 187	422 717	425 919
Wydatki zwyczajne	424 554	493 631	535 601	544 240	459 230	413 185	416 491
Państwo	335 214	380 298	416 297	426 706	352 736	321 175	325 108
Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	336 111	367 131	399 541	407 655	332 822	298 411	296 282
„ Spraw. Wewn. (Min. Op. Sp.)	243	280	328	291	255	195	217
„ Przemysłu i Handlu	360	450	496	712	640	514	592
Fund. spec. Min. W. R. i O. P.	8 500	12 437	15 932	18 048	19 019	22 055	28 017
Województwo śląskie	27 817	38 161	39 700	41 551	34 922	26 594	25 863
Wojewódzkie związki samorządowe	906	1 281	1 236	1 146	928	640	66
Powiatowe związki samorządowe	4 017	4 551	4 736	3 515	2 406	1 907	1 704
Miasta	33 968	41 981	44 658	44 059	43 059	37 784	37 264
Gminy wiejskie	22 652	27 359	28 974	27 223	25 179	25 085	26 486
Wydatki nadzwyczajne	32 249	78 772	90 451	50 967	17 957	9 532	9 428
Państwo	8 888	35 756	33 844	10 487	2 982	479	2 779
Min. Wyzn. Rel. i Ośw. Publ.	8 788	35 050	32 201	8 623	1 255	479	2 195
Inne ministerstwa	100	706	1 643	1 864	1 727	—	584
Województwo śląskie	116	1 004	4 321	8 777	380	107	105
Wojewódzkie związki samorządowe	39	3	—	—	10	—	—
Powiatowe związki samorządowe	3 228	4 651	3 636	1 784	1 252	549	248
Miasta	13 892	24 143	26 563	17 911	6 760	3 986	3 803
Gminy wiejskie	6 086	13 215	22 087	12 000	6 573	4 441	2 493

Wydatki Minist. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w latach 1927/8 - 1934/5.
W milionach złotych.

WYSZCZEGÓLNIENIE	1927 28	1928 29	1929 30	1930 31	1931 32	1932 33	1933 34	1934 35
Budżet administracyjny								
Wydatki według ustaw skarbowych	329,3	399,0	433,3	471,6	445,2	348,0	324,6	311,5
Wydatki rzeczywiste — ogółem.	361,1	431,7	462,7	443,1	356,7	321,9	—	—
Wydatki osobowe	312,2	342,4	369,4	384,4	324,6	289,2	289,4	282,7
Wydatki rzeczowe i administrac.	48,9	89,3	93,3	58,7	32,1	32,7	35,2	28,8
I. Administracja szkolna.	12,2	12,9	14,3	14,2	10,7	8,2	8,8	28,7
Zarząd centralny.	2,1	2,3	3,1	2,9	2,1	1,6	1,9	23,5
Władze II instancji (kuratorja)	5,0	5,2	5,4	5,5	4,4	3,4	3,6	2,7
Inspektoraty	5,1	5,4	5,8	5,8	4,2	3,2	3,3	2,5
II. Szkolnictwo	300,2	329,9	358,0	369,4	304,6	272,2	272,4	242,8
Szkoły powsz., spec. i przedszk.	207,9	230,0	248,9	261,8	217,0	195,8	192,6	171,4
Szkoły średnie ogólnokształcące.	32,1	33,4	35,4	35,8	29,3	24,7	25,4	22,5
Zakłady kształcenia nauczycieli.	13,8	15,4	16,8	17,1	12,9	9,7	9,7	8,2
Szkoły zawodowe	15,7	16,7	18,9	19,8	15,2	12,5	16,2	14,0
Szkoły wyższe	30,1	33,7	37,1	33,8	29,4	28,1	27,3	25,6
Szkoły artystyczne średnie.	0,6	0,7	0,9	1,1	0,8	1,2	1,2	1,1
III. Budownictwo szkolne.	13,2	39,1	36,3	10,9	1,3	0,5	2,2	2,3
IV. Inne wydatki na oświatę i kulturę	14,3	24,7	28,8	24,5	17,1	18,7	19,2	15,7
V. Wyznania religijne.	21,2	25,1	25,3	24,1	23,0	22,3	22,0	22,0
Fund. spec. adm. przez M.W.R. i O.P.								
Wydatki ogółem.	8,5	12,4	15,9	18,0	19,0	22,1	28,0	30,0
w tem: taksa administracyjna ogólna	0,9	2,1	5,4	8,2	11,2	14,1	13,4	14,4
fundusz na rzecz szkół zawod.	6,8	9,1	9,2	8,6	6,6	6,8	5,7	5,8
fundusz opłat studenckich	—	—	—	—	—	—	7,6	8,4

III. ZWIĄZEK NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

**ZARZĄD GŁÓWNY
ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO.**

Prezes: Stanisław Nowak.

Prezydjum:

- 1) Kolanko Jan — viceprezes
- 2) Nowicki Zygmunt — viceprezes
- 3) Stattler Klementyna — viceprezes
- 4) Drzewiecki Stefan — viceprezes
- 5) Machowski Stanisław — sekretarz
- 6) Nowak Jan — sekretarz
- 7) Podurgiel Piotr — skarbnik
- 8) Kwiatkowski Stanisław — zast. skarbnika

Wydział wykonawczy:

- 9) Chrościcki Bronisław z Warszawy
- 10) Pawłowski Czesław z Warszawy
- 11) Smulikowska Marja z Warszawy
- 12) Helman Wiktor z Lublina
- 13) Sajda Józef z Pabjanic
- 14) Puchalski Daniel z Łowicza

Członkowie:

- 15) Dutkiewicz Edward z Łodzi.
- 16) Piotrowski Jan z Utraty.
- 17) Balicki Jan ze Lwowa.
- 18) Malik Bronisław ze Lwowa.
- 19) Złotnicki Eugenjusz z Przemyśla.
- 20) Dobosz Stanisław z Wilna.

- 21) Matuszkiewicz Mieczysław z Wilna.
- 22) Werc Stanisław z Kościan.
- 23) Wycech Czesław z Chojnic.
- 24) Kozioł Józef z Łukowa.
- 25) Petrykiewicz Władysław z Zulina.
- 26) Kula Franciszek z Sierszy.
- 27) Sienko Władysław z Krakowa.
- 28) Orłowski Bolesław z Chorzowa.
- 29) Jędraszko Antoni z Warszawy.
- 30) Czabanowski Józef z Tarnopola.
- 31) Ściebora Władysław z Przemyśla.
- 32) Polkowski Wacław z Szereszowa.
- 33) Ciepielowski Jan z Kowla.
- 34) Łazarczyk Antoni z Ćmielowa.
- 35) Kupiec Jan z Kielc.
- 36) Magnuski Józef z Rakowa k/Częstochowy.
- 37) Kubski Benedykt z Warszawy.
- 38) Włodarski Józef z Warszawy.
- 39) Hollender Henryk ze Lwowa.
- 40) Ryżewski Stefan z Białej.
- 41) Kurpiewski Karol — prezes Okr. Brzeskiego.
- 42) Syska Józef — prezes Okr. Śląskiego.
- 43) Pawłowski Ludwik — prezes Okr. Lubelskiego.
- 44) Deszberg Romuald — prezes Okr. Lwowskiego.
- 45) Wasilewski Tomasz — prezes Okr. Łódzkiego.
- 46) Kopeć Michał — prezes Okr. Poznańskiego.
- 47) Hoffman Jakób — prezes Okr. Wołyńskiego.
- 48) Czabanowski Józef—prez. Okr. Tarnopolskiego.
- 49) Worobczuk Adam—prez. Okr. Warszawskiego.

Zastępcy członków Zarządu Głównego Z. N. P.

- 1) Sabatowska Walerja ze Lwowa.
- 2) Mróz Stanisław z Poznania.
- 3) Nerkowski Jan z Chrodzyc.
- 4) Hojak Stanisław z Krakowa.
- 5) Glinicki Seweryn z Nowego Dworu k/Modlina.

- 6) Zdarzył Rudolf z Białowieży.
- 7) Bieda Stanisław z Krzemieńca.
- 8) Rajewski Ludwik z Warszawy.
- 9) Żaki Leopold ze Świrza.
- 10) Seroka Wacław z Kutna.
- 11) Wielgus Franciszek z Wielkich Dróg.
- 12) Szczepański Józef z Żabikowa.
- 13) Bąblewski Stanisław z Okręgu Brzeskiego.
- 14) Melchertówna Janina z Przemyśla.

BURSA Z. N. P. W WARSZAWIE.

Instytucja ta rozpoczęła czwarty rok swej pracy.

Celem jej jest dać schronienie tym kol., którzy pragnąc pogłębić swe przygotowanie zawodowe, studjują na W. K. N., Instytucie Nauczycielskim, Instytutach Robót Ręcznych, Wychowania Fizycznego i Pedagogiki Specjalnej, Konserwatorjum i t. d.

Przez uruchomienie Bursy wprowadziliśmy w czyn nasze dawne a gorące zamierzenia, by dziatwa nasza, studjująca w Warszawie, znalazła godziwe i kulturalne schronienie, za możliwie najniższą opłatą; spełniony też został postulat zorganizowania przyzwoitego pomieszczenia dla tych, którzy pragną chwilowo zatrzymać się w Warszawie, celem załatwienia spraw służbowych, lub zetknięcia się ze źródłami kultury, znajdującymi się w stolicy.

Bursa składa się z trzech działów:

Dział I. Mieszkanie dla uczącej się młodzieży.

Dział II. Mieszkanie dla kol. kol. studjujących w Warszawie.

Dział III. Mieszkanie dla przejezdnych kol. kol., zespołów wycieczkowych, zjazdów organizacyjnych i naukowych.

Dział I. Obejmuje pomieszczenia dla 88 wychowanków. Przyjmowane są dzieci członków Związku i to bez względu na wiek, płeć i zakłady naukowe. Sypialnie 8

Dom Związkowy.

i 10-osobowe, uczelnia, jadalnia, natryski, tarasy. Za pełne utrzymanie (4-ro krotny posiłek dzienny), mieszkanie, światło, obsługę — należytość wynosi 65 zł. mies.

Dział II. Mieszkania dla koleżanek i kolegów, przebywających na rocznych lub 2-letnich studjach w Warszawie. Dział ten rozporządza 20 pokojami 2—4 osobowymi, za które opłata łącznie ze światłem, obsługą i użyciem natrysków wynosi:

1)	za miejsce w pokoju 2-osobowym	25 zł. mies.
2)	„ „ „ 3-osobowym	20 zł. „
3)	„ „ „ 4-osobowym	15 zł. „
4)	„ „ w sali zbiorowej	10 zł. „

Kol. zajmujący pomieszczenia w tym dziale mogą korzystać z utrzymania bursowego, za które opłacają 55 zł. miesięcznie.

Zainteresowani w otrzymaniu miejsca w powyższych działach wnoszą stosowne podania do Zarządu Głównego w terminie do 15 czerwca każdego roku. W bursie obowiązuje regulamin porządkowy, który podpisują reflektujący na mieszkania koledzy, względnie rodzice.

Dział III rozporządza kilkoma pokojami 2—4 osobowymi, oraz salami zbiorowymi. Administracja Bursy udziela przyjezdnym na życzenie czystej pościeli, a także mają oni możliwość nabycia w jadalni bursowej poszczególne posiłki w cenie: a) śniadanie — 50 gr., b) drugie śniadanie — 20 gr., c) obiad — 1.20 zł. d) kolacja — 80 gr., e) filiżanka herbaty — 15 gr., f) filiżanka mleka — 20 gr., g) filiżanka kawy — 20 gr.

Za noclegi obowiązują następujące ceny:

1) W pokojach 2—4 osobowych za nocleg z pościelą: 2.50 za jedną noc i 2 zł. za każdą następną.

2) W salach zbiorowych za nocleg z pościelą 1.50 zł. za 1 noc, oraz 1 zł. za każdą następną noc.

3) Noclegi w pokojach 2—4 osobowych bez pościeli 1 zł. za każdą noc.

4) Noclegi w salach zbiorowych bez pościeli 75 gr. za każdą noc.

5) Młodzież szkolna w zespołach wycieczkowych płaci za nocleg z pościelą 90 gr., bez pościeli — 50 gr. za każdą noc.

Uważając, że Dom nasz jest dziełem wysiłku związkowego nauczycielstwa i jemu tylko może i powinien służyć, Administracja nie udziela gościny nauczycielstwu, pozostającemu poza naszą organizacją, natomiast gości u siebie chętnie członków rodzin związkowców.

Przy przyjmowaniu do Domu, żądane jest bezwzględnie okazanie legitymacji członkowskiej.

SANATORJUM W ZAKOPANEM.

Informacje.

Aby móc rozpocząć kurację w naszym Sanatorjum w Zakopanem, należy w pierwszym rzędzie wnieść podanie o przyjęcie.

Podania wnosi się bezpośrednio do: **Dyrekcji Sanatorium Związku Nauczycielstwa Polskiego w Zakopanem**. Nie należy zatem wnosić podania przez Ognisko czy Oddział powiatowy, nie należy również skierowywać je do Zarządu Głównego do Warszawy.

Do podania o przyjęcie nie załączać żadnych zaświadczeń ani lekarskich, ani organizacyjnych. Załączyć natomiast należy **dokładny i czytelny adres wnoszącego podanie jak i znaczek pocztowy na odpowiedź.**

2) Na wniesione podanie starający otrzymuje odwrotnie:

- a) druczek organizacyjny do wypełnienia,
- b) druczek informacyjny,
- c) kwestjonariusz lekarski.

Druczek organizacyjny wypełnia Zarząd Ogniska, stwierdzając, iż starający się o przyjęcie do Sanatorium jest związkowcem, od kiedy, czy był nauczycielem i związkowcem w czasie zbiórki 1%-ej na rzecz budowy Sanatorium. Wypełniony kwestjonariusz organizacyjny

jest podstawą przyjęcia do Sanatorjum. Regulamin bowiem przyjąć stanowi, iż pierwszeństwo w przyjęciu mają Koleżanki i Koledzy, którzy w okresie akcji zbierania 1% na rzecz budowy Sanatorjum byli członkami Związku i 1% opłacali, następnie wszyscy Związkowcy, którzy najpóźniej w rok po objęciu obowiązków zawodowych wstąpili do Organizacji — choćby to było już po za okresem 1%-ej akcji.

Ci członkowie opłacają **ulgową taryfę** dzienną, wynoszącą jak w tej chwili 2.75 gr., jeżeli posiadają karty skierowania*).

Tę samą taryfę opłacają członkowie ich rodziny najbliższej t. j.: żona (mąż), syn, córka, o ile posiadają kartę skierowania.

Wszyscy inni choćby obecnie członkowie, którzy w czasie akcji 1% byli nauczycielami lecz poza szeregami Organizacji — jak też i ci, którzy wstąpiwszy do zawodu po ukończeniu akcji 1% namyślali się więcej jak rok czy do Organizacji wstąpić należy — płać **taryfę normalną** t. j. 3.75 gr. o ile posiadają kartę skierowania. Tę samą taryfę płać członkowie ich rodzin żona (mąż), syn, córka, jeżeli posiadają kartę skierowania.

b) Drużek informacyjny — poucza co należy wziąć z sobą do Sanatorjum.

c) Kwestjonariusz lekarski — wypełnia lekarz leczący chorego. Na podstawie tego kwestjonariuszu następuje przyjęcie chorego do Sanatorjum.

Poza wypełnieniem tych wstępnych, a rzeczowych formalności — pozostają choremu do załatwienia na miejscu dwie sprawy:

1) urlop,

2) karta skierowania.

I jedno i drugie otrzymuje się na zasadzie orzeczenia lekarza powiatowego w drodze znanej każdemu. Więc

---

*) Taryfa ta jest zmienna, uzależniona jest od stawki jaką wpłaca Rząd.

Sanatorjum w Zakopanem.

1) trzeba podjąć w Inspektoracie (w niektórych oddziałach w Kierownictwie) kartę porady i z nią udać się do lekarza pow., który wystawia wniosek o urlop — do Kuratorjum jak i kartę skierowania. Ostatnie zarządzenie w sprawie karty skierowania było podane w prasie Związkowej — należy przede wszystkim pamiętać, że bez karty skierowania wyjeżdżać do Sanatorjum **nie należy** chyba, że chory decyduje się leczyć na koszt własny. Sanatorjum ma jedynie prawo postawienia wniosku **o przedłużenie** karty skierowania do określonego ustawą czasu.

To samo dotyczy urlopów. Aby wyjechać do Sanatorjum przed rozstrzygnięciem sprawy urlopu przez Kuratorjum należy wystarać się o t. zw. „urlop inspektorski” t. j. urlop 28 dniowy. W międzyczasie Kuratorjum załatwi prośbę o urlop bądź też pacjent wniesie już z Sanatorjum podanie o przedłużenie urlopu.

Karta skierowania upoważniająca chorego do leczenia na koszt skarbu Państwa może opiewać dla nauczycieli czynnych i emerytów do 6 miesięcy w roku kalend., dla uprawnionych członków rodzin do 3 miesięcy. Przyjęcie do Sanatorjum następuje zawsze po kilku dniach. Pacjent może sam oznaczyć dogodny mu termin, w tym jednak wypadku nie może mieć do Dyrekcji żadnych pretensji, jeżeli przyjęcie nastąpi nieco później. Pod żadnym warunkiem nie wolno przyjeżdżać do Sanatorjum bez wezwania. Najsilniej obsadzone są miejsca w miesiącach grudzień — marzec — czerwiec — wrzesień. Objaw ten podyktowany jest z jednej strony terminami rozpoczęcia roku szkolnego i t. p., z drugiej zaś mylnem przeświadczeniem, że w Zakopanem najlepiej leczyć się w zimie lub pełnem lecie. Przeświadczenie to jest wedle opinii lekarzy mylne i powoduje nierówną fluktuację w Sanatorjum — poza tem wiadomo, że kurację należy rozpocząć wcześniej — niż zapóźno.

W razie trudności w uzyskaniu czy to urlopu, czy karty skierowania, należy natychmiast zwrócić się do Zarządu swego Okręgu Związku z prośbą o interwencję.

REGULAMIN FUNDUSZU POMOCY DLA POZOSTAJĄCYCH BEZ PRACY CZŁONKÓW ZWIĄZKU N. P.

§ 1. Związkowy Fundusz Pomocy dla pozostających bez pracy tworzy się:

a) z dotacyj na rzecz tego Funduszu, przewidzianych w budżecie organizacyjnym Związku,

b) z dobrowolnych darów poszczególnych osób i instytucji.

§ 2. Fundusz ma na celu:

a) udzielanie jednorazowej pomocy finansowej członkom Związku, którzy utracili pracę,

b) pokrywanie kosztów pośrednictwa pracy dla członków, którzy znajdują się bez pracy.

§ 3. Finansowa pomoc ze strony Funduszu należy się członkom Związku, którzy utracili pracę zawodową, a nie nabyli praw do zaopatrzenia emerytalnego lub praw wynikających z ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych, lub też tych, którzy nabyte prawa całkowicie wykorzystali i znajdują się bez pracy.

§ 4. Do korzystania z finansowej pomocy ze strony Funduszu mają prawo te osoby, które należały do Związku nieprzerwanie przynajmniej trzy lata i w dniu zwolnienia z pracy nie zalegały z opłaceniem wkładek członkowskich dłużej, niż za 3 ostatnie miesiące.

§ 5. Uprawnieni do korzystania z finansowej pomocy ze strony Funduszu mają prawo otrzymać jedną z następujących form pomocy:

a) jednorazową odprawę,

b) doraźny zasiłek.

§ 6. Jednorazowa odprawa wynosi zasadniczo:

a) 1000 zł., b) 500 zł., c) 300 zł. Z odprawy jednorazowej mają prawo korzystać ci członkowie Związku, którzy nie na własną prośbę, a w województwie śląskim ponadto nie z powodu zamążpójścia, zostali zwolnieni ze służby:

a) jeśli czas ich nieprzerwanej przynależności organizacyjnej wynosił przynajmniej lat 14, członkowie ci otrzymują odprawę w wysokości zł. 1000,

b) jeśli czas ich nieprzerwanej przynależności organizacyjnej wynosił lat 8 — otrzymują odprawę w wysokości zł. 500,

c) jeśli czas ich nieprzerwanej przynależności wynosił lat 6 — otrzymują jednorazową odprawę w wysokości zł. 300.

§ 7. Zarząd Główny, względnie Wydział Wykonawczy, może wyjątkowo uznać przerwę w przynależności do Związku i wyznaczyć wówczas odprawę, nie większą jednak, aniżeli zł. 500.

§ 8. Sposób rozdzielania jednorazowej odprawy ustala Zarząd Główny w miarę uznanej potrzeby i wysokości rozporządzalnych funduszy.

§ 9. Z zasiłków doraźnych mają prawo korzystać ci z pośród wymienionych w § 3 członków Związku, którzy nie nabyli praw do otrzymania jednorazowej odprawy.

Sposób rozdzielania doraźnych zasiłków określa Zarząd Główny w miarę uznanej potrzeby i wysokości rozporządzalnych funduszy.

§ 10. Zgłaszający swe pretensje do jednorazowej odprawy lub zasiłku doraźnego winien to uczynić przez Zarząd swego Ogniska w okresie 6 miesięcy od ostatniego dnia, w którym przestał pełnić swe obowiązki służbowe. Zgłoszenia po tym terminie nie będą uwzględniane.

Zgłaszający winien udowodnić swą nieprzerwaną przynależność organizacyjną za okres czasu, który stanowi podstawę do wnoszenia pretensyj.

§ 11. Prawa korzystania ze świadczeń funduszu są pozbawione te osoby, które zostały ze Związku wykreślone lub też które zostały wydalone z zawodu z powodu popełnienia czynów hańbiących.

§ 12. Członek Związku, który skorzystał z jednej z form pomocy finansowej ze strony Funduszu, a następnie został zatrudniony w zawodzie nauczycielskim,

może na wypadek powtórnego zwolnienia ze służby korzystać raz jeszcze z finansowej pomocy ze strony Funduszu. Wówczas jednak od odprawy, obliczonej w stosunku do całego czasu przynależności organizacyjnej, odejmuje się kwotę, wypłaconą przy pierwszym zwolnieniu.

§ 13. Pośrednictwo pracy, którego koszty pokrywane są z niniejszego funduszu — jest zorganizowane na podstawie osobnego regulaminu.

§ 14. Regulamin niniejszy wchodzi w życie z dn. 1.VIII.34 r.

REGULAMIN FUNDUSZU POŚMIERTNEGO ZWIĄZKU N. P.

§ 1. Związkowy Fundusz Pośmiertny tworzy się:

- a) z dotacyj na rzecz tego Funduszu, przewidzianych w budżecie organizacyjnym Związku,
- b) z dobrowolnych ofiar, darów i zapisów.

§ 2. Fundusz Pośmiertny jest przeznaczony na udzielanie zasiłków rodzinom pozostałym po zmarłych członkach Związku.

§ 3. Do korzystania z Funduszu Pośmiertnego mają prawo rodziny tych członków, którzy należeli do Związku nieprzerwanie przynajmniej lat trzy i w dniu zgonu nie zalegali z opłacaniem składki członkowskiej dłużej niż za 3 ostatnie miesiące.

§ 4. Pod względem uprawnień dzieli się rodziny, pozostające po członkach, na 2 grupy.

Do grupy I-ej należą:

- a) wdowy, posiadające przynajmniej jedno dziecko poniżej lat 24,
- b) zupełne sieroty, które nie ukończyły 24 lat życia,
- c) wdowcy, mający przynajmniej jedno dziecko poniżej lat 24, na które zmarła matka otrzymywała dodatek ekonomiczny.

Do grupy II-ej należą:

- a) zupełne sieroty, które ukończyły lat 24,
- b) rodzice lub rodzeństwo, o ile zmarły nie pozostawił wdowy i sierot,
- c) wdowy bezdzietne, lub mające dzieci powyżej lat 24,
- d) wdowcy bezdzietni, lub posiadający dzieci, na które zmarła matka nie pobierała dodatku ekonomicznego.

§ 5. Rodziny wymienione w grupie I-ej otrzymują zasiłki:

- a) zł. 500 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 3 lata,
- b) zł. 1000 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 10 lat,
- c) zł. 1500 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 15 lat,
- d) zł. 2000 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 25 lat.

§ 6. Rodziny, wymienione w grupie II-ej otrzymują zasiłki:

- a) zł. 250 — jeśli członek należał do Związku 3 lata,
- b) zł. 500 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 10 lat,
- c) zł. 750 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 15 lat,
- d) zł. 1000 — jeśli członek należał do Związku nieprzerwanie 25 lat.

§ 7. Jeśli członek nie zostawił po sobie żadnej rodziny, wówczas zasiłek otrzymuje osoba, która poniosła koszty leczenia i pogrzebu członka. Wypłata zasiłku w tym wypadku następuje po przedłożeniu odpowiednich rachunków.

§ 8. W przypadku, gdy zmarły członek Związku pozostawił zupełne sieroty, zasiłek zostaje wypłacony ustanowionemu sądownie opiekunowi głównemu z równoczesnem zawiadomieniem opiekuna przydanego.

§ 9. Sposób wypłacanie należności ustala się następująco:

1) Zarząd Główny Związku wysyła pieniądze zwyczajną drogą (czekiem lub przekazem pocztowym), w wyjątkowych zaś wypadkach telegraficznie, względnie wręcza osobiście uprawnionemu do odbioru;

2) wyasygnowanie zasiłku może nastąpić wówczas, gdy Zarząd Ogniska, którego członkiem był zmarły, przesłał zawiadomienie o śmierci (akt zgonu) i zaświadczenie, ile lat zmarły nieprzerwanie należał do Związku oraz gdy podał dokładny adres, stosunki rodzinne (np. wdowa, ilość dzieci, ich wiek, zajęcie), w szczególności adres bądź Ogniska, bądź osoby, do której zasiłek wysłać należy i zaświadczył, iż pozostała żona żyła we wspólności małżeńskiej z mężem do śmierci (o ile chodzi o wypłacanie pośmiertnego wdowie);

3) Zarząd Ogniska obowiązany jest wysłać natychmiast pokwitowanie odebranych pieniędzy, względnie dopilnować, by oryginalne pokwitowanie wysłali bezpośrednio do Zarządu Głównego odbiorcy zasiłku.

§ 10. O ile w ciągu roku od chwili śmierci członka rodzina lub osoba upoważniona nie podejmie należnego zasiłku — należność ta przechodzi na własność Funduszu.

§ 11. Regulamin niniejszy obowiązuje od dnia 1-go stycznia 1935 r.

REGULAMIN FUNDUSZU WDÓW I SIEROT IM. STANISŁAWA NOWAKA.

§ 1. Fundusz Wdów i Sierot im. Stanisława Nowaka tworzy się:

- a) z dotacyj na rzecz tego Funduszu, przewidzianych w budżecie Związku,
- b) z dobrowolnych ofiar i zapisów.

§ 2. Fundusz ma na celu udzielanie zasiłków wdowom i sierotom pozostałym po zmarłych członkach Związku.

§ 3. Do korzystania z Funduszu mają prawo wdo-

wy i sieroty po tych członkach, którzy należeli do Związku przynajmniej trzy lata.

§ 4. Zasiłki z Funduszu udzielane są wdowom i sierotom które:

a) nie pobierają żadnego zaopatrzenia emerytalnego, lub pobierają zaopatrzenie, nie przekraczające 80 zł. miesięcznie,

b) nie posiadają majątku osobistego lub dochodów z innego tytułu,

c) nie zarobkują.

§ 5. Za sieroty uprawnione do świadczeń ze strony Funduszu uważa się osoby odpowiadające warunkom wymienionym w § 4, a które nie przekroczyły 18 lat życia, lub przy studjach — 24 lat życia.

§ 6. Zasiłki wypłacane z Funduszu są:

a) stałe,

b) jednorazowe.

§ 7. Zasiłki stałe są wypłacane co miesiąc; wysokość zasiłku nie może przekraczać 30 zł.

§ 8. Zasiłki jednorazowe są wypłacane w wypadkach koniecznej potrzeby i nie mogą przekraczać kwoty 50 zł.

§ 9. W wyjątkowych wypadkach dopuszczalne jest udzielanie zasiłków według norm wyższych od ustalonych w §§ 7 i 8.

§ 10. Opiekę nad wdowami i sierotami sprawuje Sekcja Wdów i Sierot Z. N. P. na podstawie osobnego regulaminu.

III. MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

ALEJA SZUCHA NR. 25. CENTRALA TEL. 8-08-20.

Minister: p. WACŁAW JĘDRZEJEWICZ, tel. wew. 100, miejski 8-38-56.

Podsekretarz Stanu: p. KONSTANTY CHYLIŃSKI, tel. wew. 267, miejski 8-38-56.

Podsekretarz Stanu: ks. Dr. BRONISŁAW ŻONGOŁ-ŁOWICZ, tel. wew. 102.

BIURO PERSONALNE.

Dyrektor Biura Personalnego: p. Jan Tadeusz Lipka, tel. wew. 150.

Wizytator do specjalnych zleceń Ministra: p. Zbigniew Lepecki.

Kierownik referatu ogólnego i uposażeniowego: p. Euzebjusz Braun, tel. wew. 158.

Kierownik referatu ruchu służbowego i emerytalnego: p. Zygmunt Żabicki, tel. wew. 161.

Kierownik referatu dyscyplinarnego: p. Stanisław Marszałek, tel. wew. 160.

Kierownik referatu ewidencyjnego i kwalifikacyjnego: p. Stanisław Zakrzewski, tel. wew. 271.

DEPARTAMENT I OGÓLNY.

Dyrektor Departamentu I: p. Karol Makuch, tel. wew. 118.

WYDZIAŁ PRAWNY.

Naczelnik Wydziału: p. Kazimierz Dubiel, tel. wew. 173.

WYDZIAŁ POLITYKI OŚWIATOWEJ.

Naczelnik Wydziału: p. Aleksander Kawałkowski, tel. wew. 155.

WYDZIAŁ BUDŻETOWO-RACHUNKOWY.

Naczelnik Wydziału: p. Andrzej Nowak, tel. wew. 135.

WYDZIAŁ WYCHOWANIA FIZYCZNEGO I HIGJENY SZKOLNEJ.

Naczelnik Wydziału: p. Józef Błoński, tel. wew. 120.

WYDZIAŁ PROGRAMOWY.

Naczelnik Wydziału: p. Juliusz Balicki, tel. wew. 104.

SEKRETARJAT MINISTERSTWA.

Kierownik Sekretariatu: p. Tomasz Serafin, tel. wew. 132.

DEPARTAMENT II SZKOLNICTWA OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO.

Dyrektor Departamentu II: p. Michał Mendys, tel. wew. 167.

WYDZIAŁ SZKOLNICTWA POWSZECHNEGO.

Naczelnik Wydziału: p. Stanisław Bugajski, tel. wew. 182.

WYDZIAŁ SZKOLNICTWA ŚREDNIEGO.

Naczelnik Wydziału: p. Włodzimierz Gałęcki, tel. wew. 258.

WYDZIAŁ OŚWIATY POZASZKOLNEJ.

Naczelnik Wydziału: p. Stanisław Podwysocki, tel. wew. 172.

DEPARTAMENT III SZKOLNICTWA ZAWODOWEGO.

Dyrektor Departamentu: p. Władysław Gordziałkowski, tel. wew. 189.

WYDZIAŁ SZKÓŁ TECHNICZNO-PRZEMYSŁOWYCH.

Naczelnik Wydziału: p. Zygmunt Piotrowski, tel. wew. 190.

WYDZIAŁ SZKÓŁ HANDLOWYCH I GOSPODARCZYCH.

Naczelnik Wydziału: p. Jan Chodorowski, tel. wew. 197.

WYDZIAŁ SZKÓŁ ROLNICZYCH.

Naczelnik Wydziału: p. Stanisław Wiśniewski, tel. wew. 204.

DEPARTAMENT IV NAUKI I SZTUKI.

Dyrektor Departamentu: p. Jan Stanisław Bystron, tel. wew. 208.

WYDZIAŁ NAUKI I SZKÓŁ WYŻSZYCH.

Naczelnik Wydziału: p. Józef Stypiński, tel. wew. 275.

WYDZIAŁ SZTUKI.

Naczelnik Wydziału: p. Władysław Zawistowski, tel. wew. 221.

DEPARTAMENT V WYZNAŃ.

Dyrektor Departamentu V: p. Franciszek Potocki, tel. wew. 228.

WYDZIAŁ ARCHIWÓW PAŃSTWOWYCH

ul. Długa 13, tel. 12-24-64.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych: p. Witold Suchodolski, tel. 12-24-52.

PRZYJĘCIA INTERESANTÓW W MINISTERSTWIE.

Minister przyjmuje tylko te osoby, które na skutek porozumienia się z Sekretarjatem osobistym otrzymają zawiadomienie o wyznaczonym dniu i godzinie przyjęcia.

Zgłoszenia o przyjęcia mogą być uskutecznione osobiście, listownie, telefonicznie lub telegraficznie i winny zawierać ujęty krótko a treściwie przedmiot sprawy.

Zgłoszenia w sprawach niezasadniczych i mniejszej wagi nie są uwzględniane.

Podsekretarz Stanu p. Konstanty Chyliński przyjmuje w poniedziałki i czwartki od godz. 13 do 14.

Obowiązuje uprzednie zgłoszenie o przyjęcie za pośrednictwem sekretarza osobistego.

Podsekretarz Stanu ks. Dr. Bronisław Żongolłowicz przyjmuje we wtorki i środy od godz. 13 do 14.

Obowiązuje uprzednie zgłoszenie o przyjęcie za pośrednictwem sekretarza osobistego.

Dyrektor Biura Personalnego i Dyrektorowie Departamentów przyjmują w poniedziałki, środy i piątki od godz. 13 do 14.30.

Naczelnicy Wydziałów przyjmują w poniedziałki, środy, czwartki i piątki od godz. 12 do 14.

Zgłoszenia o przyjęcie uskutecznia się za pomocą karty zgłoszenia.

Inni urzędnicy Wydziałów (Biura Personalnego) zasadniczo interesantów nie przyjmują, o ile nie są do tego upoważnieni na stałe lub doraźnie.

Kancelaria Główna (Biuro Informacyjno-Podawcze) Intendentura i Administracja Wydawnictw — udzielają informacji każdego dnia w godzinach urzędowych od godz. 8 do 15.

Biblioteka Ministerstwa, tel. do godz. 15 wew. 116, po godz. 15 — 8-02-24, jest czynna codziennie od godz. 11 do 14 i od godz. 17 do 20,30.

V. WIADOMOŚCI PRAWNO-SŁUŻBOWE

A.

POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE

JAKIE SKUTKI POWODUJE WNIESIENIE ODWOŁANIA W NIEWŁAŚCIWEJ DRODZE.

Wyrok N. T. A. z dnia 21.IV.1933 L. Rej. 5999/31.

Art. 89 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem z dnia 22 marca 1928 (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) postanawia, że odwołanie należy wniesić za pośrednictwem tej władzy, która decyzję wydała. Władza wydająca orzeczenie obowiązana jest pouczyć zainteresowanego o terminie i trybie do wniesienia odwołania, strona zaś powinna bezwzględnie zastosować się do otrzymanego pouczenia.

Art. 77 powołanego rozporządzenia postanawia, że tylko jeśli władza błędnie objaśni stronę o terminie wniesienia odwołania lub o dalszym toku instancji takie objaśnienie nie może szkodzić stronie, która się do niego zastosowała.

Wynika z tego a contrario, że skutki niezastosowania się strony do zgodnego z przepisami rozporządzenia pouczenia o środkach prawnych ponosi strona a w szczególności, że nie może ona skutecznie powoływać się na art. 40 rozporządzenia, jeżeli odwołanie skierowała wbrew pouczeniu **błędnie bezpośrednio do instancji odwoławczej**, gdyż tylko nadanie na pocztę odwołania do instancji właściwej przed upływem terminu zapobiega uchybieniu terminu do odwołania.

Przepis art. 2 ustęp 3 cytowanego rozporządzenia nakłada na władzę niewłaściwą obowiązek skierowania podania do władzy właściwej lub zwrócenia podania stronie z wskazaniem władzy właściwej, zapobiega zatem tylko pozostawieniu podania skierowanego do władzy niewłaściwej bez biegu, nie chroni jednak strony przed skutkami, spowodowanego tem opóźnienia, jeśli podanie winno było być wniesione do właściwej władzy w pewnym ściśle określonym terminie i w tym terminie do tej władzy nie wpłynęło.

ZMIANA PRAWOMOCNEGO ORZECZENIA.

N. T. A. w wyroku z dnia 23 czerwca 1932 L. Rej. 1951/29 rozważył, co następuje:

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem z 22 marca 1928, poz. 341 Dz. Ust. określa w art. 99—102 wypadki, w których władza może z urzędu uchylać i zmieniać prawomocne decyzje.

Powołane przepisy odróżniają decyzje, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw (art. 99), od tych decyzyj, na zasadzie których strony lub osoby inne prawa nabyły.

Podczas, gdy w myśl art. 99 rozporządzenia decyzje, na mocy których strony lub osoby inne nie nabyły żadnych praw, mogą być uchylane lub zmieniane z urzędu w każdym czasie tak przez władzę przełożoną,

która decyzję wydała, jak i w trybie nadzoru przez władzę przełożoną, to na zmianę decyzji, z której nabyte prawo, rozporządzenie zezwala władzy, która wydała pierwotną decyzję, tylko za zgodą interesowanych (art. 100), a w razie braku tej zgody zezwala na zmianę tylko w wypadkach, określonych w art. 101 i 102, jedynie władzy, w tych artykułach do tego uprawnionej, i to w trybie, przez ustawodawcę wskazanym.

Postanowienia te są wyrazem niewątpliwej woli ustawodawcy, aby prawa nabyte zabezpieczyć przed dowolną zmianą lub nawet ich anulowaniem przez władzę, która wydała pierwotną decyzję. Zarazem ustawodawca nie tylko określił sposób, w jaki konieczna zmiana decyzji winna nastąpić, lecz także rozstrzygnięcie porучzył władzy, dającej, zdaniem ustawodawcy, gwarancję należytej oceny, czy zachodzą podstawy do zmiany prawomocnej decyzji.

Przedmiotem niniejszego sporu jest zmiana prawomocnego orzeczenia Komendy Wojewódzkiej Policji Państwowej, która doszła do przekonania, że orzeczenie to zostało wydane bez podstawy prawnej. Wobec tego, że na zasadzie wzmiankowanego orzeczenia skarżący nabył prawa i nie wyraził zgody na zmianę orzeczenia, mogły mieć w tym stanie rzeczy zastosowanie jedynie przepisy art. 101 ust. 1 punkt b) rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem.

W myśl tych przepisów, władza skarbowa może w trybie nadzoru uchylić z urzędu każdą decyzję, która została wydana bez jakiejkolwiek podstawy prawnej.

Skoro jednak orzeczenie Komendy Wojewódzkiej Policji Państwowej z 24 sierpnia 1926 r. zostało uchylone nie przez władzę nadzorczą w trybie nadzoru, lecz przez tę samą władzę, która ją wydała, — należy stwierdzić, że uchylenie to jest niezgodne z powołanym wyżej przepisem rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem. Tego stanu prawnego nie zmienia fakt, że orzeczenie uchylające zostało zatwierdzone przez Komendę Główną Po-

licji Państwowej, a zatem władzę przełożoną Komendy Wojewódzkiej. Komenda Główna bowiem załatwiała tę sprawę wskutek odwołania skarżącego i, jako instancja odwoławcza, winna była po stwierdzeniu niezgodności orzeczenia I instancji z przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej orzeczenie to uchylić.

W JAKICH WYPADKACH ORZECZENIE NIE WYMAGA UZASADNIENIA.

Jak to jest widoczne z osnowy zaskarżonego orzeczenia władza pozwana nie wypowiedziała się w niem wcale co do powyższych w odwołaniu podniesionych i umotywowanych zarzutów, ograniczając się jedynie do oświadczenia, że zaskarżone orzeczenie zatwierdza z powodów, w niem przytoczonych. Wprawdzie w myśl art. 94 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej o postępowaniu administracyjnem z 22 marca 1928, poz. 341 Dz. Ust., przy decyzjach, zatwierdzających rozstrzygnięcie niższej instancji, może wystarczyć wskazanie na uzasadnienie zaskarżonej decyzji, może to jednak mieć zastosowanie jedynie w wypadkach, gdy przytoczone przez odwoławcę na uzasadnienie swego żądania dowody zostały przez władzę orzekającą w pierwszej instancji wyczerpująco rozpoznane i stanowisko jej w danej sprawie zostało w odnośnem orzeczeniu tak pod względem prawnym, jak też faktycznym dostatecznie uzasadnione, a odwoławca nie podnosi w swem odwołaniu żadnych nowych, istotnych dla sprawy zarzutów. Natomiast, gdy odwoławca — jak to się dzieje w niniejszej sprawie — podniósł w swem odwołaniu szereg konkretnych i wyczerpująco uzasadnionych zarzutów przeciw uzasadnieniu decyzji władzy, a nadto kwestjonował nawet jej faktyczne podstawy, — zaniedbanie ze strony władzy pozwanej rozpoznania zarzutów odwołania i wypowiedzenia się w tej mierze w zaskarżonem orzeczeniu, z jednej strony, po-

zbawilo stronę skarżącą możliwości należytej obrony w skardze słusznych — zdaniem jej — praw, wskutek czego skarżący powtarza w swej skardze w przeważającej części zarzuty odwołania, rozwijając je tylko i obszerniej motywując, z drugiej zaś strony, uniemożliwiło Trybunałowi rozpoznanie merytoryczne zarzutów skargi. Zaniedbania te, których żadną miarą nie mogą zastąpić wyjaśnienia władzy pozwanej, zawarte w odpowiedzi na skargę, albowiem na tle wywodów odpowiedzi na skargę nie może Trybunał rozpoznać zarzutów skargi, gdyż nie przedstawiają się one jako zwalczanie nieznanego jeszcze wówczas stronie skarżącej stanowiska prawnego władzy pozwanej, dostatecznie uzasadniają podniesiony przez skarżącego zarzut wadliwości postępowania, polegającego na naruszeniu istotnych form postępowania administracyjnego ze szkodą dla skarżącego. (Wyrok N. T. A. z dnia 11.III.1932 L. Rej. 5379/32).

W JAKI SPOSÓB MOŻE NASTĄPIĆ STWIERDZENIE DATY DORĘCZENIA ORZECZENIA.

Według art. 23 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem doręczenie pism urzędowych winno nastąpić za pokwitowaniem, art. 29 tegoż rozporządzenia postanawia jednak, że jeżeli doręczenie dokonane zostało wadliwie, odbiorca jednak pismo faktycznie otrzymał i data doręczenia da się niewątpliwie ustalić, to uważa się je za doręczone należycie w chwili faktycznego otrzymania go przez odbiorcę. Ponieważ przepis ten nie przewiduje sposobu ustalenia daty doręczenia, uznać należy, że ustalenie to może nastąpić przy zastosowaniu wszelkich środków dowodowych, dopuszczalnych w postępowaniu administracyjnem i przewidzianych w art. 49—67 cytowanego rozporządzenia, a więc także przez badanie świadków (Wyrok N. T. A. z dnia 10.III.1933 L. Rej. 4639/29).

PROSTOWANIE OMYŁEK W ORZECZENIU.

W myśl art. 81 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem władza może każdego czasu przedsięwziąć z urzędu lub na wniosek osób interesowanych sprostowanie w swych decyzjach błędów pisarskich, rachunkowych oraz innych oczywistych pomyłek. Istoty tych błędów względnie omyłek w rozporządzeniu bliżej nieokreślono. Że błąd rachunkowy oznacza omyłkę w wykonaniu działania matematycznego np. dodawania lub dzielenia, a błąd pisarski widocznie, wbrew zamierzeniu władzy niewłaściwe użycie wyrazu, widocznie mylną pisownię albo widocznie niezamierzone opuszczenie jednego lub więcej wyrazów i t. p., nie ulega żadnej wątpliwości. Przy sprostowaniu błędu pisarskiego albo rachunkowego chodzi wobec tego o zmianę poszczególnej części tekstu orzeczenia ujętej widocznie wskutek przeoczenia sprzecznie z tem, co zostało niedwuznacznie w orzeczeniu wyrażone. Jeżeli wobec tego w art. 81, o którym mowa, upoważniono władzę do sprostowania błędów pisarskich, rachunkowych i innych oczywistych omyłek, to miano na myśli tylko omyłki, co do istoty swej stojące narówni z błędami pisarskimi lub rachunkowymi, a zatem tylko omyłki, polegające na tem, że w decyzji wyrażono coś, co widocznie jest niezgodne z myślą, wyrażoną niedwuznacznie przez władzę, a zostało wypowiedziane tylko przez przeoczenie, niewłaściwy dobór słowa i t. p. Zmiana postanowienia wyrażonego w decyzji, chociażby nawet powziętego wskutek błędu, a zatem wskutek mylnego wyobrażenia o stanie faktycznym albo prawnym, pod pojęcie błędu względnie omyłek, których dotyczy art. 81, wobec tego nie podpada. Zgodnie też z tem, kwestję zmiany decyzji, a więc tego, co należy do jej istoty i zostało niedwuznacznie wyrażone, unormowano osobno, a mianowicie w dziale XIV rozporządzenia z 22 marca 1928 r. (Wyrok N. T. A. z dn. 13.I.1932 L. Rej. 8534/30).

B.

STOSUNKI SŁUŻBOWE NAUCZYCIELI

WYMIAR GODZIN NAUCZANIA ORAZ INNYCH ZAJĘĆ OBOWIĄZKOWYCH NAUCZYCIELI I KIEROWNIKÓW SZKÓŁ.

Na podstawie art. 29 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu nadanem rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660) Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 24 stycznia 1934 Nr. B. P. 2752/34 (Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 4), zmienionem rozporządzeniem z dnia 26 maja 1934 Nr. B. P. 8835/34 (Dz. Urzęd. Min. W. R. i O. P. Nr. 4, poz. 57) zarządził co następuje:

PRZEPISY SZCZEGÓLNE.

I. Przedszkola.

§ 1. Wychowawczyni przedszkola obowiązana jest do prowadzenia zajęć wychowawczych w ilości 30 godzin tygodniowo.

Kierowniczką przedszkola obowiązana jest do prowadzenia zajęć wychowawczych w ilości 28 godzin tygodniowo.

II. Publiczne szkoły powszechne.

§ 2. Nauczyciel szkoły powszechnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 30 godzin lekcyjnych tygodniowo.

Prefektowi publicznej szkoły powszechnej odlicza się od powyższego wymiaru godzin lekcyjnych 6 godzin na

zajęcia duszpasterskie, związane z praktykami religijnymi uczniów.

§ 3. Nauczyciel szkoły powszechnej specjalnej, względnie oddziału specjalnego (pomocniczego), obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 28 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 4. Kierownik szkoły powszechnej obowiązany jest zgodnie z postanowieniami statutu publicznych szkół powszechnych do udzielania nauki w wymiarze:

28 godz. lekcyjnych tygodn.	w szkole o 2 nauczycielach
26 „ „ „ „	o 3 „
24 „ „ „ „	o 4 „
22 „ „ „ „	o 5 „
20 „ „ „ „	o 6 „

Przy liczbie nauczycieli, nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7-miu — 2 godziny tygodniowo dalszej zniżki a więc przy 8 oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy 9 oddziałach — 16 godzin tygodniowo i t. d.

§ 5. Kierownik szkoły powszechnej specjalnej obowiązany jest zależnie od liczby nauczycieli do udzielania nauki w ilości godzin, przewidzianej w § 4, zmniejszonej o 2.

§ 6. Nauczyciel szkoły powszechnej, powołany do pracy instruktorskiej, otrzymuje na czas pełnienia tej pracy zniżkę obowiązującą go liczby godzin lekcyjnych do 6 tygodniowo; w wyjątkowych wypadkach Minister może go zwolnić całkowicie od godzin lekcyjnych.

III. Szkoły średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

§ 7. Nauczyciel gimnazjum, seminarjum nauczycielskiego lub seminarjum dla wychowawczyń przedszkoli obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

- a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: rysunek, zajęcia praktyczne, muzykę, śpiew i ćwiczenia cielesne,
- b) 23 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: religję, matematykę, historję, geografję, oraz higienę i propedeutykę filozofji,
- c) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: języki, fizykę, chemję, przyrodę i przedmioty pedagogiczne.

§ 8. Nauczyciel Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, Państwowego Instytutu Robót Ręcznych, lub Pedagogjum, istniejącego na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19.VI. 1928 r. w sprawie statutu Państwowych Pedagogjów (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 135), obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 18 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 9. Nauczyciel Państwowego Instytutu Nauczycielskiego obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 15 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 10. Dyrektor (przełożona), względnie pełniący obowiązki dyrektora (przełożonej):

- a) Państwowego Instytutu Nauczycielskiego — obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 4 godzin lekcyjnych tygodniowo.
- b) Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, Państwowego Instytutu Robót Ręcznych, gimnazjum, które posiada conajmniej 8 oddziałów, lub Pedagogjum, istniejącego na podstawie zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19.VI. 1928 r. w sprawie statutu państwowych Pedagogjów (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 135) — obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo,

c) seminarjum nauczycielskiego, seminarjum dla wychowawczyń przedszkoli lub gimnazjum, które posiada mniej niż 8 oddziałów — obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 8 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 11. Nauczyciel szkoły ćwiczeń obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 27 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 12. Kierownik szkoły ćwiczeń lub nauczyciel, pełniący obowiązki kierownika szkoły ćwiczeń, obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze:

18 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 2 oddziałach czynnych,

16 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 3—4 oddziałach czynnych,

14 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 5—6 oddziałach czynnych,

12 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 7 oddziałach czynnych.

Pełniący obowiązki kierownika szkoły ćwiczeń nauczyciel przedmiotów pedagogicznych w seminarjum nauczycielskiem obowiązany jest do udzielania nauki łącznie w seminarjum i szkole ćwiczeń w wymiarze:

15 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 2 oddziały czynne,

13 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 3—4 oddziały czynne,

11 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 5—6 oddziałów czynnych,

9 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 7 oddziałów czynnych.

§ 13. Nauczyciel szkoły średniej ogólnokształcącej lub zakładu kształcenia nauczycieli, powołany do pracy instruktorskiej, otrzymuje na czas pełnienia tej pracy zniżkę obowiązującej go liczby godzin lekcyjnych do 6 tygodniowo; w wyjątkowych wypadkach Minister może go zwolnić całkowicie od godzin lekcyjnych.

IV. Szkoły zawodowe.

§ 14. Nauczyciel szkoły zawodowej obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

- a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: kaligrafię, pisanie na maszynie, rysunek odręczny elementarny, rzeźbę elementarną, pracę ręczną, udzielaną przez nauczycieli, muzykę, śpiew i ćwiczenia cielesne,
- b) 23 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: religję, historję, geografję ogólną i higienę ogólną,
- c) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: naukę ogólną języków, prawoznawstwo ogólne, pedagogję, matematykę, z wyjątkiem matematyki wyższej, geometrję wykreślną, fizykę, chemję ogólną, przyrodę ogólną, ćwiczenia w pracowniach: fizycznej, chemicznej ogólnej i przyrodniczej ogólnej, stenografję, rysunek zawodowy w szkołach rzemieślniczo - przemysłowych, rysunek techniczny elementarny w szkołach technicznych, rysunek zawodowy artystyczny i rzeźbę zawodową,
- d) 18 godzin lekcyjnych tygodniowo w IV kategorii przedmiotów, obejmującej: naukę języków w zastosowaniu do zawodów, matematykę wyższą oraz przedmioty zawodowe i ćwiczenia, które Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do tej kategorii przedmiotów zaliczy.

§ 15. Kierownik warsztatów szkolnych obowiązany jest do pełnienia wszystkich czynności, związanych z kierownictwem i zajęciami praktycznymi przez cały czas pracy młodzieży w warsztatach szkolnych oraz do udzielania nauki w wymiarze:

- a) 12 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy warsztat szkolny czynny jest ponad 22 do 30 godzin tygodniowo,

b) 9 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy warsztat szkolny czynny jest ponad 30 do 38 godzin tygodniowo,

c) 6 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy warsztat szkolny czynny jest ponad 38 godzin tygodniowo.

§ 16. Kierownik wydziału, względnie działu, obowiązany jest do pełnienia wszystkich czynności, związanych z kierownictwem oraz do udzielania nauki w ilości od 12—18 godzin lekcyjnych tygodniowo, zależnie od wielkości wydziału (działu) i decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 17. Asystent względnie instruktor szkoły zawodowej obowiązany jest do pełnienia czynności asystencyjnych lub instruktorskich w wymiarze od 27 do 36 godzin tygodniowo, zależnie od typu i stopnia szkoły oraz decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 18. Asystent względnie instruktor szkoły zawodowej, który nie może być zajęty czynnościami asystencyjnymi lub instruktorskimi w pełnym wymiarze godzin, określonym w § 17, obowiązany jest do pracy, związanej z prowadzeniem pracowni względnie warsztatów w liczbie godzin, brakującej mu do pełnego wymiaru.

§ 19. Dyrektor szkoły zawodowej obowiązany jest do pełnienia czynności dyrektora szkoły, a nadto do udzielania nauki w ilości 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

V. Inne szkoły i zakłady naukowe.

§ 20. Nauczyciel konserwatorium muzycznego obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: naukę gry fortepianowej dodatkowej i na instrumentach perkusyjnych, akompanjament, (inspektor orkiestry, asystent harmonji),

- b) 23 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: niższy kurs gry na fortepianie, skrzypcach, wiolonczeli, organach, zasady muzyki, solfeż, gimnastykę rytmiczną, harmonję ogółową, rytuał kościelny, język włoski, język łaciński,
- c) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: średnie kursy gry na fortepianie, skrzypcach, wiolonczeli, organach, kontrapunkt ogółowy, collegia muzyki kościelnej, muzykę kameralną, czytanie partytur, naukę o formach muzycznych, naukę gry na instrumentach dętych, kontrabasie i harfie, harmonję specjalną, instrumentację wojskową, historję muzyki, akustykę,
- d) 18 godzin lekcyjnych tygodniowo w IV kategorii przedmiotów, obejmującej: kursy wyższe gry na fortepianie, organach, instrumentach smyczkowych, śpiew, instrumentację symfoniczną, kontrapunkt specjalny, kompozycję, grę orkiestrową, chóry i dyrygowanie, historję sztuki, estetykę, logikę, pedagogikę ogólną, pedagogikę specjalną,
- e) 10 godzin lekcyjnych tygodniowo w V kategorii przedmiotów, stanowiących cykl nauk muzykologicznych.

§ 21. Rektor względnie dyrektor konserwatorium muzycznego obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 22. Nauczyciel Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 18 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 23. Dyrektor Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin tygodniowo.

§ 24. Nauczyciele, asystenci, instruktorzy i dyrektorzy instytutów sztuk plastycznych obowiązani są do

udzielania nauki i innych zajęć w wymiarze określonym w §§ 14 punkt d), 15, 16, 17, 18 i 19.

§ 25. Nauczyciele i rektorzy, względnie dyrektorzy szkół artystycznych i innych niewymienionych poprzednio, obowiązani są do udzielania nauki i innych zajęć w wymiarze określonym w §§ 14 i 19.

PRZEPISY WSPÓLNE.

§ 26. Oprócz udzielania nauki, względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich, do ogółu zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół należy spełnianie wszystkich czynności, przewidzianych osobnymi przepisami.

§ 27. Gdy szczególne warunki organizacyjne szkoły w związku z planem godzin będą tego wymagały, nauczyciele, asystenci, instruktorzy warsztatowi w szkołach zawodowych i dyrektorzy (kierownicy, przełożone) obowiązani są do udzielania nauki względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich w wymiarze wyższym, niż określony przepisami szczególnymi — czyli w godzinach nadliczbowych.

Ilość godzin nadliczbowych, do których nauczyciele (asystenci, instruktorzy) są zobowiązani, nie może przekraczać:

- a) dla nauczycieli wszystkich typów szkół i asystentów oraz instruktorów warsztatowych szkół zawodowych — 4 tygodniowo,
- b) dla kierowników wydziałów — 3 tygodniowo,
- c) dla dyrektorów i kierowników wszystkich typów szkół, z wyjątkiem kierowników publicznych szkół powszechnych (specjalnych) i szkół ćwiczeń — 2 tygodniowo.

Kierownicy publicznych szkół powszechnych (specjalnych) i szkół ćwiczeń nie mogą być zatrudnieni w godzinach nadliczbowych.

§ 28. Za pracę w godzinach nadliczbowych przysługuje nauczycielowi (asystentowi, instruktorowi) dodatek służbowy w wysokości, określonej osobnymi przepisami.

§ 29. Nauczyciel (kierownik wydziału, działu, warsztatu), asystent, instruktor i dyrektor (kierownik, przełożona), który otrzymał na podstawie właściwych przepisów zniżkę obowiązującego go wymiaru godzin lekcyjnych, względnie wymiaru godzin czynności asystenckich lub instruktorskich, nie może być w tym czasie zatrudniony w godzinach nadliczbowych.

Przepis ten nie dotyczy nauczycieli, pełniących obowiązki kierowników ognisk metodycznych, którzy mogą być zatrudnieni w godzinach nadliczbowych w wymiarze najwyżej 3 godzin tygodniowo.

§ 30. Nauczyciel, który zgodnie z przepisany planem godzin, nie udzielał w pewnych okresach roku szkolnego nauki w obowiązującym go wymiarze godzin lekcyjnych tygodniowo, winien tę brakującą ilość godzin lekcyjnych, o ile organizacja planu nauki tego wymaga, uzupełnić w innych okresach roku szkolnego, przyczem nie można go zobowiązać do większej ilości godzin, niż 32.

Gdy wskutek tego w pewnych okresach udzielał nauki w wymiarze wyższym od normalnie go obowiązującego, prawo do dodatku służbowego przysługiwać mu będzie dopiero po uzupełnieniu wszystkich godzin, brakujących do normalnego wymiaru w poszczególnych okresach roku szkolnego.

§ 31. Nauczyciel, przydzielony do szkoły innego typu, obowiązany jest do wymiaru godzin lekcyjnych i zajęć, przewidzianych dla nauczycieli tej szkoły, do której został przydzielony.

Nie dotyczy to nauczyciela, pozostającego na etacie jednej szkoły, któremu władza poleciła równocześnie spełnianie obowiązków w innej szkole.

§ 32. Jeżeli nauczyciel udziela przedmiotów, należących do różnych kategorii, to za kategorię zasadniczą, według której oznacza się obowiązujący go wymiar godzin lekcyjnych, przyjmuje się kategorię, obejmującą przedmioty, jakie nauczyciel głównie studiował, lub z których uzyskał kwalifikacje nauczycielskie, względnie te, których naucza w największej liczbie godzin.

Przy równej ilości godzin nauczania przedmiotów różnych kategorii, za kategorię zasadniczą, według której oznacza się obowiązujący nauczyciela wymiar godzin, przyjmuje się kategorię przedmiotów, do nauczania których posiada kwalifikacje.

Jeżeli nauczyciel, o którym mowa w ustępie poprzednim, udziela lekcji przedmiotów kategorii zasadniczej w ilości godzin, nie dosięgającej obowiązującego go w tej kategorii wymiaru, wówczas winien brakującą ilość godzin uzupełnić równą jej ilością godzin, udzielanych przez niego przedmiotów innych kategorii.

Nauczyciel ćwiczeń cielesnych może brakującą mu do obowiązującego wymiaru liczbę godzin uzupełnić godzinami gier i zabaw, prowadzonych przez niego w szkole w godzinach popołudniowych, a jeśli nauczyciel ćwiczeń cielesnych jest lekarzem, może brakującą liczbę godzin uzupełnić godzinami zajęć higieniczno-lekarskich.

Nauczyciel, będący kierownikiem pedagogicznym hufca szkolnego, może brakującą mu do obowiązującego wymiaru liczbę godzin uzupełnić najwyżej 4 godzinami zajęć w hufcu szkolnym.

Nauczyciel, będący wychowawcą internatu, może brakującą mu do obowiązującego wymiaru liczbę godzin uzupełnić najwyżej 10 godzinami wychowawstwa w internacie. W tym przypadku nie przysługuje mu dodatek służbowy wychowawcy internatu, a za pozostałe ewentualnie z liczby 10 godziny wychowawstwa, przekraczające obowiązujący go wymiar godzin, otrzymuje dodatek służbowy za godziny nadliczbowe.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

§ 33. Rozporządzenie niniejsze weszło w życie z dniem 1 lutego 1934 r.

Do końca jednak roku szkolnego 1933/34 można utrzymać zatwierdzone już przez władze szkolne na ten rok przydziały godzin dla nauczycieli, asystentów, instruktorów, kierowników wydziałów, kierowników warsztatów szkolnych i dyrektorów oraz kierowników szkół, a w wypadkach, gdy nauczyciel nie miałby w związku z tem obowiązującego według niniejszego rozporządzenia wymiaru godzin, można mu udzielić odpowiedniej zniżki.

ROZPORZĄDZENIE MIN. WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

z dnia 14 czerwca 1934,

wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów

O KWALIFIKOWANIU NAUCZYCIELI

(Dz. U. R. P. Nr. 54 z r. 1934 poz. 190).

Na podstawie art. 18, 19 i 98 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 104, poz. 873), zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660), zarządzam co następuje:

§ 1. Karty kwalifikacyjne według wzoru Nr. 1, ogłoszonego jako załącznik do rozporządzenia niniejszego, prowadzi się dla nauczycieli stałych i tymczasowych.

Użyte w poszczególnych postanowieniach rozporządzenia niniejszego ogólne miano nauczycieli odnosi się również do kierowników i dyrektorów.

§ 2. Karty kwalifikacyjne prowadzą:

1. inspektor szkolny — dla nauczycieli i kierowników wszystkich szkół bezpośrednio mu podległych, oraz wychowawczyń i kierowniczek przedszkoli,

2. kurator (Wojewoda Śląski, Kurator Liceum Krzemienieckiego) — dla dyrektorów i kierowników oraz nauczycieli szkół bezpośrednio mu podległych,

3. Minister dla dyrektorów i kierowników oraz nauczycieli szkół bezpośrednio mu podległych.

§ 3. Karta kwalifikacyjna obejmuje okresowe i sporadyczne oceny kwalifikacyjne nauczyciela.

Ocena kwalifikacyjna składa się z opinii dwóch osób, powołanych do sprawowania bezpośredniego i pośredniego nadzoru służbowego nad nauczycielem.

Materiał do sformułowania opinii i ustalenia oceny zawiera arkusz spostrzeżeń. Podstawy sformułowania opinii i ustalenia oceny określi instrukcja.

§ 4. Arkusz spostrzeżeń według wzoru Nr. 2, ogłoszonego jako załącznik do rozporządzenia niniejszego, obejmuje spostrzeżenia o pracy nauczyciela za jeden okres kwalifikacyjny.

Spostrzeżenia te, odnoszące się do jakości i skuteczności pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, wpisują osoby, powołane do sprawowania nadzoru służbowego nad nauczycielem.

Arkusz spostrzeżeń przechowywany jest w ciągu okresu kwalifikacyjnego przez osobę, powołaną do sprawowania nadzoru bezpośredniego, a po ustaleniu oceny stanowi załącznik karty kwalifikacyjnej.

§ 5. Jako osoby, powołane do sprawowania nadzoru bezpośredniego, wydają opinię:

1. kierownik szkoły — o nauczycielach publicznych szkół powszechnych II i III stopnia i szkół I stopnia o 2 nauczycielach, a kierowniczka przedszkola — o wychowawczyniach,

2. podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego), bądź inspektor szkolny — o nauczycielach pu-

blicznych szkół powszechnych I stopnia o 1 nauczycielu, wychowawczyniach przedszkoli, gdy niema kierowniczkę przedszkola, kierownikach publicznych szkół powszechnych i kierowniczkach przedszkoli,

3. dyrektor lub kierownik — o nauczycielach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi (Wojewodzie Śląskiemu, Kuratorowi Liceum Krzemienieckiego) lub Ministrowi,

4. wizytator szkół — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi,

5. naczelnik wydziału w kuratorjum — o nauczycielach p. o. instruktorów okręgowych,

6. Kurator Liceum Krzemienieckiego — o dyrektorach i kierownikach szkół bezpośrednio mu podległych,

7. ministerjalny wizytator szkół, bądź wyznaczony przez Ministra urzędnik — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio Ministrowi,

8. naczelnik wydziału w Ministerstwie — o nauczycielach p. o. instruktorów ministerjalnych.

§ 6. Jako osoby powołane do sprawowania nadzoru pośredniego wydają opinię i ustalają ocenę:

1. podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego), bądź inspektor szkolny — o nauczycielach publicznych szkół powszechnych i wychowawczyniach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał kierownik szkoły, bądź kierowniczka przedszkola,

2. inspektor szkolny — o nauczycielach i kierownikach publicznych szkół powszechnych oraz wychowawczyniach i kierowniczkach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał podinspektor szkolny (zastępca inspektora szkolnego),

3. wizytator szkół — o nauczycielach i kierownikach publicznych szkół powszechnych, oraz wychowawczyniach i kierowniczkach przedszkoli, o których pierwszą opinię wydał inspektor szkolny,

4. wizytator szkół — o nauczycielach szkół podległych bezpośrednio kuratorowi,

5. Kurator Liceum Krzemienieckiego — o nauczycielach szkół bezpośrednio mu podległych,

6. naczelnik wydziału w kuratorjum — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio kuratorowi,

7. kurator okręgu szkolnego — o nauczycielach p. o. instruktorów okręgowych,

8. ministerjalny wizytator szkół, bądź wyznaczony przez Ministra urzędnik — o nauczycielach szkół podległych bezpośrednio Ministrowi, oraz — o dyrektorach i kierownikach szkół podległych bezpośrednio Kuratorowi Liceum Krzemienieckiego,

9. naczelnik wydziału w Ministerstwie — o dyrektorach i kierownikach szkół, podległych bezpośrednio Ministrowi,

10. dyrektor departamentu — o nauczycielach p. o. instruktorów ministerjalnych.

§ 7. Osoba uprawniona w myśl §§ 5 i 6, nie może jednak wydać opinii, bądź ustalić oceny o swoim małżonku, krewnym wstępnym lub zstępnym, przysposabiającym albo przysposobionym, krewnym w linii bocznej lub powinowatym, licząc pokrewieństwo do trzeciego, a powinowactwo do drugiego stopnia.

Tak o wymienionej w poprzednim ustępie, jako też każdej innej przeszkodzie w wydaniu opinii bądź ustaleniu oceny zawiadomić należy bezzwłocznie swoją władzę służbową, która do wydania opinii, bądź ustalenia oceny, upoważni inną osobę.

§ 8. Opinie wydaje się normalnie w ostatnich 3 miesiącach 2-letniego okresu kwalifikacyjnego, a w innych przypadkach doraźnie.

W tym celu osoba, właściwa w myśl § 5, biorąc za podstawę spostrzeżenia, poczynione w ciągu okresu kwalifikacyjnego, formułuje swoją opinię i przesyła wraz z arkuszem spostrzeżeń osobie, uprawnionej do ustalenia oceny, na dwa miesiące przed końcem okresu — przy ustaleniu oceny okresowej, a w ciągu tygodnia od otrzy-

mania polecenia wydania opinii — przy ustaleniu oceny sporadycznej.

§ 9. Osoba, uprawniona do ustalenia oceny, po otrzymaniu arkusza spostrzeżeń i opinii osoby, powołanej do sprawowania nadzoru bezpośredniego, na podstawie tej opinii, spostrzeżeń o pracy nauczyciela i własnego mniemania ustala ocenę i wpisuje ją do karty kwalifikacyjnej.

Osoba, uprawniona do ustalenia oceny, nie jest skrupowana pierwszą opinią; jeżeli jednak osoba, powołana do sprawowania nadzoru bezpośredniego, wydała o nauczycielu opinię niedostateczną, to osoba, uprawniona do ustalenia oceny, powinna w razie wątpliwości co do słuszności pierwszej opinii, zwizytować nauczyciela i na tej dopiero podstawie ustalić ocenę.

§ 10. Ocena kwalifikacyjna jest:

- a) dobra, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, wybija się ponad przeciętny poziom;
- b) dostateczna, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, odpowiada wymaganiom, lecz nie wybija się ponad przeciętny poziom;
- c) niedostateczna, jeżeli jakość i skuteczność pracy nauczyciela, przy uwzględnieniu warunków tej pracy, jest niewystarczająca.

§ 11. Nauczyciel ma prawo przeglądać: a) swoją kartę kwalifikacyjną i b) arkusze spostrzeżeń oraz czynić z nich odpisy.

§ 12. O ile ocena kwalifikacyjna nauczyciela ustalona została jako niedostateczna, władza, przy której urzęduje osoba, uprawniona do ustalenia tej oceny, przesyła nauczycielowi orzeczenie pisemne z podaniem motywów.

§ 13. Rozstrzygnięcie odwołania od orzeczenia w sprawie niedostatecznej oceny kwalifikacyjnej decyduje ostatecznie o stopniu oceny za dany okres kwalifikacyj-

ny; należy je podać do wiadomości nauczyciela na piśmie i zanotować w karcie kwalifikacyjnej.

§ 14. Ocenę kwalifikacyjną okresową ustala się dla każdego nauczyciela raz na dwa lata.

Okresowe oceny kwalifikacyjne ustala się dla nauczycieli stałych w miesiącu grudniu każdego parzystego roku kalendarzowego (1934, 1936 i t. d.), a dla nauczycieli tymczasowych w ostatnich trzech miesiącach każdego dwuletniego okresu służby, liczonego od dnia mianowania.

§ 15. Z inicjatywy władzy lub na prośbę nauczyciela może być wydana sporadyczna ocena kwalifikacyjna. Sporadyczna ocena kwalifikacyjna wydana być może nauczycielowi po upływie co najmniej 5 miesięcy od chwili jego mianowania, bądź wydania mu ostatniej oceny okresowej.

§ 16. Nauczycielom, którzy z powodu choroby, urlopu i t. p. nie pełnili obowiązków nauczycielskich nieprzerwanie co najmniej rok przed upływem danego okresu kwalifikacyjnego, nie należy ustalać okresowej oceny kwalifikacyjnej. W tych przypadkach do karty kwalifikacyjnej wpisać należy: „za okres..... z powodu..... niekwalifikowany”.

Postanowienia ustępu poprzedniego nie stosuje się do nauczycieli, pełniących za urlopem obowiązki nauczycielskie w szkołach niepaństwowych (prywatnych). Nauczyciele ci podlegają w tym czasie ocenie kwalifikacyjnej, a sposób jej ustalania określi oddzielne zarządzenie.

§ 17. Jeżeli nauczyciel w ciągu okresu kwalifikacyjnego zmieni miejsce służbowe tak, że do wydania o nim opinii bądź ustalenia oceny będą powołane inne osoby, należy na starym miejscu służbowym wydać mu sporadyczną ocenę kwalifikacyjną.

Jeżeli ze względu na zmianę miejsca służbowego nauczyciela do prowadzenia jego karty kwalifikacyjnej będzie właściwa inna władza szkolna, to władza, która do

tego czasu prowadziła kartę kwalifikacyjną, przesyła ją, po wydaniu sporadycznej oceny kwalifikacyjnej, wraz z załącznikami władzy, właściwej ze względu na nowe miejsce służbowe nauczyciela.

§ 18. Oceny kwalifikacyjne za okres do końca 1934 roku ustalić już należy w trybie i terminie, przewidzianym rozporządzeniem niniejszem. Przy wydawaniu tych opinii i ustalaniu ocen opierać się należy na spostrzeżeniach, wpisanych do dotychczasowych wykazów kwalifikacyjnych.

We wszystkich przypadkach, w których, wobec wygaśnięcia poprzednich przepisów, nie zostały załatwione odwołania nauczycieli od niedostatecznej oceny, należy ustalić na podstawie przepisów niniejszych ocenę kwalifikacyjną za okres do końca roku 1934 łącznie z okresem, za który wydana była ocena niedostateczna.

§ 19. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Z dniem wejścia w życie rozporządzenia niniejszego tracą moc wszelkie przepisy w sprawach, unormowanych tem rozporządzeniem.

CZY NIEWYDANIE OCENY PRACY W OZNACZONYM TERMINIE DAJE PODSTAWĘ DO WYSNUCIA DOMNIEMANIA, IŻ PRACA NAUCZYCIELA JEST ZADOWALAJĄCA.

Władze zwolniły ze służby nauczyciela, który otrzymał niezadowolającą ocenę pracy.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozpatrując skargę w tej sprawie w wyroku z dnia 14 grudnia 1933 L. Rej. 2339/30 orzekł, co następuje:

Skarżący usiłuje zwalczać możliwość zastosowania do niego art. 70 pragmatyki nauczycielskiej z 1 lipca 1926, poz. 462/1928 Dz. Ust., wywodząc, iż w czasie zarządzenia rozwiązania stosunku służbowego nie był on

ARKUSZ SPOSTRZEŻEŃ

(Imię i nazwisko)

(Stanowisko — tytuł służbowy)

(Szkoła i miejscowość)

Data	Treść spostrzeżeń	Podpis i stan służb. wpisującego spostrzeżenia

Uwaga: Poszczególne spostrzeżenia należy oddzielać poziomą linią.

(Strona 2. 3 i 4)

Data	Treść spostrzeżeń	Podpis i stan służb. wpisującego spostrzeżenia

Uwaga: Poszczególne spostrzeżenia należy oddzielać poziomą linią.

KARTA KWALIFIKACYJNA**I. Imię i nazwisko nauczyciela**Stanowisko i tytuł
służbowy
Szkoła i miejscow.**II. Daty przejrzenia karty przez nauczyciela.**

Data	Podpis	Data	Podpis	Data	Podpis	Data	Podpis

Pieczęć urzędowa

Podpis urzędnika, który założył kartę:

(Strona 2 i 3)

a	b	c	d	e	f	g
Nr. porz. ocen-ny	Data wy-dania oceny	Charakter oce-ny (okresowa lub sparodycz-na, z czyjej inicjatywy i za-jaki okres	Sto-pień oce-ny	Podpis i stanowi-sko służb. wpisują-cego oce-nę	Nr. i data orzec-z. o ocenie niedosta-tecznej	Rozstrzygn. odwołania (Władza, Nr., data streszczenie)

UWAGA: Poszczególne oceny wraz z ewentualnymi zapiskami w rubry-kach f, g, należy oddzielać poziomą linią.

nauczycielem tymczasowym, lecz stałym, gdyż odpowiadał wszystkim warunkom ustalenia, określonym w ust. 2 art. 8 powołanej pragmatyki nauczycielskiej.

W szczególności co do posiadania warunku z p. 3 pomienionego art. 8, dotyczącego wykazania się zadowolającą pracą nauczycielską, skarżący zarzuca, iż, wobec osiągnięcia przez niego kwalifikacji zawodowych z p. 2 art. 8 przez zdanie egzaminu praktycznego w dniu 26 marca 1930 r., władza szkolna winna była, w myśl art. 24 i 25 cytowanej pragmatyki, ogólną ocenę pracy wydać nie później, niż w 3 miesiące od uzyskania przez skarżącego kwalifikacji, zatem w czasie do 26 czerwca 1930 r., podczas gdy o wpisaniu do wykazu kwalifikacyjnego „niezadowolającej” oceny pracy Inspektor Szkolny powiadomił skarżącego pismem z 8 sierpnia 1930 r., doręczonem 11 sierpnia 1930 r., a zatem w czasie, gdy skarżący był już nauczycielem stałym, gdyż niedoręczenie w przepisany 3-miesięcznym terminie orzeczenia pismem o niezadowolającej ocenie pracy uważać należy — zdaniem skargi — za twierdzenie, iż do arkusza kwalifikacyjnego została wpisana w owym terminie ocena pracy zadowolająca.

Trybunał nie mógł się jednak przychylić do tego zapatrywania. Gdyby bowiem przyjąć nawet, jak twierdzi skarżący, że miarodajna jest data doręczenia skarżącemu zawiadomienia o wpisaniu do wykazu kwalifikacyjnego „niezadowolającej” oceny pracy — podczas gdy według stanu akt odnośnych wpis do wykazu kwalifikacyjnego uskutecznił Inspektor Szkolny w dniu 20 czerwca 1930 r., a zatem przed upływem 3 miesięcy, licząc od dnia 26 marca 1930 r., — to brzmienie art. 8 (ust. 2 i ust. przedostatni), oraz tryb postępowania odnośnie do oceny pracy nauczycieli tymczasowych, przewidziany w art. 23 — 26 pragmatyki, nie pozostawia, jak to Trybunał wyjaśnił już w wyroku z 10 marca 1933 l. rej. 7538/30, żadnej wątpliwości, iż warunkiem ustalenia, określonym w p. 3 art. 8, jest pozytywne stwierdzenie w przepisany trybie przez

właściwą władzę, że praca nauczyciela jest zadowolająca, a postanowienia te nie dają podstawy do wysnucia domniemania, iż niewydanie oceny pracy w oznaczonym powyższemi przepisami terminie zastępuje określony w p. 3 art. 8 warunek posiadania zadowolającej oceny pracy.

Przechodząc do rozpatrzenia dalszego zarzutu skargi co do nierozstrzygnięcia formalnie przez Kuratorjum odwołania skarżącego od orzeczenia Inspektora Szkolnego o niezadowolającej ocenie pracy, Trybunał stwierdza, zgodnie z wywodami skargi, iż, w myśl art. 26 powołanej pragmatyki nauczycielskiej, do wydania rozstrzygnięcia powołane było Kuratorjum jako instancja odwoławcza, po zasięgnięciu opinii Komisji Kwalifikacyjnej.

Wobec tego zatem, że w niniejszej sprawie Kuratorjum nie wydało osobnego orzeczenia, załatwiającego odwołanie skarżącego od orzeczenia Inspektora Szkolnego, zaszła wadliwość postępowania. Z drugiej strony Trybunał wziął pod uwagę, iż z orzeczenia Kuratorjum z 21 października 1930 r., rozwiązującego ze skarżącym stosunek służbowy, w którym wyraźnie powołano się na „ogólną ocenę pracy niezadowolającą”, stwierdzoną przez Komisję Kwalifikacyjną 22 września 1930 r. na skutek odwołania skarżącego, wynika, że Kuratorjum oparło swe orzeczenie — jak to zresztą sam skarżący w odwołaniu do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaznaczył — na ocenie Komisji Kwalifikacyjnej, wobec czego usunięcie powyższej wadliwości nie mogłoby mieć wpływu na ostateczny wynik sprawy, a skutkiem tego wadliwość tę uznać należy za nieistotną.

Skoro zatem w myśl powiedzianego wyżej skarżący przez sam upływ terminu, określonego w ust. 2 art. 25 pragmatyki do wydania przez władzę oceny pracy, nie uzyskał jeszcze wymaganego w art. 8 p. 3 warunku zadowolającej oceny pracy nauczycielskiej, a przeciwnie, ocena pracy za czas od 1 stycznia 1927 r. do 27 stycznia 1930 r. była niezadowolająca, przeto Trybunał uznał, iż

skarżący w czasie rozwiązania z nim stosunku służbowego nie przestał mieć charakteru nauczyciela tymczasowego i wobec tego władza pozwana miała prawo zastosować do niego przepis art. 70 pomienionej pragmatyki nauczycielskiej.

W wyniku powyższych rozważań N. T. A. skargę, jako nieuzasadnioną, oddalił.

CZY USTAWA O STOSUNKACH SŁUŻBOWYCH NAUCZYCIELI PRZEWIDUJE AUTOMATYCZNE PRZEJŚCIE Z OKREŚLONEGO W PIŚMIE NOMINACYJNEM STANOWISKA NAUCZYCIELSKIEGO W JEDNEJ KATEGORJI SZKÓŁ NA TAKIEŻ STANOWISKO W INNEJ KATEGORJI SZKÓŁ.

Nauczyciel posiadający nominację do publicznej szkoły powszechnej wniósł prośbę o uznanie go stałym nauczycielem szkoły wydziałowej w myśl art. 8 i 146 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z tego względu, iż w dniu wejścia w życie tej ustawy pełnił faktycznie obowiązki nauczyciela szkoły wydziałowej.

Gdy władze odmówiły wydania żadanego dekretu ustalenia sprawa oparła się o Najwyższy Trybunał Administracyjny, który w wyroku z dnia 24.IV. 1934 L. Rej. 9653/30 orzekł, co następuje:

Bezsporne jest, że skarżący w Państwie Polskiem uzyskał nominację na stanowisko nauczyciela publicznych szkół powszechnych. Ponieważ z chwilą wejścia w życie na terenie Województwa Śląskiego ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z 1 lipca 1926r., a więc, zgodnie z postanowieniem art. 9 ustawy śląskiej z 19 października 1927, poz. 40 Dz. Ust. Śląskich w dniu 1 listopada 1927 roku, skarżący, jako mianowany od 1 września 1927 r. stałym nauczycielem 5-kl. szkoły powszechnej, posiadał na podstawie dotychczas obowiązujących prze-

pisów charakter nauczyciela stałego, podpadał przeto pod postanowienia art. 145 powołanej ustawy z 1 lipca 1926 r., uzyskując na jego podstawie charakter nauczyciela stałego również w rozumieniu art. 8 tejże ustawy, **jednak tylko w tej kategorii szkół, do której był mianowany i w której już według dotychczasowych przepisów posiadał charakter nauczyciela stałego.** Jak wynika bowiem z brzmienia art. 3, 4 i 6 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z 1 lipca 1926, poz. 462/1928 Dz. Ust. w związku z obowiązującymi przepisami, dotyczącymi kwalifikacji zawodowych nauczycieli, tudzież z przepisami działu F ustawy uposażeniowej z 9 października 1923, poz. 924 Dz. Ust. — o tem, w jakiej kategorii szkół dana osoba zajmuje stanowisko nauczycielskie, rozstrzyga jedynie nominacja, **a powołana ustawa z 1 lipca 1926 r. nie przewiduje wcale możliwości automatycznego przejścia z określonego w piśmie nominacyjnem stanowiska nauczycielskiego w jednej kategorii szkół na także stanowisko w innej kategorii szkół.** Natomiast art. 8, 145, 146, 147 i 149 ustawy przewidują możność automatycznego uzyskania przez nauczyciela danej kategorii szkół charakteru nauczyciela stałego, stanowiska stałego dyrektora lub kierownika, wreszcie stałego miejsca służby na danej posadzie, lecz wszystko to w tej kategorii szkół, do jakiej w swoim czasie nauczyciel został mianowany.

Skoro skarżący, co jest bezsporne, nigdy nie uzyskał nominacji na stanowisko nauczycielskie w szkołach wydziałowych, natomiast został mianowany na takie stanowisko w szkołach powszechnych, **to okoliczność, że czasowo pełnił także obowiązki nauczyciela w szkole wydziałowej, jako przydzielony, sama przez się nie daje podstawy do uznania go za stałego nauczyciela szkół wydziałowych.**

Z tych względów N. T. A., nie dopatrując się w skarżonym orzeczeniu naruszenia ustawy lub form postępowania, skargę, jako nieuzasadnioną oddalił.

CZY FUNKCJONARIJUSZ PAŃSTWOWY MOŻE BYĆ PRZENIESIONY W STAN SPOCZYNKU Z URZĘDU W WYPADKU, GDY SAM WNIÓŚŁ PROŚBĘ O SPEN-SJONOWANIE.

Skarżący naruszenie swych praw upatruje w tem, iż władza, otrzymawszy podanie jego z 9 grudnia 1929 r., z prośbą o przeniesienie w stan spoczynku z dniem 1 września 1930 r., prośbę tę pozostawiła bez rozpatrzenia, a natomiast przeniosła go z urzędu w stan spoczynku z dniem 31 stycznia 1930 r. Zdaniem skarżącego bowiem władza związana była jego prośbą, i w danym wypadku nie przysługiwało jej zastosowanie do skarżącego przepisu art. 29 ustawy emerytalnej o przeniesieniu funkcjonariusza państwowego z urzędu w stan spoczynku bez jego prośby.

Zapatrywanie powyższe uznał Najwyższy Trybunał Administracyjny w wyroku z dnia 8.II. 1934 L. Rej. 4261/34 za nieuzasadnione.

Skarżący, jak wynika z akt, w dniu 16 czerwca 1929 r. ukończył 60 lat życia, i posiadał już wówczas przeszło 30 lat służby zaliczalnej do wysługi emerytalnej, władzy przeto od tej chwili przysługiwało prawo przeniesienia skarżącego z urzędu w stan spoczynku, w myśl art. 29 ustawy emerytalnej.

Prawa tego bynajmniej nie ogranicza okoliczność, że skarżący przed wydaniem orzeczenia, przenoszącego go w stan spoczynku z urzędu, wniósł prośbę o przeniesienie w stan spoczynku w oznaczonym przez siebie terminie, a odnośny zarzut skarżącego nie opiera się na żadnym przepisie ustawy. Przytoczony bowiem przez skarżącego przepis art. 28 p. b) ustawy emerytalnej wyklucza jedynie, gdy warunki tego przepisu zachodzą, zatrzymywanie funkcjonariusza w służbie czynnej wbrew jego woli, nie wiąże jednak władzy w prawie wcześniejszego zwolnienia takiego funkcjonariusza z urzędu, jeżeli zachodzą ku temu ustawowe warunki.

Wobec tego władza była uprawniona zarówno do przychylenia się do prośby skarżącego, jak i do zastosowania przepisu art. 29 o przeniesieniu go w stan spoczynku z urzędu, gdy przeto skorzystała z tego drugiego uprawnienia, decyzja jej przedstawia się jako zgodna z ustawą.

Zarzut skarżącego, iż otrzymał zapewnienie, że prośba jego będzie miała szanse powodzenia, jest obojętny dla oceny legalności zaskarżonego orzeczenia, skoro w zarzucie tym nie mieści się bynajmniej twierdzenie, że kompetentna władza powzięła i zakomunikowała skarżącemu decyzję, przesądzającą przychylne załatwienie jego prośby. Powoływanie się na analogję z § 863 KC, jest zupełnie nieuzasadnione i nietrafne, skoro już ze skargi wynika, że władza do niczego się nie zobowiązywała i żadnej umowy ze skarżącym nie zawierała.

Nieuzasadniony jest zarzut skarżącego, że przez przeniesienie w stan spoczynku z urzędu poniósł szkodę moralną, skoro przeniesienie nastąpiło nie na zasadzie art. 82 pragmatyki nauczycielskiej, lecz na zasadzie art. 29 ustawy emerytalnej, nie mającego charakteru przepisu dyscyplinarnego, który to art. 29 został wyraźnie powołany w zaskarżonym orzeczeniu.

Co się tyczy zarzutu, że władza I instancji mimo wniesienia przez skarżącego odwołania wykonała swe orzeczenie wbrew przepisom art. 87 rozporządzenia o postępowaniu administracyjnem, to zarzut ten również jest nieuzasadniony, ponieważ przeniesienie w stan spoczynku funkcjonarjuszów państwowych dokonywane jest na mocy ustawy emerytalnej z 11 grudnia 1923 r., a ustawa ta w artykule 26—35 przewiduje zupełnie odmienny tryb postępowania administracyjnego, potwierdzony przez ustawę z 18 marca 1931r. (Dz. U. R. P. Nr. 27, poz. 170), oraz ustawę z 18 marca 1932 (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239), wobec czego do sprawy niniejszej w myśl zasady „*lex specialis derogat generali*” nie może mieć zastosowania art. 87 rozporządzenia z dnia 22 marca 1928 o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341).

Z powyższych powodów N. T. A. oddalił skargę jako nieuzasadnioną.

PONOWNE ZATRUDNIENIE W SZKOLNICTWIE NAUCZYCIELI, KTÓRZY ZOSTALI ZWOLNIENI ZE SŁUŻBY Z POWODU NIEZŁOŻENIA W PRZEPISANYM TERMINIE EGZAMINU PRAKTYCZNEGO.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 82 z dnia 11 czerwca 1934 (Nr. B. P. 5851/34) wyjaśniło, że jakkolwiek żaden z przepisów obowiązujących nie zakazuje zatrudnienia w charakterze nauczyciela kontraktowego-nauczyciela, zwolnionego ze służby w trybie art. 10 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258), nie jest to wskazane ze względu na treść tego przepisu, który ma na celu usunięcie z zawodu nauczycielskiego jednostek, nie wykazujących zamiłowania do tego zawodu, względnie nie okazujących chęci poważnego traktowania zawodu, co przejawia się w niezłożeniu egzaminu praktycznego w przepisany terminie. Z tych powodów Ministerstwo jest w zasadzie przeciwne zatrudnieniu takich nauczycieli w zmienionym jedynie charakterze. Jeśli jednak ważne względy przemawiają za tem, by nauczycielowi, który nie wyczerpał wszystkich możliwości, przewidzianych w ustępie 2 art. 9 rozporządzenia z dnia 6 marca 1928 r., umożliwić zdanie egzaminu praktycznego, którego nie złożył w terminie nie z powodu niedbalstwa lub braku zainteresowania, lecz z uzasadnionych, a niezależnych od niego powodów, co winno być w każdym wypadku badane, to można go zatrudnić nadal w charakterze nauczyciela kontraktowego z warunkiem złożenia egzaminu praktycznego, lecz jedynie po uprzednim uzyskaniu w każdym poszczególnym przypadku zgody Ministerstwa. Nie może być jednak pod żadnym warunkiem zatrudniony ponownie nauczyciel, jeżeli 3 ra-

zy dopuszczony do składania egzaminu praktycznego zdawał go z wynikiem niepomysłnym. Wobec tego nie należy wogóle nadsyłać do Ministerstwa wniosków o zatrudnienie takich nauczycieli.

Jeśli natomiast nauczyciel etatowy został zwolniony w trybie art. 10 powołanego w ustępie poprzednim rozporządzenia, a następnie zatrudniony jako kontraktowy i w czasie służby w tym charakterze złożył egzamin praktyczny, nic nie stoi na przeszkodzie do zamianowania go ponownie nauczycielem tymczasowym, a decyzja w tym wypadku należy do władz, oznaczonych w § 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 28 lutego 1933 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 5, poz. 95).

OD JAKIEGO TERMINU POWINNA BYĆ PRZENIESIONA W STAN SPOCZYNKU NAUCZYCIELKA, PRZEBYWAJĄCA W STANIE POZASŁUŻBOWYM.

Ustawa emerytalna z 11 grudnia 1923 poz. 46/1924 Dz. Ust., celem zapewnienia ciągłości zaopatrzenia funkcjonariuszów, czy też ich rodzin, przeprowadziła w art. 22 i 70 ust. 1 zasadę, że prawo do pobierania uposażenia emerytalnego lub pensji wdowiej i sieroczej rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po przeniesieniu w stan spoczynku, a to mając na względzie art. 11 ustawy uposażeniowej z 9 października 1923 poz. 924 Dz. Ust., w myśl którego w razie rozwiązania stosunku służbowego, wstrzymuje się wypłatę uposażenia w służbie czynnej z ostatnim dniem tego miesiąca kalendarzowego, w którym stosunek ten istotnie ustał.

Normalnie przeniesienie funkcjonariusza w stan spoczynku następuje ze służby czynnej, a funkcjonariusz, ubiegający się o spensjonowanie, pobiera uposażenie w czynnej służbie tak długo, póki nie nastąpi przeniesienie go w stan spoczynku.

Sprawa niniejsza jednakże tem różni się od normalnych przypadków, że przeniesienie to poprzedza tutaj nie służba czynna, połączona z uposażeniem, lecz stan pozasłużbowy, w którym skarżąca nie pobierała żadnego uposażenia.

W tym stanie rzeczy dzień, od którego uposażenie emerytalne się należy, nie pozostaje w zależności od dnia, w którym uposażenie służby czynnej zostało wstrzymane.

Wobec powyższego nie można uznać za trafne stanowiska pozwanej władzy, przy oznaczaniu terminu początkowego, od którego skarżącej należy się zaopatrzenie emerytalne.

Władza bowiem uzależniła ten termin od terminu wydania orzeczenia przez Komisję lekarską i porozumienia z władzami skarbowymi, a więc od okoliczności, niezawisłych od woli i postępowania skarżącej. Bynajmniej jednak nie było zamiarem ustawodawcy uzależnić termin nabycia prawa do uposażenia emerytalnego od szybszego lub powolniejszego załatwienia danej sprawy przez odnośne władze, gdyż w takim razie termin ten byłby oparty na dowolności. Dlatego też należy rozstrzygnięcie tego zagadnienia znaleźć w zasadach, jakimi kieruje się ustawa emerytalna.

Ustawa ta zawiera szereg postanowień, dotyczących przyznania lub podwyższenia uposażenia emerytalnego nie bezpośrednio po ukończeniu służby czynnej danej osoby, jak również w wypadkach, gdy dane osoby w służbie czynnej w Państwie Polskiem nigdy nie były. Wskazać tu należy na przepisy ust. ostatniego art. 24, art. 36, ust. drugiego art. 70, ust. ostatniego art. 73, art. 90 i art. 95 tejże ustawy.

Jak to już N. T. A. stwierdził w wyrokach swoich z 14 maja 1928 l. rej. 2468/26 i z 21 czerwca 1930 l. rej. 3208/28 w wypadkach, objętych cytowanymi przepisami, **decydujące znaczenie ma dzień zgłoszenia roszczenia**, — o ile uprawiony w zgłoszeniu tem przy do-

łączeniu odpowiednich dokumentów wskazał podstawę prawną swego roszczenia, oraz nastanie warunków, określonych w ustawie.

W sprawie niniejszej skarżąca w podaniu z 5 kwietnia 1929 r., powołując się na znajdujące się w aktach dokumenty, wykazała swe prawa emerytalne i prosiła o przeniesienie jej w stan spoczynku, w myśl art. 28 p. a) ustawy emerytalnej, uczyniła zatem zadość wskazanym wyżej warunkom. Skoro przeto władza, opierając się na niewłaściwej wykładni obowiązujących przepisów, oznaczyła w zaskarżonym orzeczeniu datę przeniesienia skarżącej w stan spoczynku, a zatem i termin początkowy płatności emerytury, na inny dzień, niż pierwszy miesiąca, następującego po zgłoszeniu roszczeń emerytalnych to N. T. A. uznał zaskarżone orzeczenie za niezgodne z ustawą i z tego powodu je uchylił. (Wyrok N. T. A. z dnia 6.X. 1933 L. Rej. 926/31).

PRZENIESIENIE W STAN POZASŁUŻBOWY NAUCZYCIELKI, KTÓRA NIE WNIOSŁA PROŚBY O PRZENIESIENIE DO MIEJSCOWOŚCI BĘDĄCEJ MIEJSCEM STAŁEGO ZAMIESZKANIA MĘŻA.

W pewnym wypadku władze szkolne nie uwzględniły podania nauczycielki o przeniesienie w stan pozasłużbowy z tego powodu, iż podanie o przeniesienie w stan pozasłużbowy nie było poprzedzone, jak tego wymaga art. 61 ustawy z dnia 1 lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli, podaniem o przeniesienie do miejscowości będącej miejscem stałego zamieszkania męża.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozpatrując skargę w tej sprawie w wyroku z dnia 21 listopada 1933 r. L. Rej. 9151/30 orzekł co następuje:

Przewidziane w artykule 61 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli z 1 lipca 1926 (Dz. U. R. Nr. 47 z r. 1928 poz. 462) przejście w stan pozasłużbowy wy-

wołane zostało zamiarem ustawodawcy wymogów służby z obowiązkami, wypływającymi ze związku małżeńskiego, i dlatego w wypadku, jeśli podanie nauczycielki o przeniesienie na miejsce służbowe do miejscowości, będącej miejscem stałego zamieszkania jej męża, nie zostanie przez władzę uwzględnione, ustawa nadała jej prawo przejścia na własną prośbę w stan pozasłużbowy.

Z treści cytowanego artykułu wynika przedewszystkiem, że chodzi tu o zabezpieczenie praw tych nauczycielek, które, niezależnie od swej woli, nie mogą pełnić służby w miejscu stałego zamieszkania męża, oraz, że wymóg wniesienia podania o przeniesienie do miejscowości, będącej miejscem stałego zamieszkania męża, dotyczy oczywiście tylko tych przypadków, kiedy mąż zamieszkuje w granicach Państwa Polskiego.

Gdy jednak chodzi o nauczycielkę, której mąż, jak w danym wypadku, pełniąc służbę państwową polską poza granicami państwa, tamże stale zamieszkuje, — niespełnienie wymogu wniesienia podania o przeniesienie do tej miejscowości nie może pociągnąć za sobą konsekwencji odmówienia jej prawa przejścia w stan pozasłużbowy, a to dlatego, że podanie o przeniesienie w tym wypadku byłoby bezprzedmiotowe, gdyż jest rzeczą oczywistą, że przeniesienie takie nie mogłoby być dokonane, ponieważ władze polskie nie zarządzają szkołami polskimi po za granicami Państwa.

Nadmienić przytem należy, że przy wykładni, stosowanej przez władzę pozwaną, nauczycielki - żony funkcjonarjuszów polskich, pełniących służbę poza granicami Kraju, byłyby bez żadnej usprawiedliwionej przyczyny ograniczone w prawach w porównaniu z nauczycielkami-żonami funkcjonarjuszów miejscowych.

W myśl powyższych rozważań N. T. A. doszedł do wniosku, że stosowanie do niniejszego przypadku przepisów, zawartych w artykule 61 powołanej ustawy, opierać się winno nie na literalnej treści tych przepisów, lecz na zamiarze i celu, jakie przyświecały ustawodawcy przy

powoływaniu do życia tych przepisów. Zamiar zaś ten i cel nie byłyby osiągnięte, gdyby dla braku odnośnego podania, którego załatwienie zgóry byłoby przesądzone odmawiać skarżącej prawa, specjalnie przewidzianego w artykule 61, i o zachowanie którego ustawodawcy chodziło celem uniknięcia możliwej kolizji między wymogami służby a obowiązkami, wypływającymi z pożycia małżeńskiego. Brak prośby o przeniesienie pozbawiony jest w danym wypadku istotnego znaczenia i z tego powodu, że w podaniu z 9 lutego 1930 r. skarżąca wyraźnie zaznaczyła, że zawiera związek małżeński z urzędnikiem Konsulatu Polskiego i, ponieważ nie może uzyskać posady nauczycielskiej, dlatego zgodnie z artykułem 61 ustawy z 1 lipca 1926 r. prosi o przeniesienie w stan pozasłużbowy. Powyższa treść wyraźnie wskazuje powód, dla którego skarżąca nie wniosła odnośnego podania o przeniesienie, wobec czego władza mogłaby uważać niewniesienie tego podania za istotne w wypadku, gdyby wyżej wskazany powód okazał się niezgodnym z rzeczywistym stanem rzeczy. Okoliczność ta jednak nie zachodzi, wobec czego uznać należy, że odmowa władzy przeniesienia skarżącej w stan pozasłużbowy nie została oparta na podstawach, uzgodnionych z rzeczywistym znaczeniem przepisów, zawartych w art. 61 ustawy z 1 lipca 1926 poz. 462/1928 Dz. Ust.

Z powyższych względów N. T. A. uchylił zaskarżone orzeczenie, jako niezgodne z ustawą.

EGZAMIN PRAKTYCZNY KONTRAKTOWYCH NAUCZYCIELI PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 28 sierpnia 1934 Nr. II. P. 5431/34 wyjaśniło, iż przy obliczaniu okresu czasu pracy kontraktowych nauczycieli publicznych szkół powszechnych w związku z dopuszczeniem ich do składania egzaminu praktycznego czas feryj letnich nie stanowi przerwy w wymaganej dwuletniej

nieprzerwanej pracy nauczycielskiej, o której wspomina art. 8 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o kwalifikacjach zawodowych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 258).

C. SPRAWY UPOSAŻENIOWE.

DODATEK SŁUŻBOWY DLA P. O. KIEROWNIKÓW PUBLICZNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 6 z dnia 13 stycznia 1934 (Nr. B. P. 1702/34) wyjaśniło co następuje:

Jak wynika z treści p. 2 § 41 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaseregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781) dodatki służbowe przysługują osobom, które pełnią obowiązki służbowe, do których jest przywiązany dodatek służbowy.

Dodatek służbowy przywiązany jest więc nie do tytułu lecz do obowiązków służbowych i dlatego należy go wypłacać nauczycielom p. o. kierownikom (nauczycielom kierującym 1-kl.) publicznych szkół powszechnych bez względu na to, czy są nauczycielami stałymi, czy tymczasowymi.

Ministerstwo zwraca uwagę, że prawo do dodatków służbowych przysługuje wspomnianym nauczycielom dopiero po upływie co najmniej 2-ch miesięcy od czasu rozpoczęcia faktycznego pełnienia obowiązków służbowych, do których jest przywiązany dodatek służbowy i przy zastosowaniu przepisów pkt. b. art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28.X. 1933 r. o upo-

sażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663).

Przykład I. Nauczyciel publicznej szkoły powszechnej 15.VI. 1933 r. otrzymał powierzenie pełnienia obowiązków kierownika 7-kl. publicznej szkoły powszechnej i obowiązki te objął 16.VI. 1933 r. Prawo do dodatku służbowego przysługuje mu od dnia 1.II. 1934 r.

Przykład II. Nauczyciel publicznej szkoły powszechnej rozpoczął pełnienie obowiązków kierownika 4-kl. publicznej szkoły powszechnej w dniu 5.II. 1934 r. prawo do dodatku służbowego przysługuje mu od 1.V. 1934 r.

DODATKI SŁUŻBOWE, NALEŻNE NAUCZYCIELOM SZKÓŁ PAŃSTWOWYCH, POZOSTAJĄCYM NA ETACIE PAŃSTWA, Z TYTUŁU NAUCZANIA I ZAJĘĆ NADLICZBOWYCH ORAZ Z TYTUŁU PRACY W SZKOŁACH ZAWODOWYCH I SPECJALNYCH W CHARAKTERZE WYBITNEGO FACHOWCA.

Na podstawie § 40 pkt. e) oraz § 65 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaszerzegowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do wyższych grup uposażenia o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 24 stycznia 1934 Nr. B. P. 2754/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5), zmienionem rozporządzeniem z dnia 26 maja 1934 Nr. BP. 8837/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4 poz. 58) zarządził co następuje:

A. Dodatki służbowe z tytułu nauczania we wszystkich typach szkół i pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich w szkołach zawodowych.

§ 1. Nauczyciele wszystkich typów szkół za nauczanie — a asystenci i instruktorzy warsztatów w szkołach zawodowych za pełnienie czynności asystenckich

i instruktorskich — w godzinach nadliczbowych, t. j. przekraczających wymiar ustalony w §§ 1—3, 7—11, 14—17 i 19—25 rozporządzenia Ministra, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 stycznia 1934 r. o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1 poz. 44) otrzymując dodatek służbowy, nazywany w dalszym ciągu dodatkiem służbowym za godziny nadliczbowe.

§ 2. Dodatek służbowy za godziny nadliczbowe wypłaca się:

- a) jeśli nauczanie, względnie pełnienie czynności asystenckich lub instruktorskich w godzinach nadliczbowych, trwa przez cały rok szkolny — przez 12 miesięcy,
- b) jeśli zajęcia powyższe trwają tylko przez jedno półrocze szkolne (semestr) — przez 6 miesięcy.

Ministerstwo okólnikiem z dnia 15 czerwca 1934 Nr. BP. 4897/34 wyjaśniło co następuje:

W myśl rozporządzenia z dnia 18 listopada 1932 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 99) pierwsze półrocze trwa od 20 sierpnia do 22 grudnia, zaś w myśl rozporządzenia z dnia 24 stycznia 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 5) — jeśli zajęcia w godzinach nadliczbowych trwają tylko przez jedno półrocze — dodatek służbowy za godziny nadliczbowe wypłaca się przez 6 miesięcy.

Jakkolwiek pierwsze półrocze trwa tylko 4 miesiące i 2 dni, to jednak nauczyciel winien otrzymywać dodatek służbowy za godziny nadliczbowe przez 6 miesięcy, a to w myśl § 2 lit. b rozporządzenia z dnia 24 stycznia 1934 r. Nr. BP—2754/34.

Sprawa wynagrodzenia przysługującego nauczycielowi seminarjum za godziny nadliczbowe udzielane w szkole ćwiczeń, oraz wynagrodzenia przysługującego nauczycielowi szkoły ćwiczeń w seminarjum — załatwiona będzie oddzielnem pismem.

c) jeśli zajęcia te trwają przez conajmniej 5 lub więcej miesięcy lecz nie przez cały rok szkolny — przez ilość miesięcy o 1 większą od tej, w ciągu których zajęcia te trwały,

d) jeśli zajęcia te trwają przez okres krótszy niż 5 miesięcy — przez tyle miesięcy, przez ile one trwały.

Dodatek służbowy za 11-ty i 12-ty miesiąc, przewidziany w punkcie a) i dodatek służbowy za miesiąc dodatkowy, o którym mowa w punkcie c) poprzedniego ustępu, określa się w wymiarze, odpowiadającym należności dla danego miesiąca za średnią miesięczną liczbę godzin nadliczbowych w okresie czasu, w ciągu którego nauczyciel był zatrudniony.

§ 3. Wysokość dodatku służbowego za godziny nadliczbowe zależna jest od ilości godzin nadliczbowych w tygodniu i wysokości, przewidzianej dla nich stawki miesięcznej. Dodatek służbowy za godziny nadliczbowe — wymierza władza, asygnująca uposażenie służbowe.

§ 4. Stawki miesięczne dodatku służbowego za 1 godzinę nadliczbową w tygodniu są następujące:

1) dla wychowawczyń przedszkoli . . . . zł 5.—

2) dla nauczycieli:

a) publicznych szkół powszechnych (specjalnych) i szkół ćwiczeń . . . . „ 5.—

b) szkół średnich ogólnokształcących i zakładów kształcenia nauczycieli . „ 10.—

c) szkół zawodowych i instytutów sztuk plastycznych . . . . „ 12.—

d) Państwowych Instytutów: Nauczycielskiego Pedagogiki Specjalnej, i Robót Ręcznych, Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich i Państwowych Pedagogów . . . . „ 12.—

e) konserwatorów muzycznych, nauczających przedmiotów:

I, II i III kategorii . . . . „ 10.—

IV kategorii . . . . „ 12.—

V kategorii . . . . „ 16.—

3) dla asystentów oraz instruktorów szkół zawodowych (specjalnych) i instytutów sztuk plastycznych . . . . . „ 8.—

B. Dodatki służbowe z tytułu zajęć w godzinach nadliczbowych.

§ 5. Nauczyciele ćwiczeń cielesnych otrzymują na tych samych zasadach dodatek służbowy w wysokości miesięcznej zł 10 za 1 godzinę w tygodniu gier i zabaw, prowadzonych w myśl obowiązujących przepisów.

C. Dodatki służbowe z tytułu pracy w szkołach zawodowych i specjalnych w charakterze wybitnego fachowca.

§ 6. Stawki dodatków służbowych dla wybitnych fachowców w szkołach zawodowych i specjalnych ustala w każdym poszczególnym wypadku Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 7. Rozporządzenie niniejsze weszło w życie z dniem 1 lutego 1934 r.

WYNAGRODZENIE NAUCZYCIELI KONTRAKTOWYCH SZKÓŁ PAŃSTWOWYCH I PUBLICZNYCH, OPLACANYCH PRZEZ PAŃSTWO.

Na podstawie art. 1 ustawy z dnia 4 czerwca 1920 o tymczasowym ustroju władz szkolnych (Dz. U. R. P. Nr. 50, poz. 304) Minister W. R. i O. P. rozporządzeniem z dnia 24 stycznia 1934 Nr. BP. 2751/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 6), zmienionem rozporządzeniem z dnia 26 maja 1934 Nr. BP. 8836/34 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 4, poz. 59) ustalił następujące normy wynagrodzenia nauczycieli kontraktowych szkół państwowych i publicznych, opłacanych przez Państwo:

A. Wynagrodzenie nauczycieli kontraktowych, zajętych w pełnej liczbie godzin.

§ 1. Przez pełną liczbę godzin nauczania względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich rozumieć należy ilość godzin określoną jako wymiar zajęć obowiązkowych nauczycieli etatowych w rozporządzeniu Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 stycznia 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 4).

§ 1-a. Wychowawczynie kontraktowe w przedszkolach otrzymują za swe czynności wynagrodzenie, równające się uposażeniu wychowawczyni etatowej XI grupy.

§ 2. Nauczyciele kontraktowi w publicznych szkołach powszechnych (szkołach specjalnych, szkołach ćwiczeń) otrzymują za swe czynności wynagrodzenie, równające się uposażeniu nauczyciela etatowego X grupy.

Nauczyciele kontraktowi, których zaangażowano w charakterze zastępców chorych lub urlopowanych nauczycieli, mogą otrzymywać ryczałtowe wynagrodzenie miesięczne, nie niższe niż uposażenie grupy XI i nie wyższe niż uposażenie grupy X.

§ 3. Kwalifikowani nauczyciele kontraktowi w szkołach średnich ogólnokształcących i zakładach kształcenia nauczycieli otrzymują za swe czynności wynagrodzenie, równające się uposażeniu nauczyciela etatowego VIII grupy.

Niekwalifikowani nauczyciele kontraktowi w tych szkołach otrzymują wynagrodzenie, równające się uposażeniu nauczyciela etatowego IX grupy.

§ 4. Nauczyciele kontraktowi w szkołach zawodowych otrzymują wynagrodzenie równające się uposażeniu nauczycieli etatowych od IX do VI grupy według indywidualnych umów w granicach etatów, wykazanych w budżecie.

§ 5. Asystenci i instruktorzy kontraktowi w szkołach zawodowych otrzymują wynagrodzenie, równające się uposażeniu asystentów lub instruktorów etatowych od IV do VII grupy według indywidualnych umów w granicach etatów, wykazanych w budżecie.

Praktykanci kontraktowi w szkołach rolniczych, ogrodniczych i leśnych otrzymują za ogół swych czynności ryczałtowe wynagrodzenie w wysokości zł 100 miesięcznie.

§ 6. Kontraktowi dyrektorzy lub kierownicy w szkołach zawodowych (kierownicy wydziałów i warsztatów) otrzymują wynagrodzenie na zasadach, przewidzianych dla nauczycieli tych szkół z tem, że ponadto przysługuje im dodatek służbowy według stawek, ustalanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 7. Kontraktowi nauczyciele w konserwatorjach muzycznych, instytutach sztuk plastycznych i Państwowym Instytucie Sztuki Teatralnej otrzymują wynagrodzenie, równające się uposażeniu nauczycieli etatowych od VIII do V grupy według indywidualnych umów w granicach etatów, wykazanych w budżecie.

§ 8. Kontraktowy dyrektor Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej otrzymuje wynagrodzenie, równające się uposażeniu nauczyciela etatowego VI lub V grupy.

§ 9. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może zezwolić, aby wynagrodzenie umowne kontraktowych nauczycieli, asystentów lub instruktorów warsztatowych, było o jedną grupę wyższe od wynagrodzenia, określonego w §§ 1-a, 2, 3, 4, 5 i 6, a to zależnie od ilości lat pracy nauczycielskiej lub praktyki zawodowej oraz kategorii wykładanych przedmiotów.

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może również przyznać wybitnym fachowcom nauczycielom, asystentom lub instruktorom kontraktowym w szkołach zawodowych i artystycznych dodatkowe wynagrodzenie, wynoszące najwyżej 100% uposażenia, otrzymywanego według danej grupy.

B. Wynagrodzenie nauczycieli kontraktowych za godziny nadliczbowe.

§ 10. Przez godziny nadliczbowe rozumie się godziny nauczania, względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich, przekraczające wymiar godzin, ustalony w §§ 1—3, 7—11, 14—17 i 19—25 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 stycznia 1934 r. o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 1, poz. 4).

Nauczyciele kontraktowi wszystkich typów szkół za nauczanie — a asystenci i instruktorzy warsztatowi w szkołach zawodowych za pełnienie czynności asystenckich i instruktorskich — w godzinach nadliczbowych, otrzymują dodatkowe wynagrodzenie według określonej poniżej miesięcznej stawki za 1 godzinę tygodniowo.

Za każdą nadliczbową godzinę otrzymuje:

1) wychowawczyni przedszkola . . . . . zł 5.—

2) nauczyciel:

a) publicznej szkoły powszechnej (specjalnej) i szkoły ćwiczeń . . . . . „ 5.—

b) szkoły średniej ogólnokształcącej i zakładu kształcenia nauczycieli . . . . . „ 10.—

c) szkoły zawodowej lub instytutu sztuk plastycznych . . . . . „ 12.—

d) Państwowych Instytutów: Nauczycielskiego, Pedagogiki Specjalnej i Robót Ręcznych, Wyższych Kursów Nauczycielskich i Państwowych Pedagogów . . . . . „ 12.—

e) konserwatorium muzycznego, nauczający przedmiotów:

I, II i III kategorii . . . . . „ 10.—

IV kategorii . . . . . „ 12.—

V kategorii . . . . . „ 16.—

- 3) Asystent i instruktor szkoły zawodowej, specjalnej lub instytutu sztuk plastycznych . . . . . „ 8.—

C. Wynagrodzenie nauczycieli kontraktowych niezajętych w pełnej liczbie godzin (z wyjątkiem nauczycieli publicznych szkół powszechnych).

§ 11. Nauczyciele i asystenci oraz instruktorzy kontraktowi niezajęci w pełnej liczbie godzin, otrzymują wynagrodzenie ryczałtowe, ustalone w zależności od ilości godzin nauczania względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich w tygodniu, oraz określonej w niniejszem rozporządzeniu stawki wynagrodzenia miesięcznego za 1 godzinę wymienionych wyżej zajęć tygodniowo w danej kategorii szkół i nauczycieli.

Za 1 godzinę zajęć tygodniowo otrzymuje:

- 1) wychowawczyni przedszkola miesięcznie zł 5.—
- 2) nauczyciel:
  - a) kwalifikowany szkoły średniej ogólnokształcącej lub zakładu kształcenia nauczycieli miesięcznie . . . . . „ 10.—
  - b) niekwalifikowany szkół, wymienionych pod lit. a) miesięcznie . . . . . „ 8.—
  - c) szkoły zawodowej lub instytutu sztuk plastycznych miesięcznie . . . . . zł 7—25.—
  - d) Państwowych Instytutów: Nauczycielskiego, Pedagogiki Specjalnej, Robót Ręcznych, Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich i Państwowych Pedagogów miesięcznie . . . . . zł 20.—
  - e) konserwatorium muzycznego, nauczający przedmiotów:

I	kategorji	miesięcznie	„	11.—
II	„	„	„	14.—
III	„	„	„	16.—
IV	„	„	„	20.—
V	„	„	„	25.—

- f) instytutu sztuki teatralnej, nauczający:
 akompanjamentu fortepianowego mies. . „ 11.—
 wszelkich innych przedmiotów, wchodzą-
 cych w zakres nauczania miesięcznie . . „ 20.—
- 3) instruktor szkoły zawodowej (specjalnej)
 lub instytutu sztuk plastycznych mies. zł 5—12.—

Dla określenia właściwej stawki wynagrodzenia za 1 godzinę tygodniowo w przypadkach, przewidzianych w punkcie 2) lit. c) i punkcie 3) należy najpierw ustalić kwotę wynagrodzenia (§§ 4, 5, 6 i 7) jakoby dany nauczyciel, asystent lub instruktor otrzymał, gdyby był zajęty w pełnym wymiarze godzin, poczem podzielić wspomnianą kwotę przez ilość godzin obowiązującego wymiaru. Otrzymany iloraz, zaokrąglony do dziesiątek groszy, stanowi poszukiwaną stawkę z tem zastrzeżeniem, że nie może ona przekraczać w przypadkach przewidzianych w punkcie 2) lit. c) zł 25.—, a w punkcie 3) zł 12.—.

Wymienione w ustępie poprzednim w punkcie 2) lit. c), d), e) i f), i w punkcie 3) stawki może Minister zwiększyć aż do 100% w stosunku do wybitnych fachowców.

D. Zawieranie umowy.

§ 12. Stosunek służbowy pracowników kontraktowych opiera się na umowie, którą należy zawierac z każdym pracownikiem (z wyjątkiem nauczycieli, wymienionych w § 14) pisemnie według załączonego wzoru Nr. 1. Spisanie i zatwierdzenie umowy powinno z reguły poprzedzać rozpoczęcie pełnienia obowiązków.

Władzą powołaną do zawarcia umowy jest inspektor Szkolny, Kurator Okręgu Szkolnego (Wojewoda Śląski, Kurator Liceum Krzemienieckiego) lub Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, zależnie od tego, której z tych władz szkoła podlega bezpośrednio.

Kurator Okręgu Szkolnego lub Minister może upoważnić do zawarcia umowy dyrekcje zakładów naukowych. Z nauczycielem, który uczy w kilku szkołach zawiera wtedy umowę na łączną ilość godzin ta dyrekcja, która do zawarcia umowy została upoważniona. Umowa podlega zawsze zatwierdzeniu ze strony władzy, dającej upoważnienie. Ztego powodu zakład naukowy, upoważniony do zawarcia umowy, przesyła dwa egzemplarze umowy, podpisane przez pracownika kontraktowego wraz z jednym odpisem tej umowy władzy upoważniającej. Władza zatrzymuje jeden egzemplarz umowy w swych aktach, drugi zaś — przeznaczony dla użytku interesowanego — wraz z uwierzytelnionym odpisem zwraca dyrekcji właściwego zakładu naukowego.

E. Czas trwania umowy.

§ 13. Przy określaniu czasu trwania umowy z nauczycielami kontraktowymi szkół państwowych i publicznych, opłacanymi przez Państwo, w związku z nową organizacją roku szkolnego, zarządzoną rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 18 listopada 1932 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 99), stosować należy następujące zasady:

- a) jeżeli nauczyciel kontraktowy ma być zatrudniony przez pełne dwa półrocza szkolne, umowę spisać należy od 16 sierpnia do 30 czerwca następnego roku, jeżeli jednak władze chcą zatrudnić nauczyciela przez całe następne dwa półrocza szkolne, należy nową umowę zawrzeć już nie od 16 sierpnia, lecz od 1 lipca do 30 czerwca, czyli na 12 miesięcy i podobnie postępować w dalszych latach szkolnych;
- b) jeżeli nauczyciel kontraktowy zatrudniony ma być tylko przez pierwsze półrocze szkolne, umowę spisać należy od 16 sierpnia do 31 grudnia;

- c) jeżeli nauczyciel kontraktowy zatrudniony ma być przez drugie półrocze szkolne, umowę spisać należy od 16 stycznia do 30 czerwca;
- d) jeżeli nauczyciel kontraktowy ma być zatrudniony w ciągu krótszego czasu niż jedno półrocze szkolne, umowę należy spisać na przeciąg czasu, przez który faktycznie ma być zatrudniony;
- e) Jeżeli nauczyciel kontraktowy ma rozpocząć pracę w ciągu pierwszego półrocza, a stosunek służbowy ma wygasnąć w ciągu lub z końcem drugiego półrocza, umowę spisać należy na przeciąg czasu, przez który nauczyciel faktycznie ma być zatrudniony, przyczem ferie zimowe nie stanowią przerwy w stosunku służbowym i są płatne tak, jak zwykły czas zajęć.

Zasady powyższe nie dotyczą zawierania umów z nauczycielami tych szkół, których organizacja roku szkolnego jest ustalona odmiennie, niż to regulują §§ 1, 2, 3, 4 wspomnianego wyżej rozporządzenia o organizacji roku szkolnego. Z nauczycielami takimi należy zawierać umowy zgodnie z dotychczas obowiązującymi przepisami dotyczącymi organizacji roku szkolnego w tych szkołach i przestrzegając przy określaniu czasu trwania umowy następujących zasad:

- a) jeżeli nauczyciel kontraktowy zatrudniony ma być od 1 września do 30 czerwca następnego roku, umowę spisać należy na przeciąg 10 miesięcy, jeżeli jednak władze chcą zatrudnić nauczyciela przez całe następne dwa półrocza szkolne, należy umowę zawrzeć już nie od 1 września, lecz od 1 lipca do 30 czerwca, czyli na 12 miesięcy i podobnie postępować w dalszych latach szkolnych;
- b) jeżeli nauczyciel kontraktowy zatrudniony ma być przez jedno (en) półrocze (semestr) szkolne (y) umowę spisać należy na przeciąg 5 miesięcy;

- c) jeżeli nauczyciel kontraktowy rozpocząć ma pracę w ciągu pierwszego półrocza (semestru) szkolnego, a stosunek służbowy z nim ma wygasnąć w ciągu drugiego półrocza (semestru) szkolnego lub z końcem drugiego półrocza (semestru) szkolnego umowę spisać należy na przeciąg czasu, przez który nauczyciel faktycznie ma być zatrudniony, z tem, że ferie zimowe nie stanowią przerwy w stosunku służbowym i są płatne tak jak zajęcia w szkole;
- d) jeżeli nauczyciel kontraktowy ma być zatrudniony przez mniej niż jedno półrocze (semestr) szkolne (y), umowę należy spisać na przeciąg czasu, przez który faktycznie ma być zatrudniony.

Jeżeli w pewnych szkołach zawodowych (średnich rolniczych i ogrodniczych oraz niższych męskich i żeńskich szkołach rolniczych, ogrodniczych i specjalnych) nauczyciele kontraktowi pracują przez cały rok (również w czasie wakacyj), to umowy należy z nimi spisywać na 12 miesięcy.

Ponieważ w szkolnictwie zawodowym trafiają się niekiedy jednostki szkolne z taką organizacją pracy podczas roku szkolnego, przy której stosowanie przepisów niniejszego rozporządzenia mogłoby wywołać wątpliwości, winny władze w wypadkach wątpliwych zwracać się do Ministerstwa o wyjaśnienie. Dla takich jednostek szkolnych czas trwania umowy określony zostanie osobnymi zarządzeniami Ministerstwa.

Postanowienia niniejszego paragrafu dotyczą nauczycieli, wymienionych w § 14.

F. Wynagrodzenie nauczycieli publicznych szkół powszechnych (szkół specjalnych, szkół ćwiczeń), niezajętych w pełnym wymiarze godzin.

§ 14. Nauczyciele w publicznych szkołach powszechnych (szkołach specjalnych, szkołach ćwiczeń), niezajęci

w pełnym wymiarze godzin, otrzymują wynagrodzenie w wysokości 1 zł 50 gr za każdą odbytą godzinę nauki*).

§ 15. Wynagrodzenie to płatne jest miesięcznie zdołu. Wymierza je Kurator Okręgu Szkolnego (Wojewoda Śląski) na podstawie wniosku Inspektora Szkolnego (Dyrektora Seminarjum), opartego na rozkładzie zajęć oraz na sporządzonym przez kierownika szkoły wykazie odbytych godzin nauki.

ZALICZKI NA UPOSAŻENIE.

Prezes Rady Ministrów okólnikiem Nr. 26 z dnia 22 czerwca 1934 Nr. 42—2/18 unormował sprawę udzielania zaliczek w następujący sposób:

I. Bezprocentowe zaliczki na uposażenie mogą być udzielane funkcjonariuszom państwowym, wyszczególnionym w § 1 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781).

Z pośród osób wyżej wymienionych wyłącza się od prawa do zaliczki:

- a) pozostające w stanie nieczynnym,
- b) zawieszone w pełnieniu służby,
- c) pozostające na urlopie bezpłatnym,
- d) osoby, którym wypowiedziano stosunek służbowy.

W drodze wyjątku od postanowień, zawartych w pkt. c) ustępu poprzedniego, mogą być przyznane bezprocentowe zaliczki na uposażenia osobom, pozostającym na bez-

---

*) Ministerstwo okólnikiem z dnia 6 lipca 1934 Nr. BP. 12768/34 wyjaśniło, że nauczycielowi publicznej szkoły powszechnej, pobierającemu wynagrodzenie na podstawie § 14 należy wypłacić wynagrodzenie za nieodbyte godziny lekcyjne tylko w tych wypadkach, gdy nauczyciel taki, nie wiedząc o zarządzonej przez władze szkolne w czasie normalnych zajęć szkolnych przerwie zgłosił się do pracy, jednak nie mógł odbyć lekcyj z powodu zarządzonej przerwy.

płatnym urlopie, udzielonym dla uzupełnienia studjów. W tym wypadku potrącanie rat udzielonej zaliczki z uposażenia rozpoczyna się od 1-go dnia miesiąca następującego po ukończeniu urlopu.

II. Zaliczki mogą być udzielane:

- a) na cele konsumpcyjne, jak np. na kupno odzieży, opału na zimę,
- b) na wydatki niezwiązane z potrzebami życia codziennego, jak np. na pokrycie wydatków spowodowanych chorobą proszącego, chorobą lub śmiercią członków jego rodziny w rozumieniu prawa cywilnego, na spłatę długów, powstałych bez winy proszącego, na kupno niezbędnych ruchomości, na koszty odbycia podróży naukowych, ogłoszenia pracy naukowej,
- c) na koszty budowy własnego mieszkania.

Prawo do otrzymania zaliczki na koszty budowy własnego mieszkania przysługuje osobom, wymienionym w części I, jeżeli:

- 1. nie mają odpowiedniego do swego stanu rodzinnego mieszkania, wynajętego bezpośrednio od właściciela w domu, podlegającym ochronie lokatorów, i
- 2. jeżeli same lub do spółki z małżonkiem, rodzicami lub rodzeństwem, o ile z osobami temi prowadzą wspólne gospodarstwo domowe, rozpoczęły już budowę mieszkania na własność, albo też są członkami spółdzielni mieszkaniowej, która buduje dla nich mieszkanie w domu spółdzielczym. Z pośród wymienionych osób należy uwzględniać przede wszystkim osoby, znajdujące się w wyjątkowo niekorzystnym położeniu mieszkaniowym (np. osoby mieszkające poza granicami miejscowości, w której pełnią służbę i t. p.). Na budowę jednego i tego samego mieszkania może być udzielona zaliczka tylko raz jeden.

III. Osoba, ubiegająca się o zaliczkę, winna szczegółowo uzasadnić jej potrzebę i wysokość. Sprawa przyznania zaliczki i jej wysokości zależna jest od uznania władzy, uprawnionej do udzielania zaliczek.

Udzielenie nowej zaliczki przed spłatą poprzedniej, jest dopuszczalne jedynie pod warunkiem równoczesnego potrącenia reszty rat poprzedniej zaliczki.

IV. Zaliczki na uposażenie przyznaje się w złotych również i dla personelu, przebywającego zagranicą. Wysokość zaliczek nie może przekraczać:

- a) na cele konsumpcyjne — 2-miesięcznego uposażenia,
- b) na wydatki niezwiązane z potrzebami życia codziennego — 3-miesięcznego uposażenia,
- c) na budowę własnego mieszkania — 6-miesięcznego uposażenia.

Warunkiem udzielania zaliczki praktykantom, asesorum i aplikantom sądowym, oraz zaliczki przekraczającej 3-miesięczne uposażenie osobom, które nie nabyły jeszcze praw emerytalnych, jest zabezpieczenie hipoteczne, albo zobowiązanie dwu wypłacalnych ręczycieli.

Za podstawę obliczenia zaliczki przyjmuje się uposażenie zasadnicze wraz z dodatkiem lokalnym i zasiłkiem wyrównawczym.

V. Zwrot zaliczki, udzielonej do wysokości 1-miesięcznego uposażenia, następuje w nie więcej jak 12, zaliczki udzielonej do wysokości 2-miesięcznego uposażenia, w nie więcej, niż 18, zaliczki udzielonej do wysokości 3-miesięcznego uposażenia, w nie więcej, niż 30, wreszcie zwrot zaliczki, udzielonej w wymiarze wyższym, niż 3-miesięczne uposażenie, w nie więcej, niż 36 bezpośrednio po sobie następujących ratach miesięcznych.

Raty zaliczki potrąca się z uposażenia, począwszy od 1-go dnia miesiąca następującego po przyznaniu zaliczki.

VI. Przyznawanie zaliczek osobom pełniącym służbę we władzach i urzędach niższych instancji, należy do

władz bezpośrednio podległych władzy naczelnej, z wyjątkiem kierowników tych władz, którym przyznaje zaliczki władza naczelna.

Przyznawanie zaliczek osobom, pełniącym służbę we władzach naczelnych, należy do tych władz z wyjątkiem ich kierowników, którym zaliczki przyznaje Prezes Rady Ministrów.

Przyznawanie zaliczek budowlanych, przekraczających 3-miesięczne uposażenie, należy do władzy naczelnej.

VII. Przyznanie w wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie zaliczki, nie odpowiadającej zasadom niniejszego zarządzenia, wymaga każdorazowo zgody Prezesa Rady Ministrów i Ministra Skarbu.

VIII. W wypadkach rozwiązania stosunku służbowego bez uposażenia emerytalnego należy zaległe raty zaliczkowe potrącić w całości, względnie wyegzekwować z zabezpieczenia hipotecznego lub od ręczycieli.

IX. W razie śmierci przed spłatą zaliczki, dług z powyższego tytułu obciąża spadkobierców do wysokości odziedziczzonego majątku, zgodnie z przepisami obowiązujących ustaw cywilnych.

X. W sprawie umorzenia nieściągalnych rat zaliczek na uposażenie obowiązują postanowienia okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 4 lipca 1930 r. L. D. III. 2051/30 w sprawie zasad umarzania niektórych wierzytelności Skarbu Państwa. (Kalendarz Nauczycielski z r. 1932 str. 258).

ZWROT KOSZTÓW PRZESIEDLENIA W WYPADKU PRZEJŚCIA NAUCZYCIELA ZE SŁUŻBY NAUCZYCIELSKIEJ DO SŁUŻBY W ADMINISTRACJI SZKOLNEJ.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem z dnia 13-go kwietnia 1934 Nr. BP. 6061/34 wyjaśniło, iż nauczycielem, którzy przechodzą do służby administracyjnej

i w związku z tem zostają przeniesieni do innej miejscowości, nie przysługuje prawo do zwrotu kosztów przeniesienia określonych w § 19 rozporządzenia o należnościach za przeniesienia (Dz. U. R. P. Nr. 71 ex 1932, poz. 651). W takich wypadkach nauczyciele mogą ubiegać się o zwrot tych kosztów tylko w drodze wyjątku, bowiem przeniesienie nauczyciela do służby administracyjnej może być dokonane zgodnie z ustępem 4 art. 51 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia z dnia 9 listopada 1932 (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) tylko za jego zgodą i przeto przeniesienia tego rodzaju winny być traktowane jako dokonane na własną prośbę.

CZY FUNKCJONARIUSZOWI PAŃSTWOWEMU PRZYSŁUGUJE ZWROT KOSZTÓW PODRÓŻY W RAZIE NIEPRZEWIDZIANEGO ODWOŁANIA Z URLOPU.

Urzędnik państwowy, który został odwołany z urlopu wypoczynkowego, wniósł podanie o zwrot kosztów podróży z powodu odwołania go z urlopu, twierdząc, że w myśl art. 37 ustawy z dnia 17 lutego 1922 o państwowej służbie cywilnej ma on prawo do odszkodowania, jeżeli doznał ukrócenia przysługujących mu praw do urlopu i to bez względu na okoliczność, czy wyjechał ponownie na urlop.

Najwyższy Trybunał Administracyjny rozpatrując skargę w tej sprawie w wyroku z dnia 26 stycznia 1933 L. Rej. 9841/30 nie uznał jednak wywodów skargi za słuszne. Przepis bowiem powołanego art. 37 ustawy o państwowej służbie cywilnej z 17 lutego 1922 głosi w ust. 1 i 2, co następuje: „Urlop dla wypoczynku można każdej chwili odwołać, o ile tego wymagają ważne i nie cierpiące zwłoki względy służbowe. Skoro jednak następnie służba na to pozwoli, należy urzędnikowi umożliwić wykorzystanie udzielonego urlopu, a nadto zwrócić

mu koszty tam i z powrotem, spowodowane nieprzewidzianem odwołaniem z urlopu, według norm, ustalonych dla podróży służbowych”.

Z brzmienia zatem ust. 1 art. 37 wynika, że urzędnik odnośnie do przysługującego mu urlopu (art. 36) musi się zasadniczo liczyć z możliwością odwołania go każdej chwili ze względów służbowych przed zupełnem jego wykorzystaniem. Ust. 2 tegoż art. przewiduje natomiast dokończenie udzielonego poprzednio i przerwane go urlopu, w którym to razie — jak to wynika ze słów „a nadto” — należy urzędnikowi zwrócić kosztą podróży tam i napowrót, spowodowane nieprzewidzianem odwołaniem z urlopu, a więc kosztą ponownej podróży i to samego tylko urzędnika. Koszta bowiem pierwszej podróży do miejscowości nie zostały spowodowane odwołaniem z urlopu, tylko wyjazdem na urlop, kosztą zaś pierwszego powrotu z urlopu musiałby urzędnik ponieść w każdym razie, a odwołanie z urlopu nie spowodowało ich, tylko przyspieszyło termin ich poniesienia. Gdyby zamiarem ustawodawcy było przyznanie zwrotu kosztów tam i z powrotem w razie odwołania urlopu bez względu na okoliczność, czy urzędnik po ustaniu przyczyny odwołania go wyjechał ponownie do tej samej lub innej miejscowości dla dokończenia urlopu, byłby to wyraził w ust. 1 art. 37 przez dodanie np. słów „za zwrotem kosztów podróży tam i napowrót”. Ustawa jednak kwestję zwrotu kosztów podróży omawia dopiero w ust. 2, przewidującym dokończenie przerwane go urlopu, i w tym związku dopiero można logicznie mówić o kosztach drugiej podróży, jako spowodowanych nieprzewidzianem odwołaniem z urlopu, gdyż kosztą pierwszej podróży tam i z powrotem — jak wyżej wspomniano — były spowodowane wyjazdem na urlop, a nie odwołaniem z niego.

W tym stanie rzeczy N. T.A. nie mógł się dopatrzyć w zaskarżonem orzeczeniu, opartem na brzmieniu art. 37 pragmatyki służbowej, naruszenia ustawy, wobec czego skargę, jako nieuzasadnioną oddalił.

OBLICZANIE ODPRAWY DLA NAUCZYCIELI.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 112 z dnia 13 lipca 1934 (Nr. B. P. 17256/34) wyjaśniło, że przez wymienione w art. 56 ust. 2, art. 62 ust. 2 i art. 97-a punkt 2 e) ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873), zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660) „pełne ostatnio pobierane” względnie „pełne w ostatnim miesiącu służby otrzymane” uposażenie, rozumieć należy uposażenie zasadniczo wraz z ewentualnymi dodatkami lokalnymi i zasiłkiem wyrównawczym.

ODPRAWY DLA PROWIZORYCZNYCH FUNKCJONARIUSZÓW.

Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 6 czerwca 1934 Nr. D. I. 39488/Em/34 wyjaśniło co następuje:

§ 11 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 r. o zaopatrzeniu emerytalnem prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64) stanowi, iż prawo do odprawy na mocy art. 44 ustawy emerytalnej służy wszystkim funkcjonariuszom prowizorycznym, z którymi został rozwiązany stosunek służbowy i którzy nie nabyli prawa do emerytury jedynie z powodu braku wymaganej wysługi emerytalnej, o ile przytem ostatnio nieprzerwanie pełniona służba trwała conajmniej 12 miesięcy.

Z przepisu tego wynika, że warunki, pod jakimi funkcjonariuszom prowizorycznym może być przyznana odprawa, są określone w tym samym przepisie mianowicie: 1) brak wysługi emerytalnej, wymaganej do nabycia praw emerytalnych, 2) pełnienie służby przed rozwiąza-

niem stosunku służbowego w ciągu 12 miesięcy bez przerwy. Skoro tylko istnieją te dwa warunki, funkcjonariusz prowizoryczny ma prawo do odprawy, chociażby nawet nie odpowiadał warunkom art. 44 ustawy emerytalnej; wskazują na to wyrazy „wszystkim funkcjonariuszom prowizorycznym”. Prawo do odprawy na mocy omawianych przepisów jest zupełnie niezależne od prawa do otrzymania uposażenia w służbie czynnej za okres wypowiedzenia względnie w przypadku rozwiązania stosunku służbowego bez wypowiedzenia — za okres, w którym zgodnie z pismem nominacyjnym wypowiedzenie powinno było nastąpić (art. 62 i 5 ustawy o państwowej służbie cywilnej). Poza tem odprawę na mocy § 11 rozporządzenia Rady Ministrów z 20 stycznia 1934 r. przyznaje i wymierza prowizorycznym funkcjonariuszom państwowym w myśl § 13 wskazanego rozporządzenia i § 43 rozporządzenia Rady Ministrów z 6 marca 1934 r. o statucie Państwowego Zakładu Emerytalnego (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 276) — ten Zakład.

PAŃSTWOWA POMOC LEKARSKA DLA FUNKCJONARIUSZÓW PAŃSTWOWYCH.

Państwowa pomoc lekarska dla funkcjonariuszów państwowych została unormowana rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10 poz. 81) w następujący sposób:

§ 1. (1) Państwowa pomoc lekarska przysługuje:
1) funkcjonariuszom państwowym w rozumieniu art. 1 ust. (2) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663), wyszczególnionym w § 1 ust. (1) rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19 grudnia 1933 r. o zasadach zaseregowania funkcjonariuszów państwowych do grup uposażenia i automatycznego przechodzenia nauczycieli do

wyższych grup uposażenia, o dodatkach lokalnych, funkcyjnych i służbowych, oraz o umundurowaniu niższych funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781), z wyjątkiem funkcjonariuszów państwowych, zatrudnionych w zarządzie centralnym Ministerstwa Komunikacji oraz w Głównej Inspekcji Komunikacji, którzy otrzymują pomoc lekarską w zakresie, przewidzianym dla pracowników przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe”;

2) sędziom w sądownictwie powszechnem i administracyjnem, prokuratorom oraz asesorom i aplikantom sądowym;

3) oficerom i szeregowym Policji Państwowej i Straży Granicznej;

4) emerytowanym funkcjonariuszom państwowym polskim, przeniesionym w stan spoczynku z powodu trwałej niezdolności do służby, przekroczonego wieku lub uzyskania prawa do pełnego uposażenia emerytalnego, tudzież tym emerytom, którzy zostali zwolnieni ze służby państwowej na innej zasadzie, ale w chwili zwolnienia mieli nabyte prawo do pełnego uposażenia emerytalnego, albo przekroczyli 60 lat, bądź też istniała co do nich podstawa w formie orzeczenia lekarskiego do przeniesienia w stan spoczynku z powodu trwałej niezdolności do służby; emeryci odpowiadający warunkom wyżej podanym, a pobierający uposażenie emerytalne z tytułu służby w charakterze funkcjonariuszów państwowych, zatrudnionych w zarządzie centralnym Ministerstwa Komunikacji oraz w Głównej Inspekcji Komunikacji, otrzymują pomoc lekarską z przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” w zakresie, przewidzianym dla pracowników tego przedsiębiorstwa. Od pomocy lekarskiej **wylączeni są emeryci:**

a) podlegający z tytułu swego zatrudnienia obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby w myśl obowiązujących przepisów;

b) przebywający w zakładach leczniczych dla umysłowo chorych w myśl przepisów art. 42 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380);

5) **członkom rodzin funkcjonariuszów państwowych**, wymienionych w pkt. 1), 2) i 3), a mianowicie:

a) **żonie** — poza przypadkami, gdy jest sądownie separowana, a na mężu nie ciąży obowiązek alimentacji;

b) **mężowi zupełnie niezdolnemu do pracy**, będącemu na wyłącznem utrzymaniu żony;

c) **dzieciom ślubnym i uprawnionym**, tudzież **pasierbom** do ukończenia lat 18, jeżeli zaś uczęszczają do szkół publicznych lub wskutek ułomności fizycznych, umysłowych, albo nieuleczalnej choroby nie mogą na swoje utrzymanie zarabiać — do ukończenia lat 24;

wyłączeni są ci członkowie rodziny, którzy podlegają obowiązkowi ubezpieczenia na wypadek choroby w myśl obowiązujących przepisów lub mają prawo do korzystania z pomocy lekarskiej w przedsiębiorstwach państwowych.

(2) Funkcjonariusze państwowi, wymienieni w ust. (1) pkt. 1), 2) i 3), **którzy korzystają z bezpłatnego urlopu, tracą prawo do państwowej pomocy lekarskiej** na czas trwania tego urlopu; na ten okres czasu tracą również prawo do korzystania z państwowej pomocy lekarskiej członkowie ich rodzin.

§ 2. Państwowa pomoc lekarska obejmuje w granicach określonych rozporządzeniem niniejszem:

1) poradę i pomoc lekarską z wyjątkiem zabiegów dentystycznych;

2) pomoc położniczą;

3) dostarczenie niezbędnych lekarstw;

4) leczenie w zakładach leczniczych;

5) lecznictwo fizykalno - terapeutyczne i naświetlania wszelkiego rodzaju;

6) badania dajagnostyczne;

7) odnośnie do osób, wymienionych w § 1 ust. (1) pkt. 1) — 4), kąpiele i zabiegi balneoterapeutyczne za pół ceny w państwowych zakładach zdrojowych.

§ 3. Pomocy lekarskiej udzielają lekarze i położne, umówieni w tym celu przez wojewódzką władzę administracji ogólnej.

§ 4. (1) **Pomoc lekarska** jest udzielana na podstawie karty porady, którą chory otrzymuje za uiszczeniem opłaty manipulacyjnej znaczkiem stemplowym (§ 23 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 10 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 99, poz. 842) oraz § 1 pkt. 8) rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 9 grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 103, poz. 797) wartości nominalnej 50 gr.

(2) Osobom, wymienionym w § 1 ust. (1) pkt. 1), 2), 3) i 5), wydaje kartę porady władza służbowa funkcjonariusza po stwierdzeniu, że danej osobie przysługuje prawo korzystania z państwowej pomocy lekarskiej. Osobom powyższym, jeżeli przebywają poza siedzibą urzędowania funkcjonariusza i nie mogą się zaopatrzyć w kartę porady u władzy służbowej, oraz emerytom, wymienionym w § 1 ust. (1) pkt. 4), wydaje kartę porady właściwa dla miejsca ich przebywania powiatowa władza administracji ogólnej (starosta grodzki, dyrektor policji) po wykazaniu uprawnienia danej osoby do korzystania z państwowej pomocy lekarskiej.

(3) W przypadkach, wymagających śpiesznej pomocy lekarskiej, pomoc ta powinna być udzielona nawet bez przedstawienia karty porady, którą jednak należy doręczyć lekarzowi najpóźniej w ciągu dni 3.

(4) Na żądanie lekarza chory powinien przedstawić dowód, stwierdzający jego tożsamość.

(5) Karta porady jest ważna do końca tego miesiąca, w którym została wydana.

§ 5. (1) **Porad lekarskich** udziela się w miejscu i w godzinach oznaczonych; jedynie obłożnie chorych odwiedza lekarz w ich mieszkaniu; pomoc powinna być udzielona zasadniczo w dniu wezwania, a w przypadkach ciężkich — bezzwłocznie.

(2) W przypadkach nagłych (np. krwotoki, złamania, otrucia i t. p.), o ile przybycie lekarza umówionego jest niemożliwe, można wezwać lekarza prywatnego. Koszty w tym przypadku (jedynie za pierwszą wizytę) zwraca wojewódzka władza administracji ogólnej w wysokości i odpowiadającej skali obowiązującego w danej miejscowości cennika należności lekarskich.

(3) W razie koniecznej potrzeby mogą lekarze umówieni kierować chorych do umówionego lekarza specjalisty; do umówionego lekarza-specjalisty zamiejscowego może kierować tylko lekarz powiatowy.

§ 6. W zakresie **zabiegów ortopedycznych** Skarb Państwa zwraca;

- 1) 75% kosztów leczenia szpitalnego na zasadach, określonych w § 8,
- 2) 50% kosztów za aparaty i protezy, obliczonych według taksy ustalonej przez Ministerstwo Opieki Społecznej, jeżeli konieczność nabycia takiego aparatu lub protezy zostanie potwierdzona przez wojewódzką władzę administracji ogólnej.

§ 7. (1) Zabiegi fizyko-terapeutyczne i badania dajagnostyczne mogą być stosowane na podstawie polecenia lekarza umówionego jedynie w zakładach leczniczych, instytucjach i laboratorjach, uznanych przez Ministra Opieki Społecznej.

(2) Za zabiegi fizyko-terapeutyczne i badania dajagnostyczne Skarb Państwa opłaca 50% taksy, ustanowionej dla tychże zabiegów i badań przez wojewódzką władzę administracji ogólnej.

(3) Zakres zabiegów fizyko-terapeutycznych i badań dajagnostycznych, które mogą być stosowane, określi Minister Opieki Społecznej w drodze instrukcji.

§ 8. (1) Leczenie szpitalne osób, wymienionych w § 1, ust. (1), przeprowadza się:

- 1) w szpitalach publicznych (art. 5 i 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zakładach leczniczych — Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 382),
- 2) w innych zakładach leczniczych, uznanych dla tego celu przez Ministra Opieki Społecznej.

(2) Funkcjonariuszom państwowym, wymienionym w § 1 ust. (1) pkt. 1), sędziom, prokuratorom, asesorom i aplikantom sądowym, wszystkim oficerom Policji Państwowej i Straży Granicznej oraz członkom rodzin tych osób, przysługuje leczenie szpitalne według klasy II, niższym funkcjonariuszom państwowym i szeregowym Policji Państwowej i Straży Granicznej oraz członkom ich rodzin — według klasy III.

(3) Emerytowani funkcjonariusze państwowi, wymienieni w § 1 ust. (1) pkt. 4), otrzymują leczenie szpitalne na zasadach, określonych w ust. (2).

(4) Za leczenie w szpitalu publicznym Skarb Państwa uiszcza 75% opłaty dziennej, obowiązującej w danym szpitalu.

(5) Za leczenie w zakładach leczniczych, wymienionych w ust. 1 pkt. 2), Skarb Państwa uiszcza koszty leczenia w sposób następujący:

- 1) jeżeli leczenie odbyło się w specjalnym zakładzie leczniczym uznanym, przeznaczonym do leczenia chorych lub zagrożonych gruźlicą — 75% kosztów, obliczonych według przeciętnej opłat dziennych, obowiązujących w takich uznanych zakładach, znajdujących się na obszarze tego województwa, w którego obrębie leczenie się odbywało;
- 2) jeżeli leczenie odbyło się w innych uznanych zakładach leczniczych — 75% kosztów, obliczonych wedle przeciętnej opłat dziennych, obowiąz-

zujących w szpitalach publicznych na obszarze tego województwa, w którego obrębie leczenie się odbywało.

(6) Za leczenie szpitalne w nieuznanych zakładach leczniczych koszty tego leczenia mogą być w drodze wyjątku pokryte przez Skarb Państwa w wysokości, nieprzekraczającej 75% przeciętnej opłat dziennych, za zgodą Ministra Opieki Społecznej jedynie w przypadkach nagłych, gdy umieszczenie w szpitalu publicznym lub uznanym zakładzie leczniczym nie mogło nastąpić ze względu na ich zbyt znaczne oddalenie od miejscowości, w której taki przypadek nastąpił, a przewóz chorego do szpitala lub uznanego zakładu leczniczego zagrażał istotnie zdrowiu lub życiu chorego, o ile okoliczności powyższe zostaną stwierdzone przez lekarza powiatowego.

(7) W przypadkach, gdy przeciętna opłata dzienna jest wyższa niż opłata dzienna, obowiązująca w danym zakładzie leczniczym — Skarb Państwa uiszcza 75% opłaty dziennej tego zakładu.

(8) Wysokość przeciętnych opłat dziennych, przewidzianych w ustępach poprzedzających, ustala wojewódzka władza administracji ogólnej i ogłasza w dzienniku wojewódzkim.

§ 9. (1) Umieszczenie chorego w szpitalu publicznym lub w uznanym zakładzie leczniczym następuje na podstawie karty skierowania, którą na wniosek lekarza umówionego wydaje lekarz powiatowy:

- 1) w przypadku choroby zakaźnej,
- 2) o ile chory nie posiada w domu należytej opieki,
- 3) w przypadkach, kiedy opieka szpitalna jest niezbędnie potrzebna.

(2) W przypadku nagłym chory może być umieszczony w szpitalu lub uznanym zakładzie leczniczym bez karty skierowania, którą jednak należy doręczyć zarządowi szpitala w ciągu tygodnia. Konieczność umieszczenia w tym przypadku chorego stwierdza lekarz powiatowy na podstawie akt szpitalnych.

§ 10. Leczenie szpitalne, określone w § 8, może trwać co do funkcjonarjuszów państwowych, wymienionych w § 1 ust. (1) pkt. 1) — 4), najdłużej pół roku, zaś co do osób, wymienionych w § 1 ust. (1) pkt. 5) — najdłużej 3 miesiące w ciągu roku.

§ 11. (1) **Pomocy położniczej** udziela się w mieszkaniu położnicy bądź w zakładach leczniczych, wymienionych w § 8.

(2) Pomocy położniczej w mieszkaniu udziela położna umówiona, opłacana przez Skarb Państwa; poza-tem położnicy przysługuje zwrot udowodnionych wydatków związanych z porodem (niezbędne leki, środki opatrunkowe i t. p.) do wysokości, nieprzekraczającej 25% przeciętnej opłaty dziennej, określonej w § 8 ust. (5) pkt. 2) — za przeciąg dni 10.

(3) W razie niemożności udzielenia pomocy położniczej przez położną umówioną Skarb Państwa zwraca udowodnione wydatki, związane z porodem, odbyty w mieszkaniu położnicy (niezbędne leki, środki opatrunkowe i t. p.) do wysokości, nieprzekraczającej 75% przeciętnej opłaty dziennej, określonej w § 8 ust. (5) pkt. 2) — za przeciąg dni 10.

(4) W razie odbycia porodu w zakładzie leczniczym mają zastosowanie analogiczne przepisy, podane w § 8 o leczeniu szpitalnem.

§ 12. **Zezwolenia na korzystanie z kąpieli lub zabiegów balneoterapeutycznych** za pół ceny w państwowych zakładach zdrojowych będą udzielane przez zarząd zakładu zdrojowego na podstawie zaświadczenia lekarza powiatowego, stwierdzającego konieczność kąpieli lub zabiegów oraz ich liczbę.

§ 13. (1) **Za niezbędne lekarstwa**, przepisane przez lekarza umówionego, Skarb Państwa opłaca 75% należności, zaś za specyfiki zagraniczne — 50% należności, resztę płaci funkcjonarjusz.

(2) Koszty leków, materiałów i środków opatrunkowych, zużytych przez lekarzy w przychodniach i gabinetach lekarskich, ponosi Skarb Państwa.

§ 14. Poza świadczeniami, wymienionymi w paragrafach poprzedzających, funkcjonariusze państwowi i członkowie ich rodzin korzystać mogą za zwrotem kosztów z zakładów i urzędzeń, które ewentualnie zostaną zorganizowane przez Ministerstwo Opieki Społecznej na zasadach samowystarczalności, jak również z taryf ulgowych w zakładach leczniczych specjalnych, z którymi zawarte będą specjalne umowy przez Ministerstwo Opieki Społecznej.

§ 15. (1) Koszty przejazdu lekarza do obłożnie chorego (w obie strony) oraz koszt przewiezienia obłożnie chorego do lekarza lub szpitala (w jedną stronę) pokrywa Skarb Państwa.

(2) Za przewiezienie obłożnie chorego pozamiejscowego do lekarza lub szpitala koszty podwoły będą opłacane lub zwracane w wysokości, nieprzekraczającej 50 gr. za przejechany kilometr. O ile podróż odbyła się koleją, będą zwrócone koszty biletu tej klasy, która przysługuje choremu przy przesiedleniu służbowem.

§ 16. Oplaty, przewidziane w § 4, 5, 6, 8, 13 i 14, oraz ograniczenie czasu leczenia w zakładach leczniczych, przewidziane w § 10, nie mają zastosowania, gdy pomoc lekarska następuje wskutek nieszczęśliwego wypadku, doznanego przez funkcjonariusza państwowego w czasie i wskutek pełnienia służby.

§ 17. Jeżeli zostanie stwierdzone, że wezwanie lekarza do chorego było nieuzasadnione, dany funkcjonariusz państwowy obowiązany będzie zapłacić honorarium lekarskie w wysokości, przyjętej zasadniczo dla lekarzy miejscowych, jako też inne koszty, z wizytą lekarską związane.

§ 18. Państwowa pomoc lekarska, unormowana rozporządzeniem niniejszem, jest zorganizowana jedynie w granicach Państwa Polskiego; na obszarze W. M.

Gdańska przysługuje osobom, wymienionym w § 1 ust. (1), jedynie w przypadku, gdy pełnią one służbę albo zamieszkują na obszarze tego miasta.

PRZESUNIĘCIA AUTOMATYCZNE NAUCZYCIELI DO WYŻSZYCH GRUP UPOSAŻENIOWYCH.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 89 z dnia 19 czerwca 1934 (BP. 13711/34) wyjaśniło co następuje:

Automatyczne przechodzenie nauczycieli do wyższych grup uposażenia uzależnione jest w myśl §§ 13 — 33, 48 — 59 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 19-go grudnia 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 102, poz. 781) od następujących czynników:

1) od ilości lat służby, 2) rodzaju szkoły, w której nauczyciel pracuje, 3) kwalifikacyj (egzaminów naukowych, studiów wyższych i t. d.).

Lata służby, czyli czas służby, mający wpływ na wymiar uposażenia, należy liczyć do dnia 1-go lutego 1934 r. według przepisów w tym czasie obowiązujących, a więc czas służby, który bądź został zaliczony do uposażenia przez czynne w swoim czasie komisje weryfikacyjne, bądź władze szkolne, bądź wreszcie liczył się z urzędu na podstawie obowiązujących przepisów.

Przy liczeniu czasu służby należy kierować się początkowo od dnia 1-go lutego 1934 r. następującymi zasadami.

Uwzględnia się przy wymiarze uposażenia:

1) czas nieprzerwanej służby czynnej oraz czas pracy i służby nauczycielskiej, jak również czas pracy zawodowej, zaliczony na podstawie art. 15, 90 lub 93 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli i art. 99 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24-go lutego 1928 r. o stosunku służbowym profesorów państwowych szkół akademickich i pomocniczych sił naukowych tych szkół (Dz. U. R. P. z roku 1933, Nr. 76, poz. 551).

2) wszelkie płatne urlopy,

3) bezpłatne urlopy, udzielane na czas piastowania mandatu poselskiego lub senatorskiego.

Nie uwzględnia się przy wymiarze uposażenia:

1) czasu pełnienia obowiązkowej służby wojskowej w szeregach,

2) czasu urlopu bezpłatnego z wyjątkami przewidzianymi w p. 3 ustępu poprzedniego,

3) czasu zawieszenia w służbie lub osadzenia w areszcie śledczym, o ile nie zapadł wyrok lub orzeczenie uwalniające, względnie o ile nie nałożono jedynie kary porządkowej,

4) okresu nałożonej w drodze dyscyplinarnej kary odliczania lat służby.

Okólnikiem Nr. 130 z dnia 28 sierpnia 1934 (BP, 17099/34) Ministerstwo wyjaśniło, że czas urlopu bezpłatnego udzielonego nauczycielowi w celu pełnienia obowiązków nauczycielskich w instytucjach oświatowych w kraju lub zagranicą, uwzględnia się przy wymiarze uposażenia tego nauczyciela, o ile czas ten będzie uprzednio zaliczony do służby nauczycielskiej w myśl art. 15 ustęp 9 ustawy z dnia 1.VII 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 104, poz. 873), zmienionej rozporządzeniem z dnia 28.X. 1933 (Dz. U. R. P. Nr. 85, poz. 660).

NALEŻNOŚCI W RAZIE PEŁNIENIA CZYNNOŚCI SŁUŻBOWYCH POZA ZWYKŁYM MIEJSCEM SŁUŻBOWYM ORAZ W RAZIE PRZENIESIENIA NA INNE MIEJSCE SŁUŻBOWE.

Należności za podróże służbowe, delegacje (odkomenderowania) i przeniesienia zostały unormowane rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 28 marca 1934 (Dz. U. R. P. Nr. 35, poz. 320).

Należności w razie podróży służbowej.

W razie podróży służbowej (komisji) do miejscowości, położonej poza zwykłym miejscem służbowym przysługują funkcjonariuszom państwowym (nauczycielom):

- 1) diety,
- 2) zwrot kosztów przejazdu (§ 2, I).

Diety.

Diety wynoszą dziennie dla:

§ 4 — 1):

d) Kuratora Okręgu Szkolnego, Dyrektora Departamentu (Biura personalnego), Naczelnika Wydziału Oświecenia Publicznego w Województwie Śląskim	30 zł
e) Inspektora i Naczelnika Wydziału we władzach naczelnych, Ministerjalnego wizytatora szkół	20 zł
f) Kierownika referatu i radcy we władzach naczelnych, Naczelnika Wydziału we władzach i Urzędach i instytucjach bezpośrednio podległych władzy naczelnej, Naczelnika Wydziału Biura Personalnego w Kuratorjum Okręgu Szkolnego, Wizytatora szkół, Inspektora szkolnego	15 zł
g) Kierownika oddziału i Radcy we władzach, urzędach i instytucjach bezpośrednio podległych władzy naczelnej, Inspektora w Liceum Krzemienieckim, Instruktora Oświaty pozaszkolnej	12 zł
h) Referendarza, Kierownika rachuby, podinspektora szkolnego (zastępcy inspektora szkolnego)	10 zł
i) urzędników nie wymienionych pod a—h	9 zł
j) praktykantów	7 zł
k) niższych funkcjonariuszów państwowych	6 zł

§ 4 — 3) nauczycieli szkół państwowych i publicznych, pozostających na etacie Państwa:

f) Dyrektora (rektora) i Kierownika szkoły średniej ogólnokształcącej, seminarjum nauczycielskiego i innego zakładu kształcenia nauczycieli, szkoły zawodowej, rolniczej i innego zakładu o typie średnim lub wyższym (z wyjątkiem szkół akademickich)	15 zł
g) Nauczycieli szkół powszechnych pod lit. f)	12 zł
h) Kierownika publicznej szkoły powszechnej, specjalnej (szkoły ćwiczeń) III, II i I stopnia i nauczyciela kierującego w publicznej szkole powszechnej I stopnia	12 zł
i) Nauczycieli szkół wymienionych pod lit. h)	10 zł
j) Kierowniczkę przedszkola	10 zł
k) Wychowawczyni przedszkola	8 zł
l) Nauczyciela, pełniącego obowiązki instruktora ministerjalnego, nauczyciela szkoły średniej, powołanego do pracy instruktorskiej	15 zł
ł) Nauczyciela szkoły powszechnej, powołanego do pracy instruktorskiej	12 zł

Osobom pełniącym obowiązki przywiązane do wymienionych w p. 1, 3 i 5 stanowisk przysługują diety, ustalone dla danego stanowiska, od dnia objęcia obowiązków służbowych.

W razie awansu należą się wyższe diety od dnia, od którego przysługuje prawo do wyższego uposażenia (§ 4).

Jednostką obliczania diet jest dwudziestoczworgodzinny okres czasu, liczony od chwili wyjazdu ze zwykłego miejsca służbowego do chwili powrotu do tegoż miejsca, przyczem:

a) jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa dłużej niż 24 godziny, należy się za końcowy okres czasu, o ile on wynosi więcej niż 12 godzin, cała dieta, o ile zaś wynosi więcej niż 6 godzin — połowa diety;

b) jeżeli pobyt poza zwykłym miejscem służbowym trwa krócej niż 24 godziny, należy się cała dieta, o ile pobyt ten trwa dłużej niż 12 godzin, zaś połowa diety, o ile pobyt ten trwa krócej niż 12 godzin, a dłużej niż 6 godzin.

Przy przejeździe środkiem lokomocji, mającym oficjalny rozkład jazdy (np. kolej, statek), początek przejazdu należy liczyć od chwili odejścia, ustalonego w tymże rozkładzie jazdy. Przy przejeździe innym środkiem lokomocji, niemającym takiego rozkładu jazdy (np. konie, samochód), początek przejazdu należy liczyć od chwili ruszenia z miejsca. Powyższą zasadę należy stosować analogicznie także do oznaczenia czasu zakończenia przejazdu z tym wyjątkiem, że opóźnienie środka lokomocji, mającego oficjalny rozkład jazdy, może być brane w rachubę tylko w przypadku, gdy wynosi więcej niż jedną godzinę i zostanie udowodnione.

Gdy przejazd odbywa się różnymi środkami lokomocji, należy do czasu trwania przejazdu wliczać również uzasadnione przerwy między przejazdami poszczególnymi środkami lokomocji. (§ 6).

Diety należą się również za niedziele i święta, przypadające w czasie trwania podróży służbowej, delegacji (odkomenderowania) lub przeniesienia. (§ 7).

Diety należą się również w przypadku zachorowania w czasie podróży służbowej lub delegacji (odkomenderowania) przez cały czas spowodowanego chorobą pobytu w odnośnej miejscowości, o ile choroba zostanie stwierdzona świadectwem lekarskim, a odbywający podróż służbową lub pozostający w delegacji (odkomenderowaniu) nie jest umieszczony na koszt Skarbu Państwa w szpitalu. (§ 8).

Zwrot kosztów przejazdu.

Zwrot kosztów przejazdu obejmuje ceny biletów jazdy koleją lub statkiem oraz koszty przejazdu innemi środkami komunikacyjnymi, koszty przewozu bagażu podróżnego oraz ryczałt na pokrycie kosztów dojazdu do dworca i z dworca kolejowego, do przystani i z przystani, do stacji autobusowej, lotniczej i z tych stacyj. (§ 13).

Przy przejazdach koleją lub statkiem zwraca się faktycznie zapłaconą cenę biletów, przyczem:

1) prawo przejazdu I klasą przysługuje wymienionym w § 4: urzędnikom na stanowiskach wyszczególnionych w p. 1 lit. a) — e), rektorom i profesorom państwowych szkół akademickich;

2) prawo przejazdu II klasą przysługuje osobom nieobjętym postanowieniami p. 1) i 3), oraz chorążym (równorzędnym);

3) prawo przejazdu III klasą przysługuje niższym funkcjonariuszom państwowym, podoficerom i szeregowcom, szeregowym Policji Państwowej i Straży Granicznej.

Za przejazd sługi (§ 2 p. III-a) zwraca się cenę biletu III klasy.

Jeżeli na statku znajdują się dwie klasy, zwraca się cenę biletu I klasy również i tym, którzy w myśl postanowień paragrafu niniejszego mają w razie jazdy koleją prawo do biletu II klasy, cenę zaś biletu II klasy tym, którzy w razie jazdy koleją mają prawo do biletu III klasy.

Z reguły zwraca się koszt przejazdu pociągami osobowymi. Zwrot kosztów przejazdu pociągiem pośpiesznym dozwolony jest tylko wtedy, jeżeli podróż służbowa ma charakter nagły, albo jeżeli przez użycie pociągu pośpiesznego zaoszczędzono diety. Potrzebę użycia pociągu pośpiesznego winna władza, zarządzająca podróżą służbową, potwierdzić na rachunku kosztów podróży.

Jeżeli zaszła potrzeba przejazdu pociągiem pośpiesznym, w którym niema III klasy, otrzymuje osoba, która

posiada tylko prawo do zwrotu kosztów przejazdu klasą III, zwrot ceny biletu klasy II.

Odbywającym podróże służbowe oraz delegowanym (odkomenderowanym) może być przyznany zwrot ceny t. zw. miejscówki po udowodnieniu poniesionych kosztów miejscówki.

Osoby korzystające z ulg w przejazdach państwowymi lub zarządzanymi przez Państwo środkami komunikacyjnymi, otrzymują przy likwidacji kosztów podróży zwrot ceny ulgowej.

Zwraca się udowodnione koszty przewozu koleją, statkiem lub innymi środkami komunikacyjnymi osobistego bagażu, podróznego o wadze:

1) do 50 kg przy podróżach służbowych (komisjach), trwających co najmniej 6 dni;

2) do 100 kg przy podróżach służbowych, trwających dłużej niż 30 dni, oraz przy delegacjach (odkomenderowaniach).

O ile dla spełnienia czynności urzędowej konieczne jest zabranie ze sobą bagażu służbowego, jak aktów, narzędzi, instrumentów i t. p., zwraca się wszystkie koszty jego przewozu, przyczem w rachunku kosztów należy wyszczególnić zawartość bagażu służbowego, jego wagę oraz faktycznie poniesione wydatki. (§ 15).

Przy przejazdach kołowych zwraca się w miejscowościach, w których obowiązują zatwierdzone przez władze taryfy najmu koni, lub samochodu, ceny podane w taryfie. W miejscowościach nieposiadających takich taryf zwraca się cenę najmu koni lub samochodu na podstawie dołączonego przez rachunkozdawcę do rachunku własnoręcznego oświadczenia, podającego oprócz zapłaconej ceny także ilość kilometrów odbytej drogi kołowej z wymienieniem miejscowości początkowej i końcowej. W razie wątpliwości, czy zapłacona cena odpowiada miejscowym stosunkom, może władza zasięgnąć informacji odnośnego magistratu (urzędu gminnego) i zależnie od

otrzymanej informacji odpowiednio zmniejszyć kwoty najmu koni względnie samochodu.

Wydatek na najem koni i samochodu zwraca się tylko wtedy, jeżeli niema możliwości przejazdu tańszym środkiem lokomocji, jak kolejami wszelkiego rodzaju, omnibusami, autobusami, statkami i t. p. z wyjątkiem przypadków nagłych, gdy wskutek opóźnienia przyjazdu interes publiczny byłby narażony na szkodę, oraz w razie potrzeby odbycia czynności urzędowych w większej ilości miejscowości, jeżeli to spowoduje oszczędność na dietach.

Przy wspólnych podróżach kołowych wolno zaliczać jedną podwodę lub samochód na 3 osoby. W razie równoczesnego przewozu większej ilości aktów, instrumentów, narzędzi, wolno zaliczać jedną podwodę lub samochód na 2 osoby, a w wyjątkowych przypadkach na jedną osobę.

Koszty wspólnej podróży kołowej zalicza osoba, której przysługują wyższe diety.

Jeżeli drogę odbyto pieszo lub własnymi środkami lokomocji, przyznaje się kwotę, odpowiadającą taryfie najmu koni, w miejscowościach zaś, nieposiadających takiej taryfy, po 30 groszy za każdy kilometr, o ile nie można było odbyć tej drogi tańszym środkiem lokomocji, jak kolejami wszelkiego rodzaju, statkami, omnibusami i t. p.

Koszty jazdy samolotem zwraca się do kwoty, odpowiadającej kosztom jazdy koleją, w pełnej wysokości zaś tylko w przypadkach uzasadnionych ważnością i nagłością sprawy oraz jeśli użycie tego środka komunikacji spowoduje oszczędności na dietach. (§ 16).

Osobom, wymienionym w § 1, z wyjątkiem podoficerów i szeregowców, pełniących obowiązkową służbę czynną, nadterminowych oraz podchorążych, przyznaje się koszty dojazdu do dworca kolejowego, przystani, stacji autobusowej lub lotniczej, jak również przejazdu z jednego dworca (przystani, stacji) na drugi, za każdy dojazd względnie odjazd ryczałt w wysokości 1.50 zł.

Ryczałt ten nie należy się w przypadkach, gdy dojazd odbywa się służbowym środkiem lokomocji.

Gdy podróż służbowa odbywa się do kilku miejscowości, przyznaje się ryczałt za dojazdy w każdej miejscowości.

O ile odległość od gmachu urzędu względnie od mieszkania do dworca kolejowego lub przystani, stacji autobusowej lub lotniczej, wynosi więcej niż dwa kilometry, dojazd można traktować według postanowień § 16. (§ 19).

Do miejsca czynności komisyjnych należy zdążać bez żadnej przerwy i to bez względu na odległość.

Rozpoczętej komisji nie wolno przerywać inaczej jak tylko z ważnych przyczyn, które muszą być szczegółowo uzasadnione.

Wyjazdy z miejsca komisyjnego na noclegi dopuszczalne są tylko wówczas, jeżeli w danej miejscowości nie można znaleźć noclegu, a okoliczność tę stwierdzi właściwy dla danej miejscowości magistrat względnie zarząd gminy.

Przy przejazdach kołowych odbywanych jednym ciągiem bez przerwy należy w zasadzie odbyć co najmniej 40 km drogi w jednym dniu. Zresztą należy używać tylko takich środków komunikacyjnych, które nie powodując niepotrzebnej zwłoki w osiągnięciu celu podróży, połączone są z najmniejszymi kosztami dla Skarbu Państwa. (§ 22).

Należności w czasie delegacji (odkomenderowania).

W razie delegacji (odkomenderowania) do miejscowości położonej poza zwykłym miejscem służbowym należą się:

1) diety za czas przejazdu i za czas pozostawiania w delegacji (odkomenderowaniu) oraz

2) zwrot kosztów przejazdu. (§ 2—II).

W przypadku delegacji (odkomenderowania) wypłaca się diety w wysokości ustalonej w § 4, t. j. całe diety przez pierwsze dwa tygodnie, licząc od dnia, następującego po dniu przybycia do miejsca delegacji (odkomenderowania), przez następnych 6 tygodni diety zmniejszone o 30%, po upływie zaś tego czasu diety zmniejszone o 40%.

Delegacja (odkomenderowanie) może trwać zasadniczo tylko pół roku. Przedłużenie delegacji (odkomenderowania) ponad ten okres czasu może nastąpić jedynie w przypadkach wyjątkowych na mocy decyzji szefa władzy naczelnej, wydanej w porozumieniu z Ministrem Skarbu. Przepis ten nie dotyczy przypadków odkomenderowania do szkół wojskowych lub cywilnych.

O ile delegowany (odkomenderowany) otrzymuje bezpłatne mieszkanie w lokalu rządowym, zmniejsza się diety, określone w ust. (1) o 10%. Postanowienie to nie dotyczy żołnierzy i innych osób pracujących w wojsku na stanowisku etatowym.

Pozostającemu w delegacji (odkomenderowaniu) nie przysługuje prawo do diet za czas urlopu.

O ile jednak korzystający w czasie delegacji (odkomenderowania) z urlopu wypoczynkowego lub zdrowotnego wyjeżdża na czas tego urlopu do miejscowości zwykłego miejsca służbowego, należy mu przyznać zwrot kosztów jazdy tam i zpowrotem według zasad, obowiązujących przy przejazdach służbowych. (§ 9—1).

W razie podróży służbowych w czasie delegacji (odkomenderowania) do miejscowości położonych poza miejscem delegacji (odkomenderowania) uzupełnia się diety, pobierane z tytułu delegacji (odkomenderowania) o ile wypłacane są stosownie do § 5 w wymiarze zmniejszonym do wysokości całej diety. Ponadto zwraca się koszty przejazdu według zasad ustalonych w rozporządzeniu niniejszem.

W razie odbywania podróży służbowych w pierwszych dwóch tygodniach delegacji (odkomenderowania),

za które w myśl § 5 należy się cała dieta, nie wlicza się do tego okresu czasu dni, przebytych w podróży służbowej.

Postanowienia, zawarte w ustępach poprzedzających, nie mają zastosowania do podróży służbowych, które nie trwają dłużej niż sześć godzin.

Delegowanym (odkomenderowanym), przeniesionym następnie do miejscowości, do której ich uprzednio delegowano (odkomenderowano), przysługuje oprócz należności z § 2 punkt III zwrot kosztów przejazdu do miejscowości, w której mieli stały przydział służbowy, i zpowrotem oraz diety w czasie tego przejazdu według zasad ustalonych dla podróży służbowych, o ile przejazd ten jest konieczny dla uregulowania spraw, wynikłych wskutek przeniesienia. (§ 21).

Koszty przesiedlenia.

W razie przeniesienia na inne miejsce służbowe należą się:

a) w kraju i na obszarze W. M. Gdańska:

- 1) diety dla przeniesionego za czas przejazdu do nowego miejsca służbowego i za pierwszą dobę pobytu w temże miejscu oraz dla jego małżonka i dzieci za taki sam czas, a to dla małżonka w wysokości 75%, dla każdego dziecka w wysokości 50% diet, przysługujących przeniesionemu;
- 2) zwrot kosztów przejazdu dla przeniesionego oraz jego małżonka i dzieci; ponadto zwrot kosztów przejazdu dla jednej osoby z jego służby;
- 3) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego;

b) poza granicami państwa:

- 1) diety dla przeniesionego za czas przejazdu do nowego miejsca służbowego i za czas do chwili objęcia urzędowania, nieprzekraczający 8 dni, liczonych od dnia następującego po przybyciu na nowe miejsce służbowe, oraz diety za czas przejazdu dla jego małżonka i dzieci,

a to dla małżonka w wysokości 75%, dla każdego dziecka w wysokości 50% diet, przysługujących przeniesionemu;

2) zwrot kosztów przejazdu dla przeniesionego, jego małżonka i dzieci;

3) zwrot kosztów przewozu urządzenia domowego.

Przez pojęcie „małżonek i dzieci” względnie „rodzina”, użyte w rozporządzeniu niniejszem, rozumie się pozostających na utrzymaniu osób, wymienionych w § 1 ust. (1):

- 1) żonę — z wyjątkiem sądownie separowanej, jeżeli na mężu nie ciąży obowiązek alimentacji;
- 2) męża zupełnie niezdolnego do zarabkowania;
- 3) dzieci ślubne, uprawnione i pasierbów do ukończenia 18 lat, jeżeli zaś uczęszczają do szkół publicznych lub wskutek ułomności fizycznych, umysłowych albo nieuleczalnej choroby nie mogą na swoje utrzymanie zarabiać — do ukończenia 24 lat, z wyjątkiem tych, które weszły w związki małżeńskie. (§ 3).

W razie przeniesienia z urzędu lub w drodze konkursu do innej miejscowości przyznaje się poza dietami i zwrotem kosztów przejazdu (§ 2 pkt. III, 1) i 2) na pokrycie wszystkich wydatków, połączonych z przesiedleniem, ryczałt w wysokości: samotnemu — 50% jednomiesięcznego, utrzymującemu rodzinę — 100% jednomiesięcznego uposażenia zasadniczego wraz z zasiłkiem wyrównawczym.

Ryczałt powyższy wypłaca się przeniesionemu po jego zgłoszeniu się na nowem miejscu służbowem i objęciu czynności służbowych.

Ponadto zwraca się koszty przewozu urządzenia domowego kolejowemi pociągami towarowemi, względnie statkami towarowemi, udowodnione oryginalnemi listami przewozowemi. W razie użycia do przewozu pociągów towarowo-pośpiesznych lub przyśpieszonych względnie takichże statków, albo innych środków lokomocji zwraca

się udowodniony koszt przewozu tylko do wysokości kosztów, jakieby wynikły przy użyciu normalnych towarowych pociągów względnie statków na taką samą odległość.

Przy przeniesieniu na prośbę nie przysługuje należność określona w paragrafie niniejszym, może jednak być przyznana w drodze wyjątku, w całości lub w części według uznania właściwej władzy naczelnej. (§ 22).

Składanie rachunków.

Wszelkie rachunki diet i kosztów przejazdu z tytułu podróży służbowych, krótkotrwałych delegacji (odkomenderowań) i przeniesień winny być przedstawiane w terminie 14 dni, liczonym od następnego dnia po odbyciu komisji, delegacji (odkomenderowania) względnie przeniesienia, rachunki zaś kosztów przewozu urządzenia domowego (§ 23 ust. (4)) — w terminie 14 dni, liczonym od następnego dnia po dokonaniu przewozu urządzenia domowego.

Rachunki delegacji (odkomenderowań), trwających dłużej niż 30 dni, należy przedstawiać za każdy miesiąc kalendarzowy zdołu w ciągu ośmiu pierwszych dni następnego miesiąca kalendarzowego. W takim samym terminie mogą być za zezwoleniem władzy naczelnej przedstawiane rachunki powtarzających się w ciągu miesiąca podróży służbowych, o ile w tych przypadkach nie zastosowano przewidzianych w § 26 ryczałtów.

Każdy rachunek kosztów podróży służbowej musi być opatrzony klauzulą władzy zarządzającej podróż lub przełożonej władzy służbowej, stwierdzającą konieczność odbycia podróży, należyte użycie czasu i środków komunikacyjnych, tudzież wykonanie zlecenia służbowego.

Udającym się w podróż służbową przysługuje prawo do zaliczki, nieprzekraczającej przypuszczalnych kosztów podróży i należnych diet.

Postanowienie powyższe stosuje się również do należności z tytułu delegacji (odkomenderowania) i przeniesienia oraz często powtarzających się komisij miejscowych, jak również w odniesieniu do osób, pełniących czynności, określone w § 10 i 11, przyczem — odnośnie do wykonawczego personelu pomiarowego urzędów wojewódzkich — wysokość zaliczki nie może przekraczać jednomiesięcznego uposażenia, pobieranego przez danego funkcjonariusza, a zaliczkę tę potrąca się z wynagrodzenia akordowego, przypadającego do wypłaty danemu funkcjonariuszowi. (§ 25).

Koszty przesiedlenia emerytów.

W myśl art. 21 ustawy emerytalnej funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, ma prawo z powodu przeniesienia go w stan spoczynku do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z rodziną z ostatniego miejsca służbowego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej.

Z powyższego prawa przeniesienia się można skorzystać w ciągu jednego roku, licząc od dnia przeniesienia w stan spoczynku.

W wyjątkowych, na szczególne uwzględnienie zasługujących, przypadkach Minister Skarbu może przyznawać zwrot kosztów jednorazowego przesiedlenia w razie, gdy przesiedlenie nastąpiło przed przeniesieniem w stan spoczynku, lub po upływie roku od dnia przeniesienia, a za szły okoliczności, które uzasadniają niedotrzymanie rocznego terminu przesiedlenia.

Według § 26 rozporządzenia wykonawczego prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z powodu przeniesienia w stan spoczynku służy **wszystkim** funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, **przeniesionym**

w stan spoczynku z powodów, określonych w ustawie (art. 28, 29, 30, 47 i 100 lub w innych obowiązujących przepisach, bez względu na nabycie prawa do emerytury.

Zwolnienie ze służby bez przeniesienia w stan spoczynku uzasadnia prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia tylko w przypadkach, gdy zwolniony nabył prawo do emerytury. (§ 26 rozp. wyk.).

Koszty przesiedlenia oblicza się według obowiązujących w chwili przesiedlenia przepisów, normujących sprawę należności w razie przeniesienia w czynnej służbie tego działu służby, do którego przesiedlający się był zaliczony przed przeniesieniem w stan spoczynku.

W razie przesiedlenia przeniesionego w stan spoczynku funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego zagranicę nie ma on prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia nawet w części, obejmującej koszty przesiedlenia się do granicy. (§ 27 rozp. wyk.).

Jeżeli doręczenie orzeczenia, przenoszącego w stan spoczynku, nastąpiło nie w dniu rozwiązania stosunku służbowego, należy uważać, że termin roczny, przewidziany w art. 21 ust. 2 ustawy, został zachowany, o ile tylko przesiedlenie nastąpiło w ciągu roku albo od daty rozwiązania stosunku służbowego, albo od daty doręczenia orzeczenia o przeniesieniu w stan spoczynku.

Roczny termin, przewidziany w art. 21 ust. 2 ustawy, **dotyczy samego przesiedlenia**, a nie zgłoszenia żądania o zwrot kosztów.

Przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nie ma prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, gdy przed uskutecznieniem tego przesiedlenia został powołany zpowrotem do czynnej służby.

Przesiedlenie należy uważać za dokonane w dniu zgłoszenia się na zamieszkanie w nowym miejscu. (§ 28 rozp. wyk.).

Zwrot kosztów przesiedlenia z powodu przeniesienia w stan spoczynku przyznaje i koszty te wypłaca wła-

dza, która wypłaca uposażenie emerytalne w okręgu nowego miejsca zamieszkania emeryta lub wypłacałaby to uposażenie, gdyby funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy miał prawo do emerytury.

W celu uzyskania zwrotu kosztów przesiedlenia interesowany powinien wnieść do tej władzy podanie z dokładnem oznaczeniem adresu w nowym miejscu zamieszkania. Do podania należy dołączyć:

- a) poświadczenie zamieszkania w nowym miejscu wraz z członkami rodziny, za których przeniesiony w stan spoczynku funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy pragnie uzyskać zwrot kosztów przejazdu;
- b) zestawienie kosztów przesiedlenia wraz z odpowiednimi dowodami, a w szczególności listami przewozowymi, z wyjątkiem tych kosztów, na które w myśl przepisów, wskazanych w § 27 ust. (1), przyznany jest ryczałt;
- c) oświadczenie przeniesionego w stan spoczynku funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, że przeniósł się do danej miejscowości celem zamieszkania w niej na stałe. (§ 29 rozp. wyk.).

W myśl okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 27 czerwca 1934 L. D. I. 37489/Em/34 przez rodzinę, za której przesiedlenie służy emerytowi zwrot kosztów, należy rozumieć w myśl § 3 pozostających na jego utrzymaniu:

- 1) żonę — z wyjątkiem sądownie separowanej, jeżeli na mężu nie ciąży obowiązek alimentacji;
- 2) męża zupełnie niezdolnego do zarabkowania;
- 3) dzieci ślubne, uprawnione i pasierbów do ukończenia 18 lat, jeżeli zaś uczęszczają do szkół publicznych lub wskutek ułomności fizycznych, umysłowych albo nieuleczalnej choroby nie mogą na swoje utrzymanie zarabiać — do ukończenia 24 lat, z wyjątkiem tych, które weszły w związki małżeńskie.

Emerytowi nie służy prawo do zwrotu kosztów przejazdu osób ze służby.

Emerytowi nie służy prawo do diet.

Aby stwierdzić **pozostawanie na utrzymaniu** emeryta: żony lub męża i dzieci oraz zupełną **niezdolność męża** do zarabkowania albo **ułomność dzieci**, władza skarbowa powinna zażądać od powiatowych władz administracji ogólnej przeprowadzenia odpowiedniego dochodzenia. Przeprowadzenie takiego dochodzenia jest jednak zbyt ciężkie, jeżeli w aktach emeryta są wystarczające dowody dla stwierdzenia tych okoliczności.

Zwrot ceny biletów obejmuje faktycznie zapłaconą cenę biletów przejazdów koleją lub statkiem według tej klasy, do jakiej uprawniało emeryta ostatnio zajmowane w służbie czynne stanowisko. Za tę samą klasę należy zwrócić koszt przejazdu rodziny emeryta.

Postanowienia o klasach, za które mogą przesiedlający się otrzymać zwrot ceny biletów, zawiera § 14.

Jeżeli przesiedlającym się służy prawo do ulgowej ceny biletów, zwraca się jedynie tę ulgową cenę, bez względu na to, czy z tych ulg faktycznie skorzystali.

Przesiedlającym się zwraca się ceny biletów II lub I klasy, jeżeli do przejazdu tą klasą mieli prawo i jeżeli faktycznie w tej klasie podróż odbyli. Aby stwierdzić tę ostatnią okoliczność, władza skarbowa powinna żądać przedłożenia oryginalnych biletów jazdy, które przesiedlający się mogą zatrzymywać za zgodą dyżurnych ruchu, bądź zaświadczeń kas biletowych.

Emerytowi nie służy prawo do zwrotu kosztów przewozu osobistego **bagażu podróжного**. (§§ 13 i 15).

O zwrocie kosztów **przejazdów kołowych** stanowi § 16.

O zwrocie kosztów przewozu **urządzenia domowego** stanowi § 23 ust. 4.

Zwrot kosztów przesiedlenia służy tylko tym funkcjonariuszom przeniesionym w stan spoczynku, którzy dokonają przesiedlenia w ciągu roku od przeniesienia

w stan spoczynku. Termin ten dotyczy samego przesiedlenia, a nie przedłożenia rachunków i dowodów (art. 21 ust. 2 ustawy emerytalnej).

Zwrot kosztów przesiedlenia się rodziny i przewozu urządzenia domowego służy przesiedlającemu się bez względu na to, czy rodzina przesiedliła się, a urządzenie domowe zostało przewiezione jednocześnie z jego przesiedleniem się, czy też w innym czasie, byleby tylko został zachowany jednoroczny termin.

Koszty przesiedlenia dla wdów i sierót po funkcjonariuszach zmarłych w służbie czynnej.

W myśl art. 77 ustawy emerytalnej wdowy lub sieroty po funkcjonariuszach państwowych lub zawodowych wojskowych zmarłych w służbie czynnej, mają prawo do zwrotu kosztów jednorazowego przesiedlenia się z miejsca dotychczasowego zamieszkania do przyszłego miejsca zamieszkania, które obiorą sobie w kraju lub na obszarze w. m. Gdańska, według przepisów, normujących sprawę należności za przeniesienie z urzędu w służbie czynnej. Natomiast do wdów, sierót po funkcjonariuszach państwowych lub zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, przewidzianego w art. 21 ustawy, znajduje zastosowanie ustęp 1 tegoż art. 21 ustawy. Pozatem do wdów i sierót mają analogiczne zastosowanie ust. 2 i 3 art. 21.

Według § 91 rozporządzenia wykonawczego do zwrotu kosztów przesiedlenia mają prawo jedynie wdowy i sieroty, co do których nie zachodzą przeszkody, przewidziane w art. 69 ustawy, sieroty zaś nadto, o ile nie ukończyły 18 roku, a w razie odbywania studiów w zakładach naukowych — 24 roku (art. 72).

Postanowienia, zawarte w § 26—29, stosują się odpowiednio do przesiedleń, uskuteczniionych przez wdowy i sieroty, z odchyleniami, przewidzianymi w § 92—96.

Wdowa i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym w czynnej służbie, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile nabyły prawo do zaopatrzenia emerytalnego, a w przypadku, gdy tego prawa nie nabyły, o ile zmarły funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy był stałym funkcjonariuszem państwowym.

Wdowa i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym, zmarłym w czynnej służbie, otrzymują zwrot kosztów przesiedlenia z miejsca dotychczasowego zamieszkania bez względu na ostatnie miejsce służbowe zmarłego męża lub ojca (art. 77 zdanie 1). Natomiast wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, którzy zmarli w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z ostatniego miejsca służbowego zmarłego funkcjonariusza, czy też wojskowego do przyszłego miejsca zamieszkania w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska (art. 77 zdanie 2 w związku z art. 21 ust. 1).

Prawo do żądania zwrotu kosztów przesiedlenia służy również wdowie i sierotom, zamieszkałym w chwili śmierci funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego razem z nim zagranicą, jeżeli wyjazd zagranicę nastąpił z powodu przeniesienia funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego na stanowisko w służbie zagranicznej i jeżeli nowe miejsce zamieszkania znajduje się w kraju lub na obszarze W. M. Gdańska. W tym przypadku mają odpowiednie zastosowanie przepisy, normujące sprawę należności za przeniesienia z urzędu w służbie czynnej, odbywane poza granicami Państwa, w odniesieniu do funkcjonariuszów państwowych lub zawodowych wojskowych, odwołanych do kraju, z odchyleniami, analogicznymi do tych, jakie są przewidziane w poprzednich ustępach niniejszego paragrafu oraz w § 93—96, (§ 92 rozp. wyk.).

Termin roczny, przewidziany w art. 77 w związku z art. 21 ust. 2 i 3 ustawy, należy obliczać w ten sposób, że wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, zmarłych w czynnej służbie, korzystają z prawa do zwrotu kosztów przesiedlenia, o ile ono nastąpiło w ciągu roku od daty śmierci funkcjonariusza lub wojskowego, wdowy zaś i sieroty, pozostałe po funkcjonariuszach i wojskowych, zmarłych w ciągu roku po przeniesieniu w stan spoczynku, a przed dokonaniem przesiedlenia, — o ile przesiedlą się w ciągu roku od daty przeniesienia zmarłego funkcjonariusza lub wojskowego w stan spoczynku, niezależnie od daty śmierci męża czy też ojca. (§ 93 rozp. wyk.).

Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia służy sierotom jedynie w braku wdowy, uprawnionej do otrzymania zwrotu kosztów przesiedlenia.

Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia służy sierotom łącznie.

Prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia nie służy wdowcowi po funkcjonariuszce państwowej. (§ 94 rozp. wyk.).

Jeżeli przepisy, normujące sprawę należności w razie przeniesienia w czynnej służbie, uzależniają wysokość pewnych świadczeń od rodzinnego stanu funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, przy określaniu tego stanu bierze się pod uwagę wdowę, a gdy ta nie żyje, jedną z uprawnionych sierot zamiast zmarłego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego. (§ 95 rozp. wyk.).

Wdowa i sieroty, które pragną uzyskać zwrot kosztów przesiedlenia, powinny złożyć podanie do władzy, oznaczonej w § 29, dołączając oprócz dowodów, w tymże przepisie wymienionych, metrykę śmierci zmarłego męża lub ojca, o ile nie znajduje się ona w aktach osobowych.

W przypadku przesiedlenia wdowy i sierot z zagranicy (§ 92 ust. (3)) władza, która przyznaje zwrot ko-

szków przesiedlenia, może zażądać od osób ubiegających się o to, złożenia deklaracji lub dowodów, stwierdzających wyjazd zagranicę z powodu przeniesienia zmarłego męża lub ojca, na stanowisko w służbie zagranicznej i zamieszkiwanie zagranicą razem ze zmarłym funkcjonariuszem państwowym lub zawodowym wojskowym, jeżeli okoliczności te nie wynikają z akt osobowych zmarłego i nie mogą być ustalone z urzędu. (§ 96 rozp. wyk.).

Ministerstwo Skarbu okólnikiem z dnia 27 czerwca 1934 L. D. I. 37489/Em/34 wyjaśniło, że do zwrotu kosztów przesiedlenia mają prawo jedynie wdowy i sieroty, co do których nie zachodzą przeszkody, przewidziane w art. 69 ustawy emerytalnej, sieroty zaś nadto, o ile nie skończyły 18 roku, a w razie uczęszczania do szkół publicznych — 24 roku (art. 72 ustawy emerytalnej).

Ryczałt należy wypłacić w wysokości 50% uposażenia, jeżeli uprawnioną do zwrotu kosztów przesiedlenia jest tylko wdowa lub tylko jedna sierota; w pozostałych przypadkach należy wypłacać ryczałt w wysokości 100% uposażenia.

Termin roczny, w którym winno nastąpić przesiedlenie, liczy się, jeśli chodzi o wdowy i sieroty, pozostałe po urzędnikach, zmarłych w czynnej służbie, od ich śmierci, a jeśli chodzi o wdowy i sieroty, pozostałe po urzędnikach, zmarłych po przeniesieniu w stan spoczynku — od tego przeniesienia.

Wdowy i sieroty, pozostałe po urzędnikach, zmarłych w czynnej służbie, a zamieszkałe ostatnio zagranicą, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia z tego miejsca zamieszkania do nowego miejsca zamieszkania w kraju lub w W. M. Gdańsku.

Natomiast wdowy i sieroty po urzędnikach, zmarłych po przeniesieniu w stan spoczynku, mają prawo do zwrotu kosztów przesiedlenia tylko w obrębie kraju.

Jeżeli wdowa i sieroty mieszkaly ostatnio poza miejscem służbowym zmarłego urzędnika, należy im się zwrot kosztów przesiedlenia od ich ostatniego miejsca zamie-

szkania w wysokości nie wyższej jednak od kosztów, któreby wynosiły, gdyby mieszkali ostatnio w miejscu służbowym zmarłego urzędnika.

D. SPRAWY EMERYTALNE.

WYBÓR ZAOPATRZENIA EMERYTALNEGO.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 9 czerwca 1934 (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 474) w następujący sposób normuje prawo wyboru zaopatrzenia emerytalnego i dodatku do uposażenia emerytalnego przez funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Art. 1. (1) Funkcjonariuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy w dniu 1 lutego 1934 r. pozostawali w służbie i w dniu 31 stycznia 1934 r. posiadali co najmniej 15 lat służby i pracy, zaliczalnych do wysługi emerytalnej i uzasadniających rozszczenie o emeryturę, a którzy przy rozwiązaniu z nimi stosunku służbowego nabywają prawo do emerytury, służą prawo wyboru bądź zaopatrzenia emerytalnego, należnego im na zasadzie przepisów obowiązujących w czasie rozwiązania stosunku służbowego, bądź zaopatrzenia emerytalnego, które otrzymaliby, gdyby stosunek służbowy został z nimi rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r. W tym ostatnim przypadku nie dolicza się do wysługi emerytalnej okresów służby i pracy, odbytych po dniu 31 stycznia 1934 r.

(2) Prawo wyboru zaopatrzenia emerytalnego służy również wdowom i sierotom po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, odpowiadających warunkom, przewidzianym w ust. (1), a zmarłych w czynnej służbie lub przed uprawomocnieniem się orzeczenia o przyznaniu i wymiarze emerytury. Wybór, dokonany przez wdowę, wiąże pozostające pod jej opieką sieroty, uprawnione do otrzymywania pensji sieroczej.

(3) Prawo wyboru zaopatrzenia emerytalnego służy w ciągu 30 dni od dnia, następującego po doręczeniu orzeczenia o przyznaniu i wymiarze emerytury (pensji wdowiej, sierocej). W przypadku jednak, gdy orzeczenie o przyznaniu i wymiarze emerytury (pensji wdowiej, sierocej) zostało doręczone przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego, bieg terminu trzydziestodniowego rozpoczyna się od wejścia w życie rozporządzenia niniejszego.

(4) Dokonany wybór zaopatrzenia emerytalnego nie może być odwołany.

(5) W razie niedokonania wyboru w terminie, oznaczonym w ust. (3), osobie interesowanej służy prawo do zaopatrzenia emerytalnego według przepisów obowiązujących w czasie rozwiązania stosunku służbowego.

(6) W przypadku, gdy zostało wybrane zaopatrzenie emerytalne, które służyłoby, gdyby stosunek służbowy został rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r. postanowienia art. 4 ust. (1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o zmianie ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonarjuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 668) nie mają zastosowania.

Art. 2. (1) Emerytowanym funkcjonarjuszom państwowym i zawodowym wojskowym, którzy w czynnej służbie nie nabyli prawa do uposażenia, określonego w rozporządzeniach Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonarjuszów państwowych, wojska, sędziów w sądownictwie powszechnem i administracyjnem oraz prokuratorów, oficerów i szeregowych Policji Państwowej i Straży Granicznej (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663—666), albo w innych, później ogłoszonych przepisach o uposażeniu, dolicza się, poczynając od dnia 1 kwietnia 1934 r., do podstawy wymiaru uposażenia emerytalnego 10% (dziesięć procent) tej podstawy.

(2) Dodatku, przewidzianego w ust. (1), nie dolicza się przy wymiarze pensyj, należnych wdowom i sierotom po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych.

(3) Przepis ust. (1) dotyczy również funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy na mocy art. 1 rozporządzenia niniejszego wybrali uposażenie emerytalne, które otrzymaliby, gdyby stosunek służbowy został z nimi rozwiązany w dniu 31 stycznia 1934 r.

Art. 3. Za funkcjonariuszów państwowych w rozumieniu rozporządzenia niniejszego należy również uważać pracowników przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon” oraz funkcjonariuszów administracji lasów państwowych.

Rozporządzenie to weszło w życie z dniem 1 lutego 1934 r.

Sprawę wyboru zaopatrzenia emerytalnego normuje nadto art. 3 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 oraz § 9 rozporządzenia wykonawczego Rady Ministrów z dnia 28 maja 1934 r.

W myśl art. 3 ustawy emerytalnej ze Skarbu Państwa można pobierać tylko jedno zaopatrzenie.

W przypadkach gdyby funkcjonariuszowi państwowemu lub jego rodzinie służyło z jakiegokolwiek bądź innego tytułu prawo do zaopatrzenia emerytalnego, wypłacanego ze Skarbu Państwa, monopolu państwowego lub przedsiębiorstwa „Polskie Koleje Państwowe” uprawniony ma prawo wyboru.

Według § 9 rozporządzenia wykonawczego z dnia 28 maja 1934 r. wybór jednego z perjodycznie wypłacanych zaopatrzeń nie ma charakteru ostatecznego zrzeczenia się zaopatrzenia niewybranego. Osoba, która dokonała wyboru jednego z kilku zaopatrzeń, może następnie wybrać inne świadczenie. Zmiana dokonanego wyboru, o ile chodzi o zaopatrzenie emerytalne, wywiera skutki od pierwszego dnia miesiąca, następującego po

zawiadomieniu władzy, która wypłacała lub ma wypłacać uposażenie emerytalne (pensję wdową lub sierocą).

Przy zbiegu uprawnień do zaopatrzenia emerytalnego i do zaopatrzenia inwalidzkiego stosuje się odpowiednie przepisy ustawy o zaopatrzeniu inwalidzkim.

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE PROWIZORYCZNYCH FUNKCJONARJUSZÓW PAŃSTWOWYCH.

Zaopatrzenie emerytalne prowizorycznych funkcjonariuszów państwowych normuje rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 stycznia 1934 (Dz. U. R. P. Nr. 8, poz. 64) w następujący sposób:

§ 1. Używane w rozporządzeniu niniejszem określenie „ustawa emerytalna oznacza ustawę z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. z 1931 r. Nr. 42, poz. 380) ze wszystkimi późniejszymi zmianami.

§ 2. (1) Funkcjonariuszami prowizorycznymi w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są mianowani do odwołania (prowizorycznie), urzędnicy i niżsi funkcjonariusze państwowi, pracownicy państwowego przedsiębiorstwa „Polska Poczta, Telegraf i Telefon”, oraz funkcjonariusze administracji Lasów Państwowych.

(2) Funkcjonariuszami prowizorycznymi w rozumieniu rozporządzenia niniejszego są również nauczyciele tymczasowi wszystkich szkół państwowych i publicznych, pozostający na etacie Państwa, którzy wstąpili do służby nauczycielskiej po 1 stycznia 1927 r.

§ 3. Funkcjonariusze prowizoryczni, pozostający na służbie w dniu wejścia w życie rozporządzenia niniejszego lub po tym dniu mianowani, jak również wdowy i sieroty po nich, mają prawo do zaopatrzenia emerytalnego według zasad, określonych w rozporządzeniu niniejszem.

§ 4. Do funkcjonariuszów prowizorycznych oraz wdów i sierot po nich stosuje się odpowiednio przepisy

ustawy emerytalnej, dotyczące stałych funkcjonariuszów państwowych, ze zmianami, wynikającymi z rozporządzenia niniejszego.

§ 5. W razie zbiegu uprawnień do zaopatrzenia na zasadzie ustawy emerytalnej i na zasadzie rozporządzenia niniejszego uprawniony korzysta z prawa wyboru.

§ 6. Gdy właściwe przepisy służbowe uzależniają trwanie służby prowizorycznej ponad pewien okres od zgody funkcjonariusza, odmowa z jego strony dalszego pełnienia tej służby jest równoznaczna z dobrowolnem wystąpieniem ze służby i pociąga utratę praw emerytalnych. To samo dotyczy odmowy dalszego pełnienia służby prowizorycznej po upływie okresu, na jaki funkcjonariusz prowizoryczny został mianowany.

§ 7. Do funkcjonariuszów prowizorycznych mają odpowiednie zastosowanie przepisy o komisjach lekarskich dla stałych funkcjonariuszów państwowych.

§ 8. (1) Przy obliczaniu funkcjonariuszom prowizorycznym wysługi emerytalnej, służbę prowizoryczną traktuje się narówni ze służbą stałą.

(2) Przy zaliczaniu funkcjonariuszom prowizorycznym czasu służby przygotowawczej (praktyki) w myśl art. 37 p. 1 ust. 2 ustawy emerytalnej nominacja prowizoryczna jest równoznaczna z mianowaniem na stałe.

§ 9. (1) Objęcie przez emerytowanego funkcjonariusza (stałego lub prowizorycznego) stanowiska prowizorycznego jest reaktywacją w rozumieniu art. 10 ustawy emerytalnej i pociąga utratę prawa do poprzednio przyznanej emerytury.

(2) Emerytowanemu funkcjonariuszowi stałemu, powołanemu do czynnej służby prowizorycznej, z którym następnie prowizoryczny stosunek służbowy został rozwiązany, przyznaje i wymierza się emeryturę na zasadzie rozporządzenia niniejszego, z zastrzeżeniem postanowienia art. 10 ust. 2 zdanie 2 ustawy emerytalnej.

(3) Emerytowanemu funkcjonariuszowi prowizorycznemu, powołanemu do czynnej służby stałej, po przenie-

sleniu w stan spoczynku, przyznaje i wymierza się emeryturę na zasadzie ustawy emerytalnej z zastrzeżeniem jej postanowienia, zawartego w art. 10 ust. 2 zdanie 2.

§ 10. Emerytowani funkcjonariusze państwowi, którzy przed wejściem w życie rozporządzenia niniejszego zostali powołani do czynnej służby prowizorycznej, podlegają rozporządzeniu niniejszemu, o ile ich prowizoryczny stosunek służbowy nie zostanie rozwiązany przed 1 stycznia 1935 r.

§ 11. (1) Prawo do odprawy na mocy art. 44 ustawy emerytalnej służy wszystkim funkcjonariuszom prowizorycznym, z którymi został rozwiązany stosunek służbowy i którzy nie nabyli prawa do emerytury jedynie z powodu braku wymaganej wysługi emerytalnej, o ile przytem ostatnio nieprzerwanie pełniona służba trwała co najmniej 12 miesięcy.

(2) Jeżeli prawo do odprawy przewidują również właściwe przepisy służbowe, uprawniony korzysta z prawa wyboru.

§ 12. Postanowienia właściwych przepisów służbowych o odpowiedzialności funkcjonariuszów państwowych, przeniesionych w stan spoczynku, za występki służbowe, których dopuścili się w czasie czynnej służby, odnoszą się również do funkcjonariuszów prowizorycznych, otrzymujących emeryturę.

§ 13. Funkcjonariusze prowizoryczni, objęci rozporządzeniem niniejszem, z dniem jego wejścia w życie przechodzą do ubezpieczenia w Państwowym Zakładzie Emerytalnym. Z tą datą ustaje dotychczasowe ubezpieczenie tych funkcjonariuszów w instytucjach ubezpieczeń społecznych. Przekazanie składek ubezpieczeniowych Państwowemu Zakładowi Emerytalnemu nastąpi na zasadach, określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów, przewidzianem w art. 7 ust. 5 ustawy emerytalnej. Na tych samych zasadach nastąpi również rozrachunek Państwowego Zakładu Emerytalnego ze Skarbem Państwa z tytułu opłat za lata zaliczalne do emerytury, za które

Państwowy Zakład Emerytalny nie otrzyma składek ubezpieczeniowych.

§ 14. Przy zaliczaniu do wysługi emerytalnej funkcjonariuszom prowizorycznym, objętym rozporządzeniem niniejszem, okresów służby lub pracy, odbytych przed dniem 1 lutego 1934 r. nie stosuje się, z zastrzeżeniem postanowienia § 8 ust. (1) rozporządzenia niniejszego, zmian, wprowadzonych do art. 37 p. 2 ust. 1 i 2 art. 38 lit. b) ustawy emerytalnej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 668).

§ 15. Zaopatrzenia emerytalne funkcjonariuszów prowizorycznych i ich rodzin są wolne od państwowego podatku dochodowego.

§ 16. Postanowienia art. 10 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. o zmianie niektórych przepisów, dotyczących zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239) mają zastosowanie do funkcjonariuszów prowizorycznych oraz wdów i sierot po nich.

Rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 lutego 1934 r.

ROZPORZĄDZENIE WYKONAWCZE DO USTAWY EMERYTALNEJ.

W Dzienniku Ustaw Nr. 60 z 10.VII.1934 zostało ogłoszone rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 maja 1934 w sprawie wykonania ustawy z dnia 11 grudnia 1923 o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych.

Z rozporządzenia tego podajemy niektóre ważniejsze przepisy.

EGZEKUCJA SĄDOWA Z ZAOPATRZENIA EMERYTALNEGO.

W myśl § 11 rozporządzenia wykonawczego z dnia 28 maja 1934 r. egzekucja sądowa z zaopatrzenia eme-

rytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sieroczej) funkcjonariuszów państwowych i osób po nich pozostałych może nastąpić za wszelkie należności, a nie tylko za należności alimentarne i Skarbu Państwa (art. 575 § 1 kodeksu postępowania cywilnego oraz art. II rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 października 1932 r., zawierającego przepisy wprowadzające prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, (Dz. U. R. P. Nr. 93, poz. 804) do wysokości i na warunkach, określonych w art. 575 i 576 kodeksu postępowania cywilnego.

Egzekucja z zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sieroczej) zawodowych wojskowych i osób po nich pozostałych, tudzież, jeżeli szczególne przepisy tak stanowią, egzekucja z uposażenia emerytalnego funkcjonariuszów państwowych w administracji wojskowej następuje według przepisów szczególnych.

Egzekucja z zaopatrzenia emerytalnego (uposażenia emerytalnego, pensji wdowiej i sieroczej) oraz z odprawy może nastąpić za należności Skarbu Państwa zarówno o charakterze publiczno-prawnym jak i prywatno-prawnym i niezależnie od tego, czy należność ta powstała w związku ze stosunkiem służbowym.

Egzekucja administracyjna następuje według zasad ustawy z dnia 10 marca 1932 r. o przejęciu egzekucji administracyjnej przez władze skarbowe oraz o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 328) i rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 25 czerwca 1932 r. o postępowaniu egzekucyjnym władz skarbowych (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 580) w brzmieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 stycznia 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 10, poz. 78). Przepisy te określają również, za jakie należności jest dopuszczalna egzekucja administracyjna.

Z pensji wdowiej nie potrąca się należności Skarbu Państwa od emeryta i sierot, a z pensji sieroczej — należności od emeryta, wdowy po nim i innych sierot.

POWOŁANIE EMERYTA DO SŁUŻBY CZYNNEJ (REAKTYWACJA).

W myśl art. 10 ustawy emerytalnej emerytowany funkcjonariusz państwowy może być ponownie powołany do służby czynnej z urzędu lub na własną prośbę.

Reaktywacja następuje w przypadku ponownego przyjęcia emeryta do stałej służby państwowej*) lub w charakterze zawodowego wojskowego bez względu na to, czy nowy stosunek służbowy unormowany jest takimi samymi przepisami o stosunkach służbowych, jak poprzedni. Przy ustaleniu, czy nowy stosunek służbowy ma charakter stałej służby, stosuje się art. 2 ust. 1 ustawy. (§ 17 rozp. wyk.).

Emerytowany funkcjonariusz powołany ponownie do służby traci prawo do poprzednio przyznanego mu uposażenia emerytalnego. Przy ponownym przeniesieniu reaktywowanego w stan spoczynku wymierza mu się uposażenie emerytalne według ostatnio pobieranego uposażenia (art. 17 ust. emerytalnej), przyczem do wysługi emerytalnej nabytej przed reaktywacją, dolicza się cały okres służby odbytej po reaktywacji (art. 10 ust. em.).

Po ponownem rozwiązaniu stosunku służbowego z reaktywowanym emerytem przyznanie prawa do emerytury zawisłe jest od ponownego przeniesienia reaktywowanego emeryta w stan spoczynku w warunkach, wymienionych w § 15 ust. (1) i (2). Wydalenie reaktywowanego emeryta ze służby nie przywraca praw do emerytury, wymierzonej przed reaktywacją.

Reaktywowanemu emerytowi, który wskutek ponownego przeniesienia w stan spoczynku odzyskał prawo do emerytury, zalicza się do wysługi emerytalnej w całości okresy, zaliczone do wysługi emerytalnej, ustalonej przy pierwotnem przeniesieniu w stan spoczynku, nawet gdyby według przepisów, obowiązujących w czasie ponow-

---

*) Patrz § 9 rozp. o zaopatrzeniu emer. prowizorycznych funk. państwowych str. 139.

nego przeniesienia w stan spoczynku, wysługa emerytalna miała być obliczona odmiennie.

Jednak zaliczony okres służby lub pracy zawodowej odpowiednio zwiększa się, o ile wskutek pełnienia służby po reaktywacji dany funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy nabył prawo do doliczenia nowego okresu służby lub pracy zawodowej (art. 37 p. 4, art. 50 ust. 6, art. 97 i art. 101 ust. 1 lit. b), przyczem w tym przypadku czasu przebywania w stanie spoczynku nie uważa się za przerwę.

W przypadku, gdy wysługa emerytalną reaktywowanego emeryta po ponownym przeniesieniu w stan spoczynku wynosi mniej, niż 15 lat, służy mu prawo do emerytury w procentowej wysokości podstawy wymiaru (art. 19) nie niższej, niż ustalona przed reaktywacją (§ 17 rozp. wyk.).

DOLICZANIE LAT DO WYSLUGI EMERYTALNEJ Z POWODU UTRATY ZDOLNOŚCI DO ZAROBKOWANIA.

W myśl art. 11 ustawy emerytalnej funkcjonariuszowi państwowemu, który po nieprzerwanej co najmniej 10-letniej służbie państwowej stał się trwale niezdolnym do służby, a ponadto utracił bez własnej winy trwale co najmniej 95% zdolności do zarabkowania dolicza się przy wymiarze uposażenia emerytalnego w granicach art. 19 ustawy emerytalnej 10 lat do czasu służby, podlegającego normalnemu zaliczeniu do wysługi emerytalnej.

Według § 18 rozporządzenia wykonawczego przepisy art. 11 ustawy emerytalnej winny być stosowane niezależnie od tego, czy trwała niezdolność do służby nastąpiła z powodu choroby lub kalectwa, nabytych po wstąpieniu do służby funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego, czy też przed tem wstąpieniem.

W razie stwierdzenia przez komisję lekarską czasowej utraty zdolności do zarabkowania w wysokości co

najmniej 95% zbadany może żądać w ciągu 30 dni po upływie okresu, na którego przeciąg został uznany za niezdolnego do zarobkowania, poddania go powtórnemu badaniu lekarskiemu. O ile przy powtórnym badaniu zostanie ustalona trwała utrata zdolności do zarobkowania, zbadanemu, odpowiadającemu poza tem warunkom art. 11 ustawy, należy doliczyć 10 lat do wysługi emerytalnej.

Prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego w zwiększonym wymiarze nabywa emeryt w przypadku przewidzianym w poprzednim ustępie, od pierwszego dnia miesiąca, w którym złożył podanie o zarządzenie ponownego badania lekarskiego, nie wcześniej jednak, niż po upływie okresu, na którego przeciąg został uznany za czasowo niezdolnego do zarobkowania.

Początek okresu, na którego przeciąg zbadany został uznany za niezdolnego do zarobkowania, przypada, o ile chodzi o funkcjonarjuszów państwowych, na dzień wydania orzeczenia komisji lekarskiej, a o ile chodzi o zawodowych wojskowych — na dzień zatwierdzenia orzeczenia wojskowo-lekarskiej komisji rewizyjnej.

Podwyższenie procentu utraty zdolności do zarobkowania z powodu pogorszenia się stanu zdrowia po przeniesieniu w stan spoczynku nie może być podstawą roszczenia o doliczenie lat wysługi emerytalnej z art. 11 ustawy. (§ 19 rozp. wyk.).

Do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, zalicza się jedynie okresy służby, uzasadniające nabycie prawa do emerytury. Nie są zaliczalne do tego okresu studia wyższe i, o ile chodzi o funkcjonarjuszów państwowych, obowiązkowa służba wojskowa (art. 37 p. 3 ust. 3), tudzież czas odkomenderowania zawodowych wojskowych na studia niewojskowe (art. 50 ust. 4).

Okresy, zaliczalne do wysługi emerytalnej w stosunku korzystniejszym (np. na mocy art. 15 lub 52 ustawy), w tym korzystniejszym stosunku są zaliczalne również do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy.

Oprócz stałej służby państwowej funkcjonariuszów państwowych oraz służby wojskowej zawodowych wojskowych do okresu 10-letniego, wskazanego w art. 11 ustawy, funkcjonariuszom państwowym zalicza się służbę prowizoryczną, przygotowawczą i kontraktową, zaliczoną do wysługi emerytalnej na mocy art. 37 p. 1 i 2 ustawy, a zawodowym wojskowym — czas służby kontraktowej, zaliczonej do wysługi emerytalnej na mocy art. 50 ust. 5 ustawy.

Ponadto do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, funkcjonariuszom państwowym zalicza się również służbę wojskową z wyjątkiem obowiązkowej służby czynnej, a zawodowym wojskowym — służbę czynną oraz stałą służbę cywilno-państwową (art. 50 ust. 2 lit. a).

Okresy służby odbytej przed przerwą, są zaliczalne do 10-letniego okresu, przewidzianego w art. 11 ustawy, o tyle, o ile są wogóle zaliczalne do wysługi emerytalnej. (§ 20 rozp. wyk.).

Według § 21 rozporządzenia wykonawczego przepisy art. 12 ustawy emerytalnej stosuje się również w przypadku stwierdzenia u funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego czasowej utraty zdolności do pracy zarobkowej.

W przypadku stwierdzenia u funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego czasowej utraty zdolności do pracy zarobkowej doliczenie lat z art. 12 ustawy następuje na stałe z zastrzeżeniem postanowień art. 39 i 54 ustawy.

Przepis § 19 ust. (4) stosuje się odpowiednio przy doliczaniu lub na mocy art. 12 ustawy. (§ 21 rozp. wyk.).

Funkcjonariuszowi państwowemu lub zawodowemu wojskowemu, który odpowiada warunkom art. 11 i 12 ustawy, dolicza się na mocy tych przepisów łącznie tylko 10 lat. Doliczenie większej ilości lat może być uskutecznione wyłącznie na podstawie art. 12 ust. 2 ustawy. (§ 22 rozp. wyk.).

Przy doliczaniu lat w trybie art. 12 ustawy należy naprzód wymierzyć uposażenie emerytalne za lata służby, zaliczalne na podstawie innych przepisów ustawy, i do otrzymanego wymiaru doliczyć ilość lat, odpowiadającą stopniowi utraty zdolności do zarabkowania. Jeżeli ilość lat służby, zaliczalna na podstawie innych przepisów ustawy, poza art. 12, wynosi mniej niż 10, wymierza się naprzód zgodnie z art. 19 ust. 1 ustawy uposażenia emerytalnego w wysokości 30% podstawy wymiaru (art. 17), poczem dolicza się lata z art. 12 ustawy. (§ 23 rozp. wyk.).

Zgłoszenie nieszczęśliwego wypadku powinno być uskutecznione na piśmie. Władza może jednak przyjąć zgłoszenie ustne, które należy zaprotokółować.

Funkcjonariusz państwowy powinien być niezwłocznie zbadany przez komisję lekarską niezależnie od zgłoszenia, jeżeli nieszczęśliwy wypadek w czasie lub z powodu pełnienia obowiązków służbowych, mogący wpłynąć na utratę zdolności do służby, jest władzy znany z innych źródeł.

Zgłoszenie, uskutecznione na piśmie, lub protokół zgłoszenia ustnego oraz protokół badania przez komisję lekarską należy przechowywać w aktach osobowych.

Przy badaniu przez komisje lekarskie w związku z nieszczęśliwymi wypadkami należy stosować postanowienia art. 31 ustawy. (§ 24 rozp. wyk.).

ZRZECZENIE SIĘ PRAWA DO POBIERANIA ZAOPATRZENIA EMERYTALNEGO.

W myśl art. 23 ustawy emerytalnej emeryt może zrzec się stale lub czasowo prawa do pobierania uposażenia emerytalnego, zrzeczenie to jednak nie może w niczem szkodzić prawom wdów i sierot do pensji wdowiej i sierocej, tudzież prawom osób uprawnionych do otrzymywania od emeryta alimentów, z tytułu których uposażenie emerytalne podlega zapowiedzeniu i zajęciu sądowemu w myśl art. 5 ustawy emerytalnej.

Zrzeczenie się prawa do emerytury powinno być uskutecznione na piśmie, które należy złożyć władzy, wypłacającej emeryturę. O dacie, od której wygasa prawo do rat emerytury, decyduje treść aktu zrzeczenia się. Jeżeli w akcie tym emeryt nie oznaczył daty, od której zrzeka się emerytury, należy uważać, że zrzeczenie obejmuje raty emerytury, płatne począwszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po doręczeniu władzy aktu zrzeczenia się.

Emeryt może zrzec się uposażenia emerytalnego na zawsze, na pewien okres czasu lub do odwołania. Zrzeczenie może obejmować całość lub część uposażenia emerytalnego. W przypadku zrzeczenia się całości lub części uposażenia emerytalnego na pewien okres czasu lub do odwołania emeryt odzyskuje prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego, począwszy od raty, płatnej pierwszego dnia miesiąca, następującego po upływie danego okresu czasu lub po doręczeniu właściwej władzy, wypłacającej uposażenie emerytalne, aktu odwołania zrzeczenia się. (§ 31 rozp. wyk.).

ZAOPATRZENIE EMERYTA, KTÓRY UZYSKAŁ PŁATNE STANOWISKO W URZĘDZIE, INSTYTUCJI, PRZEDSIĘBIORSTWIE LUB ZAKŁADZIE PAŃSTWO- WYM.

W myśl art. 25 ustawy emerytalnej emeryci, którzy zajmują jakiekolwiek płatne stanowiska w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym, czy też samorządu terytorjalnego lub gospodarczego, tudzież w instytucjach ubezpieczeń społecznych, oraz emeryci, którzy pobierają emeryturę z funduszków takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu, otrzymują tylko taką część przyznanego na mocy niniejszej ustawy, uposażenia emerytalnego, która wraz z wynagrodzeniem, względnie zaopatrzeniem, pobieranem z danej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu nie przewyższa 150% uposażenia, ostatecznie pobieranego w służbie czynnej.

Za uposażenie, ostatnio pobierane w służbie czynnej, w rozumieniu poprzedniego ustępu, należy uważać uposażenie, któreby emeryt otrzymał w danym miesiącu, gdyby pełnił obowiązki służbowe w miejscu swego stałego zamieszkania, jako samotny funkcjonariusz państwowy, względnie zawodowy wojskowy, zaliczony do tego stopnia i grupy, do których był zaliczony ostatnio przed przeniesieniem w stan spoczynku, z uwzględnieniem tylko tych dodatków do uposażenia, do których mają prawo wszyscy funkcjonariusze państwowi i zawodowi wojskowi.

Czasowe powierzenie emerytowi ściśle określonych specjalnych czynności nie uważa się za objęcie stanowiska w rozumieniu ust. 1.

Emerytom, którzy w monopolach państwowych lub w przedsiębiorstwie „Polskie Koleje Państwowe” pozostają w publiczno-prawnym stosunku służbowym, zawieszają się wypłatę bieżących rat emerytury.

Według § 40 rozporządzenia wykonawczego państwowy charakter instytucji, przedsiębiorstw i zakładów ocenia się według przepisów prawnych, na których podstawie dana instytucja, przedsiębiorstwo lub zakład istnieje i funkcjonuje. Udział finansowy Skarbu Państwa nie stanowi o państwowym charakterze instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu.

Przez instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady samorządu terytorjalnego rozumieć należy zarówno same organa tego samorządu (sejmiki, wydziały), jak i instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady, utrzymywane i prowadzone przez te organa (szpitale, szkoły, gazownie, elektrownie, rzeźnie, tramwaje i t. d.).

Przez instytucje, przedsiębiorstwa i zakłady samorządu gospodarczego rozumieć należy specjalne organa, oparte na zasadzie wybieralności, wyposażone w pewną samodzielność, funkcjonujące pod nadzorem władz państwowych i powołane do współdziałania z temi władzami w kierowaniu życiem gospodarczym (izby rolnicze, przemysłowe, handlowe, rzemieślnicze, pracy najemnej i t. d.).

Art. 25 ustawy nie obejmuje organów innego samorządu prócz terytorjalnego i gospodarczego, w szczególności nie obejmuje samorządu zawodowego (izby adwokackie, lekarskie i t. d.), szkolnego i wyznaniowego.

Za instytucje ubezpieczeń społecznych w rozumieniu art. 25 ustawy należy również uważać instytucje publiczno-prawne, ubezpieczające przymusowo pewne przedmioty (§ 40 rozp. wyk.).

Wynagrodzenie (zaopatrzenie), otrzymywane z instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu państwowego (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też z instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 25 ust. 1), uposażenie, ostatnio otrzymywane w służbie czynnej (art. 25 ust. 2), oraz uposażenie emerytalne (art. 25 ust. 1) oblicza się brutto bez żadnych potrąceń i odliczeń, w szczególności bez potrąceń podatku dochodowego i składek na ubezpieczenie społeczne ze wszystkimi dodatkami, wypłacanymi perjodycznie, a jeżeli chodzi o obliczenie wysokości wynagrodzenia (zaopatrzenia), otrzymywanego z instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu państwowego (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też z instytucji ubezpieczeń społecznych, — również z innymi dodatkami oraz z uwzględnieniem pieniężnej wartości świadczeń, otrzymywanych w naturze, przyczem wartość tę ustala się według zasad, obowiązujących przy wymiarze podatku dochodowego.

Przy obliczaniu wysokości uposażenia, ostatnio otrzymywanego w służbie czynnej, nie uwzględnia się innych dodatków, aniżeli wymienione w art. 25 ust. 2 ustawy, w szczególności dodatków, związanych z pełnieniem pewnego rodzaju służby lub pewnych funkcji (§ 41 rozp. wyk.).

Jeżeli wynagrodzenie (zaopatrzenie) za pracę w instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym (samorządu terytorjalnego lub gospodarczego), czy też w instytucji ubezpieczeń społecznych (art. 25 ust. 1) w danym miesiącu emeryt otrzymał po przekazaniu mu

należnej za ten miesiąc raty emerytury, wynagrodzenie to (zaopatrzenie) uwzględnia się w następnym miesiącu (§ 42 rozp. wyk.).

W razie powierzenia emerytowi przez wymienione w art. 25 ustawy urząd, instytucję, przedsiębiorstwo lub zakład ściśle określonych specjalnych czynności art. 25 ust. 1 nie ma zastosowania tylko w przypadkach, gdy czasowy i specjalny charakter tych czynności jest wyraźnie zaznaczony w umowie z emerytem (§ 43 rozp. wyk.).

Emeryt, obejmujący jakiekolwiek płatne stanowisko w urzędzie, instytucji, przedsiębiorstwie lub zakładzie państwowym (samorządowym, ubezpieczeń społecznych), lub otrzymujący z funduszków takiej instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu zaopatrzenie emerytalne, powinien o tem niezwłocznie zawiadomić władzę, wypłacającą mu uposażenie emerytalne, oraz podać wysokość otrzymywanego wynagrodzenia (zaopatrzenia), jak również zawiadamiać wskazaną władzę o zmianach w wysokości otrzymywanego wynagrodzenia (zaopatrzenia).

W razie wprowadzenia władzy w błąd przez emeryta stosuje się odpowiednie przepisy art. 4 ustawy (§ 44 rozp. wyk.).

Wypłata uposażenia emerytalnego następuje przewidywalnie na zasadzie deklaracji emeryta, po otrzymaniu zaś danych z właściwego urzędu, instytucji, przedsiębiorstwa lub zakładu na zasadzie tych danych (§ 45 rozp. wyk.).

UMIESZCZENIE PSYCHICZNIE CHOREGO EMERYTA W ZAKŁADZIE DLA UMYSŁOWO CHORYCH I WY- PŁATA ZAOPATRZENIA ŻONIE I DZIECIOM TAKIE- GO EMERYTA.

W myśl art. 42 emerytowany funkcjonariusz państwowy psychicznie chory, nie mający prócz emerytury innych źródeł utrzymania, może być na wniosek odnoś-

nego opiekuna za zgodą Ministra Skarbu, umieszczony i leczony na koszt Skarbu Państwa w zakładzie dla umysłowo chorych, przyczem przez cały czas przebywania w takim zakładzie wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego.

Żonie i dzieciom takiego emeryta przysługuje za czas jego pobytu w takim zakładzie prawo do zaopatrzenia wdowiego względnie sierociego, obliczonego według ust. 1 art. 61 względnie 62 ustawy emerytalnej.

Umieszczenie umysłowo chorego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego w zakładzie leczniczym następuje na wniosek właściwego opiekuna. Do wniosku powinno być dołączone zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające brak innych źródeł utrzymania emeryta poza emeryturą (art. 42 i 56).

Wniosek opiekuna powinien być złożony władzy, wypłacającej emeryturę.

Umieszczenie emeryta w zakładzie leczniczym następuje na mocy decyzji władzy, wskazanej w poprzednim ustępie. Decyzja zostaje wydana po uprzednim stwierdzeniu potrzeby umieszczenia emeryta w zakładzie leczniczym przez właściwą komisję lekarską lub, o ile chodzi o zawodowych wojskowych, komisję wojskowo-lekarską przy dowódcy okręgu korpusu, właściwym ze względu na miejsce zamieszkania emeryta (§ 35 rozp. wyk.).

Umysłowo choremu emerytowi, umieszczonemu w zakładzie leczniczym (art. 42 i 57), wstrzymuje się wypłatę uposażenia emerytalnego z końcem miesiąca, w którym nastąpiło umieszczenie w zakładzie. Emerytowanemu zawodowemu wojskowemu, umieszczonemu w domu inwalidów, wypłaca się, poczynawszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po umieszczeniu w domu inwalidów, tylko 5% uposażenia emerytalnego.

Zakłady dla umysłowo-chorych oraz domy inwalidów powinny zawiadamiać o każdorazowym przyjęciu i zwolnieniu emerytowanego funkcjonariusza państwowego tę

władzę, która wypłaca lub wypłacała mu emeryturę, a o przyjęciu i zwolnieniu emerytowanego zawodowego wojskowego — nadto Ministerstwo Spraw Wojskowych.

Wznowienie wypłaty uposażenia emerytalnego w normalnym wymiarze następuje od pierwszego dnia miesiąca, w którym emeryt został zwolniony z zakładu leczniczego lub domu dla inwalidów, po potrąceniu wypłacanych ewentualnie za ten miesiąc zaopatrzeń w wysokości pensji wdowiej i pensyj sierocych (§ 36 rozp. wyk.).

Zaopatrzenia w wysokości pensji wdowiej i pensyj sierocych za czas przebywania emerytowanego funkcjonarjusza państwowego w zakładzie leczniczym (art. 42 ust. 2), a emerytowanego zawodowego wojskowego — w zakładzie leczniczym lub w domu inwalidów (art. 58) przyznaje i wymierza władza, przyznająca i wymierzająca uposażenie emerytalne (art. 27 i 46).

Wypłatę zaopatrzeń w wysokości pensji wdowiej i sierocej rozpoczyna się od pierwszego dnia miesiąca, następującego po umieszczeniu emeryta w zakładzie leczniczym lub w domu inwalidów, a wstrzymuje się od dnia, w którym wznowiono wypłatę uposażenia emerytalnego po zwolnieniu emeryta z zakładu leczniczego lub z domu inwalidów.

W celu uzyskania zaopatrzenia w wysokości pensji wdowiej (sierocej) należy złożyć podanie w trybie, wskazanym w § 78 ust. (3) i (4), i dołączyć dowody, wymienione w § 79 (oprócz metryki śmierci), a nadto zaświadczenie zakładu leczniczego lub domu inwalidów, stwierdzające datę umieszczenia w nim emeryta, o ile zaświadczenie takie nie jest dołączone do akt osobowych emeryta (§ 37 rozp. wyk.).

BADANIE PRZEZ KOMISJĘ LEKARSKĄ FUNKCJONARJUSZÓW ZWOLNIONYCH ZE SŁUŻBY Z PRZYCZYN INNYCH, ANIŻELI NIEZDOLNOŚĆ DO SŁUŻBY.

W myśl § 47 rozporządzenia wykonawczego do ustawy emerytalnej każdy funkcjonariusz państwowy i za-

wodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku lub zwolniony ze służby z przyczyn innych, aniżeli niezdolność do służby, który w razie przeniesienia w stan spoczynku lub zwolnienia ze służby z powodu niezdolności do niej mógłby otrzymać emeryturę wogóle lub w korzystniejszym wymiarze, może żądać zbadania przez komisję lekarską. Podanie o zarządzenie tego badania należy wnieść do władzy, właściwej do orzeczenia o prawach emerytalnych danego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego. Termin do wniesienia podania zostaje zachowany, jeśli wniesiono je w ciągu 30 dni od rozwiązania stosunku służbowego, bądź w ciągu 30 dni od doręczenia orzeczenia o prawach emerytalnych.

Do badania lekarskiego funkcjonariuszów państwowych, przewidzianego w ustępie poprzednim, stosuje się odpowiednio art. 31 ustawy emerytalnej. Zawodowi wojskowi podlegają w tych przypadkach postępowaniu rewizyjno-lekarskiemu, które określają osobne przepisy.

W razie stwierdzenia przez komisję lekarską trwałej niezdolności do służby i szczególnych okoliczności, związanych z tą niezdolnością, zbadanego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego pod względem uprawnień do emerytury należy traktować narówni z przeniesionymi w stan spoczynku lub zwolnionymi ze służby z powodu trwałej niezdolności do służby z uwzględnieniem wszystkich ustaleń komisji lekarskiej, dotyczących okoliczności, mających wpływ na prawo do emerytury lub jej wysokość (nieszczęśliwy wypadek, utrata zdolności do zarobkowania i t. p.).

CO POWINIEN ZAWIERAĆ DEKRET EMERYTALNY.

W myśl § 49 rozporządzenia wykonawczego do ustawy emerytalnej, orzeczenie w sprawie przyznania (dekret emerytalny) lub odmowy przyznania uposażenia emery-

talnego powinno być doręczone odbiorcy za pokwitowaniem, które dołącza się do akt osobowych.

Jeżeli funkcjonariusz państwowy lub zawodowy wojskowy, przeniesiony w stan spoczynku, nie nabył prawa do uposażenia emerytalnego, władza, powołana do przyznania i wymierzenia tego uposażenia, wydaje odpowiednie orzeczenie. Orzeczenie to między innymi powinno zawierać wymienienie ustalonych w postępowaniu administracyjnym okoliczności faktycznych, stwierdzających brak warunków, wymaganych do nabycia prawa do uposażenia emerytalnego, oraz przytoczenie przepisów prawnych, ustanawiających warunki, którym interesowany nie czyni zadość.

Jeżeli przyczyną odmowy przyznania uposażenia emerytalnego jest brak wymaganej ilości lat służby, zaliczalnej do wysługi emerytalnej i uzasadniającej nabycie prawa do uposażenia emerytalnego, orzeczenie powinno zawierać dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby interesowanego i wskazanie powodów niewystarczalności lub niezaliczalności poszczególnych okresów.

Jeżeli w aktach osobowych interesowanego są wzmianki o odbyciu pewnych okresów służby, zaliczalnych do wysługi emerytalnej, lecz należycie nieudowodnionych, a od zaliczenia tych okresów zależne jest przyznanie uposażenia emerytalnego, wydanie orzeczenia, odmawiającego przyznania tego uposażenia, powinno nastąpić po uprzednim wezwaniu interesowanego do przedstawienia wymaganych dowodów i po bezskutecznym upływie wyznaczonego w tym celu terminu, który nie może być krótszy, niż 30 dni.

Dekret emerytalny powinien zawierać:

- a) oznaczenie władzy, przyznającej zaopatrzenie;
- b) imię i nazwisko funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego z podaniem tytułu oraz grupy uposażenia, do której należał ostatnio w czynnej służbie, lub stopnia i z zaznaczeniem „w stanie spoczynku” lub „były”;

- c) datę orzeczenia oraz datę, od której zostało przyznane uposażenie emerytalne;
- d) wskazanie prawnej podstawy przyznania tego uposażenia;
- e) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, zaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem stosunku, w jakim zaliczenie nastąpiło, oraz dokładne obliczenie wysokości uposażenia emerytalnego;
- f) dokładne wyszczególnienie wszystkich okresów służby i pracy, niezaliczonych do wysługi emerytalnej, ze wskazaniem powodów niezaliczenia;
- g) oznaczenie sposobu przekazywania przyznanego uposażenia emerytalnego;
- h) pouczenie o obowiązku zawiadamiania wskazanej władzy o wszelkich zmianach, mających wpływ na prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego lub na jego wysokość, oraz pouczenie o środku odwoławczym od danego orzeczenia, a mianowicie: wskazanie władzy, do której odwołanie powinno być wniesione, i terminu, w jakim wniesienie odwołania może nastąpić, lub też stwierdzenie ostateczności orzeczenia w postępowaniu administracyjnym;
- i) podpis uprawnionego przedstawiciela władzy.

Brak pouczenia o obowiązku zawiadamiania władzy o wszelkich zmianach, mających wpływ na prawo do otrzymywania uposażenia emerytalnego lub na jego wysokość, nie wpływa na odpowiedzialność interesowanych osób z art. 4 ustawy.

W dekrete emerytalnym władza pomija te kwestje, które zostały uprzednio rozstrzygnięte osobnymi orzeczeniami.

Władza, przyznająca i wymierzająca uposażenie emerytalne, przesyła odpis dekretu emerytalnego władzy, która to uposażenie ma wypłacać.

PRZENIESIENIE FUNKCJONARJUSZA W STAN SPOCZYNKU W DRODZE DYSCYPLINARNEJ.

W myśl art. 30 ustawy emerytalnej władza musi przenieść funkcjonariusza w stan spoczynku bez jego prośby na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego o przeniesieniu w stan spoczynku przy zachowaniu postanowień tego orzeczenia.

Według § 53 rozporządzenia wykonawczego do ustawy emerytalnej funkcjonariusz państwowy, przeniesiony w stan spoczynku na podstawie prawomocnego orzeczenia komisji dyscyplinarnej o przeniesieniu w stan spoczynku, nabywa prawo do uposażenia emerytalnego wtedy, gdy ma co najmniej 15 lat zaliczalnej do emerytury nieprzerwanej służby państwowej cywilnej lub wojskowej, albo łącznie cywilnej i wojskowej (art. 30 ust. 3), przepisy zaś art. 9 ust. 2 ustawy nie mają zastosowania.

W przypadku nałożenia na funkcjonariusza państwowego kary dyscyplinarnej przeniesienia w stan spoczynku ze zmniejszonym uposażeniem emerytalnym, karę tę stosuje się w całej rozciągłości, nawet gdyby uposażenie emerytalne miało być wskutek tego zmniejszone poniżej 30% podstawy wymiaru.

Przeniesienie w stan spoczynku na podstawie prawomocnego orzeczenia dyscyplinarnego **nie pozbawia funkcjonariusza państwowego dobrodziejstw, wynikających z art. 11 i 12 ustawy.**

Skazanie na mocy kodeksu karnego pociąga wygaśnięcie prawa do otrzymywania uposażenia emerytalnego, gdy jest połączone z utratą praw publicznych (art. 45 kodeksu karnego) (§ 31 rozp. wyk.).

Zarządzenie przez sąd wykonania kary (art. 63 kodeksu karnego) pociąga za sobą utratę prawa do emerytury narówni ze skazaniem na odbycie zawieszonych kary (art. 23 ust. 1 p. 2 ustawy) (§ 32 rozp. wyk.).

Jeżeli emerytowi, skazanemu sądownie lub dyscyplinarnie na karę, pociągającą za sobą wygaśnięcie prawa

do emerytury, Prezydent Rzeczypospolitej w drodze łaski daruje skutki skazania, należy uważać, że akt łaski dotyczy również prawa do emerytury, chyba że akt ten stanowi inaczej.

W tym przypadku należy emerytowi wypłacić wstrzymane raty emerytury, poczynwszy od raty, płatnej pierwszego dnia miesiąca, następującego po wydaniu aktu łaski, chyba że akt ten stanowi inaczej (§ 32 rozp. wyk.).

PRZEPISY Z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO DO ART. 37 USTAWY EMERYTALNEJ.

Zaliczalność czasu służby do wysługi emerytalnej).

A. Praca kontraktowa.

§ 56. (1) Przez pracę kontraktową należy rozumieć wykonywanie w organach władzy państwowej na mocy umowy (na piśmie lub ustnej) stałych czynności, należących do zakresu działania funkcjonariuszów państwowych, za wynagrodzeniem, obliczanem w stosunku do przepracowanego czasu (dziennie, tygodniowo, miesięcznie).

(2) Praca w instytucjach, przedsiębiorstwach lub zakładach państwowych, których pracownicy (funkcjonariusze) etatowi (stali) nie nabywają praw emerytalnych na zasadzie ustawy, nie stanowi pracy kontraktowej w rozumieniu art. 37 ustawy.

B. Studja wyższe.

§ 57. (1) Funkcjonariusz państwowy, ubiegający się o doliczenie czasu studjów wyższych, powinien przedstawić władzy, przyznającej i wymierzającej uposażenie emerytalne, zaświadczenie wyższego zakładu naukowego państwowego lub zakładu, uznanego za równorzędny, stwierdzające okres rzeczywiście odbytych studjów naukowych od daty immatrykulacji do daty złożenia egzami-

nów końcowych. Zaświadczenie to powinno zawierać wzmiankę o tem, czy i jakie urlopy były petentowi udzielone w tym okresie przez władze uczelni. Nadto na żądanie władzy, przyznającej i wymierzającej uposażenie emerytalne, funkcjonariusz państwowy powinien przedstawić zaświadczenie danego wyższego zakładu naukowego, stwierdzające minimalny, ustawowo przepisany czas studjów w tym zakładzie.

(2) Za zgodą Ministra Skarbu mogą być przyjęte inne dowody zamiast zaświadczeń wymienionych w ust. (1), zwłaszcza o ile przedstawienie takiego zaświadczenia jest niewspółmiernie utrudnione.

(3) W przypadku rozpoczęcia studjów wyższych przed wstąpieniem do służby, a ukończenia ich w czasie trwania tej służby dolicza się do wysługi emerytalnej tylko czas studjów, odbytych przed rozpoczęciem służby, przyczem, jeżeli czas rzeczywistych studjów przekracza ich ustawowy okres minimalny, różnicę potrąca się z czasu studjów, odbytych przed wstąpieniem do służby.

C. Służba wojskowa.

§ 58. W razie pełnienia przez funkcjonariusza państwowego równolegle z państwową służbą cywilną służby wojskowej, zaliczalnej do wysługi emerytalnej w stosunku korzystniejszym, niż służba cywilna, okres tej służby, pełnionej równolegle ze służbą wojskową, zaliczalną w stosunku korzystniejszym, powinien być funkcjonariuszowi państwowemu liczony również korzystniej, tak jak gdyby zaliczalna była nie służba cywilna, lecz równolegle z nią pełniona służba wojskowa.

§ 59. (1) W przypadku odbywania służby wojskowej ochotniczej albo też służby wojskowej z mobilizacji lub z mocy zarządzenia Rady Ministrów, gdy bezpieczeństwo Państwa tego wymaga, przez osobę, która nie odbywała obowiązkowej służby wojskowej, okres służby wojskowej ochotniczej, z mobilizacji lub z mocy zarzą-

dzenia Rady Ministrów, o którym wyżej mowa, nieprzekraczający ustawowo przewidzianego okresu obowiązkowej służby wojskowej, należy uważać pod względem zaliczalności do wysługi emerytalnej za służbę obowiązkową.

(2) Przepis powyższy nie dotyczy osób, które w dniu rozpoczęcia służby ochotniczej, z mobilizacji lub z mocy zarządzenia Rady Ministrów, o którym mowa w ust. (1), przekroczyły wiek poborowy.

§ 60. Do okresu służby wojskowej wlicza się również czas ćwiczeń wojskowych, odbytych w rezerwie.

D. Niewola.

§ 61. Okoliczność, iż dostanie się funkcjonariusza państwowego do niewoli nastąpiło bez jego winy, ustalają władze wojskowe lub władze administracji ogólnej.

E. Przerwy w służbie.

§ 62. (1) Służbę w Legionach, podobnie jak służbę w innych polskich formacjach wojskowych, które były jednocześnie składowymi częściami armij zaborczych, zalicza się do wysługi emerytalnej, jako służbę w wojsku polskim (art. 105) niezależnie od jakichkolwiek przerw (art. 37 p. 3 ust. 5).

(2) Czas przerwy w służbie, zaliczalny do wysługi emerytalnej na mocy art. 101 ust. 1 lit. a) ustawy, zalicza się do wysługi emerytalnej jak służbę w wojsku polskim, z tem jednak zastrzeżeniem, że w razie istnienia ponownej przerwy czas przerwy, zaliczalny do wysługi emerytalnej, zalicza się w granicach art. 37 p. 4 ustawy.

§ 63. (1) Lata służby, odbytej przed przerwą, zaliczone na zasadzie art. 37 p. 4 ustawy, uzasadniają nabycie prawa do emerytury i są zaliczalne do 15-letniego oraz do 5-letniego okresu, przewidzianych w art. 9 ustawy.

(2) Jeżeli w służbie jest kilka przerw, do wysługi emerytalnej zalicza się za każdy pełny kalendarzowy rok służby, pełnionej po ostatniej przerwie, jeden rok ze wszystkich okresów służby przed ostatnią przerwą, tak jak gdyby innych przerw poza ostatnią nie było.

(3) Ze służby przed przerwą zalicza się przede wszystkim okresy, zaliczalne do emerytury w sposób korzystniejszy, przyczem w przypadku, gdy ilość lat rzeczywistej służby przed przerwą wynosi mniej aniżeli służba po przerwie, dopuszczalne jest stosowanie korzystniejszego liczenia lat służby przed przerwą, z tem jednak zastrzeżeniem, że ogólna ilość lat służby, odbytej przed przerwą i obliczonej w sposób korzystniejszy, ostatecznie nie może przekraczać ilości pełnych kalendarzowych lat służby, pełnionej po ostatniej przerwie.

(4) Służba przed przerwą jest zaliczalna do wysługi emerytalnej niezależnie od przyczyny rozwiązania stosunku służbowego przed przerwą.

(5) Gdy okres służby przed przerwą z ewentualnem uwzględnieniem korzystniejszego sposobu zaliczenia tego okresu lub jego części nie przewyższa ilości pełnych kalendarzowych lat służby po przerwie, do wysługi emerytalnej zalicza się całkowity okres służby przed przerwą łącznie z miesiącami i dniami, niestanowiącemi pełnego roku.

§ 64. (1) Okresy służby prowizorycznej i przygotowawczej oraz pracy kontraktowej w służbie państwowej, odbyte przed przerwą, są zaliczalne z samego prawa w stosunku, ustalonym w art. 37 p. 4 ust. 1 ustawy, pod warunkiem, że również przed przerwą służba prowizoryczna (przygotowawcza, kontraktowa) została zakończona bezpośrednio nominacją na stałego funkcjonariusza państwowego w tym samym lub innym dziale administracji, a jeżeli chodzi o służbę przygotowawczą lub pracę kontraktową — także nominacją na służbę prowizoryczną (o ile chodzi o pracę kontraktową — również przygotowawczą), zakończoną również bezpośrednio

i również przed przerwą nominacją na służbę stałą w tym samym lub w innym dziale administracji.

(2) Okresy służby prowizorycznej i przygotowawczej oraz pracy kontraktowej w służbie państwowej, odbyte przed przerwą, lecz nieodpowiadające powyższym warunkom, mogą być doliczone do wysługi emerytalnej jedynie na mocy art. 37 p. 2 ust. 1 ustawy.

§ 65. Zwolnienie ze służby na własną prośbę funkcjonariusza państwowego, który w ciągu jednego miesiąca po tem zwolnieniu objął w służbie państwowej inne stanowisko stałe lub prowizoryczne, przygotowawcze, czy też kontraktowe, z którego przeszedł następnie bezpośrednio (§ 64 ust. (1)) do służby stałej, nie pociąga za sobą ani powstania przerwy, ani też utraty praw emerytalnych, nabytych przez poprzednią służbę.

§ 66. Uskutecznione w czasie czynnej służby doliczenie lat służby lub przywrócenie praw, nabytych przez poprzednią służbę, nie wpływają na uprawnienia emerytalne, o ile ustawa lub przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

F. Działalność niepodległościowa.

§ 67. (1) Do wysługi emerytalnej funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych zalicza się, niezależnie od postanowień art. 105 ustawy:

- a) okresy odbywania kar pozbawienia wolności lub administracyjnego zesłania, orzeczonych przez władze państw zaborczych za czynną działalność, zmierzającą do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, oraz okresy przebywania w areszcie zapobiegawczym za taką działalność;
- b) okresy czynnej działalności, zmierzającej do odzyskania niepodległości Państwa Polskiego, stwierdzonej przez nadanie Krzyża Niepodległości bądź Medalu Niepodległości.

(2) Okresy, o których mowa w ust. (1), zalicza Minister Skarbu, o ile chodzi o funkcjonariuszów państwo-

wych, zaś Minister Spraw Wojskowych w porozumieniu z Ministrem Skarbu, o ile chodzi o zawodowych wojskowych.

(3) Decyzje co do zaliczenia okresów, wymienionych w ust. (1) lit. a), wydaje się po wysłuchaniu opinii komisji kwalifikacyjnej, powołanej do opinijowania w sprawach zaopatrzenia byłych skazańców politycznych. Decyzje co do zaliczenia okresów, wymienionych w ust. (1) lit. b), wydaje się po wysłuchaniu opinii tejże komisji kwalifikacyjnej, uzupełnionej trzema delegatami, wyznaczonymi przez Prezesa Rady Ministrów na wniosek komisji likwidacyjnej Komitetu Krzyża i Medalu Niepodległości.

(4) Okresy działalności, wymienionej w ust. (1) lit. b), należy zgłosić do właściwej władzy skarbowej najpóźniej **do dnia 31 grudnia 1936 r.** Okresy te niezgłoszone do tego terminu nie ulegają zaliczeniu.

(5) Na zasadzie paragrafu niniejszego nie mogą być zaliczone do wysługi emerytalnej okresy, zaliczone już na innej podstawie.

(6) Do dowodów, uzasadniających zaliczenie do wysługi emerytalnej okresów, wymienionych w ust. (1), stosuje się odpowiednio przepisy, dotyczące zaopatrzenia byłych skazańców politycznych, z tem, że w przedstawionych dowodach — a także w opiniach komisyj — okresy powinny być ustalane w sposób kalendarzowy.

PENSJA WDOVIA I SIEROCA PO FUNKCJONARJUSZU, KTÓRY NIE MIAŁ 15 LAT SŁUŻBY I DOLICZENIE LAT PRZY WYMIARZE PENSJI WDOVIEJ I SIEROCEJ.

W myśl art. 60 ustawy emerytalnej w razie śmierci funkcjonariusza państwowego w warunkach, określonych w punktach 1 i 2 art. 9 ustawy emerytalnej pozostałe po nich wdowy i sieroty nabywają również prawo do pensji wdoviej względnie sieroczej.

Według § 74 rozporządzenia wykonawczego okoliczność, że śmierć funkcjonariusza państwowego nastąpiła:

- a) z powodu kalectwa lub choroby, nabytych przez zmarłego po wstąpieniu jego do służby i bez własnej winy (art. 9 ust. 2 p. 1) lub
- b) z powodów, określonych w art. 9 ust. 2 p. 2 lit. a) — c) ustawy, powinna być w razie wątpliwości ustalona przez komisję lekarską. Do postępowania przed komisjami lekarskimi stosuje się odpowiednio art. 31 ustawy.

W stosunku do zawodowych wojskowych okoliczności śmierci, wymienione w ust. (1) lit. a) i b), powinny być ustalone orzeczeniem, wydanem w drodze pośmiertnego postępowania rewizyjno-lekarskiego, którego sposób określają szczególne przepisy.

W braku dowodu przeciwnego należy domniemywać, że śmierć funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego nastąpiła z powodu kalectwa lub choroby, nabytych przez zmarłego po wstąpieniu jego do służby i bez własnej winy (§ 71 rozp. wyk.).

W myśl ust. 3-go art. 61 ustawy emerytalnej wdowie i sierotom po funkcjonariuszu państwowym lub zawodowym wojskowym zmarłym z przyczyn, wymienionych w art. 9 punkt 2 lit. a) do c) ustawy emerytalnej dolicza się przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej 10 lat do wysługi emerytalnej zmarłego męża względnie ojca w granicach art. 19.

Według § 72 rozporządzenia wykonawczego doliczenie na podstawie tego przepisu jest niezależne od tego, czy za życia zmarłego funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego została stwierdzona trwała utrata zdolności do zarabkowania z przyczyn, wymienionych w art. 9 ust. 2 p. 2 lit. a) — c) ustawy. Natomiast doliczenie lat na mocy art. 11 ustawy przy wymiarze pensji wdowiej i sierocej zawisłe jest przede wszystkim od ustalenia przez komisję lekarską za życia funkcyjnar-

jusza państwowego lub zawodowego wojskowego trwałej utraty co najmniej 95% zdolności do zarabkowania (§ 72 rozp. wyk.).

KTÓRE WDOWY MAJĄ PRAWO DO PENSJI WDOWIEJ.

W myśl § 84 rozporządzenia wykonawczego przez wdowę po funkcjonariuszu państwowym, zawodowym wojskowym lub emerycie, uprawnioną do otrzymywania pensji wdowiej, rozumieć należy wdowę, z którą zmarły zawarł związek małżeński **przed przejściem w stan spoczynku**, o ile małżeństwo to aż do śmierci funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta nie zostało prawomocnym wyrokiem sądowym rozłączone od stołu i łoża (separowane), rozwiedzione ani też unieważnione.

Wdowie, z którą zmarły funkcjonariusz państwowy, zawodowy wojskowy lub emeryt został sądownie rozłączony (separowany), służy prawo do pensji wdowiej tylko w tym przypadku, gdy małżeństwo zostało rozłączone z obowiązkiem męża do utrzymywania żony. Skoro tylko obowiązek ten został ustanowiony, wdowa ma prawo do pensji wdowiej w normalnym wymiarze, chociażby nawet wyznaczone jej alimenty wynosiły kwotę mniejszą.

Należy uważać, że rozłączenie sądowe nastąpiło z obowiązkiem męża do utrzymywania żony, zarówno w tym przypadku, gdy obowiązek taki został na męża nałożony w wyroku sądowym, jak i wówczas, gdy wypływa on z umów małżeńskich, zawartych przed uzyskaniem wyroku sądowego w sprawie rozłączenia zgodnie z właściwymi przepisami prawa cywilnego.

Faktyczne oddzielne pożycie małżonków przed śmiercią funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta nie pozbawia wdowy prawa do pensji wdowiej.

Separacja, rozwód oraz unieważnienie małżeństwa w niczem nie wpływają na prawa sierot do pensji sierocej.

Skazanie wdowy lub sieroty, połączone z utratą praw publicznych (art. 45 kodeksu karnego), samo przez się nie powoduje utraty prawa do pensji wdowiej lub sierocej, o ile inne przepisy takich skutków z tem skazaniem nie łączą (§ 86 rozp. wyk.).

WNOSZENIE PODAŃ O PRYZNANIE PENSJI WDO- WIEJ I SIEROCEJ.

Przyznanie i wymiar pensyj wdowich i sierocych następuje jedynie w razie wniesienia podania przez interesowaną osobę (art. 70 ust. 2).

Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych i zawodowych wojskowych, zmarłych w czynnej służbie lub przed uprawomocnieniem się wymiaru emerytury zmarłego (§ 51 ust. (3)), z wyjątkiem wdów i sierot po zmarłych w stanie nieczynnym zawodowych wojskowych, wnoszą podania o przyznanie pensji wdowiej lub sierocej do władzy (dowództwa formacji, oddziału, zakładu, urzędu wojskowego), w której zmarły ostatnio pełnił służbę.

Wdowy i sieroty po funkcjonariuszach państwowych, zmarłych po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury zmarłego (§ 51 ust. (4)), wnoszą podania do władzy, która wypłacała lub miała wypłacać uposażenie emerytalne zmarłemu emerytowi, wdowy zaś i sieroty po zawodowych wojskowych, zmarłych w stanie nieczynnym lub w stanie spoczynku po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury, do Ministerstwa Spraw Wojskowych, jeżeli zmarły był oficerem, a do dowódcy właściwego okręgu korpusu (Szefa kierownictwa marynarki wojennej, Dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza), jeżeli był podoficerem.

W podaniu należy wskazać miejsce zamieszkania wszystkich osób, którym ma być przyznane zaopatrzenie emerytalne (§ 78 rozp. wyk.).

Do podania należy dołączyć:

- a) metrykę śmierci męża (ojca);
- b) przy ubieganiu się o pensję wdowią — metrykę ślubu, a przy ubieganiu się o pensję sieroce — metryki urodzeń dzieci, którym mają być przyznane pensje sieroce;
- c) poświadczenia zamieszkania wszystkich osób, którym ma być przyznane zaopatrzenie;
- d) oświadczenia interesowanych osób o tem, czy i jakie otrzymują zaopatrzenie ze Skarbu Państwa;
- e) oświadczenia interesowanych osób, że nie wstąpiły do klasztoru;
- f) przy ubieganiu się o pensję wdowią — oświadczenie wdowy o tem, że małżeństwo jej ze zmarłym nie zostało sądownie rozłączone, w razie zaś sądowego rozłączenia tego małżeństwa — wypis prawomocnego wyroku sądowego lub zaświadczenie sądu, stwierdzające obowiązek zmarłego alimentowania żony;
- g) przy ubieganiu się o pensję sierocą — oświadczenie interesowanych osób o tem, czy i jakie zajmuje sierota stanowisko w służbie państwowej lub samorządowej, do którego jest przywiązane stale uposażenie, oraz ewentualnie że sierota nie zawarła związku małżeńskiego;
- h) przy ubieganiu się o pensję dla sieroty, która ukończyła 18 lat (art. 72 ust. 2), — zaświadczenie właściwego zakładu naukowego, stwierdzające odbywanie studjów.

Jeżeli wdowa ubiega się również o pensję sieroce dla swych dzieci, do podania powinno być dołączone oświadczenie wdowy, że sieroty, o których pensje ubiega się, pozostają pod jej opieką z samego prawa i że opieka ta nie została jej odjęta, nadto, jeżeli są dzieci powyżej lat 15 (w b. zaborze rosyjskim) lub 18 (w b. zaborach austriackim i niemieckim), — że żadne z nich nie zostało usamowolnione (upełnoletnione).

W razie odjęcia wdowie opieki z samego prawa i ustanowienia jej następnie w charakterze opiekunki przez właściwy organ opiekuńczy do podania winien być dołączony uwierzytelniony odpis aktu ustanowienia (§ 4 ust. (2)), a w razie usamowolnienia (upełnoletnienia) dziecka oraz w przypadku, gdy wdowa ubiega się o pensję sierocą dla dziecka pełnoletniego, — pełnomocnictwo dziecka. Pełnomocnictwo do ubiegania się o pensję sierocą powinno być dane na piśmie, przyczem jednak nie jest wymagane uwierzytelnienie.

Przepisy powyższe stosuje się odpowiednio, gdy ojciec ubiega się o pensję dla dziecka na mocy art. 63 ustawy (§ 79 rozp. wyk.).

Do postępowania przy wymiarze pensyj wdowich i sierocych stosuje się odpowiednio § 49, przyczem wdowie (sierotom) doręcza się odpowiedni dekret pensyjny.

(2) Jeżeli emeryt zmarł po uprawomocnieniu się wymiaru emerytury, w dekrete pensyjnym nie wyszczególnia się okresów służby i pracy, niezaliczonych do wysługi emerytalnej zmarłego emeryta (§ 49 ust. (5) lit. f)) (§ 80 rozp. wyk.).

Jeżeli wdowa jest uprawniona do odbioru pensji wdowiej i pensyj sierocych (§ 82), władza wydaje jeden dekret pensyjny z oznaczeniem wysokości pensyj wdowiej i sierocych. Sierotom, uprawnionym do otrzymywania pensji do rąk własnych, oraz sierotom, nad którymi wdowa nie sprawuje opieki, należy wydać osobne dekrety pensyjne. Dekrety powinny być doręczone z odpowiednim zastosowaniem przepisów, zawartych w § 82, bezpośrednio osobie, uprawnionej do otrzymywania pensji (pełnoletniej upełnoletnionej lub usamowolnionej sierocie albo opiekunowi nieletniej sieroty) (§ 81 rozp. wyk.).

Pensję sierocą, przyznaną i wymierzoną sierotom niepełnoletnim i nieusamowolnionym (nieupełnoletnionym), wypłaca się rodzicowi, pozostałemu przy życiu (matce, w przypadku przewidzianym w art. 63 ustawy — ojcu), o ile sprawuje on opiekę nad daną sierotą. Jeżeli żaden

z rodziców nie żyje lub nie sprawuje opieki (np. z powodu ponownego wstąpienia wdowy w związek małżeński), pensję sierocą wypłaca się ustanowionemu opiekunowi.

Pensję sierocą, przyznaną i wymierzoną sierotom, zdolnym do działań prawnych (pełnoletnim, usamowolnionym lub uppełnoletnionym), wypłaca się im osobiście. Sieroty te mogą jednak upoważnić pozostałego przy życiu rodzica zarówno do wszczęcia i popierania postępowania w celu wyjednania pensji sieroczej, jak i do jej otrzymywania.

Pełnomocnictwo do otrzymywania przyznanej i wymierzonej pensji sieroczej powinno być dane na piśmie i należycie uwierzytelnione. Uwierzytelnienie może być zastąpione osobistym podpisaniem pełnomocnictwa przez mocodawcę w obecności urzędnika władzy, wypłacającej zaopatrzenie emerytalne. Urzędnik zaznacza na udzielonym pełnomocnictwie, jakim dowodem wylegitymował się mocodawca, i potwierdza ustaloną na podstawie tego dowodu tożsamość osoby mocodawcy oraz własnoręczność jego podpisu (§ 82 rozp. wyk.).

Pensje sieroce.

Prawo do pensji sieroczej służy jedynie dzieciom ślubnym i uprawnionym funkcjonariusza państwowego, zawodowego wojskowego lub emeryta. O ślubności i uprawnieniu dziecka decyduje właściwe prawo cywilne (§ 73 rozp. wyk.).

W razie otrzymania przez wdowę, która ponownie wstąpiła w związek małżeński, jednorazowej odprawy (art. 74) pensję sierocą, począwszy od pierwszego dnia miesiąca, następującego po miesiącu, za który należała się ostatnia rata pensji wdowiej, wymierza się według zasad, podanych w art. 62 lit. b) lub c) ustawy. Na tych samych zasadach wypłaca się pensję sierocą przez czas wstrzymania pensji wdowiej z powodu zawarcia przez wdowę ponownego związku małżeńskiego (art. 74). Natomiast w przypadku, gdy prawo do otrzymywania pensji

wdowiej zostało zawieszone na mocy art. 73 ustawy, pensje sieroce oblicza się według zasad art. 62 ust. 2 lit. a) ustawy (§ 74 rozp. wyk.).

Przez jedyną sierotę w pojęciu art. 62 lit. c) ustawy należy rozumieć jedyne dziecko, które nie posiada żyjącego rodzeństwa (braci i sióstr) rodzonego ani przyrodniego ze strony ojca, natomiast rodzeństwo przyrodnie ze strony matki nie wchodzi w rachubę (§ 75 rozp. wyk.).

Jeżeli zmarły funkcjonariusz państwowy, zawodowy wojskowy lub emeryt pozostawił dzieci z kilku małżeństw, a jedna z matek otrzymuje pensję wdowią, pensję sierocą dla wszystkich sierot, pochodzących od tej matki, wymierza się według art. 62 lit. a) ustawy, a dla sierot, pochodzących od matek, które nie żyją lub nie otrzymują pensji wdowiej, — na zasadach art. 62 lit. b) ustawy (§ 76 rozp. wyk.).

Do sierot po funkcjonariuszach państwowych stosuje się odpowiednio § 73.

Przyznanie pensji sierocej po matce za życia ojca następuje na czas trwania jego niezdolności do pracy zarobkowej po stwierdzeniu przez lekarza urzędowego tej niezdolności oraz po zbadaniu przez powiatową władzę administracji ogólnej stanu majątkowego i dochodów ojca (§ 77 rozp. wyk.).

Sieroty otrzymują pensje sieroce po ukończeniu 18 lat, gdy uczęszczają do szkół państwowych publicznych lub szkół prywatnych z uprawnieniami szkół państwowych (publicznych), jak również, gdy pobierają nauki w szkołach prywatnych, nieposiadających uprawnień szkół państwowych (publicznych), a nawet gdy kształcą się w domu, z tem jednak zastrzeżeniem, że nauka ta odbywać się ma według systemu i programu szkół państwowych (publicznych). Okoliczność, że nauka sieroty odpowiada wspomnianym warunkom, powinna być w odpowiedni sposób udowodniona, jak np. przez złożenie odpowiednich egzaminów wstępnych, końcowych lub nawet częściowych (§ 87 rozp. wyk.).

ODPRAWA DLA WDOWY PO FUNKCJONARJUSZU PAŃSTWOWYM, KTÓRA WESZŁA PONOWNIE W ZWIĄZEK MAŁŻEŃSKI.

W myśl art. 74 ustawy emerytalnej wdowa po funkcjonariuszu państwowym, względnie zawodowym wojskowym, która weszła ponownie w związek małżeński, otrzymuje na prośbę albo jednorazową odprawę wzamian za pobieraną pensję wdowią, albo zachowuje prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia.

Zgłoszenie o odprawę winno nastąpić w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego małżeństwa.

Odprawa wynosi dla wdów w wieku do 45 lat życia dwuletnią, powyżej zaś tego wieku jednoroczną kwotę pensji wdowiej.

Wdowa, która wyszła za mąż za obywatela państwa obcego, otrzymuje odprawę tylko wtenczas, jeżeli ustawodawstwo państwa, którego jej mąż jest obywatelem, udziela wdowom odprawy, jeżeli wychodzą za mąż za obywatela Państwa Polskiego.

Według § 88 rozporządzenia wykonawczego odprawę na mocy art. 74 ustawy przyznaje i wymierza wdowom po funkcjonariuszach państwowych izba skarbową, która wypłacała pensję wdowią, wdowom zaś po zawodowych wojskowych — władze, które przyznały pensję wdowią.

Prawo do odprawy z tytułu zawarcia ponownego związku małżeńskiego służy również wdowom, które pozostają w czynnej służbie państwowej.

Celem otrzymania odprawy wdowa powinna wnieść podanie do władzy, powołanej do przyznania i wymiaru tej odprawy.

Do podania o odprawę należy dołączyć następujące dowody:

- a) metrykę ponownego ślubu;

- b) zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające, że mąż jest obywatelem polskim, w razie zaś, gdy jest obywatelem państwa obcego, — zaświadczenie właściwej władzy danego państwa, należycie zalegalizowane, iż ustawodawstwo danego państwa udziela również odpraw wdowom po emerytach państwowych, wychodzących zamąż za obywateli Rzeczypospolitej Polskiej.

Jeżeli złożenie podania o przyznanie odprawy nastąpiło przed wymierzeniem pensji wdowiej, naprzód powinna być wydana decyzja co do uprawnień wdowy do pensji wdowiej.

Przy ustalaniu wysokości odprawy za podstawę służy pensja wdowia, przypadająca za ten miesiąc, w którym wdowa wstąpiła ponownie w związek małżeński. (§ 89 rozp. wyk.).

Jeżeli wdowa w ciągu trzech miesięcy od dnia zawarcia ponownego związku małżeńskiego nie wniosła podania (choćaby bez dowodów) o przyznanie odprawy, zachowuje jedynie prawo do pensji wdowiej na wypadek ponownego owdowienia. W tym przypadku wypłata pensji wdowiej zostaje wznowiona od pierwszego dnia miesiąca, następującego po ponownem owdowieniu, z zastrzeżeniami, przewidzianymi w art. 70 ust. 2 i 3 ustawy.

Rozwiązanie ponownie zawartego związku małżeńskiego w inny sposób, niż przez śmierć męża oraz rozłączenie sądowe ponownie zawartego małżeństwa nie pociąga za sobą przywrócenia prawa do otrzymywania pensji wdowiej. Jednak wdowa odzyskuje prawo do pensji wdowiej po śmierci męża, z którym poprzednio została sądowo rozłączona.

(3) W razie unieważnienia ponownie zawartego związku małżeńskiego, wdowa odzyskuje prawo do pensji wdowiej od pierwszego dnia miesiąca, następującego po uprawomocnieniu się wyroku sądowego, orzekającego nieważność tego małżeństwa. (§ 90 rozp. wyk.).

POŚMIERTNE PO EMERYTACH.

W myśl art. 78 ustawy emerytalnej w razie śmierci emeryta należy się wdowie, która pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, niezależnie od zaopatrzenia, względnie odprawy (art. 60, względnie 76), pośmiertne w wysokości trzymiesięcznego uposażenia, pobieranego ostatnio przez zmarłego.

Pod temi samemi warunkami w tej samej wysokości należy się pośmiertne w razie śmierci funkcjonariuszki w stanie spoczynku wdowcowi.

W braku wdowy (wdowca), uprawnoinej (ego) do pośmiertnego, należy się pośmiertne w tej samej wysokości niepodzielnie dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły je utrzymywał. W braku wyżej wymienionych członków rodziny można zwrócić udowodnione koszty leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego innym krewnym lub osobom postronnym, jeżeli zmarły nie pozostawił majątku ruchomego lub nieruchomego, wystarczającego na pokrycie tych kosztów.

Według § 97 rozporządzenia wykonawczego prawo do pośmiertnego służy przedewszystkiem wdowie, o ile małżeństwo z nią zmarłego nie zostało sądownie rozwiązane w drodze rozłączenia, rozwodu lub unieważnienia. W razie sądowego rozłączenia małżeństwa wdowa nie ma prawa do pośmiertnego, nawet gdy ustanowiony został obowiązek męża alimentowania żony, co nie wyłącza możliwości zastosowania art. 78 ust. 3 zdanie 2 ustawy.

Jeżeli wdowa nie ma prawa do pośmiertnego lub tego prawa się zrzekła, pośmiertne należy się w tej samej wysokości dzieciom ślubnym, uprawnionym i pasierbom zmarłego, o ile zmarły faktycznie je utrzymywał, bez względu na to, czy zmarły pozostawił jakikolwiek majątek.

Przy obliczaniu wysokości pośmiertnego za podstawę obliczenia należy wziąć uposażenie emerytalne, otrzymywane ostatnio przez zmarłego, ze wszystkiemi należnemi zmarłemu emerytowi dodatkami.

W braku dzieci ślubnych, uprawnionych i pasierbów oraz w przypadku, gdy osoby te zrzekły się pośmiertnego, należy przyznać osobom (krotnym zmarłego lub obcym), które łożyły na leczenie i pogrzeb, udowodnione koszty tego leczenia i pogrzebu do wysokości trzymiesięcznego uposażenia emerytalnego zmarłego, jeżeli koszty te nie znajdują pokrycia w pozostałym po zmarłym majątku ruchomym ani nieruchomym.

Jeżeli zmarły pozostawił pewien majątek, który jednak nie wystarcza na pokrycie kosztów ostatniej choroby i pogrzebu, wypłata udowodnionych kosztów leczenia i pogrzebu do wysokości pośmiertnego następuje po potrąceniu kwoty, odpowiadającej wartości tego majątku, przyczem w tym przypadku osoba, ubiegająca się o zwrot tych kosztów, powinna przedstawić prócz dowodów, wymienionych w § 98 ust. (2) lit. c), zaświadczenie sądu lub powiatowej władzy administracji ogólnej, stwierdzające, jaką wartość posiada majątek, pozostały po zmarłym, oraz jaką część tego majątku otrzymała osoba, ubiegająca się o zwrot kosztów leczenia i pogrzebu.

Jeżeli jest kilkoro dzieci (dzieci i pasierbów), przede wszystkim należy przyznać tym dzieciom, które poniosły koszty leczenia i pogrzebu zmarłego, kwoty, stanowiące zwrot tych kosztów, ewentualna zaś pozostałość zostaje podzielona na równe części pomiędzy wszystkie dzieci, które pozostawały na utrzymaniu zmarłego.

Jeżeli kilka osób ubiega się o zwrot kosztów leczenia i pogrzebu, kwotę zwracanych kosztów leczenia i pogrzebu dzieli się między te osoby w stosunku do poniesionych wydatków i zaciągniętych zobowiązań, związanych z chorobą i pogrzebem zmarłego, przyczem uwzględnia się przede wszystkim koszty leczenia i pogrzebu niezbętnego. (§ 97 rozp. wyk.).

Pośmiertne (zwrot kosztów leczenia i pogrzebu) po emerytowanym funkcjonariuszu państwowym przyznaje izba skarbowa, która zmarłemu wypłacała lub powinna była wypłacać uposażenie emerytalne. Wypłatę pośmiert-

nego skutecznia władza, która wypłacałaby pensję wdową lub sierocą po zmarłym.

Osoba, ubiegająca się o uzyskanie pośmiertnego (zwrotu kosztów leczenia i pogrzebu), powinna wnieść do władzy, oznaczonej w ustępie poprzednim, podanie i dołączyć do niego następujące dowody:

- a) jeżeli o pośmiertne ubiega się wdowa, — metrykę śmierci męża i oświadczenie, że małżeństwo zmarłego z osobą, ubiegającą się o pośmiertne, nie zostało sądownie rozwiązane (§ 97 ust. (1));
- b) jeżeli o pośmiertne ubiegają się dzieci lub pasierby, które pozostawały na utrzymaniu zmarłego, — metrykę dzieci ojca lub ojczyma, zaświadczenie właściwej powiatowej władzy administracji ogólnej, że osoby, ubiegające się o pośmiertne, pozostawały na utrzymaniu zmarłego, oraz metryki urodzeń wszystkich osób, ubiegających się o pośmiertne, a jeżeli są niemi również pasierby, — także metrykę ślubu zmarłego z matką danego pasierba;
- c) jeżeli inni krewni lub osoby obce ubiegają się o zwrot kosztów leczenia i pogrzebu, — metrykę śmierci zmarłego, poparty dowodami rachunek poniesionych kosztów leczenia i pogrzebu oraz zaświadczenie sądu lub powiatowej władzy administracji ogólnej o tem, czy i jakiej wartości majątek ruchomy lub nieruchomy zmarły pozostawił po sobie. (§ 98 rozp. wyk.).

E. R Ó Ź N E.

ULGI KOLEJOWE DLA WYCIECZEK SZKOLNYCH I PRZY PRZEJAZDACH NA KOLONJE.

Ministerstwo Komunikacji okólnikiem z dnia 13 kwietnia 1934 Nr. HO. II. 27/18 przynało następujące ulgi kolejowe dla wycieczek szkolnych i przy przejazdach na kolonje.

1. Uprawnieni:

(1) Wychowawcy wymienionych w § 31, p. 1, ustęp (1) TOBE zakładów naukowych państwowych, lub zakładów naukowych, prywatnych, którym przyznano prawa szkół państwowych, lub które postawione zostały na równi z zakładami państwowymi;

(2) Wychowawcy zakładów naukowych, nie mających praw szkół państwowych;

(3) Wychowawcy ochronek i burs i t. p. instytucji o charakterze zakładów wychowawczych;

(4) Młodzież wysyłana na kolonie przez szkoły lub instytucje dobroczynne, w wieku do 18 lat;

(5) Czynni członkowie związków harcerskich (ogłoszonych w Dzienniku Taryf i Zarządzeń Kolejowych), w wieku do 22 lat, przy wycieczkach wychowawczych lub w celach sportowych;

(6) Nauczyciele i nauczycielki szkół powszechnych na podstawie zaświadczeń przełożonych władz szkolnych;

(7) Personel nauczycielski lub inne osoby o charakterze nadzorczym, towarzyszące przy przejazdach zbiorowych na wycieczki lub kolonie osobom, o których mowa pod 1) do 5).

2. Warunki stosowania.

Ulgę stosuje się w wagonach II i III klasy pociągów osobowych w dowolnych relacjach pod warunkiem, iż w wycieczce lub wyjeździe na kolonję bierze udział co najmniej 10 osób uprawnionych.

Osoby, o których mowa pod 1 (7) korzystają z ulgi pod warunkiem, iż ilość ich nie przekracza 1 osoby na każdych 10 wychowawców, dzieci lub harcerzy.

Celem uzyskania ulgi dla osób, o których mowa w p. 1 (1), właściwa władza szkolna powinna zwrócić się do

stacji wyjazdów z pisemnem zgłoszeniem przejazdu zbiorowego na formularzu według wzoru Nr. 3 TOBE, najpóźniej na 24 godziny przed rozpoczęciem przejazdu.

Celem uzyskania ulgi osób, o których mowa w p. 1 (2), (3), (4), (5) i (6), musi być uprzednio wyjednanie w D. O. K. P., w obrębie której leży stacja wyjazdu, pozwolenie na zastosowanie ulgi, z zachowaniem wymagań § 32 p. 2 ust. (4) TOBE. O udzieleniu ulgi powiadamia D. O. K. P. na druku, stanowiącym równocześnie zaświadczenie na prawo otrzymania biletów ulgowych. Przytem podania, dotyczące wychowañców szkół, o których mowa w p. 1 (2), powinny być poparte przez przełożoną władzę państwową szkolną (Kuratorjum odnośnego okręgu szkolnego).

Przy wycieczkach uczniów wszelkich (zatem także państwowych) publicznych szkół doksztalcających zawodowych, wymagane jest również zezwolenie D. O. K. P., udzielane tylko na podstawie pisemnego podania kierownictwa szkoły, popartego przez Kuratorjum odnośnego okręgu szkolnego.

3. Opłaty.

Ceny biletów ulgowych na pociągi osobowe wynoszą połowę opłat podanych w tabeli „B”. Opłatę za każdą osobę zaokrągla się jednak do najbliższej liczby, podzielonej przez 5.

Na 10 osób, wymienionych w punkcie 1, w ustępie (1) do (5) przewozi się ponadto jedną niezamożną osobę uprawnioną bezpłatnie.

4. Ograniczenia.

Przejazd w pociągach pośpiesznych dozwolony jest tylko na podstawie każdorazowego zezwolenia Dyrekcji O. K. P. i to jedynie za uiszczeniem pełnej dopłaty dodatkowej za pośpiech według tabeli „B”.

ULGI KOLEJOWE DLA UCZNIÓW PRYWATNYCH SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Ministerstwo W. R. i O. P. okólnikiem Nr. 175 z dnia 19 grudnia 1933 (IPraw. 2540/168/33) wyjaśniło, co następuje:

1) Do czasu zasadniczego uregulowania sprawy nadawania prywatnym szkołom powszechnym praw publiczności — dzieci, uczęszczające do prywatnych szkół powszechnych, które zostały uznane przez właściwy inspektorat szkolny za będące na poziomie publicznych szkół powszechnych, mogą korzystać z ulg taryfowych na kolejach na równi z uczniami szkół publicznych.

2) Dzieci, uczęszczające do prywatnych szkół powszechnych oraz prywatnych szkół ćwiczeń, istniejących przy prywatnych gimnazjach względnie prywatnych seminarjach nauczycielskich, posiadających prawa szkół państwowych, mogą również korzystać z tych ulg w trybie, przewidzianym dla uczniów szkół publicznych.

3) Inspektoraty szkolne winny aż do odwołania zaopatrywać swoją pieczęcią zaświadczenia szkolne do ulg kolejowych, wystawione i przez wymienione w punkcie 2 prywatne szkoły powszechne i szkoły ćwiczeń.

4) Zainteresowana szkoła wystawia zaświadczenia do ulg kolejowych przepisanego wzoru, zaopatrzone podpisem kierownictwa szkoły oraz pieczęcią szkoły i — zebrawszy te zaświadczenia razem — przesyła do inspektoratu szkolnego z prośbą o odcisnięcie pieczęci inspektoratu.

5) Uczniowie, korzystający z ulg kolejowych, muszą być zaopatrzeni w legitymacje szkolne.

ULGI KOLEJOWE DLA PRACOWNIKÓW KONTRAKTOWYCH I ICH ŻON.

W myśl zarządzenia Ministerstwa Komunikacji z ulg kolejowych korzystać mogą także pełniący obowiązki i funkcje analogiczne jak mianowani a zatem zatrudnieni

w pełnym wymiarze kontraktowi: nauczyciele, profesorzy, zastępcy profesorów oraz pomocnicze siły naukowe państwowych szkół akademickich, przyjęci lub mianowani na okres czasu oznaczony nie krótszy jednak jak 9 miesięcy a także młodsi asystenci państwowych szkół akademickich i ich zastępcy, niezależni od czasu, na który są mianowani lub przyjęci.

Do ulg mają również prawo żony wymienionych wyżej pracowników pod warunkiem, że nie są sądownie separowane, chyba, że na mężu ciąży obowiązek alimentacji.

Uprawnienia pracowników kontraktowych do korzystania z ulg kolejowych uzależnione są:

1) od pełnienia funkcji takich samych, jak urzędnicy lub niżsi funkcjonariusze, podlegający ustawie z dnia 17 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164 z 1922 r.) o państwowej służbie cywilnej, względnie inni funkcjonariusze państwowi, podlegający ustawom analogicznym, co wyklucza od zniżki osoby, które weszły z władzą w stosunek umowny, nie dotyczący pracy o charakterze publiczno-prawnym np. agenta, robotnika i t. p.;

2) od trwałości zajmowanego stanowiska, t. j. jeśli idzie o urzędników i niższych funkcjonariuszów — od zawarcia umowy na czas nieokreślony, a jeśli idzie o nauczycieli wszystkich szkół państwowych, oraz profesorów, zastępców profesorów, prowadzących wykłady zleczone, adjunktów, asystentów starszych i lektorów państwowych szkół wyższych, od zawarcia umowy na okres co najmniej 9-ciu miesięcy. Wyjątek stanowią młodsi asystenci państwowych szkół akademickich i ich zastępcy, którzy korzystają z ulg kolejowych niezależnie od czasu, na jaki zostały zawarte z nimi umowy;

3) od zatrudnienia w pełnym wymiarze zajęć, co wyklucza od korzystania ze zniżek pracowników zajętych w niepełnym wymiarze godzin pomimo zawarcia z nimi umów na czas nieokreślony. Wyjątkowo lekarze i den-

tyści szkolni, którzy są zatrudnieni jako pracownicy kontraktowi w łącznym wymiarze zajęć nie mniejszym niż 15 godzin tygodniowo, korzystają z ulg kolejowych.

Co do młodszych asystentów państwowych szkół akademickich, ich zastępców, lektorów i prowadzących wykłady zleczone, korzystają oni z ulg kolejowych o ile wymiar ich zatrudnienia obowiązkowego w szkole jest nie mniejszy niż 7 godzin tygodniowo.

Pracownicy wyżej wymienieni mają prawo do ulg kolejowych bez względu na to, jak wysokie jest ich wynagrodzenie i czy płatni są z kredytów budżetu administracji (osobowych lub rzeczowych), czy budżetu funduszków.

W szczególności z ulg kolejowych korzystać mogą między innymi — pod warunkami wyżej wymienionymi — sekretarze i pomocnicy kancelaryjni w szkołach średnich i inspektoratach szkolnych.

Żony pracowników państwowych, uprawnionych do korzystania z ulg kolejowych, mają również prawo do tychże ulg kolejowych, dopóki ich mężowie znajdują się w służbie czynnej i pod warunkiem, że nie są sądownie separowane, chyba, że na mężu ciąży obowiązek alimentacji.

Pracownicy państwowi, posiadający legitymacje upoważniające do korzystania z ulg kolejowych, mają również prawo do nabywania w kasach biletowych, ulgowych tabeli „H”. Mogą również korzystać, przy przejazdach biletów odcinkowych (miesięcznych) za opłatą według służbowych, z ulgowych biletów okręgowych miesięcznych, półrocznych i rocznych. Te ostatnie bilety wydają wyłącznie Dyrekcje Okręgowe Kolei Państwowych na podstawie pisemnego żądania odnośnych władz państwowych lub urzędów państwowych, po cenach według tabeli „J”.

TAKSY I OPŁATY SZKOLNE

W PAŃSTWOWYCH SZKOŁACH ŚREDNICH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH, PAŃSTWOWYCH ZAKŁADACH KSZTAŁCENIA NAUCZYCIELI ORAZ PRZY EGZAMINACH NAUCZYCIELI SZKÓŁ POWSZECHNYCH.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego okólnikiem Nr. 85 z dnia 14 czerwca 1934 (I. R. 4547/34) zarządziło z mocą obowiązującą od dnia 20 sierpnia 1934 pobieranie następujących taks i opłat szkolnych:

I. W państwowych szkołach średnich ogólnokształcących i klasach gimnazjalnych utworzonych przy państwowych zakładach kształcenia nauczycieli.

1. Taksa za egzamin wstępny do klasy pierwszej lub wyższej	10 zł.
2. Taksa za egzamin wstępny z różnicy programów	10 „
3. Taksa za egzamin prywatny, zdawany w państwowej szkole średniej (w okręgach, w których te egzaminy istnieją) . .	10 „
4. Taksa za egzamin dojrzałości w szkołach średnich państwowych i prywatnych . .	12 „
5. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów	60 „
6. Taksa za uzupełniający egzamin dojrzałości dla eksternów	15 „
7. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości	11 „
8. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego	5.50 „
9. Taksa administracyjna roczna	220 „
dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państwowej szkoły średniej	223 „

II. W państwowych zakładach kształcenia nauczycieli (seminarja nauczycielskie, kursy nauczycielskie, pedagogja, wyższe kursy nauczycielskie, seminarja ochroniarskie, szkoły ćwiczeń przy tych zakładach), oraz przy egzaminach nauczycieli szkół powszechnych.

10. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego, jak również duplikatu złożenia części egzaminu dla dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych	5.50 zł.
11. Taksa za wydanie duplikatu: świadectwa dojrzałości, dyplomu na nauczyciela szkoły powszechnej, świadectwa ukończenia seminarjum ochroniarskiego, świadectwa egzaminu uzupełniającego względnie pełnego egzaminu dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych, świadectwa praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych, świadectw z wyższego kursu nauczycielskiego	11 „
12. Taksa za pełny egzamin na dyplom nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów	60 „
13. Taksa za uzupełniający egzamin na dyplom nauczyciela szkół powszechnych dla eksternów	40 „
14. Taksa za egzamin dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych:	
a) z jednej grupy przedmiotów lub z jednego przedmiotu artystyczno-techniczn.	10 „
b) z dwóch grup zdawanych łącznie . . .	15 „
c) z trzech grup zdawanych łącznie . . .	20 „
d) z czterech i więcej grup zdawanych łącznie	25 „

15. Taksa za egzamin na świadectwo praktycznego egzaminu na nauczyciela publicznych szkół powszechnych	60 „
16. Taksa za egzamin eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawany w całości w jednym terminie	40 „
17. Taksa za jedną część egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich . .	20 „
18. Taksa za dwie części egzaminu eksternów na wyższych kursach nauczycielskich zdawane łącznie	30 „
19. Taksa administracyjna roczna	80 „

U w a g a: Oplaty w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych, Państwowym Instytucie Nauczycielskim, Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej i na Państwowym Wyższym Kursie Nauczycielskim (grupa robót ręcznych) normuje oddzielne zarządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

III Taksy wymienione w punktach 1, 2 i 3 powinny być uiszczone za pośrednictwem P. K. O. na konto czekowe szkoły przed przystąpieniem ucznia (nicy) do egzaminu. Taksy te, wzięte łącznie, Dyrekcje szkół rozdziela pomiędzy egzaminatorów, jako wynagrodzenie za udział w egzaminach; sumy uzyskane od uczniów z tego tytułu powinny być podawane w liście wypłat wynagrodzeń egzaminatorów.

IV. a) Takse, wymienioną w punkcie 4, za egzamin dojrzałości uczniowie szkół państwowych wpłacają na konto czekowe szkoły do dyspozycji Dyrekcji, zaś Dyrekcje szkół niepaństwowych zebrane taksy wpłacają do P. K. O. na właściwe konto Izb Skarbowych, względnie Kas Urzędów Skarbowych, na rachunek funduszu specjalnego Kuratorjum Okręgu Szkolnego pod nazwą „Taksa administracyjna”.

b) Dyrekcje szkół zarówno państwowych jak i niepaństwowych przesyłają Kuratorjum wykazy uczniów (nic), od których taksy te zostały pobrane, nadto Dyrekcje szkół państwowych podają kwotę, jaką z tego tytułu uzyskały, a Dyrekcje szkół niepaństwowych dołączają dowód wpłacenia łącznej kwoty.

c) Taksy, wymienione w punktach 5 i 6 esterni wpłacają bezpośrednio na rachunek funduszu specjalnego Kuratorjum Okręgu Szkolnego pod nazwą „Taksa administracyjna” za pośrednictwem P. K. O. na konto czekowe Izby Skarbowej lub Kasy Urzędu Skarbowego.

d) Taksy, wpłacone przez uczniów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach 4, 5 i 6, i to tylko w tym wypadku, gdy uczeń (ekstern) z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskim, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie. Zwrotu taks dokonywują Kuratorja Okręgów Szkolnych we własnym zakresie działania.

V. Taksy, wymienione w punktach 7, 8, 10 i 11, stanowią dochód Skarbu Państwa i powinny być wpłacane przez zainteresowanych znaczkami stemplowymi wartości nominalnej 5 i 10 zł., które Dyrekcja szkoły nakleja na wydanym duplikacie i kasuje.

VI. Taksy, wymienione w punktach 12, 13, 14, 15, 16, 17 i 18 są przeznaczone na wydatki związane z przeprowadzeniem egzaminów i na wynagrodzenie egzaminatorów. Zasady podziału taks są określone w regulaminach odpowiednich egzaminów.

VII. a) Dochód z taks, wymienionych w punktach 4, 9 i 19, Dyrekcje szkół zatrzymują do swojej dyspozycji na pokrycie wydatków, przewidzianych w zatwierdzonych przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego rocznych planach finansowo-gospodarczych.

Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidyują dochody większe od zatwierdzonych wydatków, przelewają nadwyżki za pośrednictwem P. K. O. na właściwe konta Izb Skarbowych, względnie na konta Kas Urzędów Skarbowych na rachunek funduszu specjalnego Kuratorium Okręgu Szkolnego pod nazwą „Taksa administracyjna”.

Dyrekcje szkół, których zatwierdzone plany przewidyują dochody mniejsze od zatwierdzonych wydatków, otrzymują z Kuratorium Okręgu Szkolnego brakujące sumy w formie dotacji.

b) Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum, otrzymywanych z powyższych taks, normują przepisy rachunkowo-kasowe, wydane przez Ministerstwo W. R. i O. P.

VIII. Od taks, wymienionych w punktach 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 i 18, oraz od różnicy między taksą dla uczniów dawnych i nowowstępujących w kwocie zł. 3 (punkt 9) nikt zwolnionym być nie może. Zwolnień można udzielać jedynie od taksy za egzamin dojrzałości esternów i od taksy administracyjnej.

Od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mogą być zwolnieni w połowie kandydaci zupełnie niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, a także i sami funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi. Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przyczem pierwszeństwo mieć winny dzieci niezamożnych inwalidów wojennych, niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari” i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości oraz sami niezamożni inwalidzi wojenni, kawalerowie orderu „Virtuti Militari” i odznaczeni Krzyżem lub Medalem Niepodległości.

Od taksy za egzamin dojrzałości eksternów zwalnia Kuratorium Okręgu Szkolnego.

IX. a) Takсы administracyjne, wymienione w punktach 9 i 19, powinny być wpłacane w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

b) Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności takсы występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia takсы.

X. a) Z ulgowej takсы administracyjnej w wysokości 50% normalnej takсы, wskazanej w punktach 9 i 19, korzystają dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających uposażenia służbowe lub wynagrodzenie ze Skarbu Państwa, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, z zastrzeżeniem, że rodzice ich nie posiadają znaczniejszego majątku.

b) Dzieci rodziców niezamożnych, o ile wykazują postępy w naukach dostateczne i sprawowanie dobre, mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od takсы administracyjnej; w wyjątkowych wypadkach również i dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych mogą korzystać z częściowego lub całkowitego zwolnienia od ulgowej takсы (X poz. a). Zwolnienia takie muszą jednak mieścić się w granicach normy dozwolonej.

Całkowite zwolnienia od takсы administracyjnej należy stosować w pierwszym rzędzie w odniesieniu do dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożnych kawalerów orderu „Virtuti Militari” i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości.

XI. Od takсы, przewidzianej w punkcie 19, nie mogą być zwolnieni słuchacze wyższych kursów nauczycielskich, korzystający z urlopu płatnego.

XII. a) Określonych wyżej ulgowych taks administracyjnych i zwolnień od opłaty takсы administracyjnej udzielają co półrocze Rady Pedagogiczne szkół stosownie do stanu majątkowego rodziców — uczniom, którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady Pedagogiczne powinny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji Rady Pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium, które rozstrzyga ostatecznie.

b) Radom Pedagogicznym przysługuje prawo udzielania ulgowej takсы administracyjnej oraz częściowego lub całkowitego zwalniania od takсы administracyjnej, a to: w szkołach średnich ogólnokształcących oraz klasach gimnazjalnych przy państwowych zakładach kształcenia nauczycieli w granicach 20%, w państwowych zakładach kształcenia nauczycieli w granicach 25% sumy, którą Dyrekcja szkoły powinna uzyskać z opłat, gdyby wszystkie dzieci czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych — płaciły połowę takсы, a pozostałe — całą takse. Gdyby jakieś wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia ulg i zwolnień na kwotę wyższą, niż wyżej wskazana, winny Dyrekcje szkół uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada, a w drugim półroczu do dnia 1 kwietnia.

c) Pozatem Kuratorium winny zarządzać zwolnienie od takсы dzieci w tych szkołach ćwiczeń, które jako szkoły powszechne, są włączone do normalnej sieci szkolnej i do których dzieci są kierowane przez władze nadzorujące wykonania przepisów o obowiązku szkolnym. W takich wypadkach dzieci, zwolnionych w szkole ćwiczeń, nie wlicza się do wyżej określonej normy.

d) Decyzja Rady Pedagogicznej o udzieleniu ulgowej takсы administracyjnej oraz o częściowym lub całkowitem zwolnieniu od takсы następuje do dnia 20 paździer-

nika na skutek podania, wniesionego do Dyrekcji szkoły przez rodziców lub opiekę domową ucznia, w terminie najdalej do dnia 20 września. Dyrekcja szkoły może żądać uzupełnienia podania zaświadczeniem o stanie majątkowym.

e) Funkcjonariusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o udzielenie ulgowej taksy administracyjnej. Dyrekcja szkoły może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia świadectwa o stanie majątkowym lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonariuszem państwowym.

f) Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją nadal warunki, od których zależy zwolnienie. Uczniowie nie zwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezwzględnie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji Rady Pedagogicznej najpóźniej jednak do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za drugie półrocze.

g) Nowowstępujący uczniowie w pierwszym półroczu szkolnym od żadnych opłat nie mogą być zwolnieni. Nie dotyczy to dzieci funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych. W wypadkach zasługujących na szczególne uwzględnienie, Kuratorium Okręgu Szkolnego będzie udzielało w drodze wyjątku ulgowych taks administracyjnych i zwolnień od nich nowowstępujących uczniów w I-em półroczu szkolnym.

h) W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taksy oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje Kuratorium Okręgu Szkolnego.

XIII. Z chwilą wejścia w życie niniejszego okólnika zostały uchylone wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące taks szkolnych w szkołach objętych niniejszym zarządzeniem.

OPLATY W PAŃSTWOWYM INSTYTUCIE ROBÓT RĘCZNYCH, PAŃSTWOWYM INSTYTUCIE NAUCZY- CIELSKIM, PAŃSTWOWYM INSTYTUCIE PEDAGO- GIKI SPECJALNEJ I PAŃSTWOWYM WYŻSZYM KUR- SIE NAUCZYCIELSKIM.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Pu-
blicznego zarządzeniem z dnia 3 lipca 1934 zarządziło po-
bieranie następujących opłat z mocą od dnia 20 sierpnia
1934 r.

I. W Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie.

1. Taksa za egzamin wstępny wraz z kosztami materiałów zużytych przy egzaminie	20 zł
2. Taksa administracyjna roczna	50 zł
3. Taksa za zużycie materiałów przy pracy rocznie	120 zł
4. Taksa za egzamin końcowy	11 zł
5. Taksa za świadectwo dla słuchaczy z ukończenia Instytutu i dla eksternów ze złożenia egzaminu	5 zł
6. Taksa za duplikat świadectwa z ukończenia Instytutu	10 zł
7. Taksa za egzamin końcowy dla eksternów	75 zł

II. W Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie.

8. Taksa za egzamin wstępny	10 zł
9. Taksa administracyjna roczna	80 zł
10. Taksa za egzamin końcowy	35 zł
11. Taksa za duplikat dyplomu z ukończenia Instytutu	11 zł

III. W Państwowym Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie.

12.	Taksa za egzamin wstępny	10 zł
13.	Taksa administracyjna roczna od słuchaczy	80 zł
14.	Taksa administracyjna roczna od hospitantów	110 zł
15.	Taksa za egzamin końcowy	30 zł
16.	Taksa za pełny egzamin dla eksternów	30 zł
17.	Taksa za uzupełniający egz. dla eksternów	30 zł
18.	Taksa za dyplom dla słuchaczy z ukończenia Instytutu i dla eksternów ze złożenia egzaminu	10 zł
19.	Taksa za duplikat dyplomu z ukończenia Instytutu	11 zł

IV. Na Państwowym Wyższym Kursie Nauczycielskim w Warszawie (grupa robót ręcznych).

20.	Taksa administracyjna roczna	50 zł
21.	Taksa za zużycie materiałów przy pracy ręcznej przez cały rok	50 zł
22.	Taksa za egzamin eksternów zdawany w całości w jednym terminie	40 zł
23.	Taksa za jedną część egzaminu eksternów	20 zł
24.	Taksa za dwie części egzaminu eksternów	30 zł
25.	Taksa za wydanie duplikatu świadectwa z ukończenia Wyższego Kursu Nauczycielskiego (grupa robót ręcznych)	11 zł

V. Taksy, wymienione w niniejszym zarządzeniu, poza punktami 6, 11, 19 i 25 uiszczają zainteresowani wyłącznie za pośrednictwem P. K. O. na konto czekowe Instytutu (W. K. N.).

VI. Taksy, wymienione w punktach 6, 11, 19 i 25, stanowią dochód Skarbu Państwa i powinny być wpłacane przez zainteresowanych znaczkami stemplowymi wartości nominalnej 10 zł, które Dyrekcja Instytutu (W.K.N.) nakleja na wydanym duplikacie i kasuje.

VII. Taksy, wymienione w punktach 1, 4, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 22, 23 i 24 zatrzymują Dyrekcje Instytutów (W. K. N.) i po opłaceniu rzeczywistych kosztów materiałów, zużytych przy egzaminie, oraz druków, rozdzielają pomiędzy członków Komisji Egzaminacyjnej i wypłacają przypadające sumy na podstawie listy płacy.

VIII. Taksy, wymienione w punktach 3 i 21, Dyrekcja Instytutu (W. K. N.) pobiera w 2-ch ratach zgóry za każde półrocze i całkowicie zużywa na zakup materiałów niezbędnych do pracy.

Przedmioty, wykonane przez słuchaczy, są ich własnością, jednak pewną ich część, nieprzekraczającą 25% ogółem wykonanych przedmiotów, może Dyrekcja Instytutu (W. K. N.) zostawić do użytku szkolnego.

IX. Dochód z taks, wymienionych w punktach 2, 5, 9, 13, 14 i 20, Dyrekcje Instytutów (W. K. N.) zatrzymują do swojej dyspozycji na pokrycie wydatków, przewidzianych w zatwierdzonych przez Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego rocznych planach finansowo-gospodarczych.

Dyrekcje Instytutów (W. K. N.), których zatwierdzone plany przewidują dochody większe od zatwierdzonych wydatków, przelewają nadwyżki za pośrednictwem P.K.O. na konto czekowe Nr. 38.211 Kasy I urzędu Skarbowego Warszawa—powiat, na rachunek funduszu specjalnego Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego pod nazwą „Taksa administracyjna”.

Dyrekcje Instytutów (W. K. N.), których zatwierdzone plany przewidują dochody mniejsze od zatwierdzonych wydatków, otrzymują z Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego brakujące sumy w formie dotacji.

X. a) Taksy, wymienione w punktach 1, 4, 7, 8, 10, 12, 15, 17, 22, 23 i 24, powinny być uiszczone przed przystąpieniem do egzaminu i przyjęciem do Instytutu (W. K. N.).

b) Taksy, wpłacone przez słuchaczy (eksternów), zwrotowi zasadniczo nie podlegają. Wyjątkowo mogą

być zwrócone taksy, wymienione w punktach 1, 4, 7, 8, 10, 12, 15, 16, 17, 22, 23 i 24, i to tylko w tym wypadku, gdy słuchacz (ekstern) z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, co winno być stwierdzone świadectwem lekarskim, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie.

c) Zwrotu taks dokonywują Dyrekcje Instytutów (W. K. N.) we własnym zakresie działania.

XI. Sposób pobierania, przechowywania i księgowania sum otrzymywanych z powyższych taks normują przepisy rachunkowo-kasowe, wydane przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

XII. a) Od taks, wymienionych w punktach 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24 i 25, nikt zwolnionym być nie może. Zwolnień można udzielać jedynie od taks, wymienionych w punktach 2, 9, 13 i 20.

b) Słuchacze, będący nauczycielami urlopowanymi na studia w tych Instytutach (W. K. N.) za urlopami bezpłatnymi lub za zwrotem kosztów zastępstwa, oraz będący dziećmi czynnych funkcjonariuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pozostającymi na ich utrzymaniu, opłacają połowę taks, określonych w punktach 2, 9, 13 i 20 — podań natomiast o tę ulgę nie wnoszą. Dyrekcja Instytutu (W. K. N.) może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia odpowiedniego zaświadczenia.

c) W wypadkach niezamожności mogą być stosowane zwolnienia od taksy administracyjnej w części lub całości. Z częściowego lub całkowitego zwolnienia od taksy mogą korzystać w pierwszym rzędzie słuchacze, będący dziećmi niezamожnych inwalidów wojennych oraz niezamожnych kawalerów orderu „Virtuti Militari” i odznaczonych Krzyżem lub Medalem Niepodległości. Również z częściowego lub całkowitego zwolnienia od ulgowej

taksy mogą korzystać słuchacze, wymienieni wyżej w części XII poz. b); zwolnienia takie muszą jednak mieścić się w granicach normy dozwolonej.

d) Prawo udzielania zwolnień przysługuje Radzie Pedagogicznej Instytutu (W. K. N.) w granicach 10% sumy, którą Dyrekcja Instytutu (W. K. N.) powinna uzyskać z opłat, gdyby wszyscy słuchacze, wymienieni wyżej w części XII poz. b, płacili połowę taksy, a pozostali słuchacze — całą taksę. Gdyby jakieś wyjątkowe względy zmuszały Radę Pedagogiczną do udzielenia zwolnień na wyższą kwotę, niż wyżej wskazana, winny Dyrekcje Instytutów (W. K. N.) uzyskać na to zgodę Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego, występując z wnioskami w I półroczu do dnia 1 listopada, a w II półroczu do dnia 1 kwietnia.

e) Od taks, wymienionych w punktach 2, 9, 13 i 20, nie mogą być zwolnieni słuchacze Instytutów (W. K. N.), korzystający z urlopu płatnego bez zwrotu kosztów zastępstwa.

f) Przy stosowaniu zwolnień Rada Pedagogiczna winna brać pod uwagę zdolności i postępy słuchacza.

XIII. a) Taksy, wymienione w punktach 2, 9, 13, 14 i 20, powinny być wpłacane w 2-ch równych ratach półrocznych z początkiem każdego półrocza, jednak najpóźniej do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

b) Od słuchaczy, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują z Instytutu (W. K. N.) można nie żądać opłacenia taksy administracyjnej (punkty 2, 9, 13, 14 i 20).

XIV. Decyzja Rady Pedagogicznej o częściowym lub całkowitem zwolnieniu od taksy następuje do dnia 20 października na skutek podania, wniesionego do Dyrekcji Instytutu (W. K. N.) przez rodziców lub opiekę domową słuchacza, względnie samego słuchacza (o ile jest pełnoletnim i nie pozostaje na utrzymaniu opieki domowej) najdalej do dnia 20 września.

Opieka domowa słuchacza lub sam słuchacz (o ile jest pełnoletnim i nie pozostaje na utrzymaniu opieki domowej) może odwołać się od decyzji Rady Pedagogicznej, w wypadku odmówienia zwolnienia, do Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego, które rozstrzyga ostatecznie.

XV. Słuchacze, którzy uzyskali zwolnienie od taksy w jednym półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnym półroczu szkolnym, o ile istnieją nadal warunki, od których zależy zwolnienie. Słuchacze niezwolnieni od taksy obowiązani są wpłacić ją ratami półrocznymi bezwzględnie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzji Rady Pedagogicznej najpóźniej do dnia 20 listopada za I półrocze i do dnia 20 kwietnia za II półrocze.

XVI. W sprawach, związanych z pobieraniem (egzekwowaniem) taksy oraz umarzaniem w wyjątkowych wypadkach nieściągalnych taks, decyduje Kuratorium Okręgu Szkolnego Warszawskiego.

PRZEZ SZKOŁĘ W ROZUMIENIU USTAWY Z 11 MARCA 1932 O USTROJU SZKOLNICTWA I USTAWY Z 11 MARCA 1932 O PRYWATNYCH SZKOŁACH ORAZ ZAKŁADACH NAUKOWYCH I WYCHOWAWCZYCH NALEŻY ROZUMIEĆ NAUCZANIE NIETYLKO OSÓB PODLEGAJĄCYCH PRZYMUSOWI SZKOLNEMU.

Kasacja żąda uchylenia wyroku z powodu braku w czynie oskarżonego znamion przestępstwa, zarzucając, że Sąd Okręgowy bezpodstawnie uznał zbiorowe nauczanie dzieci przez oskarżonego za szkołę, pomimo braku określonego lokalu szkolnego i pomimo nieustalenia, aby dzieci nauczane przez oskarżonego, ulegały obowiązkowi szkolnemu.

Sąd Okręgowy ustalił, że oskarżony trudnił się zbiorowym nauczaniem dzieci w liczbie 32 w zakresie programu szkoły powszechnej, że nauczanie to miało miejsce w szkole i, że oskarżony nie posiadał kwalifikacji zawodowych do nauczania w prywatnych i publicznych szkołach powszechnych. Do tak ustalonego czynu Sąd Okręgowy słusznie zastosował art. 27 prawa o wykroczeniach.

Zarzut kasacji, że Sąd Okręgowy błędnie uznał, że nauczanie miało miejsce w szkole, albowiem nie było w danym wypadku określonego lokalu, ani też niema danych, aby dzieci nauczane przez oskarżonego ulegały obowiązкови szkolnemu — jest bezpodstawny. Ani ustawa z 11 marca 1932 o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389), ani ustawa z tejże daty o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr. 38 poz. 348) nie zawierają określenia pojęcia szkoły. W szczególności z brzmienia ustawy o ustroju szkolnictwa bynajmniej nie wynika, aby pod pojęcie szkoły podpadało jedynie nauczanie dzieci, objętych przymusem szkolnym.

Wobec powyższego ustalenia, że nauczanie odbywało się w szkole, jest kwestją faktu, którą Sąd wyrokujący powinien rozstrzygnąć na podstawie konkretnych okoliczności danego przypadku.

W sprawie niniejszej Sąd Okręgowy, ustaliwszy, że pobierało naukę 32 dzieci, pochodzących z 3 przyległych wsi, w określonym lokalu, jednocześnie i w granicach programu szkoły powszechnej, władny był z powyższych okoliczności faktycznych wysnuć wniosek, że nauczanie odbywało się w szkole, słuszność zaś tego wniosku, jako dotyczącego faktycznych okoliczności sprawy, nie ulega kontroli kasacyjnej (art. 10 i 510 k. p. k.). Orzecznictwo Sądów Polskich).

Wyrok Sądu Najwyższego z 26 maja 1934 2 K 320/33.

MIECZYŚLAW OPAŁEK

DEKLAMACJE, ŚPIEWY I INSCENIZACJE NA UROCZYSTOŚCI SZKOLNE

ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI. — IMIENINY PANA PREZYDENTA. —
IMIENINY MARSZ. PIŁSUDSKIEGO — U TRUMNY ś. p. PREZ. GA-
BRYELA NARUTOWICZA. — POLEGŁYM CZEŚĆ! — W ROCZ-
NICĘ OSWOBODZENIA LWOWA. — NA DZIEŃ L. O. P. P. —
NA PROGU SZKOŁY. — POŚWIĘCENIE SZTANDARU
SZKOLNEGO. — TYDZIEŃ SZKOŁY POWSZECH-
NEJ. — UROCZYSTOŚĆ ŚW. MIKOŁAJA. —
UROCZYSTOŚĆ „GWIAZDKI”. — NA MA-
JÓWCE. — ŚWIĘTO PIEŚNI. — ŚWIĘ-
----- TO KSIĄŻKI. -----,-

I. ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI (11 LISTOPADA)

DO NAJJAŚNIEJSZEJ RZECZPOSPOLITEJ

Byłaś szafarką ran krwawych koralu
Przez lat secinę długą, Najjaśniejsza!
Na śmierć się w Tobie kiedyś zakochali
Rejtan, Sowiński, Traugutt i Borejsza —
Rzeczpospolito!

Dzisiaj włodarzysz wielka i swobodna,
Wydarta cierniom, srogiej krzyża męce;
Od Tatr krzesanic po wieżycę Grodna
Ściskają szablę i pług wolne ręce —
Rzeczpospolito!

Ongiś szafarka ran krwawych koralu,
Dziś krzepniesz w granit w swem mocarnem władztwie,
Wielka i można w srebrzystych wód fali,
W szumie swych lasów, w pól kłośnem bogactwie —
Rzeczpospolito!

Kochalim Ciebie biedną, skolataną,
Do wolnej miłość będzie też niemniejsza;
Masz w nas drużynę wierną i oddaną,
Masz huf niezłomny, czujny — Najjaśniejsza
Rzeczpospolito!

Wszehmocny Stwórca w swych wyrokach dobrych
Pługiem potęgi zagon Twój przeorze,
Staniesz się Polską Bolesławów Chrobrych,
Będą Ci służyć i turnie i morze —
Rzeczpospolito!

MSZA POŁOWA

Na rozległej zamiejskiej równinie,
O podnóże wzgórz lekko opartej,
Wojsk szeregi błyszczące — przed niemi
Szary namiot, szeroko otwarty.

Nad nim kraśne sztadary chybocą,
Świeżych świerków go zdobią chojary;
Przy ołtarzu kapelan wojskowy
Czyta wzniosły akt mszalnej ofiary.

Dzwonek... Potem znów cisza jest święta,
Pochylili skroń kornie żołnierze;
„Boże, sławę i moc daj Ojczyźnie”
Szepczą ciche, żarliwe pacierze...

DEFILADA

Dziś jedenasty listopada,
Marzony w dziadów, ojców śnie...
Wyjdź na ulice! Wojsk parada,
Grzmiąca i szumna defilada
Ucieszy serce twe!

Wyjdź na ulice! Podnieś głowę
I ogrom szczęścia w sercu zmieść,
I dumny bądź, bo wojska owe
To są twę pułki narodowe,
Krzyknij im: chwała, cześć!

Wyjdź na ulice! Krok piechoty
Niby żelazo bije w bruk;
Za cenę męki i tęsknoty
Wyśnił się rapsod, sen nasz złoty
W kurzawie krwawych dróg.

Wyjdź na ulice! Szwoleżery
Jadą wspaniali, aże dziw!
Żołnierz to bitny, junak szczery,
Owian legendą Samosierry
I rokitniańskich niw.

Armatnie koła dudnią głucho
I groźnie patrzą spiżę luf,
Twardą wymową biją w ucho —
Hej, serce krzepi się otuchą:
Rycerski sunie huf!

Górą zuchwałe ptaki lecą
Z warkotem mocnych, dzielnych śmig,
W jesiennem słońcu srebrem świecą,
Patrz, samoloty polskie lecą
Zebrane w składny szyk.

Dziś jedenasty listopada,
Marzony w dziadów, ojców śnie...
Wyjdź na ulice! Wojsk parada,
Grzmiąca i szumna defilada
Ucieszy serce twe!

GODŁO PAŃSTWOWE

W szkolnej izbie na ścianie frontowej
Ustrojony zieleni festonem,
Herb widnieje nasz dumny państwowy,
Z białym orłem i polem czerwonym.

Dawnych Piastów pamięta to godło,
Jagiellonom zdołało sztandary
I zastępy rycerskie w blask wiodło,
Gdy bitewne zagrały fanfary.

Pod Grunwaldem błysnęło szkarłatem,
Oślepiło teutońskie narody,
I pod Wiedniem z tureckim bachmatem
Szedł nasz orzeł w zwycięskie zawody.

Niepodległą dziś Polskę znów głosi,
W szkolnej sali nam władnie króluje;
Polskie dziecko mu uśmiech zanosi
I tym orłem się szczerze raduje

Ptak zwycięski wzniósł skrzydła wysoko,
Patrzy w słońce, na głowie korona;
Jak zachwyca, jak cieszy nam oko
Barwa biała i barwa czerwona!

W szkolnej izbie na ścianie frontowej
Ustrojony zieleni festonem,
Herb widnieje nasz dumny państwowy
Z białym orłem i polem czerwonym.

POLSKIE MORZE

Nie damy ziemi ani piędzi,
Nie damy kropli z naszych mórz!
Nikt krwi ofiarnej nie poszczędzi
Nieustępliwy swobód stróż!

Nie damy ziemi ani grudki,
Głos nasz tnie ostro niby miecz!
Odzew nasz męski, chociaż krótki:
Od ziem prastarych wrogu precz!

Ta ziemia sercu święta, bliska
I świętą kroplą naszych fal,
Co gniewnie w burzy czas polyska
Jako bagnetów polskich stal!

O morze, morze, polskie morze,
Tęsknoto tylu, tylu lat,
Nieogarnione wód przestworze
Co polskie żagle wiedziesz w świat!

O morze, wodo mocy żywa
Co karmisz nasz zielony Hel,
Ty nam do chwały, falo siwa,
Przez swoje dale, szlaki ściel.

Bandera nasza, niech ci wianem
Będzie na wieczny z Polską ślub,
A wrogom zagrzmij huraganem,
W głębinach swych im gotuj grób!

DO PRACY

(Zobacz objaśnienie Nr. 1)

Do pracy niech każdy stanie,
Do szeregu hej, kto żyw!
Takie hasło i wołanie
Dzwoni dziś wśród polskich niw;
Wolna Polska potrzebuje
Naszych rąk i serc i głów;
Trudów dla niej nie żałuje
Nasz niezłomny wierny Lwów.

Krzyżactwo znowu odżyło,
Potajemnie ostrzy miecz;
Gwałt odeprzem gwałtem, siłą,
Precz od granic wrogu, precz!

Każdy kto krwi swej nie szczędzi
Dziś przysięgę taką złoż:
Nie oddamy ziemi piędzi,
Ani jednej kropli z mórz!

WOLNOŚĆ

Minęło smutne stulecie burz,
Gromów i nieszczęść, znoju i krwi;
Na purpurowym sztandarze zórz
Godło Ojczyzny precudnie lśni.
Łańcuch niewoli już rąk nie ściska,
Wróg pognębiony, skończona męka —
W wolnej krainie złotem rozbłyska
Swobód jutrzienka!

O niech się splata jej każdy blask
Na dźwięczne struny radosnych harf,
Niech się układa jutrzniany brzask
W desenie cudne wzorzystych szarf,
A szarfy temi, tęczą pogody,
Gdy burz i gromów pierzchła udręka —
Niech serca wiąże do bratniej zgody
Swobód jutrzienka!

II. IMIENINY PANA PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

KANTATA

(Zobacz objaśnienie Nr. 2)

Brzmijcie hymny i fanfary,
Niech trzepoczą dziś sztandary,
Wzlećcie orły i orłęta —
Imieniny Prezydenta!

Wszak dzień ten, promienny czar
Po całej Polsce hojnie sieje
I uczuć żar, płomienny żar
Nam w sercach wdzięcznych dziś goreje.

W słońce wyleć orle białe
W dniu radości i w dniu chwały,
Niechaj pieśń wkrąg brzmi wesola,
W górę serca, w górę czoła!

O wioślarzu nasz, żeglarzu
Prowadź okręt w blaski zórz,
Omijaj gromy burz!...
O włodarzu, gospodarzu!
Niech z Twej siejby plon bogaty
Uradowuje polskie chaty...

Niesiem Tobie serca w dani,
Wolne tchnienie naszych łon
Ze wszystkich niesiem stron;
Od Bałtyku i Tatr grani
Niesiem kwiaty, śpiew, proporce
Na warszawskie Twoje dworce.

W słońce wyleć orle białe
W dniu radości i w dniu chwały,
Niechaj pieśń wkrąg brzmi wesola,
W górę serca, w górę czoła!

W święto Tve ślubujem dziś
Hartować wolę na granity,
I każdy czyn i każdą myśl
Nieść wolnej już Rzeczpospolitej!

Brzmijcie hymny i fanfary,
Niech trzepoczą dziś sztandary,
Wzlećcie orły i orlęta —
Imieniny Prezydenta!

PANIE PREZYDENCIE...

Panie Prezydencie, gospodarzu nasz,
Patrzy z ram portretu Twoja mądra twarz,
Twoje oko jasne włodarzu dostojny,
Coś Polsce w ofierze dał swój żywot znojnny.

Dałeś swojej wiedzy urodzajny kłos,
A jest ci on droższy nad klejnotów trzos;
Dałeś trud i rzucasz dłonią gospodarną
Pod zasiew przyszłości, złotopienne ziarno.

Rośnie krzepka wiara, uskrzydla się duch,
Zwątpienie i słabość rozbite na puch;
W Gdyni statki polskie rzucają kotwice,
Z powietrza skarb bogactw chłoną Twe Mościce.

Panie Prezydencie, gospodarzu nasz,
Patrzy z ram portretu Twoja mądra twarz,
Twoje oko jasne włodarzu dostojny,
Coś Polsce w ofierze dał swój żywot znojnny.

DOŻYNKI

U PANA PREZYDENTA W SPALE

(Zobacz objaśnienie Nr. 3)

Hej, przed gankiem dworu w Spale
Kolorowo, gwarno, świetnie!
Buczą niby bąk basetle,
Grają skrzypki, grają fletnie.

Barwna ciżba się stłoczyła
Chłopy naschwał i podwiki,
Przyszły Kurpie i Mazury
I z Podhala góraliki.

Przy krakowskiej sukmaneczce
Naszywanej kółeczkami,
Błyska łudek od Łowicza
Pasiastemi wełniakami.

Przy Ślązaku Mazur stawa
Do różańca, tańca skory,
Przy Kaszubie Hucuł smagły
Z pod dalekiej Czarnohory.

Radość, duma w serc puharze
Niby wino dziś się perli...
Toporeczkiem takt wybija
Smagły Hucuł z pod Howerli.

Dożynkowe błyszczą wieńce,
Dziś tu z całej Polski żniwa;
Dumny z kłosów jęczmień-wąsal
I pszeniczka urodziwa.

A na ganku dworu w Spale
Uśmiechnięty stoi włodarz,
On na wielkim polskim łanie
Prawowity jest gospodarz.

Słucha pieśni, słucha życzeń
Kolorowej swej czeladki:
„Niech Bóg dobry po wsze czasy
Mnoży plony i dostatki!”

„Niech Bóg dobry błogosławi
Polsce dzisiaj przy tem święcie,
Da ci mnogo sił i zdrowia
Miły Panie Prezydencie!...”

Poszły w tany skoczne pary
I płaś wdzięczny, niby wianek,

Niby kraśna z róż girlanda
Opasuje dworu ganek.

Hej, przed gankiem dworu w Spale
Kolorowo, gwarno, świetnie!
Buczą niby bąk basetle,
Grają skrzypki, grają fletnie...

III. IMIENINY MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO

19 MARCA

*(Deklamacja zbiorowa. Mówią: weteran-staruszek
z 1863 r. i dzieci)
(Zobacz objaśnienie Nr. 4)*

WSTĘP.

On wskrzesił dawną sławę,
Rozstawił czujne straże
I szablę stał wyostrzył
Na carów karki wraże.

Chorągiew polskiej chwały
Wysoko wzniosł na szczyty,
I znów dziś Orzeł Biały
W podniebnie mknie błękitny.

WETERAN-STARUSZEK.

Dokądże to dziecięta
Spieszycie zapłonione,
Z naręczem pełnem kwiatów,
Odświętnie przystrojone?

PIERWSZE DZIECKO.

Wiązanki kwiatów niesiem,
Radosne mamy miny,
Bo Pana Marszałkowe
Są dzisiaj Imieniny.

A On nietylko Wódz nasz
I jasny Duch stuleci,
Lecz również miłujący
Przyjaciół polskich dzieci.

DRUGIE DZIECKO.

Niesiemy nasz podarek
Bezcenny i bogaty:
Skarb naszych serc niewinnych,
Piosenkę i te kwiaty.

WETERAN-STARUSZEK.

Szczęśliwe stokroć kwiaty
Na polskiej rwanej ziemi,
Czy wiecie kogo cieszyć
Będziecie barwy swemi?

Czy wiecie komu wonie
Przemile słać będziecie? —
Rozkwitłoś w czas przepiękny
Szczęśliwe stokroć kwiecie.

Radosne, śliczne kwiaty,
Na wolnej rwanej ziemi,
Wielkiego Wodza cieszyć
Będziecie barwy swemi.

I Jemu łąk ojczystych
Woń słodką słać będziecie —
Rozkwitłoś w czas przedziwny
Szczęśliwe stokroć kwiecie...

MODRZEWIOWY DWÓR.

Szumia stare lipy dawny pacierz swój,
Wśród wonnego kwiecia dzwoni pszczelny rój,
Z zagajników bije ptasząt wdzięczny chór,
Pomiędzy lipami staropolski dwór.
Dawny dwór szlachecki, skarbiec wielkich cnót,
Gniazdo, skąd się wiedzie staroświecki ród,
Gniazdo, skąd wyleciał na rycerski szlak
Z orlich piór poszumem, dziwnej mocy ptak:
Marszałek Piłsudski, wódz i władny pan —
Przezeń nam wolnością zakwitł polski łąn!

JEDZIE, JEDZIE NA KASZTANCE...

(Zobacz objaśnienie Nr. 5)

Co za rozkosz! Maj zawitał
Wśród zielonych kras,
Dosiadł mały Ziuk konika
Jedzie, jedzie w las.

Wkoło szумы, blaski wkoło,
Od ros srebrny kwiat —
Hej, zaprawiaj się do strzemion
Już od młodych lat!

Z wiatrem chyżym goń w zawody
W zieleń, w słońce, w dal,
Niech radośnie o ziem bije
Lśniaca podków stal.

Hej, zaprawiaj się do strzemion,
Bo gdy zabrzmiał róg,
Czeka Ciebie żołnierzyku
Najjaśniejsza z dróg.

Do wolności dziedzin złotych
Wieść będzie ten szlak,
Zatrzepocze z pęt wyzwolon
Srebrnopióry ptak.

Hej, dosiędziesz ty kasztanki,
By iść w dym i krew,
Wtedy z Twych szeregów Wodzu
Taki pójdzie śpiew:

„Jedzie, jedzie na kasztance,
Siwy strzelca strój,
Hej, hej, Komendancie,
Miły Wodzu mój!”

DO POLSKIEJ SZABLI

Panu Marszałkowi Józefowi Piłsudskiemu w hołdzie

Szablo przodków moich sławna,
Na wroga ostrzona,
Staroświecka, starodawna,
W Barze poświęcona!
Błyskiem wpośród burz i mgławic
Byłaś szablo z pod Racławic —
Szablo, szablo, na wrogów ostrzona!

Szablo przodków moich sławna?
Na wrogów kowana;
Dąbrowskiego Legjon zna cię,
Elstera wezbrana,
Zna cię ustroń Samosierry
Gdzie szalały szwoleżery —
Szablo, szablo, na wrogów kowana!

Byłaś gromem w chrobrem ręku
Rycerska szablico!
Bił ten grom pod Ostrołęką,
Szalał błyskawicą;

Szablo dumna z pod Grochowa
Cześć dla ciebie serce chowa —
Jasna, świetna, rycerska szablico!

Stroim ciebie w liść wawrzynu,
Myśl ku tobie leci,
Bo powołał cię do czynu
Sześćdziesiąty trzeci,
Kiedy garść powstańców mała
Zwalić tron najeźdźcy wstała —
Szablo, szablo, myśl ku tobie leci.

Dola nasza była twarda,
Dni płynęły znojne;
Toż nam w garście wrosła garda
Na zwycięską wojnę.
Rapsod ojców znów wskrzeszony,
Oto powiódł Wódz Legjony
W bory, w lasy, na walk trudy znojne.

Świetna szablo moich przodków
Nie zgasły twe blaski;
W laur ozdobił cię Mołotków,
Konary i Laski;
Śpiewa szumną pieśń Rokitna,
Żeś jak dawniej ostra, bitna —
Szablo, szablo, nie zgasły twe blaski.

Szablo przodków moich sławna?
Na wroga ostrzona,
Staroświecka, starodawna
W Barze poświęcona!
Świadkiem tyś stuletnich krwawic,
Nie wypuścim ciebie z prawic
Szablo, szablo, na wroga ostrzona!

IV. UTRUMNY ś.p. PREZYDENTA GABRYELA NARUTOWICZA

ELEGJA
(Zobacz Dod. Muz. Nr. 2)

Płaczą mgły senne,
Liście jesienne
Wśród lasów, pól...
Kirem spowita
Rzeczpospolita,
I w sercach ból!

Bijcie wszystkie dzwony,
Głoście na wsze strony:
Majestat skrwawiony!

W oczach pali łza
Na grób spływa
Na Twą trumnę
Łza...

V. POLEGLYM CZEŚĆ!

RAPORT

złożony Księciu Józefowi Poniatowskiemu
(Zobacz objaśnienie Nr. 6)

O północy staje na bacność przed pomnikiem Ks.
Józefa Poniatowskiego w Warszawie Żołnierz Nieznany
i składa następujący meldunek:

Melduję Ci posłusznie Wodzu,
Żem hartem równy był żelazu,
Żem strzegł widety swej i wiernie
Dopełnił służby i rozkazu!

Melduję Ci posłusznie Wodzu,
Żem nie znał co to postrach blady,
Żem dźwigał bagnet pożytecznie,
Nie dla czczej chwalby czy parady!

Melduję Ci posłusznie Wodzu
Ja żołnierz szary, ja Nieznany,
Żem Matce spłacił dług rzetelnie,
Oddał jej wszystko — śmierć i rany!

Choć imię me rozwiały dymy,
Poniosły w otchłań krwi i jęków —
Przecie w fanfarze triumfalnej
Jest ono jednym z wielu dźwięków...

Innym nagrody, innym sławy
Rapsody górne, podobłoczne...
Ja Żołnierz szary, ja Nieznany,
Bez wstydu u stóp Twoich spocznę.

Melduję bowiem dziś posłusznie,
Żem hartem równy był żelazu,
Żem strzegł widety swej i wiernie
Dopełnił służby i rozkazu!...

ZADWÓRZE

Na zadwórzańskiej cichej niwie
Sierpniowe słońce przedzie szaty,
Pocałunkami warg swych złotych,
Złotą pieszczotą darzy kwiaty...

Na zadwórzańskim cichem polu
Złowróźbny poszum wzniósł się nagle,
Taki co wielkość dębów kruszy
I w strzęp okrętów targa żagle.

Co to?... Bitewny odmęt huczy,
Ktoś woła: Wierni aż do zgonu!...
Hej, murem stanął u bram Łwowa
Żołnierz sławnego bataljonu!

Ze Lwiego grodu wyszli karni
Walczyć i ginąć, gdzie kazano,
Toż niechże służy im lwowczykom
Leonidasów chlubne miano!

Na zadwórzeńskich sławnych polach
Wypiętrza Moc antyczne style;
Rodzi się nowa polska świętość:
Ojczyste własne Termopile!...

„BATERJA ŚMIERCI”

„Baterja śmierci” — dumne słowa,
Brzmi to jak armat stu wystrzały! —
Z żył krew wybiegła purpurowa
I żołnierz trupem padł na wały.

Legł i strudzone posiał kości
By z nich zbudować mur-redutę.
Na drogę ciszy i wieczności
Śmierć wypisała mu marszrutę...

Darmo dobosze werbel grają
I trąbka woła i rzą konie!
Czerwono maki zakwitają
I ruń przystraja grób-ustronie...

Hej ogniomistrzu, stań przy dziale
I z gardł spiżowych sypnij gradem! —
Nie stanę bracie, próżne żale,
Ramiona zwisły mi bezwładem.

Zagasły oczy me sokole,
Na wieki zaszły bielmem sinem;
Po znoej służbie, po mozole
Znalazłem grób pod Dytyjatynem.

Legł nas tu społem zastęp cały
I takie dumne nasze miano!
Bowiem w annałach złotych Chwały
„Baterją śmierci” nas nazwano.

Dzisiaj my tylko garść popiołu,
Dziś my legenda jeno... Lecz wy żywi
Stańcie w rycerski szyk pospołu
I waśń niech waszych dróg nie krzywił

A serca wasze i sumienia
Niech gromkie „Czuwaj” skróś przewierci,
Tego od żywych pokolenia
Żądamy my, „baterja śmierci”!

POLEGŁYM CZEŚĆ!

(Zobacz objaśnienie Nr. 7)

Cześć tym hufcom niezłomnych rycerzy
Co z lwiem sercem na szanćach ginęli
I w obronie ojczystych rubieży
Pod Zadwórzem w kurhanie spoczęli.

Piersią mężnie na kule podaną
Wrogom drogę zamknęli do Lwowa,
Toż potomność ich pamięć świetlaną
W wdzięcznem sercu na wieki zachowa.

Termopilskie ich cnoty i czyny,
Ich wichrowe, junackie wzwyż loty
I wyrosłe z mogiły wawrzyny
Budzić będą rycerskie tęsknoty.

Cześć tym hufcom niezłomnych rycerzy
Co z lwim sercem na szanłach ginęli
I w obronie ojczystych rubieży
Pod Zadwórzem w kurhanie spoczęli!

VI. W ROCZNICĘ OSWOBODZENIA LWÓWA

22 LISTOPADA 1918 R.

Stargane więzy i jarzmo strzaskane
I oto wolny on przesławny gród!
Nad nim niebiosą w czar świtu odziane,
A w owych świtów dale wyzłacane
Wionął znów z bielą amarantu cud.

Śnieg skrzy wokół tak srebrny, tak czysty
Jak przeogromne szczęście ludzkich dusz;
Pieśń brzmi jak granie bożego lutnisty,
Ścichły bezsilnie wrażeń kul poświsty,
Szczerła wichura złych domowych burz.

Pokłon wam wszyscy, coście poszli śladem
Dawnych lwowczyków trwać mężnie u baszt!
Lwów się obronił. Pod kul gęstym gradem
Ostał się cało wież lwowskich diadem
Jak na okręcie niestrzaskany maszt!

L W Ó W

Miasto wież dumnych i zielonych wzgórz
Powiedz nam miasto, jako to się stało,
Żeś ty jest dla nas jak upojna kruż
I nasze serca łatwo zwojowało?

Żywot twój ciężki nie płynie wśród róż,
Z dawnych splendorów, wiele poszarzało,
A przecie, przecie, miłe brzmienie... Lwów
Jest dla nas jednym z najpięściwszych słów...

Idzie od ciebie jakiś władny czar
I moc tajemna oszałamia dusze;
Niesiesz nam z wiosną swój magnacki dar:
Drzewa w zielone stroisz pióropusze;
Pod strzałą słońca drgnął krzywczycki jar
I pobudziły się lesiste głusze,
Wśród wonnych kiści jaśminów i bzów,
Jest niczem bajka, przerozkosny Lwów...

Zasię wśród murów, z starych cegieł szczerb
Wyziera dziejów przechwalebnych wątek:
Jaśnieje glorią ów dostojny herb,
Najszacowniejsza z sędziwych pamiątek.
Idź, kędy mieszkał Ormianin i Serb,
Idź w ulic starych pomroczny zakątek,
A on ci powie szeptem bladych widm
Jak tutaj serca biły w zgodny rytm.

Miasto wierności i ofiarnej krwi,
Która w twej zbroi jak klejnot jaśnieje!
Cóż stąd, że ziemia od dziań ryku drży
I następują groźnie Tuhaj-beje?
Miłość ojczyzny jak tęcza ci lśni,
Nie złamię hartu dziejowe zawieje,
Zwycięsko wyjdiesz z wszystkich ciężkich prób,
Królowi kornie chyląc się do stóp.

Miasto, gdzie posłuch panował i ład,
Miasto włodarzu, miasto patrycjusza!
Tu Korniakt wieży fundamenty kładł,
Zaś Alnpek mądrze rządził na Ratuszu;
Wszyscy krzżeli się zgodnie jak brat,
Niepomni różnic krwi i animuszu,

Zaczem lśnił blaskiem starorzymskich cnót
Sławetny Szolców i Kampianów ród.

Miasto wież dumnych i podniosłych chwil,
Ty kawalerze szczytnego krzyżyka!
Miłość i wierność, two hasło, twój styl,
Tyś jest strażnikiem Orląt cmentarzyka.
Wędrowcze! Czoło swe w zadumie schył
I pójdz uwieńczyć kamienie pomnika,
Gdzie huf niezłomny, po daninie krwi,
Sen swój wieczysty, sen o sławie śni...

Miasto, co dźwigasz hej, już ósmy wiek
I w świętej służbie trwasz Rzeczpospolitej!
Lew twój złocisty wiernie muru strzegł,
Co alfabetem wrażeń kul poryty.
Miasto, niech doli twojej szczęśny bieg
Przymnaża chwały i niesie rozkwity,
Niech dalej twierdzą dziejopis cię zwie —
Lwie twoje miano i serce twoe lwie!

Miasto wież dumnych i zielonych wzgórz,
Powiedz nam miasto, jako to się stało,
Żeś ty jest dla nas jak upojna kruż
I nasze serca łatwo zwojowało?
Żywot twój ciężki nie płynie wśród róż,
Z dawnych splendorów wiele poszarzało,
A przecie, przecie, miłe brzmienie... Lwów
Jest dla nas jednym z najpieściwszych słów...

VII. NA DZIEŃ L. O. P. P.

POLSKI SAMOLOT

O jakże piękny jest ten srebrny ptak,
Co śmigą śmiałą toń powietrza pruje!
Ma wśród obłoków wytyczony szlak,
W dumnym odlocie zwycięsko startuje.

Rzuca doliny, mknie nad szczyty gór,
Lśni orłem okiem i szpony wysuwa;
Redutę swoją uwiesił wśród chmur
I tam nad ziemi bezpieczeństwem czuwa...

CZEŚĆ POLSKIM SKRZYDŁOM

(Zobacz Dod. Muz. Nr. 4)

Po świecie poszła wieść:
Zwyciężył Bajan nasz!
Cześć polskim skrzydłom, cześć,
Rozjaśnij bracie twarz!
Wierz w własne siły, hart,
Niech myśl ku wyżom mknie,
Na górnych lotów start
Przygotuj skrzydła swe!

Po świecie poszła wieść:
Zwyciężył srebrny ptak!
Cześć polskim skrzydłom, cześć,
Co mkną w podniebny szlak!
Kto takie orły zna
Nie straszny jemu wróg,
Niech w swej opiece ma
Te polskie orły Bóg!

VIII. NA PROGU ROKU SZKOLNEGO

NASZA SZKOŁA

Hej, powitał nas na nowo
Druh nasz, wierny dzwonek,
Dobra rada, ciepłe słowo
Powitały nas na nowo
Dziś w sierpniowy dzionek.

Powitała szkolna książka
Kartek swym szelestem,
Treść jej niby barwna wstążka —
Powitała nas ta książka
Szepcąc: oto jestem!

Jasne ściany, a na ścianie
Obrazy jak kwiecie,
Oto cudne malowanie:
Wódz w sukmanie — na tej ścianie
Zaklęty w portrecie.

Lśni wpośrodku Polski godło
Z srebra i purpury,
Ono nas do zwycięstw wiodło
To prastare Piastów godło:
Orzeł srebrnopióry.

Mówi gromko do nas w szkole
Polska, co dziś żywie,
Ta, co kuje hart i wolę,
Zaorywa swobód pole
W twórczych prac porywie.

Mówi do nas piękna karta:
Wisła i Tatr zwały...
Oto ziemia z szpon wydarta,
Rysowana szablą karta
Polski Zmartwychwstałej.

Patrzą jasno z ram portretu
Dwie twarze życzliwe,
I do czynów są podniętą
Te dwie twarze, co z portretu
Patrzą gdyby żywe.

Mówią do nas jak apele,
Do czynów zachęta:
„Dać Ojczyźnie musisz wiele!”
Tak nam dzwonią jak apele
Słowa Prezydenta.

Mówi władnie i mocarnie
Ten, co czyn nadludzki
Wziął na barki swe ofiarnie
I zło kruszy ,gnie mocarnie —
Marszałek Piłsudski!

Wszystko w białej izbie wzywa:
Ucz się i dąż w szczyty,
Siły, wiary kuj ogniwa,
Ucz się, pracuj — wszystko wzywa —
Dla Rzeczypospolitej!

Tą komendą nas na nowo
Wita znany dzwonek,
Dobra rada, ciepłe słowo
Tem witają nas na nowo
Dziś w sierpniowy dzionek.

PO WAKACJACH

Żegnajcie lasy cieniste
I wszystkie kwiaty na łące,
Potoków fale srebrzyste
Żegnajcie słodko szumiące.
Choć po was, wierzcie, tęsknimy
Z dniem każdym coraz goręcej,
Rozstać się z sobą musimy
Na całych dziesięć miesięcy.

Płynął czas błogo, bez troski
I cudnie szumiały lasy...
Dziś rządzą nami spółgłoski,
Przypadki, rodzaje, czasy.
Serce w nas pełne ochoty,
Dalej do książki, co żywo!
Nauka niesie plon złoty
I daje rozkosz prawdziwą.

Jak piękną jesteś, jak świętą,
Ty moja wielka Ojczyzno,
Z długiej niewoli zamętu
Krwią okupiona i blizną!
Chcę znać twą dolę, niedolę,
Twoje postacie świetliste —
Przedemną leżą na stole
Prześliczne „Dzieje Ojczyste”.

Witam cię, witam z radością,
Dostojna zacna ty księgo,
Co mówisz do mnie wielkością
I mej Ojczyzny potęgą —
Do dobrych czynów natchnienie
Niech budzą karty twe świetne,
Bo nosić chcę zasłużenie
Miano Polaka szlachetne.

Na pracy niech zbiegnie rok długi,
Na pożytecznym mozole;
Gdy płacić przyjdzie zasługi,
Znowu me łąki i pole.
Oddam im serce i duszę
I szczerzy zachwyty dziecięcy,
Tymczasem uczyć się muszę
Przez całych dziesięć miesięcy.

IX. POŚWIĘCENIE SZTANDARU SZKOLNEGO

PRZY SZTANDARZE

(Zobacz Dod. Muz. Nr. 5)

Błyszczą nam oczy, jaśniejają nam twarze,
Stoimy hufiec wierny przy sztandarze!
Na nim lśni hasło, lśni dewiza złota:
Bóg i Ojczyzna, Nauka i Cnota.

Na nim lśni obraz Pani z Częstochowy
I srebrny orzeł, co porwał okowy;
Ten wizerunek, te święte symbole
Niech kształcą umysł i serce i wolę!

SZTANDAROWI CZEŚĆ!

Hej, baczność, równaj szyki,
Cześć sztandarowi złoż!
On nas powiedzie w przyszłość,
W promienie jasných zórz.

On nasz drogowskaz, godło,
Nasz pancerz, nasza broń —
Hej, przed proporcem szkolnym
Nabożnie czoło skłoń!

Na bieli cudnie świeci
Najświętszej Panny twarz,
Tej, co nad Częstochową
Łaskawie trzyma straż.

Lśni czerwień przetykana
Srebrem orłowych piór,
Hej, pod takowym znakiem
Niezlomnie trwaj jak mur!

Podszeptom złym nie folguj,
Ani się lękaj burz,
Lecz w sztandar zapatrzony
Ojczyźnie wiernie służ!

X. TYDZIEŃ SZKOŁY POWSZECHNEJ

OŚWIATA JASNA PANI...

(Zobacz Dod. Muz. Nr. 6)

Nie pójdą nam na marne
Starania i mokoły,
Z ofiarnych naszych groszy
Wyrosną mnogie szkoły.
Oświata jasna pani
Naścieżaj drzwi otworzy,
Pozbiera dziatwę ciemną
Z zaułków i bezdroży.

XI. UROCZYSTOŚĆ ŚW. MIKOŁAJA

CUDNY WIECZÓR

(Zobacz objaśnienie Nr. 8)

Z gwiazdnych szlaków, z jasnych dali
Płynie cud dobroci świętej,
Aniołowie idą biali
I staruszek uśmiechnięty;
Na nim lśnią dostojne szaty,
Złotem tkane lśnią brokaty,
Wzrok staruszka promienisty,
Na pierś spływa włos srebrzysty.

Cudny wieczór... cichuteńko
Śniegu sypią się płateczki...
Ach, kochana matusieńko,
Jak szczęśliwe dziś dziateczki!

W sercach zachwył nam się budzi,
Miłość Boga, miłość ludzi,
Cudny wieczór... śnieżek prószy —
Tak nam błogo, jasno w duszy!

Z gwiazdnych szlaków, z jasnych dali
Płynie cud dobroci świętej,
Aniołowie idą biali
I staruszek uśmiechnięty;
Na nim lśnią wzorzyste szaty,
I atłasy i brokaty,
Wzrok staruszka promienisty,
Na pierś spływa włos srebrzysty.

ŚWIĘTY MIKOŁAJ

(Zobacz objaśnienie nr. 9)

Do swego białego łóżeczka przywołaj
Marzenia-pragnienia, dzieciño;
Posłuje, wędruje już święty Mikołaj
Gwiazdzistą, srebrzystą drożyną.

W jasnocie i w zlocie stareńki wędruje
Stolatek, na dziątek zabawę,
Złotemi, rączemi sankami w mig pruje
Śnieżystą, puszystą kurzawę.

Ornaty - brokaty na świętym wzorzyste,
Z infuły i stuły skry lecą,
Aż jaśnia i baśnia przestrzenie się mgliste
Cudownie, czarownie rozświecą.

Na drżących, śmiejących się uściech świętego
Słów szuka nauka i morał,
A oto pozłotą lśni kruszcu cennego
Zdobiony, rzeźbiony pastorał.

Hej, jadą z paradą, bezlikiem, za bożym
Szafarzem - włodarzem w świat bryki,
Ach, czary bez miary błysną, gdy otworzym
Kosztowne ładowne skarbczyki.

Gromadką czeladką niebieską usiadły
Aniołki wesółki na bryki,
Ze złości, z zazdrości, choć czarne, aż zbladły
Zziajane i zgrzane djabluki.

Do swego białego łóżeczka przywołaj
Czar mitów - zachwyków, dziecino,
Posłuje, wędruje już święty Mikołaj
Gwiazdzistą, srebrzystą drożyną...

Sza Bronka!.. Głos dzwonka przynosi nowinę,
Braciszków - urwiszków zawołaj!
Coś stuka... Ktoś puka... To idzie w gościnę
Z prezenty sam święty Mikołaj...

XII.

UROCZYSTOŚĆ GWIAZDKI

WIGILJA

Wymiećcie czysto domu próg
I słodycz w serca weźcie,
Bo oto idzie ku nam Bóg
W ubogiem zrodzon mieście;

Świetlaną zjawą idzie cud,
Wcielenie wszechmiłości —
Pan, co odkupi ludzki ród
Przybywa do nas w gości.

Anielskich chórów dzwoni ton,
Brzmi gęśli słodkie granie,
Z niem garnie się do ludzkich łon
Szczęśliwość i kochanie...
Zapowiedź idzie jasnych dni
I wieszczba nowej doli,
Co na zagonie skwitnie ci,
Człowieku dobrej woli.

Wymiećcie czysto chaty próg,
W pierś miód dobroci weźcie,
Bo błogosławić idzie Bóg
Mężowi i niewieście.
I małym dziatkom z boskich dróg
Nieść idzie szept miłości —
Hej, zmiećcie czysto domu próg,
Sam Jezus idzie w gości!...

PRZY OPLATKU

Dziś w Boże Narodzenie
Oplatek weźmy w ręce,
Powiedzmy to, czem bije
Serduszko w nas dziecięce.

Dziś w Boże Narodzenie
Oplatek dzielmy społem,
Zebrani tu przy szopce
I przy jodełce kołem.

Ach, czegoż życzyć sobie
Ma nasza dziś czeladka,
Gdy łamie bielusienki
I święty chleb opłatka?

Rodzicom naszym, Boże,
Błogosław w dni ich trudzie,
Niech życie ich mozolne
Nie idzie wciąż po grudzie.

Niech jasny promyk słońca
Gdy pierzchnie chmur ostatek,
Wysuszy łzy, co nieraz
Lśnią w oczach naszych matek.

Niech już się stóp nie chwyta
Cierń ostry z trosk ogrojców,
Krzep Boże, wznosź ramiona
Strudzone naszych ojców.

I o cóż jeszcze prosić
Ma nasza dziś czeladka
Gdy łamie ten świątlny,
Ten biały chleb opłatka?

Ojczyźnie naszej, Państwu
Błogosław Boże Dziecię,
Niech Polska będzie silna
I szanowana w świecie.

Niech złota myśl w niej kwitnie,
Ziarn żytnich ma dostatek,
Oto serc cicha prośba,
Gdy łamiem dziś opłatek.

Błogosław Boże pola,
Piastową każdą strzechę,
A nam maluczkim pozwól
Rósć Polsce na pociechę!

POD WIGILIJNĄ JODEŁKĄ

Fantazja sceniczna w jednej odśłonie.

Występują: Gwiazdor, rycerz, czwartak, legjonista, krakowiak, góral, ślązak, kaszub, wreszcie okręt i samolot, jako personifikacje.

Na scenie duża jodełka, obciążona ozdobami i zabawkami polskimi, ustrojona płonącymi świeczkami. Za sceną rozbrzmiewa cicho stara kolęda „W żłobie leży”. Z prawej strony wchodzi GWIAZDOR, odziany w strój wystylizowany według polskich motywów. W prawej dłoni trzyma laseczkę czarnoksięską; nad głową złoci się duża gwiazda.

GWIAZDOR (patrzac na jodełkę)

Co tu tego! Aż wzrok zrywa
Kolorowa baśń prawdziwa,
Barw przeróżnych pstrokaczna,
Aż oślepia — każdy przyzna.
Zabaweczek świątek cichy,
Choć odziany w barw przepychy.
Dziś w ten wieczór cudny, święty,
Moc mi dana osobliwa:
Zbudzę świątek ten zaklęty,
Łaską swoją tchnę weń życie
I kukielka każda żywa
Drgnie na podziw. Przemówicie
Wy figurki wyrzeczane,
W barwy tęczy malowane;
W suchem drewnie krew zaszumi
I zatętni znowu życie...
Kiedy łaską mą potrzykroć
(Baczcie pilnie!) w stół uderzę,
Jako żywi się staniecie
Starodawni wy rycerze,
I wieśniacy i żołnierze,
Ty okręcie, samolocie,

Co na nitce wisisz złotej
Uwiązany do choiny,
Taki smutny w swej martwocie;
Woła na cię przestwórsz siny,
A tyś głuchy, samolocie.
Dzisiaj w ten wieczór czarów święty,
Gdy moc dana mi prawdziwa,
Zbudzę światek wasz zaklęty,
Łaską swoją tchnę w was życie
I kukielka każda żywa
Drgnie na podziw. Przemówicie
Miłym dźwiękiem ludzkiej mowy,
Krzykiem śruby okrętowej,
Stukiem śmigi rozpędzonej,
W czynie śmiałej i szalonej.
Baczcie pilnie — zaczynamy!

(Uderza trzykrotnie laseczką w stół. Z poza choinki wysuwa się postać rycerza i podchodzi na środek sceny).

RYCERZ

Przybieżalem aż tu cwałem
Prosto od grunwaldzkich pól,
Gdzie Krzyżaki przeniewiercze
Pobił wielki król.
Pierś zakuta w pancerz twardy
Jest jak żywej twierdzy mur,
U szyszaka wiatr rozwiewa
Pęk zdobycznych piór.

GWIAZDOR *(do rycerza)*

Zejdiesz między polską działwę
By nauczać mały lud,
Że zwycięstwo jest niełatwe
Jak wszelaki trud;
Że gnuśnością i słabością
Wara serca truć,

Trzeba zbroję hartu, woli
Już w młodości kuć!

(Rycerz cofa się cokolwiek na bok, lecz pozostaje na scenie. Z poza choinki wylania się postać czwartaka i podchodzi na przód sceny).

CZWARTAK

Pieszko idę i o kiju
Od grochowskich sławnych pól.
Buty zdarte, płaszcz jak sito,
Dziurawy od kul.
Przyszedł rozkaz, by z bagnetem
Do ataku naprzód iść,
Dziś przynoszę tu z Olszynki
Pokrwawiony liść.

GWIAZDOR

Zejdiesz między polską działwę
By nauczać mały lud,
Że zwycięstwo jest niełatwe
Jak wszelaki trud.
Lecz kto kraj prawdziwie kocha
W sercu jest jak lew,
On ojczyźnie złoży w dani
I mienie i krew.

(Czwartak cofa się, staje obok rycerza. Występuje z głębi z za choiny legionista).

LEGJONISTA

W szarej bluzie, w maciejówce
Przebieżałem krwawy szlak,
Przeleciałem przez chmur zwały
Piłsudskiego ptak.
On nas uczył jak hart budzić,
Słabość ducha zmóc,
On nasz szary, bez galonów,
Miłowany wódz.

GWIAZDOR

Pójdiesz między polskie dzieci
By nauczać mały lud,
Że już swobód słońce świeci
I ziścił się cud;
Że ożywić trzeba serca
Jasnym zdrojem cnót,
I miłować tego wodza,
Co do zwycięstw wiódł.

(Legjonista staje obok czwartaka. Wychodzi krakowiak).

KRAKOWIAK

Cudna ziemia ma krakowska
Wysrebrzona łąnem zbóż;
Po niej chodzi Matka Boska
W złotym płaszczu zórz...
Błogosławi jasnej ziemi,
Rzuca w darze kłos i kwiat
I otula swym bisiozem
Strzechy naszych chat...

(Staje obok legjonisty, występuje góral).

GÓRAL

Jo z Witowa góralicek
Z pod samiuśkich nasych Tatr,
Hej, mnie halny, mnie ten szumny
Oduchował wiatr;
Godo do mnie Giewont stary,
Mądry dumac nas,
I stowecki gwarzą corne
I smreckowy las.

(Staje przy krakowiaku, wychodzi Ślązak).

ŚLĄZAK

U nas w Śląsku lud z prawieka
Czci ojcowy święty dom,

Kocha starą mowę polską,
Węgla czarny łom;
Chciał nam wróg to szczere serce
Wyrwać niby chwast,
Trud daremny, bo w nas każdym
Żywie polski Piast...

(Podchodzi do górala, staje obok. Występuje kaszub).

KASZUB

Ja przychodzę aż z Jastarni,
Od rybackich prosto chat,
Tam na Helu w moich stronach
Inny całkiem świat;
Morze szumi, morze gada
Starą gwarą fal,
A okręty polskie płyną
Kędyś w siną dal.

(staje obok Ślązaka).

GWIAZDOR

Idźcie między polską dziatwę,
Nauczajcie mały lud,
Że nasz zachód z węgla słynny,
Z czarnoziemów wschód;
Że Tatr szczyty na południu
Sterczą niby gród,
Na północy zasię głośny
Szum bałtyckich wód.

(Wysuwa się żaglowiec).

ŻAGLOWIEC

Hej, na morzach, na przestworzach
Kolebię się polski jacht,
Wiatr mocuje się ze skrzydłem
Mych żaglowych płacht;

A gdy przyjdzie po mitręgach
Powitać mi ląd,
Mam w ojczystym gdyńskim porcie
Zasłużony kąt.

GWIAZDOR

Hej, popłyniesz okręciku
Między dziatwy polskiej lud,
Złoty bursztyn jej zanieziesz
Wylowiony z wód;
Powiesz jej, że kaszub-rybak
Nasz serdeczny brat,
Morze zasię to moc nasza,
I gościniec w świat.
(*Podsuwa się samolot*).

SAMOLOT

Przyleciałem tu z błękitów
Osobliwy, srebrny ptak,
Mam na mapie chmur, obłoków
Wykreślony szlak.
Jam ojczyzny jest źrenica
I skrzydło i szpon,
Baczyć muszę, by wolności
Uchował się plon.

GWIAZDOR (*do całej grupy*)

Idźcie, płońcie, lećcie spolem
I otoczcie dziatwę kołem,
Uczcie, jak miłością tkliwą
Kochać, wielbić Polskę żywą.
Lecz za mało pieśń i słowo
Gdy dzwon swobód brzmi na nowo;
Kto chce być jej wiernym synem,
Musi Polskę kochać... czynem!

CAŁA GRUPA (*chóralnie*)
Lecz za mało pieśń i słowo,
Gdy dzwon swobód brzmi na nowo;
Kto chce być jej wiernym synem,
Musi Polskę kochać... czynem!
Zasłona.

XIII. NA MAJÓWCE

W I O S N A

(Zobacz objaśnienie nr. 10)

Hej, jaśnieje błękit czysty,
Słońce gra swój hymn złocisty,
Już syn wiosny, maj radosny
Idzie z pękiem bzów.

Ściele kraśnych barw kobierce,
Karmi szczęściem ludzkie serce,
Pszczołki goni, zapach roni
Jaśminowych krzów.

Ustawiła młoda wiosna
Czarodziejskie swoje krosna,
Z woli nieba tkać jej trzeba
Przecudowny strój.

Hej, dostatnio weń odzieje
Poła, łąki, głuche knieje,
Kto jej zato, kto zapłątą
Wynagrodzi znój?

My jej zato zapłacimy,
Piosnkę o niej zanucimy,
O tej wiosnie, dziś radośnie
Zaśpiewamy wraz.

Zaśpiewają z nami łąki
Strojne w rannych mgieł koronki,
Zaśpiewają ptaki w gaju
I cienisty las.

XIV. ŚWIĘTO PIEŚNI

S Z O P E N

(Zobacz objaśnienie nr. 11).

Przypomniała się mu gędzba
Staropolskich lip przed dworem,
Rozśpiewanych pszczelną pieśnią,
Głośnych szumnym rozhoworem;
Przypomniały się chat rzędy,
Przed oknami czar-ogródki,
Smukłe malwy, słoneczniki
I rozmaryn i stokrótki.

Na paryskim rojnym bruku
Pełno gwaru, pełno stuku,
Ale on wrósł duszą całą
W wszystko, co się przypomniało.

Przypomniała się mu nocka
W księżycowem srebrnem świetle,
I na chłopskich wieczorynkach
Głośnie skrzypki i basetle;
Pól ojczystych, lasów bujnych
Przecudowna pieśń eolska,
Przypomniała się mu żywo
Miłowana sercem Polska.

Na paryskim rojnym bruku
Pełno gwaru, pełno stuku,
Ale on wrósł duszą całą
W wszystko, co się przypomniało.

Przypomniała się mu Wisła
I warszawskich świątyń wieże,
U Świętego Jana rankiem
Wyszeptane raz pacierze;
Stare Miasto i szkarp jakiś
Co sędziwy mur podpiera,
I te pierwsze, pierwsze lekcje
U Żywnego, u Elsnera.

Na paryskim rojnym bruku
Pełno gwaru, pełno stuku,
Ale on wrósł duszą całą
W wszystko, co się przypomniało.

Na klawisze fortepianu
Kładzie lekko czułe palce,
Gra... lecz dziś to nie preludja,
Nie nokturny, ani walce.
Marzy się mu ustrojony
W jarzębiny polski wzgórek —
Z pod rąk Mistrza nutą swojską
Spływa tęskny szloch-mazurek...

Na paryskim rojnym bruku
Pełno gwaru, pełno stuku,
Ale on wrósł duszą całą
W wszystko, co się przypomniało.

Stron ojczystych złota zjawia,
Pól rodzinnych słodkie echo,
Rzuconemu na bruk świata
Dziś jedyną są pociechą.
Kiedyż wrócim do strzech swojskich
W świat lecące my żórawie?...
Graj mi piosnko tak jak grają
Na Mazowszu przy Warszawie!...

Na paryskim rojnym bruku
Pełno gwaru, pełno stuku,
Ale on wrósł duszą całą
W wszystko, co się przypomniało.

NA NUTĘ DAWNEJ PIOSENKI

Maszerują strzelcy zuchy
I jadą ułani
Na kasztankach, na siwoszach,
Jakby malowani.

Wybiegają z domów ludzie
I witają szczerze,
Jak nie witać? Tożto nasi,
To polscy żołnierze!

Przeszła sława z dziada, z ojca
Na wnuka i syna;
Gdy w nich patrzysz — sławna, dawna
Pieśń się przypomina...

Mówi w dworku siwy wiarus
Do córy kochanej:
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany...

Tam na błoniu błyszczą kwiecie,
Bujny wiatr powiewa,
Młody ułan jedzie drogą,
Taką piosnkę śpiewa:

W krwawem polu — srebrne płaszcę
Szponem wroga rani,
Żyje Polska, póki żyją
I biją ułani.

Jak wspaniała nasza postać!
Kask z orłem srebrzonym,
Siwy kabat ze sznurami,
Z rabatem czerwonym!

Panieneczko, Litwineczko,
Wyjdź z dworku na ganek!
Koń zdrożony, jam spragniony,
Podaj z mlekiem dzbanek!

* * *

Maszerują strzelcy zuchy
I jadą ułani
Na kasztankach na siwoszach,
Jakby malowani.

Jadą, jadą, w blaskach broni,
W sztandarów parady
I śpiewają pieśń sławetną
O Pierwszej Brygadzie.

Pieśń się niesie górna, szumna,
Głośnie jako dzwony;
Woła gromko: Wolna Polska,
Piłsudski, Legjony!..

XV. ŚWIĘTO KSIĄŻKI

DOBRA KSIĄŻKA

Siądźmy w zaciszu, by książeczkę
Jakąś kochaną, dobrą czytać,
Coby uczyła, jak myśl piękna
Mogłaby czynem nam rozkwitać.

Siądźmy w zaciszu i czytamy
Książeczkę miłą i radosną,
Niech myśli nasze pachną kwieciem,
Złocą się świeżą, jarką wiosną...

WIZYTA KSIĄŻEK

(Zobacz objaśnienie nr. 12)

Fantazja sceniczna w jednej odsłonie.

Występują: Staś, Kazio, oraz personifikacje książek: „Dzieje Polski”, „Katechizm dziecka polskiego”, „Robinson Kruzoe” i kilka innych.

Pokój. Staś siedzi przy stole, Kazio stoi obok znużony i rozkapryszony.

KAZIO

Och, jak mi się nudzi! Co robić? Na dworze mróz zelżał, odwilż; śnieg taje, na saneczki pójść nie można. Och, jak mi się nudzi!

STAŚ

Grajmy w domino!

KAZIO

Nie mam ochoty. Aa... *(ziewa)*.

STAŚ

No, a co chcesz właściwie?

KAZIO

Co ja chcę? Hm... Trudno odpowiedzieć. *(Po chwili)*. Wiem, już wiem! Chciałbym, by stało się coś nadzwyczajnego. Ot, tak na przykład... żeby tu przyszły teraz krasnoludki w czapkach czerwonych, szpiczastych; albo, niechby obskoczyli nas nagle lilipuci. *(Z dumą)*: Ja byłbym Guliwerem!

STAŚ

Masz jakieś dzikie pomysły i zachcianki.

KAZIO

Dzikie? A cóżby ci szkodziło, gdyby tu weszły teraz jakieś duszki na pogadankę z nami. Zmrok zapada, jest cicho. Gwarzyłoby się wcale przyjemnie. *(Po chwili):* Nudzi mi się, przychodźcie duszki!

(Scenę zalewa czerwone światło. Skrzypnęły drzwi, do pokoju wchodzi personifikacje książek. Postać pierwsza, w zbroi rycerza, podtrzymuje lewą ręką, wielką, opartą o pierś księgę z napisem „Dzieje Polski”; postać druga, w szacie poważnej, dźwiga podobnie jak pierwsza, „Katechizm dziecka polskiego”; postać trzecia odziana w skóry zwierzęce futrem na wierzch, podtrzymuje foljant z barwną winjetą i tytułem „Robinson Kruzo”. Za nimi wsuwa się do pokoju jeszcze kilka innych fantastycznych postaci, wszystkie z dużymi książkami. Stosownie do ich tytułu, dobrany strój duszek. Staś wstaje szybko z krzesła, cofa się trwożliwie w głąb pokoju, to samo czyni Kazio).

KSIĄŻKI (ustawiwszy się w rząd, razem)

Przychodzimy książek duszki,
Bo dzieci kochamy,
My oddane, wierne służki
Nudę rozpędzamy.
Nudzi ci się — boś nie łaskaw
Na nas, chłopcze miły,
Wśród tych kartek i literek
Skarby się ukryły.

(Przy słowie „tych”, uderzają duszki palcem prawej ręki, równocześnie o książki).

KAZIO (ośmielony cokolwiek, protekcjonalnie)
Może macie rację...

DZIEJE POLSKI (postać występuje krok naprzód)
Czyś ty czytał, jakie sławne
Dzieje twej Ojczyzny?
Dla niej, niby kwiat czerwony
Rozkwitały blizny;
Dla niej wyrósł hetman prawy
Nie z soli, ni z roli,
Ale wyrósł z trudu, znoju
I z tego, co boli.

KAZIO
Wiem... Czarniecki.

*KATECHIZM DZIECKA POLSKIEGO (przystępując krok
naprzód)*
„Kto ty jesteś?..”

KAZIO (trze oczy)

KATECHIZM DZIECKA POLSKIEGO
Czemuż chłopcze
Twarz zafrasowana?
„Kto ty jesteś?”

KAZIO (zastraszony)
Uczeń czwartej klasy.

KATECHIZM DZIECKA POLSKIEGO
„Polak mały” — ta odpowiedź
Tutaj zapisana (wskazuje na książkę).
„Jaki znak twój?”
(po chwili) „Orzeł Biały”.

KAZIO (placze)

KATECHIZM DZIECKA POLSKIEGO

Próżne ły i żale!

Ten katechizm musisz chłopcze

Umieć doskonale!

ROBINSON KRUZOE (występując krok naprzód)

Narzekales tu na nudy

Bo przy mamie siedzisz,

Tu ci ciepło i bezpiecznie,

Niczem się nie biedzisz.

Ale gdyby tak odludna

Wyspa ci wypadła,

Mucha dąsów pewnie by ci

Na nos nie usiadła.

W pustkę dziką, na bezludzie

Rzucony rozbitek,

Przy dziesięciu tylko palcach

Stworzyłem dobytek;

Zło przetrwałem i zwyciężąc

Wróciłem do kraju —

Dziś się moją opowieścią

Dzieci zachwycają...

INNE KSIĄŻKI (razem)

Weź nas do rąk, otwórz ufnie

I zgarnij oczami

Te literki, co tu biegną

Równymi rządkami.

Mamy baśnie czarodziejskie,

Prozę, poematy,

Chatkę z cukru w ciemnym borze,

Przecudowne kwiaty,

Słońca, gwiazdy, tęcze, zorze,

Kolorowe światy...

Kochaj nas, w nagrodę damy

Rozkoszy ci wiele,

Chcemy służyć jako szczerzy,

Wierni przyjaciele.

WSZYSTKIE KSIĄŻKI (chóralnie)

Kochaj nas, w nagrodę damy
Rozkoszy ci wiele,
Chcemy służyć jako szczerzy,
Wierni przyjaciele.

Duszki książek wychodzą. Na scenie światło białe. Kazio podchodzi do etażerki z książkami, wybiera jeden tomik, siada przy stole, czyta. Za chwilę czyni to samo Staś.

ZASŁONA.

OBJAŚNIENIA I INSCENIZACJE

1. *Do pracy.* Tekst do pieśni, której trzygłosowa melodia podana jest w Dodatku muzycznym (Nr. 1). Tekst ma zabarwienie lokalne lwowskie („Nasz niezłomny wierny Lwów”). Słowa te zmienione na „Nasz harcerski dzielny huf” — aktualizują pieśń w każdym regionie Polski i umożliwiają śpiewanie jej wszędzie.

2. *Kantata.* Słowa wiersza podłożone pod melodię Poloneza A-dur Szopena dadzą utwór okolicznościowy, który śpiewany być może przez chóry ogniskowe. W tym wypadku przeprowadzić należy w tekście niewielkie zmiany. Oto one: W drugiej i ostatniej zwrotce, należy zmienić słowa „Imieniny Prezydenta” na „Imieniny święcim Pana Prezydenta”. Po zwrotce czwartej, wstać należy słowa: „Chwała, pokłon, chwała Miły Panie!”

O ile wiersz będzie deklamowany w szkole, uczeń wygłaszający zwraca się przy zwortkach 4, 5 i 7 w stronę udekorowanego zielenią portretu Pana Prezydenta.

3. *Dożynki u Pana Prezydenta.* Dziecko wygłaszające wiersz, ubrane być winno w ludowy strój danego regionu. Tam, gdzie warunki na to pozwalają, insceni-

zacja wyglądać powinna następująco: Dziecko wyglądające wiersz, ubrane np. po krakowsku, występuje jako przodownik na tle dekoracyjnej grupy kilkorga dzieci obojga płci, odzianych w stroje: śląski, łowicki, góralski, kaszubski, kurpiowski, huculski i t. d. Cały wiersz wygłasza jedno dziecko (przodownik), reszta dzieci współdziała przy pomocy pewnych ruchów, w odpowiednich momentach. I tak: przy zwrotce 3-ciej zwracają się ku sobie z uściskiem dłoni krakowiak i łowiczanie, przy zwrotce 4-tej ślązak i mazur, kaszub i hucul. Przy słowach „Toporeczkiem takt wybija smagły hucul z pod Howerli”, wykonywa chłopak ubrany po huculsku, odpowiednie ruchy. Przy słowach „Niech Bóg dobry” (8 zwrotka) zdejmują chłopcy kapelusze i czapki, unoszą je ponad głowy i w tej pozycji trwają podczas wygłaszania zwrotki 9-tej (życzenia). Zaraz przy pierwszych słowach zwrotki 10-tej, formują się pary taneczne. Płask markowany w miejscu. Na scenę wkracza omówiona wyżej grupa przy dźwiękach orkiestry chłopskiej, przygrywającej za ścianą. Z chwilą rozpoczęcia deklamacji, muzyka milknie.

4. *19 marca.* Dzieci biorące udział w deklamacji, składają po wygłoszeniu swych partyj, kwiaty pod biustem czy portretem Marszałka Piłsudskiego.

5. *Jedzie, jedzie na kasztance.* Zwrotka ostatnia wygłoszona być może na tle znanej melodji śpiewanej piano i bez słów. Melodja ta powinna mimo skończonej deklamacji dosnuć się do końca, przeszedłszy w nastrojowe pianissimo.

6. *Raport.* Tam, gdzie na to warunki pozwalają, inscenizacja wiersza powinna być taka: Tylne dekoracje sceny (malowane), przedstawia w sylwetowym ujęciu partję placu Marsz. Piłsudskiego (Saskiego) w Warszawie, z występującym pomnikiem Ks. Józefa Poniatowskiego. Noc, oświetlenie sceny stosowne. Zegar u św. Jana wybija godzinę dwunastą. Z za kulis wyłania się szara, widmowa postać żołnierza. Krokiem wolnym, odmierzanym podchodzi do pomnika, prezentuje broń, składa

raport. Jako ilustracja muzyczna: poważna melodia pieśni „Tysiąc walecznych”. Po ukończeniu deklamacji, wygłaszający nie schodzi ze sceny, trwa przed pomnikiem w postawie na baczność. Melodia pieśni „Tysiąc walecznych” dosnuwa się do końca, zasłona spada.

7. *Poległym cześć*. Słowa wiersza podłożyć pod arję z opery Donizetti’ego „Lukrecja Borgia”. Na melodię tę śpiewana była popularna w swym czasie pieśń z r. 1863 „Zgasły dla nas nadziei promienie”. (Zob. Dodatek muzyczny Nr. 3).

8. *Cudny wieczór*. Wiersz przeznaczony do deklamacji, jak wszystkie w tym zbiorze, służyć może też jako pieśń, śpiewany na nutę kolędy „Bóg się rodzi, moc truchleje”.

9. *Święty Mikołaj*. Dla ożywienia deklamacji, wygłaszać powinno wiersz dwoje dzieci o różnych zabarwieniach głosu, po dwie strofy naprzemian, a więc:

Pierwszy uczeń: Do swego białego łódeczka przywołaj
Marzenia - pragnienia, dziecińco;
Drugi uczeń: Posłuje, wędruje już święty Mikołaj
Gwiazdzistą, srebrzystą drożyną —

i t. d.

10. *Wiosna*. Wiersz może być śpiewany na nutę znanej piosenki „Tam na błoni błyszczą kwiecie”.

11. *Szopen*. Dłuższe zwrotki deklamuje jeden uczeń, powtarzający się zaś refren „Na paryskim rojnym bruku” wygłasza kilku uczniów chóralnie.

12. *Wizyta książek*. Podobizny książek powinny być wykonane w dużych rozmiarach (wysokość około 40 cm), z tektury, w kształcie pudeł wewnątrz pustych, by nie ciążyły zbyt dzieciom. Tytuł winien być wyraźny, zdala czytelny. Najwłaściwiej byłoby skopiować w powiększeniu karty tytułowe oryginalnych książek, zachowując nie tylko cały tekst, ale również krój czcionek, kolory, winjetę i t. p.

HASŁO DNIA: OSZCZĘDZANIE.

W budowie życia gospodarczego Polski nader ważną rolę odegrała Poczta Kasa Oszczędności, będąca nie tylko największą instytucją oszczędnościową, ale i jedną z największych instytucyj finansowych w Polsce. P. K. O. jako instytucja państwowa, autonomiczna, powołana była do krzewienia idei oszczędności wśród wszystkich warstw społeczeństwa. Dzięki sieci zbiornic w urzędach pocztowych całego kraju, zdołała P. K. O. wprząc szerokie rzesze obywateli do współpracy gospodarczej, łącząc ich interesy ścisłymi węzłami z interesami kraju pod hasłem: przez dobrobyt jednostki — do potęgi państwa; przez zbiorowy wysiłek oszczędnościowy wszystkich obywateli — do warunków powszechnego dobrobytu.

Liczba oszczędzających wynosiła z końcem roku 1934 około 1½ miliona, a wkłady oszczędnościowe przekroczyły 600 milionów złotych. Jest to kolosalny postęp dokonany w ciągu 15 lat istnienia P. K. O., gdyż obecnie już co 23-ci mieszkaniec Polski posiada książeczkę oszczędnościową; jednakże Polska pod względem stanu oszczędności i liczby oszczędzających — jest wciąż jeszcze na jednym z dalszych miejsc w tabeli pracowitych i oszczędzających narodów świata.

Dlatego nie wolno ustawać w wysiłkach i hasło oszczędzania propagować należy ze zdwojoną energją nadal. Dzięki oszczędzaniu każdy obywatel staje się silniejszy ekonomicznie, a kapitały społeczne, obracane przez P. K. O. na cele kredytowe, rosną na potęgę, dzięki czemu maleją skutki kryzysu — zastój w przemyśle i handlu oraz bezrobocie.

Dlatego też każdy obywatel, mający wpływ pedagogiczny na skupienia i organizacje ludzkie, nie powinien zaniedbywać żadnej możliwości, aby ogromne znaczenie oszczędzania podkreślać i propagować.

Dla nauczyciela okazją taką jest przede wszystkim Dzień Oszczędności (31 października), gdy we wszystkich szkołach całej Polski, tak, jak i w innych skupieniach i organizacjach urządzone są obchody i odczyty na temat oszczędności.

Główną rolę jednak może odegrać każdy nauczyciel w powodzeniu tej wielkiej sprawy przez organizowanie i prowadzenie Szkolnych Kas Oszczędności, które mają na celu zaprawianie młodzieży od najmłodszych lat do praktycznego oszczędzania. Ma to, nawiasem mówiąc, nader doniosły i skuteczny wpływ wychowczy na młode charaktery. Należy uczyć dzieci, aby oszczędzały i gro-
sze i książki i ubrania i zdrowie i energję, aby rozumiały celowość planowej gospodarki całokształtem swojego stanu posiadania. Należy zainteresować młodzież hasłami oszczędności, wskazując jej wszystkie — zbawienne dla narodu i jednostki — skutki oszczędzania. Tu dodać trzeba, że o organizacji Szkolnych Kas Oszczędności informuje Centrala P. K. O. w Warszawie, oraz Oddziały P. K. O. w Krakowie, Katowicach, Poznaniu, Lwowie, Łodzi i Wilnie. W roku 1935 nie powinno być już ani jednej szkoły w Polsce, bez własnej Szkolnej Kasy Oszczędności, opartej o P. K. O. Pewną pomocą dla nauczyciela — pioniera na polu S. K. O. będzie zawsze możliwość kontaktu uczniów ze Skrzynką radiową P. K. O., która wygłaszana jest co tydzień.

Wreszcie zaznaczyć należy, że młodzież szkolna stanowi już dziś około 24% ogólnej liczby uczestników obrotu oszczędnościowego, jest to więc liczebnie największa grupa oszczędzająca w Polsce. Piękna to zapowiedź na przyszłość, która należy do nowych pokoleń. Rola nauczyciela jest w organizowaniu dalszego postępu idei oszczędnościowej niezmiernie ważna i wdzięczna.

DO PRACY.

Melodja z repertuaru dawnych pieśni narodowych.

Z zapalem.

Układ

na 3 głosy T. Martyniaka.

Do pra-cy niech każ-dy sta-nie,

The first system of musical notation for the song 'DO PRACY.' It consists of two staves, treble and bass, with a grand staff bracket on the left. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is common time (C). The melody is marked with a forte 'f' dynamic. The lyrics 'Do pra-cy niech każ-dy sta-nie,' are written below the notes.

Dosze-re-gu hej, kto żyw! Takie hasło i wo-

The second system of musical notation. It continues the melody from the first system. The lyrics 'Dosze-re-gu hej, kto żyw! Takie hasło i wo-' are written below the notes. There is a repeat sign at the end of the system.

ła-nie Dzwoni dziś wśród polskich niw.

The third system of musical notation. It continues the melody. The lyrics 'ła-nie Dzwoni dziś wśród polskich niw.' are written below the notes. The system ends with a double bar line and repeat dots.

mf

Wol - na Pol - ska po - trze - bu - je

mf

cresc.

Na-szych rąk i serc i głów;

ff

f

Tru - dów dla niej nie za - łu - je

f

rall.

Nasz nie - złom - ny wierny Lwów.

f

Tru - dów dla niej nie za - łu - je

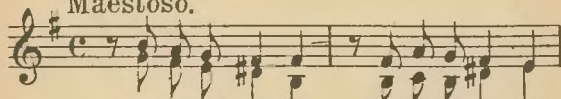
rall.

Nasz nie - złom - ny wierny Lwów.

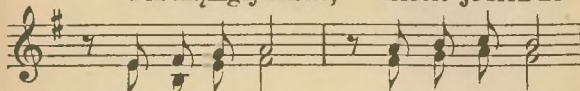
ELEGJA.

Muzyka Tadeusza Waligórskiego.

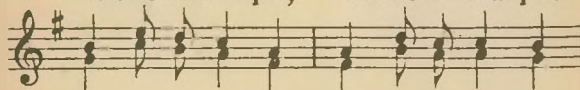
Maestoso.

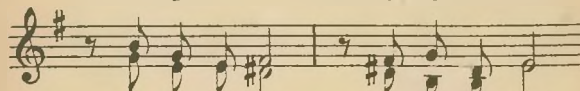
Placząmgły sen-ne, Liście jesien-ne

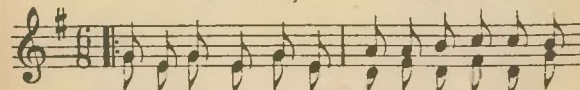
Wśród la-sów pól, wśród la-sów pól.

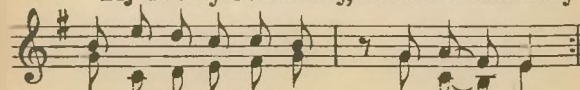
Ki-remspo-wi - ta Rzecz-po-spo-li - ta

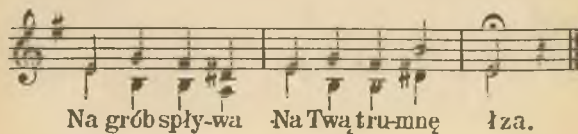
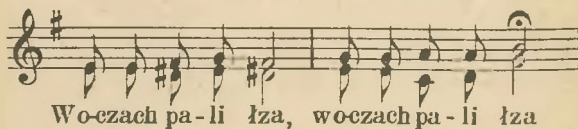
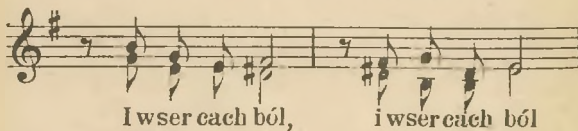
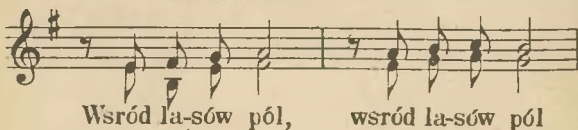
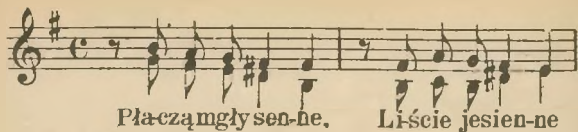
Iwsercach ból, iwsercach ból

Bij-ciewszystkiedzwony, Głoście nawsze strony

Ma - jestat skrwawiony skrwawio - ny

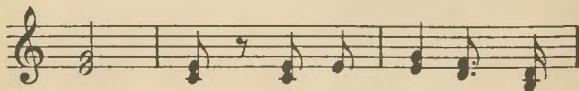
POLEGŁYM CZEŚĆ.

Muzyka Donizetti'ego.

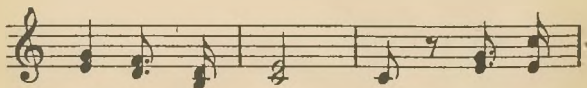
Poważnie.

Cześć tym huf-com nie-złom-nych ry-

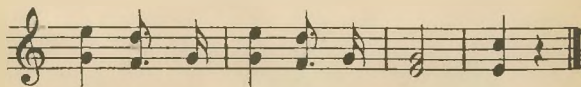
ce - rzy Co zlwiem ser-cem na

szańcach gi - nę - li I wo -

bro-nie oj-czystych ru - bie - ży Pod Zad-

wó-rzem w kur-ha-nie spo - czę - li.

CZEŚĆ POLSKIM SKRZYDŁOM.

Muzyka Tadeusza Waligórskiego.

Tempo marsza.

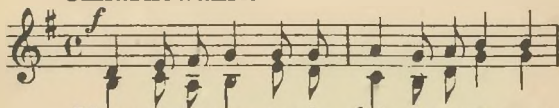
The musical score is written on six staves, each with a treble clef and a key signature of two sharps (F# and C#). The time signature is common time (C). The melody is composed of eighth and sixteenth notes, with some rests. The lyrics are written below the staves, aligned with the notes. The score ends with a double bar line and repeat dots.

Po świe-cie po - szła wieść: Zwy-
cie-żył Ba-jan nasz, Cześć polskim skrzydłom,
cześć, Roz - ja-śnij bra-cie twarz.
Wierz własne si-ły, hart, Niech myśl ku wy-żom
mknie, Na gór-nych lo - tów
start Przy - go-tuj skrzydła swe.

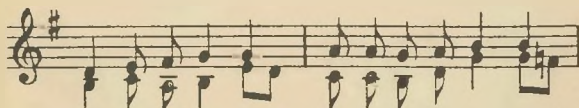

PRZY SZTANDARZE.

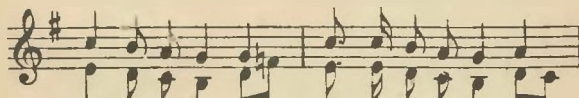
Chór. Muzyka Teodora Martyniaka.
Umiarkowanie.

Błyszczą nam o - czy ja - śnie-ją nam twarze,

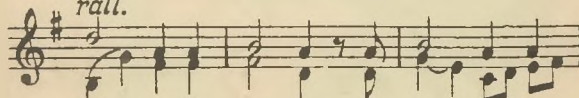

Sto - i - my hu - fiec wier - ny przystanda - rze!

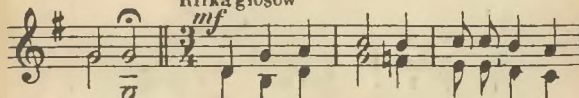
Na nim lśni ha - sło, lśni de - wi - za zło - ta:

rall.

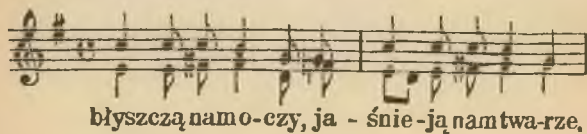
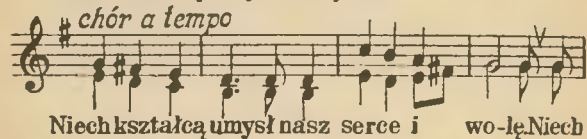
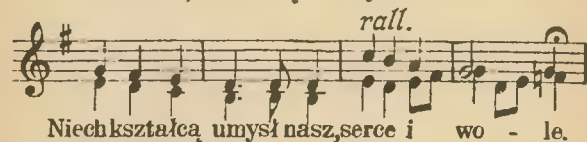
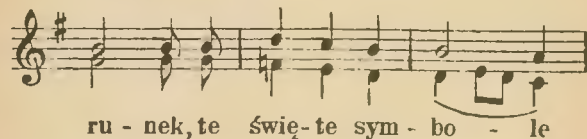
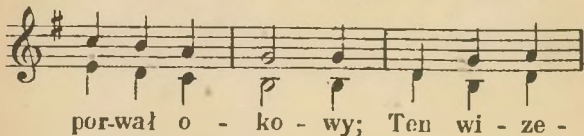

Bóg i Oj - czy - zna, na - u - ka i

Kilka głosów

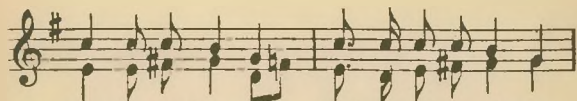

eno - ta. Na nim lśni ob - raz Pa - ni z Często -

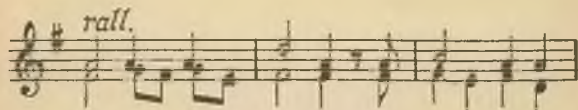

Sto-im dru-ży - na wier-na przysztandarzel

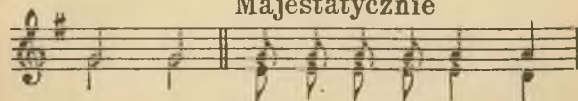

Na nim lśni ha-sło, lśni de-wi-za zło-ta:

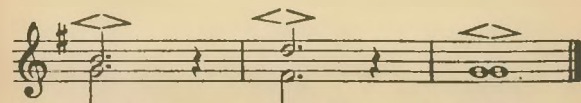

Bóg i Oj - czy-zna, na - u - ka i

Majestatycznie

cno - ta. Sztan-da-ro-wi sła - wa

cześć!

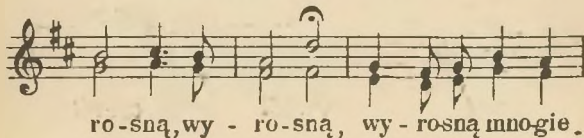
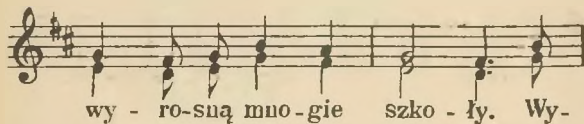
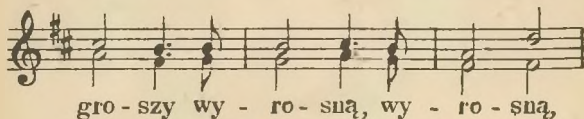
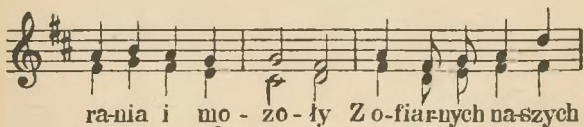
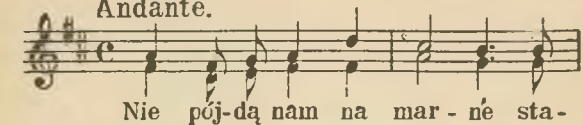
cześć!

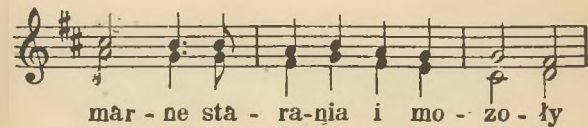
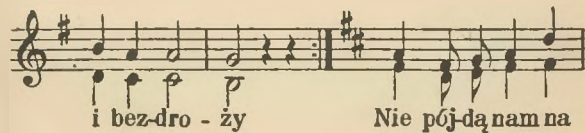
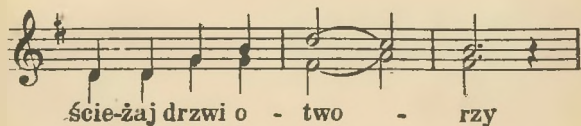
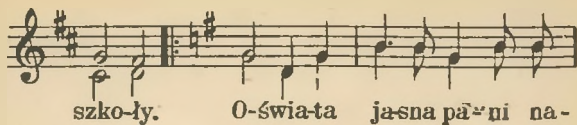
cześć!

OŚWIATA JASNA PANI.

Muzyka Tadeusza Waligórskiego.

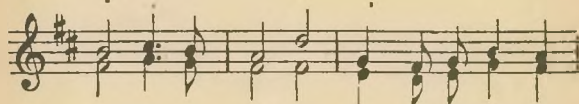
Andante.

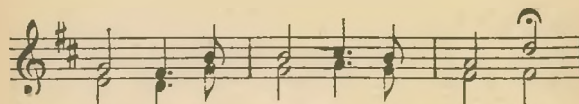

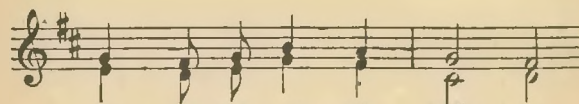
Z o - fiar-nych na szych gro - szy wy -

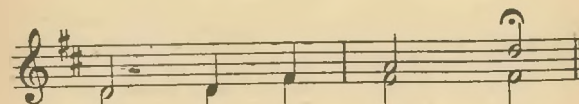
ro-sną, wy - ro-sną, wy - ro-sną mno-gie

szko-ły. Wy - ro-sną, wy - ro-sną,

wy - ro-sną mno-gie szko - ły.

Wy - ro - sna szko ły!

VII. ROCZNICA WIDOWISKO SZKOLNE

na dzień

11 LISTOPADA

przez

M. KISIELNICKIEGO

ODSŁONA I.

(Izba szkolna-świetlica. Na ścianie obrazy: „Orleńta lwowskie” Kossaka, portret Lolka Płoszko, Widoki Gdyni, portret lub biust J. Piłsudskiego, portret lub piersie Chopina, zdjęcia Żwirki z synkiem, portret Montwilli-Mireckiego. Prócz tego, ku ozdobie: zdania-wyjątki z literatury polskiej, wycinanki, podstawki z kwiatami i t. p. Pośrodku świetlicy stół, stolki i ławki, pod ścianą, w rogu tablica czarna na stalugach. Wokół stołu stoją, siedzą chłopcy i dziewczęta).

STACH. Janku, co ci powiedział pan wychowawca, kiedyś poszedł w sprawie tego obchodu?

JANEK. Bardzo niewiele, ale dosyć: chcecie urządzać obchód — urządzajcie, lecz sami. Nauczyciele, powiada, mogą pomóc, za nas jednak pracować nie będą. Powiada, że mamy własne głowy, czytać umiemy, więc możemy sami ułożyć sobie — co i jak trzeba gadać, aby było ładnie.

MARYSIA. Rację — to on ma, cóż, kiedy wiadomo, że jak my się do tego weźmiemy — to będą z tego, ale nici.

JÓZIA. Ojjoj! Wytrzaśniemy jakiś gotowy obchód z „Płomyka” i się zrobi.

MARYSIA. Albo z jakiej książki!

STACH. Dajcie spokój! Kto tego będzie słuchał? Trzeba wynaleźć coś nowego.

JUREK. Stach ma rację! Ja bardzo kocham naszych bohaterów z historii, ale patrzeć już nie mogę na moich połamanych kolegów, co wychodzą na scenę i jęczą — jak za najgorszych czasów niewoli. Bójta się Pana Boga i wszystkich obecnych: i znowu mam udawać, że Polakom kiedyś źle było? Kiedy mnie jest dobrze w nowej Polsce (jakby sobie przypominał, z przekonaniem) ...i basta! No nie?

JÓZIA. Racja — fizyka! Poczekaście, ile to lat Polska już jest niepodległa? 1918 rok do 1934 to szesnaście lat! Kupa czasu! I ile to się pięknych rzeczy przeżyło w tej Polsce. Nie wszystko, ma się wiedzieć, samiśmy widzieli, ale przecież żyją jeszcze ci, co tę Polskę tworzyli, co o nią walczyli wcale nie gorzej niżli tamci bohaterowie z pod Raszyna, Racławic, Stoczka i Ostrołęki.

STACH. Spójrzcie dookoła! Patrzcie — jak orleńta bronią Lwowa. A Lolek Płoszko, szesnastoletni harcerz — bohater?!

JUREK. A Montwiłł — Mirecki, o którym prawie wszyscy zapomnieli? Czy wy wiecie, że za namową adwokata, chcąc ratować Montwiłła od śmierci, własna matka wyparła go się wobec Moskali i mówiła, że to nie jej syn? Czy to nie bohaterstwo? Zginął za Polskę na szubienicy!

MARYSIA. Jak wy tak mówicie — to i ja swoje dołożę: czy myśmy nie powinni chociaż raz wspomnieć o naszym Szopenie, który tak pięknie, tak serdecznie, nawet w ostatnich godzinach życia tęsknił na obczyźnie do Polski?

JÓZIA. A nasi lotnicy i marynarze?

KASIA. A legjoniści i ochotnicy z 1920 r. to nie są sławni?

JUREK. Moiściewy! wyliczacie tyle, a ani słowem nie wspominać o polskim robociarzu i śląskim pierocie — górniku. Co oni — nie armja, nie bohaterzy może?

JÓZIA. Jurciu kochany, bohaterowie, ale jabym ci też mogła wytknąć, żeśmy nie mówili o Dziadku.

Stach. Dziadek, to co innego! To jest Komendant, rozumiesz?

JÓZIA. To jak Komendant, to nie może być bohaterem?

STACH. Widzisz, jak ci tego nie umiem tak wytłumaczyć, jak ja to rozumiem, ale dla mnie to jest tak: tamci — to są wielcy bohaterzy, to są całe gromady drogich, wielkich Polaków, a Komendant — to jest wszystko, rozumiesz? Tamci są bohaterami, bo w końcu oddali życie dla Polski, a ja widzę ciągle Dziadka — jak jest Komendantem zawsze, chociaż tamci pomarli, on ciągle jest i ciągle żyje dla Polski, rozumiesz?

KAZIK. Mnie to, co wy mówicie, to się bardzo podoba. Ja myślę, że my, dzieci, to powinneśmy mówić o tem, jak to się w nas tworzyła ta... no ta miłość do Ojczyzny, jak myśmy się uczyli kochać Polskę i to, co polskie. No nie? I ja wam powiem: wiecie, kiedy zrozumiałem — co to jest kraj własny, własne państwo? Kiedy uczyłem się deklamować wiersz Or-Ota: Warszawa.

JÓZIA. Widzę, że masz ochotę powiedzieć ten wiersz. Powiedz, powiedz, może się przyda do tego obchodu.

KAZIK (deklamuje).

Kochaj Warszawę, polskie dziecko,
całą swą duszą, piersi tchem,
bo ona z wszystkich miast na świecie
winna być pierwsza w sercu twem.

Gdy się nasz orzeł, od ran krwawy,
w domach przed wrogiem musiał kryć,
na całą Polskę bił z Warszawy
głos nieśmiertelny: „Będziesz żyć!”

Zawsze na straży stała ona
dawnych pamiątek, starych cnót
i jak Warszawa niezwalczona,
tak niezwalczony był jej lud!

Z serc jej mieszkańców, z ścian i z murów
„Mazurek Dąbrowskiego” brzmiał,
aż się zmiłował Bóg lazurów
i Polsce wolność znowu dał.

Wciąż pełne wiary mając lico,
przetrwała długiej męki chrzest;
i dziś, jak kiedyś, — jest stolicą,
wielkiego państwa sercem jest.

Więc niech polata w świat daleki
głos polskich dzieci z polskich gniazd:
„Żyj nam, Warszawo, długie wieki,
najukochańsza z wszystkich miast!”
(Or-Ot).

STACH. Ładny wiersz, ale nie wystarczy przecież
do całego obchodu...

KASIA. Będziecie się śmieli, a ja jestem ze wsi
i najbardziej podobał mi się wiersz o wsi w zimie, taki
śliczny. Bo ja bardzo, bardzo lubię wieś! Posłuchajcie,
moi drodzy!

MARYSIA. No, mów. My też lubimy wieś, ale
rzadko kto zna ją w zimie.

JUREK. Ja znam... odmroziłem sobie ucho.

KASIA (deklamuje).

Sukmanką śniegów otulona,
wieczne piosnki wioska śpiewa...
Hen, na zachodzie dzionek kona —
nadchodzi nocka czarnobrewa...
Miesiąc czarownym blaskiem zlewa
wierzchołki wzgórz...

Cisza... okiścią proszą drzewa...
Hen, na zachodzie dzionek kona...
Sukmanką śniegów otulona,
wieczorny pacierz wioska śpiewa
na Anioł Stróż!

Cisza... Do snu się kładą echa...
Dokoła nocka ugwieżdżona —
gdzie niegdzie światłem błysnie strzecha...
Sukmanką śniegów otulona,
zasypia wioska u wygona

za zrębem wzgórz...

Cisza... Krzyż rozpiął swe ramiona,
patrzy i z wyżyn się uśmiecha.

Do snu się kładą wszystkie echa...

Dokoła nocka ugwieżdżona

i Anioł Stróż!

(K. Laskowski — El.).

JÓZIA. Cudownie wszystko, bardzo podobały mi się projekty Jurka, wiersze Kazika i Kasi, ale to nie wystarczy, proszę państwa! Trzeba się jeszcze namyślić, może znajdziemy wiersze, które nadawałyby się do tego obchodu, albo coś nowego przyjdzie nam do głowy...

MARYSIA. Dobrze, odłożmy to jeszcze na dzień, a później na dwa, a przy końcu będą nici, śliczne nici, takie cieniutkie — jako pajęczyna babiego lata, co lata i lata i tak, jak ja „wylata”! Żegnam! (*Robi przesadny dyg i wybiega. Dzieci śmieją się i wśród gwaru i śpiewu wychodzą*).

STACH (*do Jurka*). Zostajesz?

JUREK. Tak. Muszę odrobić lekcje zadane z rachunków.

STACH. Chodź, to w domu odrobisz...

JUREK. W domu wieczne pranie, pełno ludzi, ciemno i niema miejsca. Tu zrobię.

STACH. No, to serwus-oberwus! (*śpiewa*). Pojedziemy na łów, łów, towarzyszu mój! (*wychodzi, za sceną słychać jeszcze*) dla mnie szabla — tobie kij, a teraz się ze mną bij!

JUREK. (*Chwilę siedzi nad zeszytami, które wyjął z teczki, powtarza jakieś prawa matematyczne, kiwa*

w takt ręką i śpiewa na nutę „Marsyljanki”. Jednocześnie podchodzi do tablicy i rysuje jakąś pocieszną figurę lub scenę. Następnie podchodzi do wiszących obrazów i gwiżdżąc, ogląda je, pod jednym nawet wspina się na ławkę. Wreszcie siada, opiera głowę na rękach i coś oblicza, mamrocząc. Powoli głowa mu opada, zasypia. Otwierają się drzwi, w szparze ukazują się głowy Józki i Janka).

JANEK. Śpi, jak babcię w trepciach!

JÓZIA. Psss! (znikają).

(Na scenę przez uchylone drzwi wchodzi DZIECKO, KTORE ROZBRAJAŁO NIEMCÓW, dźwiga piket-haubę, karabin, bagnety, ładownice).

Lat temu szesnaście, w dzień listopadowy
z Magdeburga Niemcy wypuścili Dziadka.
Więc się zebrał narrród na wiec narrrodowy.
I ja też tam byłem — byście mieli świadka.

Długo nie gadali, krótko się kłócili,
bo to w nas pierunem znika duch warcholski,
tak, że przecie w końcu zgodnie uradzili —
by Dziadek przyjechał — już do wolnej Polski.

Wzięły się leguny do niemieckiej skóry!
Poszło jak po maśle — no, bo Niemcy zwiali!...
Trochę się krwi lało, gdy się spierał który,
bo go nasi sprali — aby oddał dalej!...

Bardzo mi markotno było w owym czasie,
bom się spóźnił Niemców rozbić w Magistracie.
Wtem... idzie Szwabisko — takie grube w pasie!...
Więcem skoczył szparko: —

— Oddaj gewer, bracie!
— Was? — grubo zapytał.

— Das! — odparłem krótko, —
— a jak nie dasz, bracie, będzie z tobą krucho!

Wyrwałem karabin, nabiłem tą łódką *),
celuję mu w piersi: — (*nabija karabin*)

— Oddaj, co masz, jucho!

Wziąłem mu to wszystko. On pokornie prosi,
bym za pikelhaubę dał mu czapkę nową...

— Co? my przez was chodzimy ciągle głodni, bosy...
Chodźże teraz, Szwabie, chociaż z gołą głową!...

I podziękuj Bogu, że z Polakiem sprawa,
boby cię gdzieindziej krajali w plasterki,
a w najlepszym razie, byłaby zabawa, —
bo w strachu-byś gubił dziurawe pluderki.

Nie myślę się kusić opowiadać wam tu,
nie opowie tego bowiem język ludzki —
ile było rumu, ile było gwałtu,
co się działo, kiedy powrócił Piłsudski!

Ale kiedy nogą tknął warsiaskie bruki —
krzyknął tłum warsiaski — z orłem w amarancie:
— Nie w las poszły Twoje leguńskie nauki!
W wolnej już Warszawie — bywaj, Komendancie.
(*Znika*).

(*Wchodzą „ORLETA LWOWSKIE”, skopjowane
w zewnętrznym wyglądzie — z obrazu W. Kossaka. ON,
uczeń, z karabinem w ręku, z ładownicą przez pierś; ONA
z opaską Czerw. Krzyża na ramieniu. ON mówi, ilustru-
jąc słowa odpowiedniami ruchami.*)

(*Światło niebieskie*).

Z karabinem, pochylony,
biegł i patrzył: z której strony?
Wtem! W mundurze coś zakłuło i wyskoczył
krwawy znak...

---

*) Łódka—część magazynu, łącząca 5 naboju karab.

Padł. W kieszeni list się zmoczył...
Zaszeleścił... może poczuł?
I czerwoną raną zboczył...

— Tak...

(„Z poezji ucznia-żołnierza” — książka K. Konarskiego).

(Umiera, głowa na kolanach podtrzymującej go dziewczyny. ONA leżącemu wyjmując ostrożnie list — przebity kulą i zboczony krwią. Czyta drżącym głosem):

Jeśli polegnę, o drodzy moi,
może Was dojdzie z zaświata głos,
żem był szczęśliwy, ginąc za Sprawę,
dziękując Bogu za taki los.

Nie mówcie nigdy, o drodzy moi,
że szkoda moich młodszych lat,
bo pamiętajcie, że tylko z ofiar
powstanie nowy, lepszy świat!

(Z „Listu z frontu” M. B. J.).

(Całuje list z przejęciem. Światło gaśnie. Postacie
stają pod obrazem Kossaka).

(Światło zielone).

HARCERZ-OCHOTNIK Z 1920 R.

Hej, Matko-Ojczyzno, odwieczny Twój wróg
zaszarpnął Twem ciałem do kości!
Przez pamięć kajdanów, co spadły nam z nóg,
nie damy cię, święta wolności!
Kto Polak, kto męzny, kto prawy Twój syn
dziś hasło ma: „w ogień!”, a odzew ma: „Czyn!”.

Przez burzę i piorun, przez płomień i krew
Ojczyzno, idziemy do Ciebie!
I jeden nam chorał i jeden nam śpiew,
lecący, jak orły na niebie:
hej, zębem i szponem, i piersią, i krwią —
za dzieci, co przyjdą i dziady, co śpią!

Na polach bitewnych plonowy Ci snop
Twój, Polsko, z krwi zbiera ochotnik —
paniczyk ze dwora i twardy Twój chłop
i czarny od dymu robotnik.

Patrz! Broczy purpurą i leci na strzał
i Twoją swobodę wydziera z paszcz dział!...

Na drodze czerwonej bez mogił tam śpi
poległych za wolność — huf męży...

Lecz komu przewodzisz, o Wodzu nasz — ty:
— zwycięży! Zwycięży!! Zwycięży!!!

Tyś wiarą serc naszych—więc wrogów grom, bij.

A Polsko — krwią naszą Ty rośnij — i żyj!

(Or-Ot).

*(Światło gaśnie, postać staje pod portretem Płosz-
ko. Zjawia się postać ROBOTNIKA).*

(Światło żółte).

Pieców otchłań się jarzy ogromna...

by snop słońca strumień stali ognisty...

Kroczy nasza armja pracy niezłomna...

Dnie i noce dźwięczy młotów ton czysty.

Szyny wstęgą srebrzystą pobiegły...

Wciąż, bez przerwy — pełne suną wagony

i w świat niosą daleki, rozległy —

towar trudem, naszym potem znaczony.

(J. Jaczewska).

Przy warsztacie każdy z nas się trudzi

nie dla siebie, a dla wszystkich ludzi.

Każdy częstką w ludzkości łańcuchu —

kto pracuje w jednym z nami duchu.

Do pracy stańmy w dobry czas,

fabryczny gwizdek wzywa nas,

już świta, dnieje, pora wstać!

...nie zaśpij ty, co lubisz spać!... (Iskry).

*(Światło gaśnie, wchodzi GÓRNIK ze światłem
nad głową).*

GÓRNIK.

Wyrywamy ziemi zazdrosnej
Węgla czarnego sześciany.
W sztolniach, w kopalniach o ściany
Dzwonią żelaza żalodne.

Ziemię musimy ryć czarną,
W wiecznym pośpiechu pracy:
Maszyny wołają — pokarmu
Syren fabrycznych płaczem.

Światło, co świeci na stole,
Ciepło w dziecinnyim pokoju
Niech wspomni ci, chłopcze, niedolę
Naszego trudu i znoju.

Ukryci w mroku podziemi,
Nie znamy słońca uśmiechu,
Wiatru, co szumi nad nami,
Traw pachnącego oddechu.

Jak wielu ludzi poniosło
Ten długi i ciężki trud,
Ażebyś ty mógł wyrosnąć
I pracą spłacić swój dług.

Z nad książek i podręczników,
Wznieś głowę, aby pomyśleć
O czarnych rękach górników,
Które masz kiedyś uścisnąć.

(Ant. Słonimski).

(*Między Rob. i Górn. staje STUDENT POLI-
TECHNIKI*).

(*Światło zapala się*).

Słyszę turkot przędzalni, warsztatów muzykę,
Śpiew szalony transmisyj, rozpędowych kół,
Brzęk pracowity w szkołach, żmudną pracę pszczoł.
To tętni serce Śląska w tonów tych rytmikę.

Słyszę pracę bezgłośną w szpitalnianej sali,
maszynę bladej szwaczki, w kuźni huczny młot.
A w kryształach powietrza — turkoczący lot,
gdy przestrzeń przewyżniają RWD ze stali!

Praca wre, — czy słyszysz? Pracują!
Szeroki horyzontu ogarniamy krąg!
Niejeden warsztat czeka jeszcze naszych rąk,
ramiona nasze młode pieśń pracy wykują!

(do Robotnika)

Dłoń podaj! jeszcze wyżej! na szczyty! na szczyty!
abyśmy sercem wspólnem mogli słyszeć śpiew!
Zewsząd czeka nas pracy wytężonej — zew
i bije rytm potęgi — w chórze tym ukryty.
(Iskry).

(Światło gaśnie. Postacie stoją pod obrazami Śląska). (Zjawia się MARYNARZ. Światło niebieskie).

Marynarz polski jest jak ptak,
jak na sztandarze — Polski znak.
Ocean mu kołyską jest,
huragan daje morski chrzest;
młodzieńcze serca płoni, lica krasi, wzrok zachwyca,
choć zjawia się — jak letnia błyskawica — tak!

Lecz kiedy przyjdzie taki dzień,
że Polskę skryje gazów cień —
Piłsudski wyda rozkaz nam,
by znowu bronić Polski bram,
to wtedy marynarze, marynarze, marynarze
objawią orle twarze, orle twarze — nam!

I niby stado białych mew
polecą z Wisłą na ten zew
i chociaż w głębi znajdą grób,
lecz zawrą z morzem wieczny ślub!

*(Marynarz staje pod obrazem Gdyni).
(Zjawia się postać ROLNIKA). (Światło żółte).*

O ty Ziemio, ty matko jedyna *),
masz dla wszystkich dość słońka i chleba
i każdego przygarniesz — jak syna —
tylko cię umiłować potrzeba!...

Tylko w pierś twą szeroką i czarną
rzucić ziarno z serdeczną ochotą
a dasz wzamian za pracę ofiarną
— lany zboża, droższego niż złoto!...

O ty Ziemio, ty święta i droga,
w twojem łonie śpią nasi ojcowie!...
Boś ty darem najwyższym od Boga,
co — Ojczyznę Polaków — się zowie.

(H. Mieszkowska).

*(Rolnik staje koło marynarza. Żołnierskim krokiem
wchodzi — ŻOŁNIERZ-LEGJONISTA. Światło zielone).*

Ja jestem żołnierz-legjonista,
co pieśń przekuwał w czynów stal!
Z pod serc żołnierskich pieśń ojczysta
nie w poetycką mknęła dal,
ale tu padła ziarnem żywym
i Państwo dziś jest jej tworzywem!

„Bo szliśmy naprzód — nigdy wstecz —
z tem starem hasłem naszym,
że Pospolitą tworzym Rzec
bagnetem i pałaszem,
rosnącą szlakiem naszych dróg!
Tak nam dopomóż Bóg!”

*(Żołnierz staje obok portretu Marsz. Piłsudskiego
z bronią u nogi. Wchodzi DZIECKO — GRAJĄCE NA
SKRZYPCACH jakiś utwór Chopina. Staje pod portre-
tem kompozytora. Światło niebieskie).*

---

*) Rolnik może wypowiedzieć wiersz w miejscowej
gwarze ludowej.

Ziemia Polska nakryje mnie niedługo.
Tu, w tej urnie, częśćka jej się ukrywa.
Mogę dotknąć się jej, wesprzeć moje skronie.
Drogi Kraju o duszy muzykalnej!
Ta garstka z Twoich pól jest zawsze przy mnie.
Rzucą mi ją w moim grobie na me piersi,
na ten ciężar już martwy i męczeński.
Ale serce bijące i gorące
muszą wyjąć mi i tak nerw po nerwie
odesłać je do Kraju, skąd pochodzi.
O Polsko! Polsko, co śpiewasz i płaczesz;
biedny Kraju! Moje serce jest Twojem.
Oczyści je ziemia o słodkiej woni
i spocznie już ono na Twojej piersi.
Nakoniec spokój.

(Na podstawie „Pamiętnika Chopina”).

(Światło gaśnie. Dziecko staje pod portretem Chopina. Wchodzi LOTNIK. Światło białe).

Kiedyś, gdy miałem osiem lat
i powróciłem do domu ze szkoły,
nęcił mnie wolny podwórza świat,
ogród, a tam

hufiec kolegów wesoły.
Więc zmiotłszy obiad, jak wicher hałny,
proszę mateńki głosem błagalnym
„Mamo, polatam!?!...”

Kiedym maturę zdał w osiem lat
i powróciłem do domu ze szkoły,
ojciec zapytał: „W jakim to świat
z maturą w tece
na nowe ruszysz mozoły?”

Ja błagalnie rzekłem na to: „Tato,
chcę mieć skrzydła i z Polską skrzydlatą,
ojcze, polecę!?”

Dziś „nad poziomy latam”, jak ptak
i granic kraju wciąż z końca do końca
strzegę, jak orzeł, ojczyzny znak,
i w słońcu świecę

skrzydlaty Polski obrońca.

I może przyjdzie dzień, gdy w potrzebie
ostatni raz pod niebo — dla Ciebie,
Polsko, — polecę!...

*(Lotnik zostaje pod portretem Żwirki. Wchodzi
MATKA-POLKA, staruszka czarno ubrana, o kiju).*

Wbiegłeś z rozwianą i jasną czuprynką.
Twarzyczka gniewna, a mina złowroga...
i razem, razem wtedyśmy płakali,
że znów Ci w szkole moskiewskiej nie dali
po polsku mówić do Twojego Boga.
...pamiętasz, synku?

Twoje i moje ciężkie lata płyną.
Tyś tkwił w podziemnej walce z Polski wrogiem.
Wiem, że żołnierzem byłeś tajnej armji,
że Ciebie ciągle szukali żandarmi;
żyłam bez skargi, na pół martwa z trwogi...
...pamiętasz, synu?

I przyszła wreszcie chwila twego czynu,
gdy Polski sprawa zażądała — Ciebie!
Wtedy Cię sprzedał polski Judasz wrogom.
Nie pożegnałam nawet Cię przed drogą,
na końcu której Twój trup się kolebie...
...pamiętasz, synu?

Lecz byłam z Tobą przed śmierci godziną
i dusza moja Twojej duszy strzegła,
gdyś szubienicy drzewa dotknął nogą
i krzykiem strzelił, by piorun, w twarz wrogom:
„Niech żyje Wolna Polska Niepodleg...!
...pamiętasz, synu?

Dziś już w wolności Polsce lata płyną.
i rośnie, rośnie w świecie Polski siła!
...czasem przekradnę się do Cytadeli
i sercem krwawię u ścian Twojej celi,
bo choć nieznana mi Twoja mogiła —

(szeptem) pamiętam, synu...

(Chwila ciszy. Z pod ścian, ku którym zbliża się
MATKA — do portretu Montwilla-Mireckiego, — rozpoczyna CHÓR stojących postaci snu, prawie szeptem, jak pomruk).

Myśmy prawie wrośli w ziemię —

ROLNIK — od lemiesza.

ŻOŁNIERZ — do pałasy,

Chór — całe szczęście, całe brzemie,
to ta polska ziemia nasza.

MATKA. — Ona matką od zarania,

ŻOŁNIERZ — ona zbroją przez stulecie

CHÓR — i dziś tego ukochania

nawet z życiem nie wydrzecie!

Myśmy wszyscy — z Piasta sochy —
szli tą ziemią krwią i potem.

MATKA	}	Nam te skiby, szare prochy ponad zorze tkane złotem.
DZIECKO		
HARCERZ		

CHÓR — Już w tę polską, szarą ziemię,

DZIECKO — którą kocha każde dziecię,

CHÓR — wrosło sercem — całe plemię
i już jej nam — nie wydrzecie!
Nie wydrzecie z serc ni z dłoni,
jak ta ziemia wszecz i długa!

HARCERZ. Póki jeden pacierz dzwoni! (podnosi
rękę).

ROLNIK. Póki jeden chłop u pługa! (podnosi rękę).

MATKA. Póki jedna polska matka! (podnosi rękę).

DZIECKO. Póki jedno polskie dziecię! (podnosi
rękę).

CHÓR. Bronić będziem do ostatka!
Nie wydrzecie! Nie wydrzecie!!

(El. Laskowski).

(*Chwila ciszy. Gdy wrażenie minie odzywa się LOTNIK*): Śpi!?

ROBOTNIK. Uśmiecha się zmęczony widać.

ROLNIK. Śni mu się, bo coś mówi przez sen.

ORŁĘ. Trzeba go zbudzić, dosyć snu!

MATKA. Nie przestraszcie go, to dziecko jeszcze. Powiedzmy mu tylko w tym dniu rocznicowym, co ma czynić, aby zostać człowiekiem - obywatelem - żołnierzem (*Milczy chwilę, zbliża się do Jurka*). Synu! jesteś nadzieją — nietylko swojej matki, całe Państwo Polskie patrzy na ciebie! Daje ci wszystko, co dziś dać może: kocha cię, polskie dziecię, odziewa, karmi i oświeca. Zbudź się, korzystaj z serca swojego narodu! (*odchodzi*).

ROLNIK. Gdy się uczysz, kiedy żyjesz — spotykasz ziarno dobre i złe. Naucz się rozróżniać je, rozpoznać. A w duszy swojej — zasiewaj jeno dobre. Nie najlepiej jest teraz na świecie, ale przecież starczy słonka i dla ciebie. Ziarno wszędzie i plon wyda. Jeno bądź cierpliwy, mój synu! (*odchodzi*).

ROBOTNIK. Swoją pracę ceń, cudzą pracę szanuj. Pamiętaj, że Państwo istnieje, gdy się na pracy swych dzieci opiera. Bądź dzielnym żołnierzem olbrzymiej armji pracy! (*odchodzi*).

MARYNARZ. Polskiego morza strzeż i broń! (*odchodzi*).

ŻOŁNIERZ. Gdy padnie rozkaz — idź! Pamiętaj, że w każdej garstce polskiej ziemi — jest chociaż kropla polskiej krwi, że granicą Polski — są tylko piersi jej żołnierzy! (*odchodzi*).

LOTNIK. Dzisiaj jesteś dzieckiem — jutro może będziesz głową ludzi czynu. Pomnij, że świat dla myśli ludzkiej — nie ma granic! (*odchodzi*).

HARCERZ. Ja ci powiem — jak harcerz: druha —
czuwaj! *(odchodzi).*

JUREK *(zostaje sam).*

(Za sceną śpiewa oddalający się CHÓR).

Z orlego gniazda jesteś ptakiem,
z dębu, co w Piastów ziemię wrósł!
Zbudź się i zawsze stój pod znakiem,
który w swem sercu dziad twój niósł.

Z Chrystusowego tyś orszaku.
Niech myśl twa bije w świat — jak grom!
Ale tej ziemi broń, Polaku,
bo Państwo Polskie — to twój dom!

JUREK *(budzi się, przeciera oczy, rozgląda się. Światło białe).* Czy to sen, czy też to wszystko było tu naprawdę?! Boże, jakże mi serce bije! *(Rozgląda się i mówi do portretów).* Dobrze! Rozumiem! *(Patrzy w twarz Piłsudskiego. Staje na baczność).* Rozkaz! Obywatelu-Komendancie!

Kurtyna spada.

KONIEC.

UWAGI. Sprawę zaznajomienia słuchaczy z tem — kogo wyobrażają postacie snu — można rozwiązać przez przygotowanie programów, które dzieci rozdadzą przy wejściu na widownię.

Utwory nieaktualne lub sprawiające pewną trudność w realizacji (np.: dziecko, grające na skrzypcach) — usunąć — albo zastąpić aktualnemi).

Zamiast pewnego udramatyzowania widowiska (rozmowa początkowa uczniów w świetlicy, sen, końcowa scena przemówień postaci snu — do śpiącego, obudzenie się Jurka) można wprowadzić inną formę odegrania

„Rocznicy” — przez opuszczenie wyliczonych scen i wprowadzenie — z a p o w i a d a j ą c e g o. Przykłady: przed wejściem I postaci snu: „Dziecko, które rozbrajało Niemców!”; II-ch postaci: „Orleńta Lwowski!”; III-ej: „Harcerz-ochotnik z 1920 r.”; XII-ej: „Matka Montylla-Mireckiego, straconego w 1905 r.!”.

Ubiory i oznaki postaci:

1. Dziecko, które rozbrajało Niemców: warszawski łobuziak, boso, czapka cyklistówka, ubranie podarte (spodnie do kolan, koszula), karabin.

2. Robotnik: bluza robotnicza, czapka maciejówka, spodnie długie, na ramieniu młot, twarz powalana.

3. Górnik — czarno ubrany, w czapce górniczej ze światłem latarki nad głową (latarka przyczepiona do czapki).

4. Student politechniki: ubranie cywilne, czapka politechniki — brązowa.

5. Marynarz: biała bluza marynarska, szerokie spodnie granatowe, granatowa czapka marynarska.

6. Rolnik — ubrany po miejsku — w słomianym kapeluszu, lub w miejscowe wiejskie odzienie (sukmana, czapka i t. d.).

7. Żołnierz: ubranie żołnierskie, czapka strzelecka, karabin wojskowy.

8. Lotnik: sportowe ubranie treningowe (bluza, szarawary), czapka automobilisty lub lotnika z nausznikami, zawiązana pod brodą.

„NASZA KSIĘGARNIA“ Sp. Akc.

ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

WARSZAWA, ŚWIĘTOKRZYSKA 18. P. K. O. Nr. 2058

**OKAZJA NABYCIA DZIEŁ WARTOŚCIOWYCH
W CZASIE GWIAZDKOWYM**

I.XII.34. — 20.I.1935 R.

**Komplety 12 Książek Dzieł Pedagogicznych
Zamiast zł. 65.80 tylko zł. 40.— wraz z przesyłką**

ZAWIERA:

Ambroziewicz W. Sztandar Szkolny	2.80
Barker E. Charakter narodowy i kształtujące go czynniki. Tłum. z angielskiego I. Pannenkowa	10.—
Bühler Ch. Dr. Dzieciństwo i młodość. Geneza świadomości. Tłum. z niemieckiego W. Ptaszyńska	12.—
Dawid J. Psychologja religji z życiorysem i portretem autora	4.—
Fanciulli J. Prof. Czar dzieciństwa. Autoryzowany przekład z włoskiego przez Elestę	4.—
Grzywak-Kaczyńska M. Próby zastosowania testów do badania i organizowania pracy szkolnej	5.—
Karpowicz S. Wybór pism. Pod redakcją Dr. M. Librachowej. Z życiorysem opracowanym przez N. Samotychną	7.—
Key Ellen. Stulecie dziecka. Przekład Izy Moszczeńskiej	4.—
Kierski F. Dr. Jan Henryk Pestalozzi. 3 tomy	6.—
Mill J. S. Autobiografja z przedmową i w tłumaczeniu z angielskiego Dr. M. Szerera	4.—
Patrl A. Nauczyciel w wielkiem mieście. Tłum. z angielskiego J. Łaszczonej	4.—
Sandiford P. Prof. Szkolnictwo angielskie. Przełożył Prof. W. Gumplowicz	3.—

Ilość kompletów ograniczona, należy śpieszyć się z zamówieniem.

„NASZA KSIĘGARNIA“ Sp. Akc.

ZWIĄZKU NAUCZYCIELSTWA POLSKIEGO

WARSZAWA, ŚWIĘTOKRZYSKA 18. P. K. O. Nr. 2058

**WIELKA ZNIŻKA NA OKRES GWIAZDKOWY
OD I.XII.34 R. DO 20.I.1935 R.**

**Komplet 25 Książeczek Biblioteki Szkolnej z objaśn.
Zamiast zł. 14.90 tylko zł. 7.50 wraz z pzesyłką**

BIBLIOTEKA SZKOLNA.

(Z objaśnieniami).

1.	Mickiewicz A. Konrad Wallenrod	—50
2.	Kubała L. Oblężenie Częstochowy	—50
3.	Rossowski S. Lwów	—50
4.	Feliński A. Barbara Radziwiłówna	—60
5.	Brodziński K. Wiesław	—50
6.	Skalkowski A. Śmierć Ks. Józefa Poniatow- skiego	—40
8.	Słowacki J. Anelli	—50
9.	Syrokomla W. Urodzony Jan Dęboróg	—90
10.	Mickiewicz A. Grażyna	—50
11.	Mościcki H. Rzeź Pragi w roku 1794	—50
12.	Kubała L. Odzyskanie Warszawy	—40
13.	Schiller F. Dziewica Orleańska	1.—
14.	Pol W. Pieśń o ziemi naszej	—50
15.	Mickiewicz A. Sonety i sonety Krymskie	—40
16.	Mościcki H. Wilno	—40
17.	Słowacki J. Lilla Weneda	—90
18.	Mickiewicz A. Dziady	2.—
19.	Krasicki I. Satyry	—60
21.	Rolle M. Kamieniec Podolski	—50
22.	Wrzosek A. Karol Marcinkowski	—40
23.	Kochanowski J. Satyr — Zgoda — Muza	—50
24.	Słowacki J. Kordjan	1.—
25.	Ślaska Z. Opowiadanie o polskim morzu	—50

Tow. Akc. Fabryk Ołówków

„ST. MAJEWSKI”

Sp. Akc.

w Pruszkowie pod Warszawą

POLECA:

O Ł Ó W K I — S T A Ł Ó W K I

K R E D K I — K R E D Ę

P A S T E L E — O B S A D K I

P L U S K I E W K I — S P I N A C Z E

**Wyrabiane we wszelkich jako-
ściach — w dużym wyborze.**

Ostatnie nowości dzieł pedagogicznych Instyt. Wydaw. „Biblioteka Polska”

Warszawa, Nowy Świat 23/25.

N O W A   S Z K O Ł A

Biblioteczka podręczna dla nauczycielstwa i rodziców.

Wyszły z druku pierwsze tomiki:

Nr. 1. Sylwester Klebanowski. Co ma dać dzieciom szkoła powszechna? 1.50

Nr. 2. Sylwester Klebanowski. Jak ma gimnazjum ogólnokształcące uczyć i wychowywać młodzież? . . . 1.50

Tomiki te zawierają komentarze i rozważania na tle ogłoszonych przez Ministerstwo W. R. i O. P. Statutów szkoły powszechnej, gimnazjum państwowego oraz rozporządzenia o organizacji szkolnictwa zawodowego.

Nr. 3. Stanisław Skrzywan. Jak budujemy nasze szkolnictwo zawodowe? 1.50

Nr. 4. Włodzimierz Gałęcki. Co to jest wychowanie państwowe i jak się doń ustosunkować? 1.50

W d r u k u :

Nr. 5. Wiktor Ambroziewicz. Koedukacja. 1.50

Przypominamy poprzednio wydane:

Molendzińska L. Gry i zabawy, z 60 nutami i rysunkami w tekście. 2.50

Weryho M. Wskazówki dla osób zakładających i prowadzących ochronę (z planami budynków). . . . 0.30

„Polonista”, pod red. dr. J. Saloniego, czasopismo, poświęcone sprawom nauczania języka polskiego w szkołach powszechnych, średnich ogólnokształcących, zawodowych oraz zakładach kształcenia nauczycieli.

Prenumerata w Warszawie i na prowincji rocznie **zł. 10.—**, półrocznie **zł. 6.—**, zeszyt pojedynczy **zł. 2.50**, podwójny **zł. 4.—**.

„NASZA KSIĘGARNIA” Spółka Akcyjna

Związku Nauczycielstwa Polskiego—Warszawa, Świętokrzyska 18
Telefon 5.98.18. ----- Konto czekowe P. K. O. Nr. 2058.

POLECA OSTATNIE WYDAWNICTWA: zł.

Bovet P. Instynkt walki. Psychologia - wychowanie. Tłum. M. Górska (B. D. P. Nr. 15) . . .	5.—
Dobrowolski S. System klasowy i system pracowniany (B. D. P. Nr. 44) . . .	4.—
Gdynia — Album. Zawiera 94 zdjęcia techniką rotograviurową. Format 20 X 25. Karton . . .	3.—
na lepszym papierze w płóc. opr.	5.—
Janiszewski M. Fizyczna mapa Polski w 18 kolorach. Skala 1:2000000. Format 52 X 45 cm.	—90
Krawczykowski Fr. Ćwiczenia cielesne dziesięćminutowe i śródlekcyjne w szkole powsz. Wyd. II. (Z praktyki szkolnej Nr. 22) . . .	2.—
Łitwin A. i Włacek S. Praca domowa ucznia w szkole powszechnej. (Z praktyki szkolnej Nr. 25)	—.—
Mackinder M. J. Praca indywidualna w klasach dla najmłodszych. Tłum. J. Kornacki. (Z praktyki szkolnej Nr. 23) . . .	—.—
Maszyński P. Śpiewnik wesołych melodii ludowych. 22 piosenki 1, 2, 3 i 4 głosowe . . .	1.60
Mayzner T. Śpiewnik Hani. Na 1 głos z fortepianem — 10 pieśni inscenizowanych. Na 1 głos z inscenizacją J. Mierzejewskiej. (Z praktyki szkolnej Nr. 24) . . .	—.—
Męckowska T. Wychowanie seksualne dzieci i młodzieży . . .	1.20
Petersen P. Szkoła wspólnoty życia. Plan Jenajski. Tłum. J. Jędrychowska . . .	2.50
Poznajmy warunki życia dziecka. Praca zbiorowa. (Z praktyki szkolnej Nr. 21) . . .	2.50
Skierczyński M. i Krawczykowski P. Zabawy i gry ruchowe. Podręcznik metodyczny. Wyd. II. (Z praktyki szkolnej Nr. 16) . . .	4.50
Suchodołski B. Ideały kultury a prądy społeczne. Tom II-gi . . .	—.—
Szuman S. i Skowron S. Organizm a życie psychiczne (B. D. P. Nr. Nr. 45—46) . . .	8.50
Teatrzyk Kukielek. Pod redakcją M. Kownackiej. Jest to pierwsza w Polsce książka o urządzeniu teatrzyków kukielek . . .	—.—
Washburne C. Przystosowanie szkoły do dziecka. „System Winnetki” (B. D. P. Nr. 43) . . .	4.—
Wojnarowicz P. Nauczanie robót z drewna. Cz. III. Kurs wyższy . . .	8.—

Jedynie najlepsze i najkorzystniejsze źródło
zakupu pomocy naukowych w firmie

**Zjednoczone Wytwórnie
i Składnice Pomocy Szkolnych**

SPRZĘT SZKOLNY

SP. Z O. O.

WARSZAWA

Sklep: ul. Świątokrzyska 1/3,   tel. 518-01

Zarząd i Biuro: Świątokrzyska 5, tel. 657-67

Firmy założycielskie:

Nasz Sklep-Urania S. A., Polska Składnica Pomocy
Szkolnych S. A., „Pestalozzi” sp. z o. o. i „Orgis” sp. z o. o.

Składy bogato zaopatrzone

w pomoce naukowe do geografii, przyrody,
historii, fizyki i chemii według Poradników
Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświec. Publ.

**Mapy, globusy, episkopy własnej
produkcji, epidjaskopy, przezrocza.**

**Niezbędna dla każdego nauczyciela szkoły
powszechnej biblioteka**

„Jak realizować nowe programy szkolne”

pod redakcją Benedykta Kubskiego

1. *Dr. J. Balicki*. Oblicze nowych programów. 2. *J. Michałowska*. Zagadnienia wychowawcze w nowych programach. 3. *St. Drzewiecki*. Wychowanie obywatelsko-państwowe w nowych programach. 4. *St. Machowski*. Wychowanie gospodarcze w nowych programach. 5. *B. Kubski*. Nowe programy a twórczość nauczyciela. 6. *M. Kotarbiński*. Organizacja pracy w kl. I na podstawie nowego programu. 7. *St. Dobraniecki*. Organizacja pracy w kl. II na podstawie nowego programu. 8-9. *J. Dancewiczowa*. Jak realizować nowy program języka polskiego. 10-11. *Dr. W. Hoszowska*. Jak realizować nowy program historii. 12-13. *E. Dudkówna i J. Strzelecka*. Jak realizować nowy program matematyki. 14. *J. Czystowski*. Jak realizować nowy program przyrody martwej. 15-16. *T. Mayzner*. Jak realizować nowy program śpiewu. 17. *Prof. Dr. J. Kuchta*. Psychologia wiejskiego dziecka. 18. *St. Wiącek i J. Ciepielewski*. Czytanie w szkole powszechnej (Przykłady lekcji). 19. *St. Dobraniecki, M. Kotarbiński i Al. Litwin*. Czytanie i pisanie w kl. I-ej. 20. *St. Wiącek*. Prace piśmienne dzieci w szkole. 21. *A. Mazur*. Ćwiczenia z zakresu geometrii w nowym programie. 22. *St. Dobraniecki*. Inszenizacja w szkole. 23. *E. Boukołowska i M. Kotarbiński*. Ćwiczenia z zakresu geografii i przyrody cz. I. 24. *E. Boukołowska i M. Kotarbiński*. Ćwiczenia z zakresu geografii i przyrody cz. II. 25. *Cz. Karp*. Rysunek na pierwszym szczeblu programowym. 26. *M. Piwowarczyk*. Zajęcia praktyczne z zakresu rękodzieła. 27. *K. Greb*. Pomoce naukowe, ich istota i stosowanie. 28. *M. Mościcki i J. Wittek*. Ogródek szkolny w nauce i wychowaniu. cz. I. 29. *M. Mościcki i J. Wittek*. Ogródek szkolny w nauce i wychowaniu. cz. II. 30. *Al. Litwin*. Wycieczki w realizacji nowego programu cz. I. 31. *Al. Litwin*. Wycieczki w realizacji nowego programu cz. II. 32. *Al. Litwin*. Samodzielność dziecka w wychowaniu i nauczaniu. 33. *T. Szczerba*. Nauczanie podstaw gramatyki języka polskiego w szkole powszechnej.

Cena pojedynczego tomiku zł. 1.90

WYDAWNICTWO GEBETHNERA I WOLFFA

Komunalna Kasa Oszczędności

K. K. O.

m. st. Warszawy

Traugutta 5; Bielańska 8; Targowa 65

Wkłady — Lokaty — Pożyczki

Tajemnica wkładów ustawowo zastrzeżona.

III K O N G R E S P E D A G O G I C Z N Y

**WYDAWNICTWO OBEJMUJE KOMPLETNE SPRA-
WOZDANIE Z KONGRESU LWOWSKIEGO WRAZ
Z REFERATAMI I PRZEMÓWIENIAMI.**

CENA 5 ZŁ.

Przy zbiorowych zamówieniach (powyżej 3 egz.) 4 złote.

**Nakładem Związku Nauczycielstwa Polskiego.
Warszawa 1934**

KSIĄŻNICA-ATLAS

WARSZAWA

LWÓW

NOWY ŚWIAT 59

CZARNIECKIEGO 12

TEL. 223-65

TEL. 30-52

wydaje: podręczniki dla szkół wszystkich typów,
książki pomocnicze do nauki szkolnej,
dzieła naukowe,
powieści,

„Świat i Życie” — zarys encyklopedyczny
współczesnej wiedzy i kultury pod redakcją
Prof. Z. Łempickiego,

„Przyrodę i technikę”,

Mapy i atlasy opracowane we własnym
Instytucie Kartograficznym inż. E. Romera
w własnych zakładach graficznych.

Obrazy do nauki szkolnej.

sprzedaje: wszystkie książki, mapy i atlasy oraz obrazy
do nauki szkolnej.

**SZCZEGÓŁOWE KATALOGI, ILUSTROWANE
PROSPEKTY, ORAZ KWARTALNIK „PRZE-
GLĄD WYDAWNICTW WŁASNYCH” — WY-
SYŁAMY DARMO I OPŁATNE NA ŻĄDANIE.**

WYDAWNICTWA „PŁOMYKA” i „PŁOMYCZKA”.

I. KSIĄŻKI:

	Cena	Przesyłka
Baba Jaga	0.50	0.15
Co zagrać	0.40	0.10
Kaczorek Kwaczorek	0.60	0.20
” ” w oprawie	0.90	0.20
Nad morzem	0.90	0.20
Kolorowe obrazki z wierszykami	1.20	0.30
Paziowie Pani Wiosny	0.60	0.20
Pocztą	0.60	0.20
Opowieści słoneczne	0.60	0.30
” ” w oprawie	0.90	0.30
Z całego świata dwustronne	0.80	0.30
” ” ” jednostronne	1.20	0.30
Ó Franusiu z Pogwizdowa w oprawie	1.20	0.30
O Janku Wędrowniczku w oprawie	0.90	0.20
Zasadzka w oprawie	0.50	0.10

II. GRY:

Arkusz Bartłomiejczyka do naklejenia na pudełko	0.10	0.05
Domino Płomyczkowe	0.40	0.10
Droga do Betleem	0.30	0.20
Dudek w pudełku	1.50	0.20
Euklides	0.60	0.20
Loteryjka Płomyczkowa	0.50	0.10
Łamigłóвка obrazkowa na kartonie	0.20	0.10
” ” w pudełku	1.00	0.30
Płomyczaki	0.90	0.20
Podróż harcerzy	0.30	0.10
Pszczółka na kartonikach	0.50	0.20
Szopka	0.30	0.10
Zwierzątka (plastyczne modele do wy- cinania)	0.50	0.30

III. R O C Z N I K I:

Rocznik oprawny „Płomyka” 1925/6.	5.00	0.70
” ” ” 1926/7.	5.00	0.70
Roczniki oprawne „Płomyka” od 1927/8 i dalsze po	7.00	1.20
Roczniki oprawne „Płomyczka” 1928/9, 1929/30, 1931/32 i dalsze po	5.00	0.60
Roczniki nieopraw. „Płomyczka” 1931/2, 1932/3, 1933/4 po	4.00	0.60
Roczniki nieoprawne „Płomyka” 1931/2, 1932/3, 1933/4 po	5.00	1.20

IV. MAPKI:

Mapka Polski, Europy	po	0.10	0.05
„ Półkuli Wschodn. i Zachodn. „	0.20	0.10	
„ Polski — łamigłówka . . . . „	0.20	0.10	

Przy zamówieniu ponad 10 mapek szkoły i prenumeratorzy otrzymują 10% rabatu i nie ponoszą kosztów przesyłki.

V. OKŁADKI:

Okladki do roczników „Płomyka” 1931/2,			
1932/3, 1933/4	po	2,00	0,50
Okladki do roczn. „Płomyczka” 1931/2,			
1932/3, 1933/4	po	1,00	0,25

Warunki prenumeraty w r. 1934/35:

„Płomyczek” za 1 egz. mies. (4 kolejne numery)	zł. —.90
	rocznie zł. 8.—
„Płomyk” za 1 egz. mies. (4 kolejne numery)	zł. 1.10
	rocznie zł. 10.—
Szkolna Gazetka Ścienna za 1 egz. mies. (4 kolejne numery)	zł. —.60
	rocznie zł. 5.—
„Ilustracja Szkolna” mies. 3 zł.	rocznie zł. 28.—

Konto P. K. O.: Zarząd Główny Związku Nauczycielstwa
Polskiego Nr. konta: 435.

WYJĄTKOWA OKAZJA

Strony rodzinne STEFANA ŻEROMSKIEGO!

PRZYRODA, SZTUKA, LITERATURA, ETNOGRAFIA,
HISTORIA. — LISTY ŻEROMSKIEGO. — ŹRÓDŁO
„POPIOŁÓW”: — PAMIĘTNIK RADZISZEWSKIEGO!
ANTOLOGJA POETÓW POLSKICH O KOCHANOW-
SKIM, — SETNA ROCZNICA POWSTANIA LISTOPA-
DOWEGO.

Wszystko to znajdziecie
w monumentalnem wydawnictwie

PAMIĘTNIK ŚWIĘTOKRZYSKI

pod redakcją ALEKSANDRA PATKOWSKIEGO

Przeszło 400 stron druku, 219 ilustracji. Mapy: Parku
Narodowego w górach Świętokrzyskich, zabytków sztuki
i wiele innych.

Pamiętnik Świętokrzyski nabyć można po cenie niższej
zł 20 łącznie z kosztami przesyłki, w Zarządzie Głównym
Związku Nauczycielstwa Polskiego, Warszawa, Wybrzeże
Kościuszkowskie 35. Konto P. K. O. 435.

Pamiętnik Świętokrzyski powinien znajdować się w każdej
bibliotece publicznej, a przede wszystkim nauczycielskiej.

Ogniska i Oddziały Powiatowe, oraz członkowie Związku
Nauczycielstwa Polskiego mają wyjątkową okazję nabycia
tego niezwykle cennego dzieła.

Dla ułatwienia kupna tego cennego dzieła rozkładamy
wpłatę na 4 raty — po 5 zł. miesięcznie.